SCRIPTORVM

PVBLICE PRO-POSITORVM AGV-BERNATORIBVS STV-diorum in Academia Witte-bergensi.

TOMVS TERTIVS.

COMPLECTENS AN-num 1556. & tres se-quentes.

WITEBERGÆ
EXCVSVS IN OFFICI-NA LAVRENTII
Schuuenck.
1568.

Nutzungsbedingungen für Online-Angebote der Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel

Die Online-Angebote der Wolfenbütteler Digitalen Bibliothek der Herzog August Bibliothek (http://digbib.hab.de) sind urheberrechtlich geschützt und unterliegen Nutzungsrechten. Soweit nicht anders vermerkt, stehen sie unter einer Creative Commons Namensnennung-Weitergabe unter gleichen Bedingungen 3.0 Deutschland Lizenz (CC BY-SA).

Unter diese fallen online frei verfügbare Imagedigitalisate, Strukturdaten, Volltexte, Daten aus Datenbanken (in der über OAI abfragbaren Form), Ton- und Videodokumente sowie aktuelle Publikationen. Bitte beachten Sie, dass für über die Webseiten der Herzog August Bibliothek angebotene Dokumente Dritter andere Rechte gelten können.

Erläuterung

Die Online verfügbaren digitalen Angebote der Wolfenbütteler Digitalen Bibliothek stehen allen Interessierten weltweit frei unter einer CC BY-SA Lizenz zur Nutzung zur Verfügung. Neben den in http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/de/legalcode ausgeführten allgemeinen Einschränkungen ist bei einer Nachnutzung Voraussetzung, dass a) der Urheber in der nachfolgend beschriebene Form genannt ist und dass b) das Angebot unter den gleichen Bedingungen, d.h. vor allem frei und unentgeltlich, erfolgt.

a) Bei der **Namensnennung** (BY) ist Folgendes zu beachten (vgl. CC BY-SA, Abschnitt 4.a und 4.c). In Digitalisaten angebrachte Herkunftsnachweise – typischerweise die Fußleiste - dürfen als Nachweis nicht entfernt werden.[1] Zugleich muss auf der Angebotsseite an geeigneter Stelle, in jedem Fall aber innerhalb der Domain des Angebotes ein Nachweis in der folgenden Form angebracht werden: Sofern ein eigener persistenter Link (PURL, URN, etc.) verwendet wird, muss der persistente Link der Wolfenbütteler Digitalen Bibliothek über, unter oder neben dem eigenen persistenten Link stehen.

Im Druck:

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel <[Persistent URL[2]]>

© Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel <http://diglib.hab.de/inkunabeln/14-astron/start.htm>

oder

© HAB Wolfenbüttel: 14 Astron. <http://diglib.hab.de/inkunabeln/14-astron/start.htm>

[1] Beigefügte Maßtäbe unterliegen nicht dieser Beschränkung und dürfen entfernt werden.
[2] Zum Zitieren Wolfenbütteler Digitalisate s.: http://diglib.hab.de/?link=033

Im Internet (HTML Quelltext):

© Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel <Persistent URL>

oder

© HAB Wolfenbüttel <[Signatur]>

Z.B. Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel <<a href="
http://diglib.hab.de/inkunabeln/14-astron/start.htm">14 Astron.

Wenn sich auf der Seite eine zusätzliche Angabe zur Autorin oder Autor eines Beitrages findet, z.B. © [Autorname] ist folgende Form einzuhalten:

Im Druck:

© [Autorname]. Work originally *published by HAB Wolfenbüttel <Persistent URL>*

Im Internet (HTML Quelltext):

© [Autorname]. Work originally published by HAB Wolfenbüttel <Persitent URL oder Signatur>

Z.B © Flemming Schock. Work originally published by HAB Wolfenbüttel <<a href="
http://diglib.hab.de/edoc/ed000155/start.htm "> http://diglib.hab.de/edoc/ed000155/start.htm
>

b) Bei der Bereitstellung unter **gleichen Bedingungen** ist zu beachten, dass das Werk *frei*, *unentgeltlich* und im Geiste der *Förderung der Kultur und Wissenschaften* zur Verfügung gestellt werden muss. Sofern dies gewährleistet ist, ist auch eine kommerzielle Nutzung, z.B. in der Wikipedia oder einem Open Access, unter CC BY-SA publizierenden wissenschaftlichen Verlag möglich. Nicht unter diese Lizenz fallen typische kommerzielle Produkte wie Verlagszeitschriften, die Nutzer kostenpflichtig erwerben müssen, zugangsbeschränkte Online-Angebote sowie Nutzungsarten, die ausschließlich auf Werbung oder andere nicht-wissenschaftliche Zwecke zielen. Für alle zuletzt genannten Fälle muss eine kostenpflichtige Sondernutzung vereinbart werden.

Nicht frei über die Homepage der Bibliothek verfügbare Angebote unterliegen gesonderten Nutzungsregeln, die von der Auskunft der Bibliothek (auskunft@hab.de) erfragt werden können. Im Übrigen gilt die Benutzungsordnung für Landesbibliotheken und die Gebührenordnung für die Bibliotheken des Landes Niedersachsen in der jeweils gültigen Fassung in Verbindung mit dem Niedersächsischen Verwaltungskostengesetz.

Der Direktor (2013-03-01)

MAGNIFICO, ILLVSTRI, AC GENEROso Domino, Domino Adolpho, Comiti in Naſſau, CattenElnbogen, Vianden & Dietz, &c. Domino ſuo clementiſſimo.

DIVINVM ILLVM Platonem, cùm Ariſtoteles ſuo quodam conſilio ab eius ſchola, cuius multos annos ſectator fuerat, ſeceſſionem faceret, & nonnulla, quæ à Præceptore Platone didicerat, peruelleret, crebris ſermonibus inter amicos & familiares habitis, hæc verba de Ariſtotele vſurpaſſe accepimus: Απελάκισεν ἡμᾶς ὁ Ἀριστοτέλης, καθαπερεὶ τὰ πωλάρια γενναῖα τὴν μητέρα, id eſt, Calcem nobis impegit

Aristoteles, sicut pulli equini contra matrem calcitrant.

Etsi autem Aristoteles, neq; odio præceptoris Platonis, neq; animorum, sed tantùm opinionum dissensione, quòd vterq; aliud in quibusdam Philosophiæ partibus sequeretur, sine acerbitate à Platonis familia discederet: Tamen hoc nostro petulantissimo & corruptissimo seculo multos videas, qui nullis honestis & grauibus causis ducti, sed ingeniorum petulantia, ambitione, cupiditate inanis gloriæ, & φιλονεικίᾳ accensi, turpiter ab ea schola defecerunt, cuius multos annos alumni fuerunt, & in cuius suauissimo gremio, non tantùm sobriam Philosophiam, verùm etiam dulcissimum cœlestis doctrinæ nectar, quod multis annis humanarum

manarum traditionum vappa malè dilutum fuerat, ex limpidissimis fontibus, nisi ipsi sibi deesse voluissent, haurire potuissent: Horum ἀσωγία & in altricem scholam, ceu blandam & officiosam matrem impietas, eò indignior est, quòd pro maximis & diuinis beneficijs, non modò nullam beneuolentiæ & gratitudinis partem mutuam reddiderunt, verùm etiam quod grauissimè ferendum est, omnes cogitationes & curas iam aliquot annis in eo consumpserunt, omnes vires & conatus eò contulerunt, vt hanc Scholam veræ pietatis, humanitatis, & honestissimarum artium nutricem, callidè & veteratoriè confictis & improbè ac impudenter sparsis & dissipatis calumnijs, circumuentam opprimerent. Et hunc sanguinarium

animum, & parricidialem furorem pietatis & veritatis asserendæ fuco belliſsimè pinxerunt, à quibus virtutibus tàm longè abſunt, vt homines mendacijs & veritati deprauandæ natos, ne per febrim quidem vnquam tenue & euanidum harum virtutum ſimulachrum ſomniaſſe dicas.

Quamuis autem homines honeſti, & amantes veritatis, in cuius explicatione hanc Scholam egregium nauaſſe operam negari non poteſt, ex animo oderint horum Sycophantarum vel potius Halophantarum ieiunas, futiles & ſcurriles calumnias, & tacitis votis honeſtos magiſtratus implorent, vt horum circulatorum effrenatam petulantiam comprimant: Tamen non deeſt deterioris notæ hominum

num magna & profligata colluuies, apud quos iſti μικραγύρται ſua mendacia & omnis generis præſtigijs malè tectas calumnias magno applauſu, tanquàm ἐν κερκώπῳ ἀγορᾷ *magno vendant. Huius illi Cyclopici* καὶ συῤῥ φιτώδους *Theatri ſui* πολλῷ ῥοφῷ *inflati, tantos ſibi animos ſumunt, tantamq; arrogantiam, vt alios omnes, qui in ipſorum caſtra concedere nolunt, non modo nullo numero habeant, Sed etiam ab Eccleſia, cuius ipſi vindices videri volunt, protinus exterminandos cenſeant.*

Hanc tantam horum circulatorum arrogantiam, impudentiam, & effrenatam ſuperbiam, quam hactenus Theologico ſchemate, ſicut CVMANVS *ille aſinus Leonis exuuio malè*

perſonati, contra Eccleſiam Dei, contra ſcholas, & contra multos ſanctos viros intolerabili libidine vſurparunt, quis non ingenti ſtomacho deteſtetur? quis non ſancta vota concipiat, & Deo preces caſtas adhibeat, vt iſtas furias, quæ tanta clade in Eccleſiam multos iam annos perbacchatæ ſunt, tandem pro ſua bonitate opprimat, ne maius & triſtius incendium aliquando excitent?

Quis enim non videat παραξίαν *quendam* κακοδαίμονα, *cùm alia ratione florentem Eccleſiarum ſtatum, animorum coniunctione & doctrinæ conſenſione conglutinatum, perturbare & euertere non poſſet, has ceu diras Furias ab inferis excitatas in Eccleſias immiſiſſe, vt omnia Sycophantijs,*

calumnijs & mendacijs labefactarent & euerterent? Qua quidem in re ita præclarè ſuo officio functi ſunt, vt non ab alio quàm ab ipſo Diabolo ſubmiſſi ad hanc Tragœdiam agendam, & ſubornati videri poſſint. Tantum enim calamitatis in noſtris Eccleſijs excitarunt, tot vulnera bonis mentibus fecerunt, tantam lætitiam Diabolo & Pontificijs crearunt, tantam ſtragem dederunt, vt ſi ipſi Diaboli cum tota colluuie Pontificia, omnibus ſuis artibus in Eccleſias & noſtrum gregem impreſſionem feciſſent, maiorem vaſtitatem facere, & grauiorem ruinam excitare non potuiſſent.

Speramus autem iſtas flagitioſas calumnias in innocentiſſimos ho-

mines improbè & impudenter coniectas, ceu flammam in fluuium mersam, breui extinctum iri. Præceptorum autem nostrorum raræ ac variæ eruditionis plurima diuini ingenij monumenta (in quibus, vt in veteri versu est: οὗτος ἑαυτοῦ ἔγραψεν ἐν εἰκοῦ, ἄριστος Απελλῆς) *grauiter Sycophantarum improbitatem refutantia, & Præceptorum constantiam, & in explicanda doctrina cœlesti diligentiam & fidem satis probantia ad omnem posteritatem victura esse, cum illorum* ἐφήμερα καὶ σχέτλια σχέδια *& furfuracea* χνάμματα *scurrilibus & ex triuijs petitis conuicijs, & ebullatis retecta nugis, eo genio scripta sint, vt vix paucos vitæ dies impetrare possint.*

Cum autem rerum preciosarum etiam minuta fragmenta, & exilia

lia ramenta in delitijs habeantur, collegi Intimationes, vt vocant, quæ his proximis annis in Schola nostra à Præceptoribus publicè propositæ sunt. Quia hæc ceu priuata præceptorum cum scholasticis de honestissimis rebus colloquia, quæ quasi annales proximorum annorum nostræ Scholæ recitant, satis Sycophantarum conuicia, quibus scholam indignè onerant, refutant, & tàm variam eruditionem, tamqúe graues commonefactiones continent, vt facilè appareat, ex qua prodierint officina.

Has cùm in lucem emittere decreuissem, visum est faciendum, vt nomini tuo, Magnifice Domine, Illustris ac generose Comes, eas inscriberem.

rem. Quia cùm in hac schola aliquandiu non solùm magna cum laude vixeris, Verùm etiam amplissimum in ea magistratum præclarè gesseris, grauissimus & locupletissimus testis esse potes diligentiæ, fidei, & assiduitatis præceptorum in docendo, & in tuenda disciplina, difficilis & laboriosæ eorum contentionis.

Quare reuerenter peto, vt hanc meam qualemcunq; meæ erga te beneuolentiæ, & gratitudinis significationem, tenuem quidem illam, sed tamen ab optimo profectam animo, Illustris ac generose Comes, boni consulas.

T. Celsitud.

Obedientiss:
Michaël Maius
Noribergensis.

PRECATIO CONTRA SYCOPHANTAS MALEDICOS, EX PSALMO 120. A. M. A. F.

Oppugnat hostis impius caput meum,
Meaq; fortunas, ego
Contra piarum me tegam scuto precum.
Nam uocibus dexter meis
Aures amicas admouet semper Deus,
Vt filio dulcis Pater:
A uiperino dente, acerbo à uulnere
Oris dolosi Domine, me
Defende, sæua lingua ne uitam mihi
Suis uenenis auferat:
Dolosa lingua quem tibi fructum feret?
Quid turpibus mendacijs
Lucrabere, præter odium Dei miser,
Et omnium mortalium?
Qualis sagitta milite à fortissimo
Contorta, qualis ignea
Nutrita uis iuniperi olentis caudice,
Talis uenenata impij
Lingua est. Miser, miser ego iam nimium diu
Cum gente uiuo barbara.
Me pax iuuat, & mutui concordia
Amoris ardens ignibus:
At ista gens de pace cùm loquor, nihil
Crepat nisi necem & sanguinem.

INFANTICIDIVM HERODIS.

VNde tot auditi gemitus, male horrida, quæsę,
Lamenta hæc, fletus unde ingens, miseriq; tumultus
Quique pet æthragor armorum, uagitus & ingens
Infantum, lachrymæq;, & fœminei ululatus? Quanti
Quo nostro morimur scelere? aut quæ nam, obsecro
Causa mali este sunt hæc, propius iam cerno, nefandi
Imperia Herodis, concepti & damna timoris.
Audierat sed enim fœlici sydere natum
Nuper, iure nouo Solymas qui subderet olim,
Et latè populis victor ditione teneret,
Id metuens, teneram ab radice auellere florem
Conatus, parat insidias, longeq; iubetur
(Ah dolor) infantum lateq; miserrima cædes,
Dij tantum prohibite nefas, Dij auertite casum.
Nam quæ te culpæ & regnandi dira cupido
Impie Rex agitat? non is qui nascitur unquàm
Optabit tua regna, metum compescito, quid, quid
Infantes meruere feris quos enecat ensis?
Hei noua bellorum facies, hei Martis iniqui
Assuetum nunquàm facinus: Quis talia fando
Audijt, armatas ferro fœuire cohortes
In pueros matrum pauidos, ac prorsus inertes
Opposita puguare acie, & decernere ferro?

Ecce

Ecce implent subitis matres plangoribus æthra
Attonitæ, laniantq; comas, & ab ubere raptos
Lactantes iugulare uident, & funere acerbo
Damnari, uidet illa suo cunabula tingi
Sanguine, collisum hæc nati caput aspicit, illum
In gremio trepidæ matris sodit ensis adactus.
Diffugiunt aliæ per templa domosq; Deorum,
Amplexæq; tenent natos, atq; oscula figunt
Orantes ueniam, & nequicquam poplite flexo
Pro natis sese obijciunt, mortemq; precantur.
Non precibus, non ulla hostis pietate mouetur,
Sacrilegaq; manu innocui maclantur ad aras,
Incautum ueluti cùm inuadit ouile luporum
Magna cohors, quos dira fames exasperat, ingens
Certatim pecoris fit cædes intus, & omne
Sternitur infœlix misera ad præsepia uulgus.
Fœlices puerorum animæ, uos nulla tacebit
In longum producta ætas, æternaq; uobis
Nomina erunt, dum religio syncera manebit,
Quæq; fides Christi in meritis suffulta quiescit.
Vos primi monstratis iter quod ad ardua lætos
Regna beatorum ducit, uos prælia primi
Tentastis magni Ducis ornatura triumphos:
Vos primùm è cœlo susceptit plausus uantes,
Dum sacros magni currus anteire Tonantis
Sorte datum est, & iam lætum Pæana canentes
Purpureas capiti insigni de fronde corollas,

Et ma-

Et manibus florentem alto de uertice palmam
Fertis, ut expleti donatum insigne laboris.

Non hæc uestra salus, quòd Abrami semine germen
Ducitis, aut nulla traxistis origine labem
Innocui, nam quod de carne, parentis in aluo
Concipitur, uisitq; exortum lumina Solis,
Natales habet immundos, secumq; Deorum
Offensam trahit, & lethi subit horrida iura:
Omnipotens sed enim uos semen propter Abrahæ
Accipit, & gratis cœlestibus asserit ortis
Immeritam Nati ob mortem, sanctumq; cruorem.
Non opis est nostræ, ueniam cœlumq; mereri
Proiectu uitæ, facit hoc tua Christe merendo
Integritas & mors, qua sola sydera adimus,
Mors tua sit precium, mea mors sit conscia testis.
Et nos morte tua demersi, & sanguine tincti,
Iam tonitru fractos sonitus imitante tubarum
Excussi somno tellure leuabimus artus
Vestitos Sole, atq; ultrò in sublime uolantes
Hospicium cœli concessa ad gaudia uitæ,
Conciliumq; Dei, sancto qui semine Diuûm
Et liquore sacro, & flatu generante renati
Pectoris assensus in te dux Christe tenemus.

τέλος.

ANNO 1556. 8

IN PRÆLECTIONEM OPTICES CASPAR PEVCERVS.

DISTINCTIO LVCIS ET tenebrarum condita est, ut lucis utilitas conspectior esset, quæ & sese, & res cæteras ostendit & discernit. Et conditi sunt oculi, qui & ipsi sunt lucis domicilia, & ueluti similitudo cœlestium corporum aut stellarum in homine. Hæc & in cœlo & in hominis ædificio ualde admiranda esse, fatendum est. Significant autem & ipsum Deum admirandam lucem esse. Quare grati celebremus Deum conditorem, qui lucem creauit, & distinctionem lucis & tenebrarum ostendit. Vt autem aliæ artes ex uarietate operum diuinorum extructæ sunt, Musica ex dissimilibus sonis, sed tamen proportione congruentibus, & aliæ ex alijs obiectis: ita extructa est Ars, quæ nominatur, ὀπτική, aliàs Perspectiua, ex dissimilium radiorum adprehensione, qui cùm in oculos aliter atq; aliter incurrant, dissimiles uisiones efficiunt. Omnes res uisæ, siue κατ' ἔμφασιν apparent tales, quales cernuntur, siue sint tales κατ' ὑπόστασιν, offerunt sese uisui triquetra uel coni, uel pyramidis figura, cuius cacumen in oculi

centrum perlingit, & constituitur seu Conus, seu Pyramis, talis de infinitarum penè Pyramidum καθέτοις seu perpendiculis, quæ sola ἄνευ διακλάσεως pellucidas oculi tunicas & inclusos his humores penetrant. Fit igitur exilior conus seu Pyramis, quo longior est, radijs attenuatis ductu longiore. Quare procul distantia cernuntur minora, & minutæ exilesq; eminentiæ, ac cauitates obscuratæ euanescunt. Et longè differunt inter se tum radij continuata, directaq; uibratione delati ad oculum, tum cæteri uel à tersis, politisq; ac renitentibus corporibus reflexi ad oculos ἀνακλάσει, uel refracti in ijs corporibus διακλάσει, quæ διαφανῆ uocantur, quorum quædam & ἐμφανῆ sunt. Longè aliter cernimus imaginem rei directo contuitu, aliter in speculo resulgentem, aliter baculum, aut aliud corpus partim in aquam mersum, partim extans supra aquam, quia radius aliter spargitur in densiore medio, aliter in rariore. Iam quanta speculorum uarietas est, aut planicie exacta, aut eminentia conuexa, aut cau depressione excauata differentium? Quanta τῶν διαφανῶν dissimilitudo non crassicie tantum, & raritate, aut colorum uarietate discrepantium, sed & superficierum, quibus alia utrinq; planis, alia in gibbum conuexis aut excauatis, alia ex una parte planis, aut cauis aut prætumidis, ex altera diuersis includuntur, quibus διακλάσεις mirificè uariantur? Quam

Quantam singuli in nobis uarietatem contuitus experiuntur? Interdum una res conspecta cernitur tanquam geminata. Narrat Aristoteles fuisse quendam, qui semper ante se uiderit imaginem sui corporis, & quidem aduersam. Denig; ingens uarietas est contuitus. Est uerò & in obseruationibus τῶν φαινομένων (unde doctrina de moribus stellarum, de solstitijs, & æquinoctijs, ὡς ἀπὸ τῆς ὕλης, magna ex parte oritur) doctrina hæc maximè necessaria. Quare de luce, de radijs, deq; horum diuersa proiectione, de colorum differentijs, deq; adprehensione horum obiectorum, quæ sensus Visus propria sunt, & cæterorum quæ communia uocantur, & de uisionis diuersitate, initia Optices his proximis diebus tradam, quæ ut studiosè discant auditores nostri, utilitas doctrinæ obseruationum eos excitare debet. Et multæ sunt partes Physices, quæ ex Optica illustriores fiunt.

DE LECTIONE. LIVII.

SEmper in Lectione historiarum consilium & uoluntatem Dei consideremus, quare ab initio mundi ad hæc nostra usq; tempora, & maximarum rerum memoriam, & continuam mundi historiam conseruauerit. Sunt autem huius diuini consilij multæ magnæ & grauissimæ causæ quarum

rum cogitatio fidem noſtram confirmat. & ardentiorem inuocationem in pijs mentibus accendit. Deinde quoq; diſcrimen inter hiſtorias ſacrarum literarum, & gentium tenendum eſt. Nam hiſtoriæ ſacrarum literarum non ſolum ut Ethnicæ, inſignes imperiorum mutationes, præcipuas in negotijs deliberationes, exempla uirtutum & uitiorum, pœnas Tyrannorum, & de multis alijs uitæ partibus lectorem admonent: Verum etiam commoneſaciunt nos de uoluntate Dei, tradunt doctrinam de promiſſionibus & pateſactionibus, ac oſtendunt Eccleſiæ conſeruationem, cœleſtis doctrinæ propagationem, miraculoſas piorum liberationes, & certas regnorum periodos, uerè Dei opera eſſe, nec ulla humana Sapientia regi aut gubernari. Vt autem ſeries Monarchiarum, tempora promiſſionum ac pateſactionum, aliarumq; rerum quarum in ſacris Biblijs mentio fit, intelligi, & certitudo earum deprehendi poſſit, miſcenda eſt lectio Ethnicæ hiſtoriæ cum ſacris. Nam ex gentium monumentis multa teſtimonia colliguntur, quibus ſcripta Prophetica & Apoſtolica illuſtrantur & confirmantur. Nec tamen ſine diſcrimine incipientes cuiuslibet ſcribentis hiſtoriam legere debent, uerùm memores eſſe præcepti Quintiliani, qui optimos quidem & ſtatim & ſemper, ſed tamen eorum candidiſſimum quenq; & maximè expoliſtum, legendum ab incipientibus eſſe admonet. Inter

ter hos Princeps in Latina lingua eſt Liuius, cuius hiſtoria, ut Thucydides de ſua inquit, uerè κτῆμα, id eſt, perpetuus Theſaurus poſteritatis eſt. Nec profectò amplior theſaurus de origine & ſtatu rerum Romanarum nunc extat, quàm ſunt ipſius monumenta, in quibus continua hiſtoria ſeptingentorum ferè annorum à condita Roma ad ultimæ Monarchiæ initium uſq; continetur, ſub quo Daniel ante multa ſecula uenturum Meſſiam prædixit. Narrat autem magna cura & fide maximorum conſiliorum in bello & pace deliberationes, demonſtrat formam Reipublicæ Romanæ, oſtendit ſacerdotij ac politiarum ordinationem, indicat inſignes in gubernatione mutationes, earumq; cauſas, recenſet multos uiros & ingenio & uirtute nobiles, proponit perſonarum deſcriptiones & comparationes, recitat Tyrannorum & malorum hominum pœnas, diſtinguit ſeriem temporum, deniq; de multis alijs magnis rebus admonet, quarum enumeratio hîc nimis longa eſſet. Tanta eſt autem eloquentia, ut ſplendore orationis ſine ulla dubitatione antecellat omnibus Latinis ſcriptoribus, nec ullius lectio ſtudioſis eloquentiæ ad alendam copiam, & imitationem figurarum ſit utilior. Proderit igitur eius lectio & ad rerum cognitionem, & ad orationis Latinæ copiam parandam. Quare decreui ordine libros hiſtoriæ Liuianæ, incipiens à primordio conditæ urbis, enarrare, ad quam

enarrationem ſcholaſticos adhortor. Spero autem bonis ingenijs hunc noſtrum laborem, quem in enarrando ſumimus, gratum fore, uel ob hoc ipſum, quòd ad cognitionem huius optimi autoris inuitantur, & inter enarrandum de multis grauiſſimis rebus commoneſiunt. Inchoabo autem die Mercurij hora ſeptima in auditorio Medicorum.

Bartolemeus Laſan.

SYNODVS AVIVM AVSPICE TORE IOHANNE MAIORE Ioachimo.

EX quo Cygnus ouans flauentis ad Albidos oram
Clauderet emeritos fatorum numine curſus,
Vitaq; cum cantu finita uolauit ad auras:
Continuò uiſum eſt auibus cantare peritis
Cogere conuentum, uacuis ut ſorte reponant
Sedibus artificem, cuius cenſura ſonoras
Digerat alituum linguas, qui iura uocatis
Ponere et agminibus, melior qui carminis autor
Inter aues dubiam poſſet diſſoluere litem.

Accingunt ſe omnes ſorti, pars aſſerit ipſum
Portendi fatis Cuculum, lætiſq; uocari
In regna auſpicijs, uoluit quia pectore ſortes
Augur, & aduentu tempus præcurrit apricum.

Sunt

Sunt quoq; qui Gallum ſuadent in ſceptra reponi,
Indice cum Petri lapſum clangore notârit,
Quando fides linguæ renuit temerata magiſtrum.
Idem etiam indicio rudibus ſolet eſſe colonis,
Aeolij fratres qua nam regione ferantur.
Nec minor eſt numerus Merulam qui poſcere ſortes
Inculcant, pronoq; ferunt ſuffragia uultu.
Fallitur, & fallit uulgi qui pendet ab ore,
Pronum iter ad lapſus uulgi ſententia ducit.
Sed uolucres quarum melior ſententia menti,
Manſuetæ uolucres, operam quæ nempè canoris
Vocibus impendunt, uno omnes ore loquentes
Vota dabant Philomela tibi, quam docta uetuſtas
Incita delitijs cantus Aedona uocauit.
Cui Deus & Muſæ blandas in carmine uires
Suffecêre, fugant curas homineſq; feræq;,
Illa canit, plauſu cordis ſalit abdita uena.
Non illam ſtimulis carpendi ſæua cupido
Suſcitat, haud roſtro metuenda ac unguibus uncis,
Sola auium ſummæ non horret acumine linguæ.
Dumq; in conſeſſu primo ſors cæca uagatur,
Atq; animos nunc huc celeres, nunc diuidit illuc,
Extemplò ſe quiſq; ſuis è ſedibus aufert,
Incertus quò fata cadant, quem numina poſcant.
Nec minus hi tabulæ mandant conſulta fideli,
Inq; fòri roſtro facti monumenta relinquunt.
Interea uolucres quarum data nomina ſorti,
Aſtu rem ſuperant, & partibus agmina furtim

Adsciscunt conflata suis, & fœdere pacto
Sollicitant, qui frena fori commissa gerebant.
Nec Philomela dolos agitat, nihil illa moratur
Turpia laturos spretis suffragia diuis.
Progeniem nidosq; fouet cum gente canora,
Nec se passa loco est Borea stridente mouere.
Quamuis multa piam iaciebant Saxa uolucrem,
Et circùm Illyrica pice nigrior horruit æther.
Sedit ouans animis, atq; in statione remansit,
Laude Dei plenas iactans ad sidera uoces.
Circum Prata uolat, riuis quæ semper ab albis
Sparguntur, pinguesq; creant animalibus herbas.

Dumq; noui rursum conuentus copia facta est,
Instructi socijs obeunt tempusq;, locumq;.
In Merulæ causam descendit in ordine primo
Turdus edax, cuius fruticans de stercore niscum
Editur in ramis, sterilisq; in tempore brumæ
Fronde micat uiridi, quod non sua seminat arbor.
Cognati & generis uolucres se cœtibus addunt,
Queîs uictum è baccis serum dumeta ministrant.
Hinc Vireo, tepidis nostras qui mensibus oras
Visit, & Arcturi rursus sola mutat ab ortu,
Composuit Merulæ se partibus, & fora preßit.

Mox se congressu in medium tulit æmula Pica,
Quiq; Merops maculis dorsum uariatur amœnis,
Ac Viulæ riguam dira quæ uoce quietem

Discu-

Discutiunt radios exosæ lucis apertæ,
Addunt se socias, atq; agmina conscia iungunt
Cristatæ uolucri, rostro quæ clangit, & alis
Plangit ouans alti fumoso in culmine tigni.

Pone latus Cuculi incedunt quæ liquida stagna
Sectantur uolucres, mergi, fulicæq; marinæ,
Autores pluuiæ tempestatumq; sonantum.
Cernitur has inter Vulcani subdolus ales
Clandestina ferens Cuculo suffragia Phœnix.
Rara auis illa quidem circum caua littora, sæui
Impatiensq; maris, nec consociabilis ulli
Improba quæ soluit garritibus ora, uolucri.
Attamen adplaudit Cuculo, nec secius illum
Ipse suis plausum facientibus excitat alis,
Quam faber admotis qui follibus excitat ignem.

Stant contrà innumeræ uolucres, queîs carmina
Præsertim Cuculo uires intendit Alauda, (curæ,
Et uictum in dumis quæ carpere gaudet Acanthis,
Atq; alacrem Fringilla sonans arguta tenorem,
Et curruca timens ingrato ex hospite stragem.
Omnes dulcisonam uotis AEdona petebant,
Illam laude uehunt, præstet quia laude canendi.
Verùm hæc non uoluit se cœtibus addere prauis.
Vidit enim Cuculum magna uolitare caterua.
Tum quassans caput hæc Coccyx ex ore profudit:
Non latet, ô uolucres, Cygnum quòd fata tulerunt,

 Atq;

Atq; ideo regnis ductorem poscere sortes,
Quem penes arbitrium est, & uis & norma canen.
Consulite in medium, quem sors uolet, arbiter esto.
Nam uereor scissam studia in contraria gentem
Prædonum arripiat rostris ne exercitus uncis.
Quare agite ô lapsi generis reparate ruinam,
Vt cöeant stabili fatorum numine mentes:
Fas etiam premere imperijs, ac addere mulctam,
Olim qui nostras tenuatim euertere uires
Conati, & plumis inoperta relinquere membra.
Quos ego: Sed medijs uox rupta in faucibus hæsit
Collisu, & fœdis singultibus impulit auras.
Inuenti tamen interea, qui pingue sonantem
Exciperent plausu, dum flaccida carmina stultus
Collibus & Saxis delyro narrat ab ore.
Stulta placent uulgo, studijs certamina crescunt.
Præsertim Merula adplaudens his uocibus infit:
Fas tibi me cessisse loco, tibi Iuppiter æquus
Annuit imperium, tu nunc eris alter ab illo,
Quamuis tu niger es, quamuis sit candidus ille,
Et te uulgus amat, uulgo tua carmina curæ.
Tu pueris responsa refers cum tempora nitæ
Scitatum balbis poscunt oracula linguis.
Sis bonus ô felixq; tuis, tua iura uolentes
Accipimus, nec nos Cuculo parere pigebit.

Non

Non tulit ulterius Bubo, sed talibus infit:
Non ô non uolucres, non hoc rationibus ullis
Sors uelit, à Diuis meliorem poscite mentem.
Non ô non uolucres, non si nubi Iuppiter author
Spondeat, hoc sperem pacem contingere rege.
Quandoquidem à nobis fatorum exquirere sensus
Agmina uestra solent, nec uos latuisse putandũ est,
Quòd limi segetem præcepi euellere sulcis,
Dum rudis exigua latuisset meßis in herba,
Ne uos texta olim traherent, & abire uetarent.
Quare agite, ac animis quæ dicã expendite uestris:
Non Cuculum ex adyto sortes, non plurima cœlo
Monstra sinunt Cuculũ gregibus dare iura uolantũ.
Sors cadit in Gallum, namq; illum poscere fata
Et reor, & monitis si quis locus amplius, oro.
Nox somno indulget, sed cum intempesta silet nox,
Plumaq; in syluis repetunt animalia nidos,
Scilicet & rostrum tepidas fixere sub alas:
Clangit ad arma furens, & uoce silentia turbat,
Et rostro frictos soluit imitante tubarum
Excubitor lucem mortalibus indicat ales.
Idem etiam pugnis aptus, nemo acrior illo
Vngue notare hostes, & rem decernere rostro.
Tum nocem excepit Eringilla loquentis ab ore:
O si non pluuiæ, nec tempestatibus atris
Seruiret, pennasq; ad motum uerteret aurę
Gallus, quem uarijs in cœlum laudibus effers.
Sitq; utinam pugnis aptus, nec turgida pulsu

Solues

Soluere labra queat: certè nemo acrior illo
Ante aciem, Solus non mille uerebitur hostes.
Stare loco nescit, micat eminus, & tremit altè,
Et leuior foliis quauis impellitur aura.
Quæ nam igitur uolucres, quæ uos sententia cogit
Præficere imperio Gallum, qui in sorde solebat
Stridenti miseram rostro disperdere carmen?
Qui rostro petit, & pedibus qui spargit arenam.
Qui Cuculum non odit, amet tua carmina Galle.
Nos legimus regno uolucrem, cui cura modestæ
Pacis erit, doctæ cui copia uocis in ore est.
Sed ueterem repetit Coccyx in fronde tenorem,
Nec certa ratione loci, nec lege tenetur.
Nec præsens habet ille fidem, licet arbore in illa
Confessu medium sese tulit, ocyor Euro
Turpe iter arripuit, sedemq; in uoce reliquit,
Et singultanti inuoluit nemus omne ululatu.
Ponè stat, & mœsto tundit sua pectora planctu
Suppositum Curruca uocans in crimen alumnum.
Et Cuculi nomen defert de cæde peracta.
Hospes ut hostis erat, generis nam funere nostri
Ingluuiem expleuit, natosq; ante ora parentum
Immersit rabidam, quod nec bene uertat, in aluum.
Me quoq; ab infido nil hospite tale timentem,
Plura locuturæ lacrymæ super ora fluebant,
Substitit, & uocem mediam indignata repressit.
Excipiens Fringilla sonum mox talia subdit:
Hic quoq; cum tropico Sol uertitur in Capricorno

Vertit

Vertit terga fugæ, & putri se occultat in aluo
Arboris, eq; hominum aspectu sua subtrahit ora.
Hinc illi obijciunt uates pro carmine crimen,
Quòd salice exesa lapsus discrimine uitæ
Pressit humum turpi fœdatus puluere uultum.
Occidit exesa delapsus ab arbore Coccyx.
Quis poterit longos cantu nunc fallere soles?
Tu Philomela potes, dominam te regna tenere
Fata uolunt, tibi uox, tibi sancta modestia uocis,
Tu cantare potes, & respondere parata es.
Vidi ego, nec fallor, dum lustro uolumina iuris,
Censuræ exemplum flammis quæ destinat ipsum.
Nam sarmenta focis postquam congessit alendis
Cultor agri, & trunci nemoris cana robora pas-
Voluit, & hyberno iam in sidere subdidit igni. (sim
Ille ubi sufflato sua membra uapore resolui
Senserat, ardenti sonitus emisit in antro,
Ver ratus apricum mediæ sub frigore brumæ.
Si quis in ambiguo est, quantum focus ætheris igne
Discrepet, ille foci crassus uapor, & leuis ignis
AEtheris inter se qua sint ratione repulsa,
Et quantum hiberno tepidum uer frigore distet:
En uolucrum norit discrimina ponere linguis?
Quin etiam furiæ, quas ipsa è stirpe parentum
Induit, incessunt stimulis præcordia, ut omni
Impete bellorum feruens Acdona lacessat.
Illa canit, strepit oppositò rudis agmine Coccyx
Certandi studio, crudoq; satiscit hiatu,

Qui

Quo morsu appetijt manſuetas prædo uolucres.
Quod ſuperest, quoniam cœtu conuenimus illo,
Non rauecas inflare tubas, ſed dicere uerſus:
Tum miſſum facite ô proceres genus omne uolucrũ
Quod curuo increpitat roſtro, ſtrepitumq; retuſum
Mittit, & offendit diris ſtridoribus aures.
Heu ualeant omnes, genij qui iura canore
Inuertunt ſidlo, peregriniſq; æmula linguis
Soluere roſtra ſtudent, hominumq; illudere uoci:
Vt Merula, & nigris uelata Monedula pennis,
Picaq; quæ uarias emittit ſtridula uoces,
Et pictæ uolucres rutilis in tergore guttis.

Occinuit his contrà ferali carmine Bubo:
Hæc Fringilla tibi potior ſententia uiſa eſt
Forſitan, & proprio ſic digeris omnia ſolus
Arbitrio, & Ialemo tua guttura ſoluis equeſtri,
Credimus an qui amant ipſi ſibi ſomnia fingunt.
Cui fringilla refert, ô Narrans plurima Bubo,
Graijs ingenium, Graijs dedit ore rotundo
Muſa loqui, & uocum iuſſit diſcrimina noſſe,
Et ſuaues auium cantus diſcernere ſenſu
A Cuculi ſtrepitu, cornorum à carmine craſſo,
A Galli crepitu, & Picæ ſtridore loquacis.
Ideirco reſonam quia poſcunt fata uolucrem:
Debentur meritò Philomelæ regna canoræ.
Nec me quiſquam adiget uocem mutare, priusq;
Conſilij fœdus, dum ſpiritus hos reget artus.

Annuit,

Annuit, & partes aſſenſibus implet Acanthis.
Tandem pauca refert: Ego te, quæ dulcia grato
Ore ſono ſoluis, nunquam Philomela negabo
Promeritam, nec me mea carmina ab ore pigebit
Compoſuiſſe tuo, nec Muſis gratior ulla eſt
Quam ſibi ſi qua tuum præſcripſit pagina nomen.
Tum ſic incutiens criſtas excepit Alauda:
Hem animus nobis, nec erit qui tendere contrà
Iure queat, ſacraſq; infectum reddere ſortes.
Scitis aues, ſcitis, quòd idem mihi nomen & omen,
Et me iam pridem uates à laude uocârunt,
Nec mihi iam ſubeat nomen mutare uel omen.
Ergo ego laude uehar gratis hominesq; deosq;,
Per liquidos aurę tractus cum carmine tendens.
Dumq; cano, pulſæ referunt ad ſidera Valles,
Et lan guam ſoluo ſupra caput arua colentum,
Qua ſoleo curas animis auertere mœſtis.
Huic uolucri acceptum, ſi quid mea carmina poſſent,
Et ſerimus, uotisq; illam hæc in regna uocamus.
Sic ait, & miſſo rurſus uelut antè Senatu,
Tollunt ſe uolucres celeriſuper aera lapſu,
Nam ſors euentu congreſſum luſit inani.
Grammatici certant, & adhuc: uelut æthera uerſis
Hatibus ambigui committunt prælia uenti,
Et magna inuoluunt umbra terramq; polumq;.
Iamq; in procinctu Cuculus per teſqua uolutus
Errat inops animi, & ſe putre recepit in antrum:
Qualis ſæpe rubis latuit nocturnus abactę,

Qui

Qui pecudum numeros minuit, fissosq; uiantes
A tergo superans letbalibus obruit armis.
Cumq; nouum uegetis reparabat flatibus orbem
Verna dies, denso spargens rus omne uirore,
Et tepidam uolucres mulcentes cantibus auram
Signa dabant: Cuculus plumis petit arua renatis.
Atq; rudes fœtus Curruce in tecta reponit,
Et morsu uiolans paruæ bibit oua parentis.
Cumq; infirma parens intenso ardere recluſit
Ambiguam prolem, toto quæ uertice suprà est:
En rabie pastus uentrem stimulante, tenellis
Excepit uictum natis, dehinc uertere morsus
Exiguam in matrem penuria adegit edendi.
Ecce autem Philomela tuos postquàm hausit uterq;
Concentus, & uox offensa resultat in aurem:
His super accensi confusa mente ruebant
In fremitus, quia nam cantus exosa strepentes
Gens auium docto Philomelæ ex ore pependit.
Quapropter uolucres iam rursus in agmina cogi
Edicto iubet, hæ cœtu subière frequenti,
Ac AEdona parant rabidæ sociare uolucri.
Aut, quod fata prius conuertant omen in ipsas,
Seu ui, siue dolis Philomelam absumere certum est.
Sensit enim se ignominiam pro laude referre,
Seq; pati turpem spreta cum uoce repulsam,
Carmina dum sanas Philomela referret ad aures,
Id metuens, trahit in partes qui pacis iniquæ
Imponat leges, & pectora fœdere iungat.

Atq;

Atq; huius fidei res componenda relicta est,
Et quia fille caret, res est commissa columbæ,
Sæpe uicem fidi quando cursoris obiuit.
Nuncia quæ ramum semper frondentis oliuæ
Ore uehens, specimen dilapsæ præbuit undæ:
Sed reuocat, durumq; uicem uersare recusat,
Non operam impendens ullam non æqua roganti.
Aurita colo, & teneros labor est educere fœtus,
Non nostrum inter uos tantas componere lites,
Meritam habito, & uitæ cursum sine fraude peregi.
Sed si tantus amor paci submittere mentes,
En adsum, tuaq; en ultrò mandata facessam.
Ne me aliàs tanto exponat mens læua periclo,
Vt iubeat, diræ gentis penetrare latebras,
Et Cuculi præsens audire & reddere uoces:
Non bene cum placidis immitia corda cohærent.
Et si ritè memor maiorum exempla reuoluo,
Sueuit in Accipitris Cuculus migrare figuram,
Vt quondam exuuijs Erucæ blatta creatur,
Crines, non animum mutat lupus intus auarum.
Hæc ubi dicta, nouent furiarum in iura columbam,
Et numero excludunt hei planæ & sana locutam.
Iamq; iterum sors missa cadit, teq; Hispida Coccyx
Alitum Merulis quæ liquida stagna frequentant,
Ire iubet, tabulis instructam ac arte Pelasga.
Hi parca refert Aedon, quia uerna subibant
Tempora, cum dulcem sub apertis ætheris oris
Funderet illa sonum, carmenq; referret ad auras.

Parua mihi uox eſt, parui ſine uiribus artus,
In ſtatione mea mandato munere fungor
Ora Dei iuſſu ſoluens, teneramq; laboro
Progeniem antiqua ſub relligione tueri,
Quæ potui feci, commiſi cætera diuis.
Sed paſſim tot monſtra fero, obſcœnæq; uolucres
Intentant mortem, nec quæ ſit cauſa uidemus,
Omnibus inuiſi uitales carpimus auras.
Sæpe mihi ſcrobibus fraudes poſuêre cauatis,
Sæpe ſub exitium dapibus traxêre repoſtis.
Sed Deus eſt cui grata cano, ſortemq; laboris
Impendo, & teneros educo in regna nepotes.
Ille meas ſuperare preces, ut cernis, & ipſum
Ludere quæ poteram ſyluis permiſit amœnis.
Ille tegit iuſtos, illi mea carmina curæ.
Non mihi cum Cuculis in fœdere gratia conſtat,
Nec mea ad immanes inflectam guttura uoces.
Ipſi more ſuo feriant clangoribus auram,
At mihi tranquillæ placeant ante omnia Muſæ.
O mihi ſi tumulo tùm molliter oſſa quieſcant,
Si purum pietatis opus, pacemq; relinquo.
Vis ergo inter nos quid poſſit uterq; uiciſſim
Edamus ſpecimen, per me mora non erit ulla,
Incipiat, finemq; exacto carmine tangat.
Hæc contrà Cuculo retulit mandata uolucris
Singultum in dumis ſolito de more canenti.
Tum ſe quiſq; ſoriè rurſum ſtatione mouebat.
Fata obſtant, uiresq; negant in cœpta ſecundas.

Sed

Sed quid agunt? illis nil linquere ſuaſit inauſum,
Seu dolus aut uirtus, Nam tanti in fœderis ictu
Non operæ parcit Trochilus, qui prouidus auræ
Impendere niuem Cuculi quæ cantibus obſtet
Senſit, & hinc uoluens ſua membra, iterumq; reuol-
Ora uolubilibus contorquet ſtridula cannis. (uens
Tinnituſq; ciet lenes: ceu quando magiſter
Torquet agens circùm luteas uertigine teſtas
Leuorem inducens ſpeculi de more nitentis.

Atq; his, atq; alijs innoxia cantibus ales
Tunditur, & uoces diras tractabilis audit.
Mens tranquilla manet, non ullis illa mouetur
Ictibus, haud auium fora, nec rabida ora moratur.

Et iam finis erat, poſtquam ſententia lata eſt,
Quæ roſtri pro lege ſui componere uocem
Imperat, ut fiſſis didicerunt carmina linguis.
Sint uice ſuggeſti coruo crudelia tigna
Furcarum, atq; illic generi det iura rapaci.
Stridula porticibus lucfet ſe Noctua naſtis,
Stagna colat Merulæ genus, & nada cœrula ponti,
Plauſtra premat Gallus ſpolijs armata cruentis,
Aut ubi cortis aues fœtus in cratibus edunt.
Cum Scythiæ populis ineat certamina Gryphes,
Et ceſſet putres auibus componere piſces,
Nec uolucrum certet linguis, uelut æmula rana,
Quæ cum ſit ſub aqua, ſub aqua maledicta refundit.

Sed ſedem in tilia teneat Fringilla uirenti,
Montibus in niueis Aedon, Caſſita Sudetis,
Collibus & dulcis uini cantillet Achantis:
Donec tempus erit, quo corruat ardua cœli
Machina, complexuq; premat genus omne uolantũ.

IDYLLION DE PHILOMELA.

***

VEr erat, & lenem meditãs ſpaciabar ad Albim,
Ore facit dulces quà Philomela ſonos.
Quæ quantum reliquis præſtat moderamine uocis,
Reſpectu reliquis tam ſolet eſſe minor.
Hæc ſedet inſomnem cantu ſolata laborem,
Laudat & in ramo grata uirente Deum.
Vtq; animum cœpit uocis mulcere uenuſtas,
Miror & argutos & ſine felle ſonos:
En ſtrepitum roſtro turpes ſtrepêre uolucres,
Et ſtomachum mouit ſtridula turba meum.
Hanc uagus inſeſtat Cuculus certamine linguæ,
Fundens delyris flaccida uerba modis.
Huius ſpuma ſolet rauceas generare cicadas,
Cùm ſolita immundis polluit ipſe notis.
Iungit ſe comitem ſtridenti carmine Gallus,
Turbatrix placidæ nempe quietis auis.
Et procul innocuum pennis ſe tollit in hoſtem,
Arteq; cùm nequeat, Marte nocere cupit.

Hinc

Hinc immunda ſuas quoq; conſerit Vpupa uires,
Vpupa ſtercoribus ſemper odora ſuis.
Hinc Merula impellit calidas in iurgia mentes,
Pectore nigra ſuo, uoce ſuperba ſua.
Tu quoq; uoce ſarcens clangorem mittis Oſyna,
Conſita quæ multo piſce fluenta colis.
Oſyrem mihi ſpes fuerat pacis ſarcire ruinam
Conſuit in rixas fragmina trita nouas.
Improbus Agricolæ fumoſo Grillus in antro
Hanc quoq; ſtridenti uoce laceſſit auem.
Nec Philomela ſuæ differt modulamina linguæ,
Sed ſpargit uario nuncia læta ſono.
Ac aduerſa pio uincit mala corde ferendo:
Pacis amans uulgo iudice ſpretus erit.
Talia dum cerno peragi ſpectacula cantu
Alloquor: ô uolucris quæ mihi ſola places:
Quas tibi, quas tali reddam pro carmine grates?
A ſcrobe conſeruent Dij tua membra diu.
Te ſemper mea uita ſequar, tibi luce canenti
Tendimus has aures, cætera turba uale.
Quem tua non captum mira uox detinet arte,
Huic Cuculi numeret tempora longa ſonus
Tempus erit, rabidum quando Canis excitat æſtum,
Tunc metuens ignem cortice membra teget.
Stulta leues capiunt animos, ſua cuiq; libido eſt,
Vtrem pro cithara gaudet habere Midas.

ASINVS NOHAE OPPOS.

SITVS ASINIS FLACIANIS

BRuta uetus Nõe cum clausa teneret in Arca,
Impius ultrici dum perit orbis aqua:
Tunc uocat in cœtum solenni luce clientes,
Et de uirgineo femine uerba facit.
Lapsa memor sortis signabat tempora gallus,
Vnde locum in sani culmine gallus habet.
Grusq; tubæ specimen rostro præstabat adunco,
Hinc Moses resono finxit ab ære tubas.
Cùm tamen omne genus denso subit atria cœtu,
Est asinus sacro iussus adesse loco.
Adsuit, & tabulas caua contudit ungula textas,
Sacra pedum strepitu uerba sonante premens.
Arguit, & pilis Erinaceus impulit hirtis,
Inde canes huius pellis ab Aede fugat.
Dum modus omnis abest, dum uoce silentia turbat,
Et pede non sano robora texta ferit:
Tandem Noha refert: Si nulla modestia cordi est,
Sit statio templi publica clausa tibi.
Et postquam in sicco mundum fortuna reponet,
Stridula pistrini tecta colenda dabo:
Quà Ceres assiduo lapidum decurrit ab ictu,
Et strepit impulsis unda sonora rotis.
Hinc primos asini fœtus lex abdicat aris,
Tumsaq; ceruicis frangere membra iubet.
Namq; asinos sacra Deus arcet ab æde petulcos
Impedium strepitu qui pia uota suo.

Quis

Quis neget hunc asinũ migrasse in pectora Flacij,
Qui strepit, & sacro limine calce ferit?
Ecce rudens asinus Nohæ patientis ad aures
Dulcis Euangelij iam labefactat opus.
Indice quo solo peccatum innotuit orbi
Quòd ueram in Christo nescit habere fidem:
Adde quòd illius premeret si terga Redemptor,
Alter quem Solyma uexit asellus humo:
Hic tergo excussum pedibus uiolare pararet,
Dum λόγον è cœli trudere sede cupit.
Morte dabis pœnas autor clamoris inepti,
Cum dat Noha preces, tu maledicta refers.
Cum Domino cantat sacras Ecclesia laudes,
Tu crepitu uentris murmura fœda moues.
Sis asinus, quicunq; asini clamore teneris,
Iudicio uulgi ne capiare caue.

IDYLLION DE CHAS.

SIDDA.

ILLa ego sum uolucris fundo quæ pascor herili
Parua, sed in nidis officiosa meis. (tus
Cum pare quà septem dederant mihi numina fœ-
Mox tamen & pullos dum parit illa perit.
Teutona gens nomen mihi fecit ab arte docendi
Quòd mihi commissas in seruo mitis aues,
Quòdq; leuo pennas Maio ridente sub auras,
Veris & æterni uoce saluto dies:

Hinc à laude mihi nomen posuêre Latini,
Nec benè de sæua caßide nomen inest.
Non ego sum galeæ, nec habendis utilis armis,
Nec mea sunt curuis æmula rostra tubis.
Olim me rapidus tela inter Martia uentus
Flauit, & hoc mœsto nunc quoq; corde gemo.
Bella gerant uolucres ad bella ferocia natæ,
Cum placidis auibus laudet Alauda Deum.
Nam referunt nostras etiam seruasse uolucres
Quæ sapiens illis nomina fecit Adam. (quis
Nũc quoq; quæ nostris tribuit sacra lingua propin-
Quos benè de storgis Teutona lingua uocat.
Hinc Chaßidda uocor, laudem quòd grata repen-
Vota Creatori debita reddo meo. (dens
Chaßiddam perhibent tumulum struxisse parenti
Hîc ubi nunc summo uertice crista tumet.
Pingitur ut tergo gestare Ciconia patrem,
Vt moneat natos de pietate rudes.
Et mihi cum data sit gratæ pietatis imago,
Quæso, mihi priscum reddite nomen aues.
Nam rectè meritos memori sub uertice gesto,
Nata docere homines, nata sonare Deum.
Nunc quoq; tutelam Philomelæ grata rependo,
Quæ mea formauit dulcibus ora sonis.
O si sensa animi ualeam committere chartis,
Carmen & in tabulas ipsa referre meum:
In Libano cygni pennas, Niloq; papyrum
Colligerem, latices uel nigra terra daret.

Dij uolucres seruate pias, quæ pectora mulcent
Cantibus, ac odium pro pietate ferunt.
Ne fera gens auium crudos exerceat ungues,
Aut turbet strepitu carmina docta suo.
Qualis auis glauco pennas quæ sparsa colore
Ad digiti nutum uertere colla solet.
Nam quia contorquet collum uertiginis instar,
Nomen ab aucupibus stulta recepit auis.
Ast ego cum pullis Philomelam laudibus orno,
Sic mihi Chaßiddæ nomen & omen inest.

ELEGIA DE STAPHYLO.

Ἀσαφυλὶς σαφὶς ἔσαι, ὃ ῥόδον ἀῦνον ὀλεῖτι,
Et rosa mane uiget, marcida nocte cadit.
Vidi ego ceu lauri germen florere malignum,
Præteriens paruo tempore quæro: Fuit.
Sic etsi celebri florere uideris in aula
O Staphyle, & Cynici dogmata falsa seris,
Diraq; nunc sanctis Christi minitaris alumnis,
Et furijs imples corda aliena tuis:
Inde tamen uictus diuina uoce iacebis:
Crudeles obitus impius omnis habet.
Ignea marcentem te numinis obruet ira,
Vt perit à Solis uicta calore rosa.
An non à magno qui nomen habebat Iulo
Floruit, & lesit uiq; dolisq; pios?

Floruit, & causa tandem deuictus & armis
Dum iacet, & sparsus uulnere sanguis abit:
Vicisti Galilæe refert, simul iuit ad Orcum
Vmbra gemens, pœnas & sine fine luit.
Ille domum bello rediturus funera uouit,
Sed perit, & bello non redit ille domum.
Qui dicunt aliter ueri quàm conscia mens est,
Accersunt furias in sua fata graues.
Sic crepuit tigno dum rumpitur ilia Iudas,
Pœna uenit grauior quò magè sera uenit.
Aspice mugitu Latomum sub morte fatentem
Se quoq; iustorum sanguinis esse reum.
Tu quoq; qui flores, fato marcebis acerbo,
Successum impietas nescit habere diu.
Sed nos Christe doce, uiresq; uocantibus adde,
Floreat æterno nomen honore tuum.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS, IACObus Milichius artis Medicæ Doctor.

ETiam ipsa magnitudo calamitatum generis humani in hac breui uita, testimonium est de uentura uita. Quia nequaquam consentaneum est, hanc præstantem naturam humanam, tantùm ad has miserias conditam esse. Sed doctrina Ecclesiæ, & causas miseriarum ostendit, & adfirmat secuturam

turam esse æternam uitam, & huic adseuerationi Deus addidit testimonia, Christi, & multorum resurrectionem. Vult autem Deus & causas mortis & aliarum calamitatum considerari, & rursus erigi nos, spe dulcissimæ consuetudinis in Ecclesia cœlesti, quam profectò ardentius expeteremus, si & huius uitæ confusiones intueremur, & cogitaremus, quàm dulcis futura sit illa sapientia in schola cœlesti, ubi coràm intuebimur Deum, & discemus quomodo genitus sit filius, & qualis sit copulatio diuinæ naturæ, & humanæ in filio, qualis sit spiritus Sanctus, quo nos diuinitas sibi copulat, & mirandi opificij causas, & artem cernemus. De his rebus in hac uita cum cogitat mens pia, erudita uerbo Dei, similis est Viatori, qui cum noctu iter fecit, cernens auroram, iam auidè & optat, & expectat diem. Sic nos illam cœlestem lucem expetamus.

Hæc diligenter cogitanda sunt, & futura nos sæpè commonefaciunt. HERI feliciter peperit honestissima coniunx uiri excellentis, eruditione, & uirtute, Henrici Paxmanni, & editum filiolum læta aspexit. Postea secuta est imbecillitas puerperæ tanta, ut post aliquot horas natura superata sit, cum quidem ardenti inuocatione Filij Dei, sese, maritum, filiolum, parentes, & hanc Ecclesiam Deo commendasset, extincta est.

Cogitea

Cogitemus quàm fugax sit hæc uita, & petamus à Deo auxilium, & simus memores dicti Siracidæ 5: Non differas conuersionem ad Deum. Subitò enim ueniet ira Domini. *Hortamur autem Scholasticos, ut hora quarta ad funeris Ceremonias conueniant. Ibi singuli Deo, & suam uitam, & Ecclesiam pia precatione commendent.* Die 7. *Septemb. Anno 1556.*

ΕΠΙΚΗΔΙΟΝ, SCRIPTVM HONESTISSIMAE MATRONAE MARGARIDI, *coniugi clarissimi uiri, domini Henrici Paxmanni.*

Ὡς δειλόν ἐστι πάντα τὸ θνητῶν γένος,
πτερόεσσα γὰρ ἔνθα κἀνθὰ δυστρότος
τύχη κυλίνδετ', οὐδὲν ἐν ταυτῷ μένει.
ἀδηλός ἐστ' ὁ βίος καὶ πάμπαν ἄστατος.
νῦν εὐτυχοῦμεν ἐν πανολβίῳ βίῳ,
μετ' ὀλίγον αὖθι καὶ ἐν ὄμματος ῥυπῇ
τάχ' ἀσθενοῦ μὲν ἄθλιοι, καὶ αὐτίκα
μόρῳ ἀνελπίστῳ τιν' ἔσθ' εἱμαρμένον
θανεῖν, φόωστε ἡμᾶς ἡλίου λιπεῖν.
ἐσῆλθε δ' εἰς γαῖαν ταλαιπώρος λυγρὴ
θανάτου βίη δι' ἁμαρτιῶν αἰσχρὸν βάρος,
ὡς ἐκ θεοσθότοιο οἴδαμεν γραφῆς,

ὑπ'

ὑπ' ἀνομίας γὰρ ἐφθάρη εἰκὼν θεοῦ
τοι Σατανᾶ ψευδεῖτε χ' αἱμύλοις λόγοις.
ὀλώλαμεν δὲ πάντες αἰσχίστῳ μόρῳ.
ὀλέθρῳτ' ἀφύκτῳ, εἰ σαώσαι μὴ γένος
ἡμᾶς θεοῦ θνητῶν λυτρωτὴς ἤπιος.
λιμὴν ἀλιτρῶν καὶ ἐς οὐρανοὺς πύλη
ἄγουσα πιστεύοντας. εὔνοος βροτοῖς
σωτήρ. ὅσοι σωτῆρι γὰρ πεποιθότες
θεὸν σεβουσι πιστεῖ φρεσίνθ' ὅλαις:
σωτηρίη αὐτῶν ἐν ἐλπίδων κρατεῖ
ἀψευδέων ἐκρύφθη, εἴγε θνήσκομεν,
ἢ ζῶμεν, αἰεὶ κυρίῳ ἐσμὲν φίλοι,
ζῶσιν τε καὶ θνήσκουσιν οἱ πιστοὶ θεῷ
ἔστιν δ' ὅτ' ἐν τῇ ἐσχάτῃ κρίσει νεκῦς
μολόντες ἐκ τύμβων πάλιν, λάτριες θεοῦ
ζώουσιν εὖ, οἱ δυσσεβεῖς δ' ἀνδρῶν κακῶς
ἤδη δ' ἄνδρ βέλτιστε Παξμάνων κλέος
ἐρρίκε νῦν μετέχεις σύ, μοι εἰρημένων.
καὶ γὰρ ἐν ἄλγεσιν δάκρυσίν τε κείμενος
μεγάλοις ἄγαν κλαίεις, φίλη ὅτι Μάργαρις
ἄλοχος σέθεν καὶ σεῖο ὀφθαλμὸς βίου
θάνεν λεχὼ ὠδῖσιν, ἀρτιτόκος μάκαρ,
καί σοι τὰ δεσμὰ σύζυγος λύθη βίου.
ἕξεις δὲ τ' αὖ ὀδυνῶν παραμύθιον μέγα
γυνὴ θανοῦσ' ὅτ' ὀλβίως χριστῷ θάνεν.
νῦν δ' ἀγγέλων ἐν οὐρανῷ παρὰ πληθεῖ
ἰσαγγέλοιστε τοῖσι δεδικαιωμένοις

βροτοῖς

βροτοῖς, θεὸν πλείω ἀμβρότῳ ὀπῖ
τὴν ἄμβροτον ζωὴν, ζήσεται κακεῖ αἰεί:
ἀπιδὼν δ' ἐκ κόσμου εἰς παγίδ' πέδον
κάλλαπε μοῦν τ' ἔχοντ' ἀέξαβῶνά σοι
ὑμῖν, σὲ δὴ τέρψαν' αὐτὸς εἰς αἰεὶ:
νῦν, κοὴ ἅπαντα, πατέρα, κοὴ ἐν γήραϊ:
χρὴ δὲ ἰταῖ, ἑ σε τόδε παν πράως φέρειν
ὅ, τ' ἔγευτάσοι θέλοντ' ἴλεω θεοῦ,
θέλημά τ' αὐτοῦ εὐσεβῶς σοφαῖς φρεσὶν
σέβειν, ἐπαινεῖν'. ὅδε δ' αὐδείς πάμμακαρ.
κοὴ μοὶ ἐυγενῶν θυγατὴς σὴ μάρναξις
ἐν γὴ γυνίων. ἐλτάτη τοσοὶ φάος,
κατηφείη τὸ μαργάριτον τίμιον
πίστις θαπτεύσα, ὁμώνυμ' δὲ ᾧ
ἔπεσ' ἦν, ἀόφρων, ἐυσεβὴς γυνή,
ἀρετῆσι κοσμηθεῖσα, ὥσε κοὴ πέλειν
αὐτὴν κάτοπτρον κὴ παράδειγμα τοῖς τρόποις
ἄλλαις, ἐλαύδοι, ὥσ' ἦν αἰεὶ καγαθάι.
δέμνας καθεύδειν κοὴ κόνις γενέσεται.
ψυχὴ δ' ἀγήρως ζῆ κλέους θ' ἅπαν μνίσα.
βίον δ' ἄγωμεν ἡμεῖς θεῷ ἔλπορ
ἐράγνότητι, τῷ θανάτῳ μεμνημένοι.

16. Octob.

Iohannes Chesselius.

ALIVD

ALIVD SCRIPTVM AB HENRICO MOLLERO.

MArgaris hîc granibus mundi defuncta periclis,
Maiorum tumbis associata iacet.
Crappius Albinæ Consul celeberrimus urbis
Ipsam legitima de genitrice tulit.
Cum qua pubentes sic imbuit ipsius annos,
Vt fuerit domui pulchra corona suæ:
Moribus ac illis ornata domiq; foriſq;,
Quos in uirginibus conuenit esse piis.
Post matura uiro, celebri clarissime fama
Est Paxmannæ tui facta marita tori.
Vxor & officio talem se præbuit omni,
Matronæ speculum posset ut esse probæ.
Casta, modesta, domus rectrix studiosa, mariti
Auxilium, frugi, comis, honesta fuit.
Sed conata tori primum grauis edere pignus,
Ancipiti partus missa labore cadit.
Et linquens uiduo prolem gemitusq; marito,
In terræ posuit corpus inane sinu.
Vnde breui lunis cœlestibus excita surget,
Et stabit coram iudice læta DEO.
Nam Mediatoris Christi se morte redemptam
Promissum cœli nouit habere locum.
Æternæ Christo consortes auspice lucis
Omnes, in Domino qui moriuntur, erunt.

HEIN-

HEINRICVS PAXMANNVS SVIS AVDITORIBVS S. D.

Παταν προσδοκᾶν δεῖ ἄνθρωπον ὄντα, inquit Xenophon. Tanta enim est rerum humanarum incertitudo & fragilitas, ut nulla sit tanta calamitas, quæ non cuiq; euenire possit. Id ego hactenus aliorum exemplis lectis, & uisis edoctus, nunc reipsa in hoc meo tristissimo casu comperi: Qui cùm diuina bonitate essem donatus mascula prole, mediocriter facili partu coniugis, & iam lætus Deo gratias agerem, quasi perfunctus sollicitudine & curis, quas instantis partus periculum mihi attulerat: Ecce dilectissima mea coniunx superata doloribus, exhausto uiribus corpore, præter omnem meam, & aliorum opinionem occumbit. Inflictum est igitur cordi meo uulnus acerbissimum immaturo hoc obitu coniugis dulcissimæ, fœminæ optimæ, matris familiàs diligentissimæ, in quæ uirtutes omnes, matrona honesta dignæ, eluebant: pudicitia, uerecundia, modestia, taciturnitas, grauitas, temperantia, sedulitas, parsimonia, beneficentia erga pauperes. Has uirtutes me uerè de ipsa prædicare, norunt omnes mihi domestica familiaritate iuncti. Quid ego dicam de obsequio, reuerentia, amore illius, quo me maritum semper est ardentissimo prosecuta? Quid uerò de summa pietate

tate erga parentes, à quibus gaudebat se honestè, & optima disciplina educatam esse? Quid deniq; de studio religionis, & amore uerbi diuini, quod semper fecit maximi, & suam pietatem erga DEVM, præcipuè ante partum, cum animus ipsius præsagiret hanc migrationem, & in ipso agone post partum, declarauit uera, & ardenti DEI inuocatione, & commemoratione aliquot insignium dictorum Filij Dei, quibus fidem suam, de Remissione peccatorum gratuita confirmabat, & sese erigebat in spem felicis liberationis, & certæ hæreditatis uitæ æternæ. Talem coniugem cum habuerim honesto loco natam, optimè educatam, uirtutibus ornatissimam, & uerè sanctam, mei uerò amantissimam, & spem numerosæ sobolis præbentem, non possum non ex animo dolere, eam consortem uitæ, & sociam inuocationis, mihi, parentibus uerò filiam obsequentissimam, & dilectissimam, filiolo deniq; meo matrem charissimam tam citò, & inopinatò ereptam esse. Etsi autem dolori repugno, certò persuasus uerbo DEI, eam ex numero illorum paruulorum esse, quos CHRISTVS ad se adduci iubet, quorum prædicat esse regnum cœlorum: & me consolor præcipuè dicto Pauli, affirmantis, Mulierem saluari per filiorum generationē, si manserint in fide, dilectione, castitate, & temperantia, quæ uirtutes profectò in ea illustres fuerunt: tamen cogitans hanc meam in-

comparabilem iacturam, & uiduitatis miserias, & cernens luctum acerbissimũ parentum, quos multis nominibus diligo, & uereor, Considerans etiam recens editi filioli orbitatem, destituti materno alimento, & nutricatione, & uerè, vt Psalmus inquit, à uentre matris suæ proiecti in Dominum: Ita consternor, & debilitor, vt animum meum ad certas operas instituere, & una in re figere cogitationes vondum possim. Cogor igitur lectiones inchoatas per aliquot dies intermittere, & rogo auditores meos, non modo, vt hanc dilationem æquo animo ferant, sed etiam vt ad Deum pro me uota faciant & orent, vt ipse me hoc acerbo casu deiectum eri-, gat & confirmet. Ego vbi primùm animum aliquantulum ad ferendum mitius hunc tam tristem casum composuero, ad legendi laborem redibo, & si quid in me est, quod discentium studijs quoquo modo prodesse poterit, id libenter ad iuuandos alios conferam, Idq; faciam posthac eo studiosius & promptius, quòd ex summa frequentia Scholasticorum in funere meo heri animaduerti, eos mea miseria adfici, quod ipsum quoq; mihi aliquam doloris leuationem attulit. Significabo autem publicè, quando denuò lecturus sim. Valete.

RECTOR

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS IACOBus Milichius artis Medicæ Doctor:

IN Pannonia scitis rursus mota esse bella Turcica, & regis Ferdinandi filium, quod faustum & felix sit, ducere florem Boëmicæ, & Austriacæ Nobilitatis in Pannoniam. Est autem hæc ultima & languida mundi senecta, in qua ruere Imperia videmus. Cumq; Barbaries Turcica, pulcherrimam Asiæ partem, & in Europa Thraciam, Græciam, Illyricum, & magnam Pannoniæ partem, horribiliter uastârit, quid impendeat Germaniæ cogitemus, nisi DEVS repressérit Turcos. Minitantur autem Germaniæ uaticinia. Vt igitur Deus leniat pœnas, plurimi uera conuersione ad Deum & uera inuocatione sese, & patriam, & Ecclesiam DEO commendent. ORATE, inquit filius Dei, ut possitis effugere uenturas pœnas. Sè omninò uenient pœnæ, Quid, inquiant multi, deprecatio proderit? Imò certè profutura est, & propter piorum gemitus lenientur calamitates, sicut proderant in exilio Babylonico, assiduæ lacrymæ Ieremiæ, Danielis, & multorum piorum. Quare etiamsi multi prophani, comminationes Diuinas, & quotidiana tristia exempla, derident: Tamen aliqui sanabiles, sese

ad cogitationem suorum, & communium periculorum, & ad deprecationem excitent. Hæc ut maiore intentione cogitemus, funera etiam crebra nos commonefaciant. Hodie adolescens natus Noribergæ, Matthias Rettenkirchner, *unicus filius suorum parentum, ex hac Academia, in cœlestem inter pias precationes euocatus est. Ad huius funus ut hora quarta conueniatis ante ædes, quarum signum est picta mola, hortamur. Die 19. Septembris, 1556.*

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS

Iacobus Milichius.

* *
*

Cimbricam Chersonesum, à Cimmerijs nominatam esse, & ueteres iudicârunt, & consentaneum est. Esse autem Cimmerios dictos, à filio Iaphet Gomer, nominis similitudo indicat. Dulce est autem nosse patriam, & intueri maiorum uirtutem, quantum fieri potest, cuius consideratio ad disciplinam utilis est. Cùm autem, & regnum olim in Germania tenuerint, & exercitus Teutonum, & Ambronum duxerint: necesse est fuisse eximiam Cimbrorum iusticiam, & fortitudinem. Nunc ad uetera decora addunt hanc ueram laudem, quòd rectè agnoscunt, & inuocant Deum in agnitione, & fiducia DOMINI *nostri* IESV CHRISTI. *Nam & ibi Deus uoce Euangelij incorrupta colligit æternam Ecclesiam: Et status talis est, qualis describitur in Psalmo: Conueniunt Reges, & populi simul, ut seruiant Domino. Pij principes fouent Ecclesias, & cum eis simul rectè inuocant* DEVM, *& curant, ut in Ecclesijs concordia sit, & subditi excolantur doctrina: & in gubernatione politica sint, pax, iusticia, & honesti mores. Tali statu nihil melius est in genere humano. Precamur autem filium Dei, ut perpetuò & illas regiones, & nostras gubernet, & protegat. Heri autem Scholasticus Henricus Haggeus, natus in oppido Cimbricæ Chersonesi Husem, ex hac Academia, in cœlestem Academiam, ad dulcissimam consuetudinem uniuersæ cœlestis Ecclesiæ euocatus est. Didicit summam doctrinæ Euangelij in patria, & in Academijs Rostochiana, & nostra. Ad hæc addidit studia artium, quæ sunt utiles Ecclesiæ: Ac pietatem animi cùm antea assidua inuocatione filij Dei, & honestis moribus declarauit, tum uerò ardentibus uotis ostendit, in hoc diuturno morbo, in quo sese, & Ecclesiam, & parentes, ac suos Deo sæpè commendauit. Etsi igitur ipsum in hoc numero esse, non dubitamus, de quo dictum est: Beati mortui qui in* DOMINO *moriuntur: tamen nos doleamus, militem Ecclesiæ in laboribus studiorum utilem, à nobis abductum esse, & precemur*

cemur Deum, ut quàm plurima bona ingenia ſeruet, præſertim cum in malis, peſtilentia horribiliter in multis locis creſcat: Vt quanquam triſtes quereiæ ad nos, de bellis in Pannonia, ſcriptæ ſunt: tamen multi triſtiores querelæ miſſæ ſunt, de dogmatum diſſidijs. Hortamur autem Scholaſticos, ut hodiè hora duodecima ad funeris Cæremonias conueniant, ante domum conſulis, Hieronymi Crapij, & ibi ſeſe ſinguli, & Eccleſiam Deo pia precatione commendent. Quia profectò magna ſunt pericula, in quibus ut filius Dei nos ſeruet, & gubernet, petendum eſt.

Ὦ λόγε guate Dei noſtris in mentibus adſis,
Et flatu accendas pectora noſtra tuo.

Pridie Lucæ

1556.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS

Iacobus Milichius.

QVod fauſtum, & felix ſit, cras eligetur Rector Academiæ, qui gubernationem ſemeſtri proximo ſuſtineat. Mandamus igitur, ut hora ſeptimæ, in Auditorio maximo renunciationi adſitis, quæ fit publicè, & propter hanc cauſam, ut omnes magiſtratum nôrint, & ut moneantur Iuniores, ut diſcant uirtutem eſſe, Leges, Magiſtratus, & totum ordinem politicum conſiderare,

re, & uenerari. Quia hæc ſocietatis humanæ uincula, ſint opera Dei, & illuſtria teſtimonia prouidentiæ diuinæ, & præſentiæ Dei inter homines. Quoties aſpicimus magiſtratus, iudicia, pœnas, imò tribulos, in quibus habitamus, & hominum inter ſe contractus, mutuis compenſationibus ordinatos, cogitare debemus, hunc uitæ ordinem, teſtimonium eſſe ſapientiæ Dei, qui & uoluit nos mutuis officijs copulatos eſſe, & in his officijs diſcere iuſticiam, & alias uirtutes, & agnoſcere Deum eſſe autorem, & cuſtodem huius ordinis, ut ſciamus ipſum eſſe ſapientem, ueracem, bonum, beneficum, iuſtum, caſtum, & iudicem. Et his cogitationibus accendendæ ſunt mentes ad celebrandum Deum autorem, ut gratitudinem oſtendant, & ad precationem, ut hæc beneficia diu nobis tribuat. Veriſſima eſt enim uox diuina: Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, fruſtra uigilat, qui cuſtodit eam. *Adhuc in his regionibus, Dei beneficio, mediocres ſunt politiæ, ſunt Eccleſiæ, doctrinarum ſtudia, pax, iudicia, neceſſaria commertia, & contractus, Oeconomia, educatio ſobolis. Atq; in magna parte generis humani, deletæ ſunt Eccleſiæ, & tenebræ ſunt de* DEO. *Et in plurimis regnis interficiuntur, rectè inuocantes* DEVM. *Ex uicina Pannonia, triſtes querelas accipimus de bellis, Sed multò triſtiores, de diſſidijs dogmatum. Has tantas calamitates,*

ut filius Dei à nobis procul arceat, aſsiduis uotis eum precemur, & petamus, ut ipſe perpetuò maneat, & ſummus ſacerdos Eccleſiarum noſtrarum, & huius Academiæ Rector, Stet ipſe inter nos, & ſua Balſama fundat in nos, uelut in genas ſuas, & fimbrias, ut in Pſalmo dicitur, & det omnibus docentibus ueritatis lucem, & copulet eorum pectora, uera dilectione, ſicut ſcriptum eſt: Sedet ad dextram æterni patris, dans dona hominibus. *De his tantis rebus, & de noſtris & publicis periculis ſæpè, multumq; cogitantes, Cyclopicam feritatem abiiciamus, & deteſtemur, & ad Deum pectora flectamus, & Dei templa fieri nos petamus, doctrinæ, & uirtutum exercitijs. Quare te omnis potens Deus, æterne pater, domini noſtri Ieſu Chriſti, creator, & conſeruator generis humani, una cum filio tuo coæterno, Domino noſtro Ieſu Chriſto, & Spiritu tuo ſancto, ſapiens, uerax, bone, benefice, iuſte, caſte, iudex, miſericors, & liberrime, oramus, ut propter filium, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, crucifixum pro nobis, & reſuſcitatum, noſtri miſerearis, & nos per eum doceas, & ſanctifices noſtra pectora, Spiritu tuo ſancto: Propter tuam gloriam, luceat inter nos doctrinæ tuæ ueritas. Nec Mahometicæ tenebræ, nec furores Thammerici, nec alij errores, in noſtros cœtus penetrent, ſed ueras laudes Dei, & Domini noſtri Ieſu Chriſti, in tota æternitate ſonemus. Pridie Lucæ Anno 1556.*

RECTOR

RECTORATVS NOBILITATE GENERIS, SAPIENTIA, ET *uirtute excellentis uiri*, D. Melchioris Faſolti *à Sleſdorff, Anno 1556. à Die Lucæ uſq; ad feſtum ſanctorum Apoſtolorum, Philippi & Iacobi, Anni 1557.*

In Prælectionem Sphæræ.

INdita naturæ miracula multa Theatro
Humanis oculis obuia mundus habet.
Motibus aſtra cient ſpectacula digna notatu,
Immotas ſtabili lege uicesq; gerunt.
Ante uagos ſeptem finxit natura Planetas,
Et proprio uoluit quemlibet orbe uehi.
Tramite metitur ſpacia obliquo annua Phœbus,
Præſcribit metas temporibuſq; ſuas.
Adiutus huic Hermes Regum de more Satelles,
Dilectum inceſſu munit ouante Ducem.
Ingreditur latere alterutro Venus aurea uultu,
Formoſaq; Ducis luce ſerenat iter.
Cætera cui inſſa impoſitos meditata labores,
Obſecto Regem turba decente colit.
Ille uiæ ueluti ſpeculante pericula curſu,
Præcipiti ſocijs præuius orbe uolat.
Summa gradu hic ſegni ſuperat faſtigia cœli,
Inceſſu arguitur conſilioq; genus.

Iam quaſi conſultatum una duo ſede coacti,
Iam cõeunt uno tres, quatuorúe loco.
Conuentuq; cient in terrea corpora uires,
Atq; iterũ mutant in regione ſtatum.
Aut ui propulſant cõeunte pericula terris,
A cœli genio uota timenda uiris.
Aut obeunt rerum naturæ debita matri
Munera, deſeſſæ ſubueniuntq; malis.
Iam ſua demittunt declini corpora motu,
Incedunt terris dum propiore gradu.
Tunc uolueri orbe uiam celebrat, maturaq; metas,
Aſſequitur curſu non remorante cohors.
Hic poſt certa redit mos interualla planetis,
Has rota naturæ poſtulat ægra uices.
Aſcenſu ſuperant iam ſumma cacumina cœli,
Et ſeſe elato protinus orbe trahunt.
Hæc motu natura uagis tantum inſita ſtellis,
Non, quæ fixa ſuis orbibus aſtra uolant.
Quorũ obitu facies pars nunquam occultat aperta
Oceaniũe caput merſa liquore madet.
Altera diuerſo cœli gauiſa meatu,
Tecta ſub Auſtriaco cardine turba latet.
AEquoreiq; comas humens nunquam exit ab undis,
Perpetuò ſidus ſed Boreale fugit.
Vrſæ cui nomen formæ ratione uetuſtas,
A bouis aſpectu ruricolæ dedit.
Cernimus aduerſa quaſdam regione ſepultas
Nocte, die claræ quæ redeunte patent.

Summa

Summa poli quondam gradiente per ardua Phœbo,
Immerſæ tenebris è regione latent.
At quas infixas ſibi deuehit orbita ſtellas,
Promouet impoſitos cum ratis acta uiros.
Non niſi diuerſo coniunctæ errore uagantis,
Intendunt uires, excutiuntq; ſuas.
Namq; uno ſolcat cum illis ſua robora tractu,
Qui proprijs uectus deuiat erro rotis.
Vicibuſue gradu plures ueſtigia figunt,
Auxilij ſtudio congrediunturq; cohors.
Oppoſiti ſeu torquet equos Sol cardinis ortu,
Seu lubar occaſu cum properante tegit:
Illarum exeritur tunc inſtigata planetis,
Et rerum effectu uis potiore uiget.
Hæc qui indaguit miracula tanta Prometeus
Obtuitq; humanis mentibus arte dedit,
Credibile eſt illi diuinæ ſemina mentis
In tantum uires exeruiſſe ſuas.
Hac quid enim maius, quæ dulcior arte uoluptas,
Quæ ſeruanda tibi ſternit ad aſtra uiam?
Doctrinam illius tractantem elementa iuuentæ,
Sphæræ infigitus tradit honore liber.
Hinc mihi amore tui ſtudioſa iuuenta uoluntas,
Pro modulo ingenij tradere, prompta ſubit.
Exigua poterunt quodcunq; in pectore uires
Vobis hoc ſtudij dedimus omne tui.
Fortunent nobis quem fata ſecunda laborem
Auſpice quò felix cedat utriſq; DEO.

Hieronymus Oſius.

ANNO 1556.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS.

CVm die ultimo Octobris, Anno 1517, propositæ sint à Reuerendo viro, D. Martino Luthero sententiæ, de pœnitentia, sumptæ ex limpidis fontibus doctrinæ Filij Dei, & taxatæ impostura indulgentiarum, ut Monachi nominarunt, quæ confictæ sunt tantum, ut essent aucupia quæstus, complebitur hoc Octobri annus 30, ab illo primo classico huius magni certaminis, in quo idola pontificia reprehensa sunt, & reddita est Lux doctrinæ, & ut fit, bella ex bellis nata sunt, Diaboli passim excitarunt leuia, & peruersa ingenia, contra ueritatem. Mox initiò Anabaptistæ monstrosas opiniones finxerunt, ac politicum ordinem damnârunt. Postea seditiones mouerunt, ut nouas politias constituerent. Secutæ sunt Viperæ, qui transformant Euangelium in Allegorias, & in Mahometicas blasphemias, Negant filium Dei esse, λόγον ἐνδιάθετον. Enthusiastæ, Stenckefeldiani, iam publicas Cantilenas ediderunt, in quibus expressè abolent ministerium Euangelij, & iactitant ementitos afflatus. His, & aliis multis fluctibus, assiduè quassatur Cymba filij Dei, de quibus quotidie cogitandum est, & gratiæ filio Dei agendæ sunt, sedenti ad dextram æterni patris, & danti nobis dona, quod aliquos cœtus seruat, rectè docentes, & rectè inuocantes

cantes ipsum, & quod nos clementer protegit, ne contagijs blasphemiarum, & errorum inficiamur, & ardentibus uotis quotidiè petendum est, ut pectora nostra gubernet, cum sit uitis, faciat nos palmites suos. Ad hæc uota, curam discendi adiungi oportet: Sicut Esaias inquit: Ad legem, & ad testimonium. Profectò autem ad hanc precationem, & ad hæc studia necessaria est modestia. Tumulenti uerò, & noctu uelut in Bacchi orgijs discurrentes, uociferantes, & tumultuantes, Quid de Deo, de miranda missione filij Dei, & de collectione Ecclesiæ, cogitare possunt? Quomodo inuocare Deum grassantes, uelut latrones? Scimus hos furores maximæ parti Scholasticorum ualdè displicere. Horum modestia Deo grata est: Sed nostri officij est, monere omnes. Ideo seuerè prohibemus tumultus omnes, diurnos, & nocturnos, & deprehensos, Deo iuuante, seuerè puniemus. Qui quidem nident Deum ipsum regulam suam tueri: Quisquis gladium acceperit, gladio peribit. Hærent turbulenti in pœnis diuinitus, quia nos, cum simus inermes, non satis reprimere eos possumus. Mandamus & hoc, ut peregrini omnes, qui nondum edidêrunt nomina apud Rectorem, ad eum accedant, & nomina suadant, Quia nec tutum, nec honestum est, uagari in ciuitatibus peregrinos sine certo Magistratu. Datæ die 25. Octob: Anno 1556.

IN

IN PRAELECTIONEM HORATII.

CArmina arguti numerosa Flacci,
Et sales gratos, lepidosq; Lusus,
Qui fluunt Dirces scatebris, dicati
Discite Musis.

Multa Lucanum leuat aura uatem,
Seu Deos laudat modulante plectro,
Seu canit reges, pueros Deorum
Et fera bella.

Pacis aut artes placidæ fouentes
Palladis cœtus, hominumq; leges,
Cœlitus missas, quibus absq; norma
Est uaga uitæ.

Seu fidis princeps, strepitu latinæ
Vatis Alcæi numeros sequatur,
Barbito aut Sapphûs, referat camœnas,
Stesichoriue.

Tollit in cœlum uariante uersu
Artibus cultos, celebratq; amantes
Aureæ uirtutis, eosq; auaro
Subtrahit Orco:

Rursus & nigros notat ille mores
Ac uafer multo sale spargit urbem,
Hic ubi Arimicæ salynis alumni &
Scommate ludit.

Laurea cingendus Appollinare
Seu modos spectes teneros, rotundos,
Verba seu Lympha laticis fluentis
Limpidiora.

Hunc Deo Christo duce & adiuuante,
Cras ubi æquali spacio dirempti
Vesperatq; ortus fuerint, legendum
Ingrediemur.

Ionas Tintius Hamelensis.

DECANVS COLEGII THEOLOGICI IOHANNES BVgenhagen Pomeranus, Theologiæ Doctor, Pastor Ecclesiæ Dei in oppido Vuitteberga.

DIe quinto Nouembris, quo die olim Zacharias, pater Iohannis Baptistæ, inter Templum & Aram, ut traditum est, quia filium Mariæ Messiam adfirmauerat, interfectus, publicè recitabitur testimonium Collegij nostri de doctrina uiri honesti & eruditi, Magistri Conradi Beckers Brunsuicensis. Ad eam recitationem, ut conueniant omnes Lectores, & auditores huius Academiæ, petimus. Suntq; huius officij duæ grauissimæ causæ. Primùm ostendant, se uenerari ministerium Euangelicum, & studia ministerio necessaria, cùm quidem

quidem certissimum sit, sic, & non aliter colligi æternam Ecclesiam, scilicet, uoce Euangelij. Quare & Paulus nominat doctores, synergos Dei, Θεοῦ γαρ ἐσμεν συνεργοι: & præceptum est diuinitus, ut erga pios doctrinæ custodes, & propagatores, imprimis officiosi simus, sicut scriptum est, ἡγεῖσθαι ἀυτοὺς ὑπερ ἐκ περισσου ἐν ἀγάπῃ. In hoc genere officij eo magis exempla uestræ benemolentiæ conspiciantur, quia non solum Tyranni sæuiciam exercent in uestros commilitones, sed etiam fanatici homines, ministerium ipsum Diabolico furore aspernantur, Vt iam Stenckefeldiani cantilenam uerè ἄμουσον, contra ministerium Euangelij, in suis conuiuijs Centauricis canunt. Ostendamus igitur, nos de hoc diuino munere, & studijs reuerenter sentire. Altera causa est, ut communi precatione, & ardentibus uotis à filio Dei petamus, ut suæ Ecclesiæ in tantis fluctibus dissidiorum opem ferat: Cum sit λόγος & æterni patris, missus ad Ecclesiam, doceat nos, & ueritatem illustret: & cùm sit uitis, nos palmites sibi inserat, & gubernet mentes nostras. Hæc beneficia & peti iussit, & dari petentibus adfirmat, sicut inquit: Quanto magis pater cœlestis dabit spiritum Sanctum petentibus. Si quis aspiciens Ecclesiæ ruinam, pertinaciam in defensione idolorum, petulantiam in multis ingenijs, confundentibus Ecclesiam & Ethnicam colluuiem, & filio Dei bellum inferentibus, uirulentiam in multis hypocritis, dissidia inflammantibus odio, & laxationem disciplinæ in populo, non naiùe dolet, profectò durior est rupibus Caucasi.

De his publicis miserijs fiunt in congressibus nostris commonefactiones ad luniores, & ut magis ament studia doctrinæ, & ut sint modesti, & sese ad precationem excitent, quæ & necessaria est, & non est irrita. Sic enim inquit Dominus, de horum temporum periculis: Orate, ut possitis effugere uenturas calamitates. Simul etiam gratias agamus Deo, quòd in his regionibus colligit æternam Ecclesiam, & lucem Euangelij nobis tribuit, & aliquas seruat honestas politias, inter quas Brunsuigensem politiam esse manifestum est.

Habet enim urbs Brunsuiga hæc bona, quæ in ciuitatibus esse præcipua debent, & sunt uerè opera & dona Dei: lucem Euangelij, Ecclesiam, studia literarum, honestas leges, iusticiam, & seueram disciplinam ciuium, artes uitæ necessarias, fortitudinem ad iusticiæ & disciplinæ defensionem. Talium urbium ciuibus non debent deesse nostra officia. Videris in hac languida mundi senecta horribiliter multa regna ruere. Quare nos, qui sumus membra Ecclesiæ Dei, magis amemus & tueamur coniunctionem, sicut seuerissimè præceptum est de tuendâ concordia, iuxta hoc dictum: Deus dilectio est, & qui manet in dilectione, in Deo manet, &

Deus in eo. Nihil de tuenda pia Ecclesiæ concordia dici maius potest. Quare studeamus omnibus officijs fouere nostrum cœtum exiguum, & sanctum, & Samaritanum filium Dei, Dominum nostrũ Iesum Christum precemur, ut ipse nos doceat & gubernet, & semper Ecclesiam inter nos colligat, & eam contra Tyrannos & fanaticos Doctores defendat. DEVS qui est καρδιογνώστης, scit nos quærere, ut extet, & conseruetur ad posteros, incorrupta Euangelij doctrina in his regionibus, & ut sint unum in Deo omnes harum regionum Ecclesiæ. Et extat confessio nostra, in qua si quid desideratur, semper obtulimus nos, & adhuc nos offerimus ad piam cum Ecclesijs cæteris, quæ Euangelij doctrinam sonant, deliberationem, & earum iudicijs libenter nos & subijcimus, & adiungimus. Quid gratius ac dulcius omnibus bonis mentibus esse potest, pia communicatione iudiciorum de rebus maximis, de gloria Dei, & de æterna salute hominum? Vt Siracides capite quinto inquit: Si videris virum intelligentem mane properato ad eum, & gradus ianuæ eius atterat pes tuus. Omnino prodest Ecclesiæ pios conferre iudicia, sicut scriptum est: Si non araueris vitula mea, non inueniesetis. Item: Et tu conuersus confirma fratres tuos.

Datæ die Nouembris tertio,
Anno 1556.

IN

IN EXPLICATOINEM T. LIVII.

Scitum est cum primis, quod à Polybio grauissimo Historico scriptum est: μισθεμίαν ἑτοιμοτέραν εἶναι τοῖς ἀνθρώποις διόρθωσιν, τῆς τῶν προγεγενημένων πράξεων ἐπισήμης. Cùm enim plurima ab hominibus ingenio & eloquentia claris, diuinitus excogitata, uitæ utilissima, literarum monumentis commendata sint: Tùm uerò nihil præclarius, quod idem omnis memoriæ res gestas literis designarunt. Qua una re plurimum mihi uidisse, & maximum monumentum ad uitam ex uirtute laudabiliterq; degendam, in medium attulisse uidentur. Cum enim sine hac scriptionis diligentia, & lumine historiæ, ac temporum descriptione, præcipuæ rerum conuersiones, imperiorum sedes, & successiones, gubernationum consilia, & exempla uirtutum ac uiciorum, pacis atq; belli artes in tenebris iacere necesse sit: non solum ijs, qui magistratus gerunt, uerùm omnibus, præsertim ijs qui Ecclesiæ DEI ciues sunt, historia plurimi facienda est. Neq; enim, uel rerum initia, Ecclesiæ incunabula, & incrementa, sedem, & migrationes, neque patefactionum diuinarum interualla, neq; quo tempore filius Dei carnem induere debuerit, aut quando harum miseriarum finis futurus sit, sine hac cognitione

gnitione, animo persequi, & complecti mente possumus. Politicam autem uitam, cum priuatam, tum publicam, omnis generis exemplis, in quibus uirtutum & uiciorum discrimen conspicitur, instruit, à quibus cùm gubernationis ratio petatur, prudentiæ politicæ magna ex parte effectrix est. Quas ob causas Cicero non iniuria historiam amplissimis uerbis laudauit, dum eam uitæ magistram, testem temporum, lucem ueritatis, uitam memoriæ, & nunciam uetustatis uocat, & Thucydides κτῆμα ex quo benè beatéq; uiuendi exempla depromenda sunt. Quod si tantæ non essent huius rei utilitates, quantas dixi, tamen liberalis uoluptatis causa cognoscendæ erant historiæ. Quid enim tam iuuat hominem, bene à natura constitutum, quàm omnis antiquitatis exempla animo repetentem, mirabiles rerum uicissitudines, humanorum negotiorum uarios incredibilesq; euentus admirari, atq; ita animum ad modestiam, & ad alias uirtutes componere? Quid suauius, cùm omnes longissimum uitæ spacium nos optemus, quàm animo per omnium ætatum interualla uagari, & fugacis huius uitæ, quasi metas proferre? Complectendum est autem continuum corpus totius mundi historiæ, quod uteunq; literarum monumentis, Dei beneficio, conseruatum est. Sacræ literæ ab initijs rerum exorsæ, continuo quasi filo historiam usq; ad res Persicas pertexunt. His res Alexandri & Grecor

Græcorum succedunt, quæ magnam scriptorum turbam inuenerunt. Inter Romanarum uerò rerum scriptores, T. Liuius 745. annorum continuam historiam tanta eloquentia, & orationis grauitate conscripsit, ut imperij Romani maiestatem propemodum adæquasse uideri possit. QVINTILIANVS propter miram in narrando iucunditatem, clarissimumq; candorem, & incredibilem ac concinnam eloquentiam Herodoto parem facere non ueretur. Quare cùm dignissimus sit, qui à studiosis, & propter rerum cognitionem, & propter lacteum orationis genus, legendo conteratur, primam eius Decadem in ædibus Christiani Beyers, die Mercurij, hora octaua, explicandam ingrediar.

Ionas Tuitius
Hamelen.

DE ECLIPSI LVNAE,
QVAE ERIT DIE XVII. NOVEMbris manè circiter horam secundam.
Anno 1556.

VNo mense subit tenebras cùm lumen utrumq;
Tunc geminæ causæ tristia plura ferunt.
Nuper ab Eoo Phœbus cum surgeret ortu,
Lux in purpurea lampade nulla fuit.

Tecta ſed horribili facies ferrugine cunctos
Mortales ſpecie terruit ipſa ſua.
Ah quò res redijt, quo nunc hæc ore uidetis
Triſtia mortales, quæ Deus ipſe facit?
At multi dubitant oculos attollere ſurſum,
Ne uideant pœnæ ſigna propinqua ſuæ.
Contemnunt alij, rigidoq; in pectore cœci,
Hæc documenta negant ullius eſſe modi.
Sed nos ſcire decet, ueteres ſine lumine phœbo
Conſpecto caſus extimuiſſe graues.
Res illos docuit, fuit experientia teſtis,
Cauſaq; ſollicito plena timore fuit.
Quippe quid horridius proprio quàm lumine lu(men
Priuatum uires nos habuiſſe ſuas?
Quid quòd in effectu res formidabilis ipſo,
Euentus affert fataq; dira graues?
Sic & ad Auroram, quo Sol à cardine ſurgit,
Regnabit trepidus Martis ubiq; furor.
Ille dabit pœnas, pœnas dabit ille Tyrannus,
Qui natum indigno ſuſtulit enſe ſuum.
Sed magis ille furit, contra quòd mente parentis
Aeterni genitum bella nefanda gerit.
Turcicus eſt hoſtis, ſua quem nunc fata fatigant,
Pronus in exitium iam ruit ille ſuum.
Non benè tranquillè poſt crimen uiuitur atrox,
Proſpicit & pœnas qui mala tetra facit.
Quæue ſalus homini furias & Erinnyas inter
Qui nulla requiem nocte diéue capit?

Atq; utinam fiant citò, quæ prædicimus hoſti,
Et properent meritis tempora digna ſuis.
Sed neq; Germanis erit hæc ſecurior ætas,
Aurea ſe nemo uiuere ſede putet.
Nam Lunam tellus umbris inuoluit opacis,
Quæ nuper fratrem texit aborta ſuum.
Hinc non ſola furens pictis Bellona ſub armis,
Incutiet noſtris fata dolenda plagis:
Sed quoq; præſtigijs armata Sophiſtica rurſum,
Arte noua fraudes falſaq; multa ſeret.
Vincere quiq; nequit, neq; uictus clade quieſcit,
Celticus Heſperijs bella mouebit agris.
O λόγε gnate Dei noſtris in mentibus adſis,
Et nobis pacis munera redde tuæ.
Inq; tuo prohibe cœtu, ne deleat ullus
Noticiam patris, noticiamq; tui.

Zacharias Prætorius
Manſfeldenſis.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS.

Conſolatio de pueris, & uiuentibus, & morientibus ſumma eſt, quam tradit Filius DEI, Angelus magni conſilij: Non eſt uoluntas Patris, ut pereat unus de paruulis iſtis: Angeli eorum

semper uident faciem Patris. Protegit DEVS in Ecclesia uiuentem puerilitam, & addit castos Angelos custodes. Hi assidui & fideles comites, certè non desituunt morientes. Et parrem esse regni sui filios Dei paruulos affirmat, cùm inquit Matth. 18: Sinite paruulos uenire ad me, Quia talium est regnum cœlorum.

Erat autem Reuerendi uiri, D. Iohannis Forsteri, Doctoris Theologiæ, uiri integerrimi, & benemeriti de Ecclesia, filiola MARGARIS, non solum parunia, sed etiam ex illo numero, de quo dicit Christus, Psal. 8. & Matth. 21: Ex ore infantium & lactentium perfeciſti tibi laudem. Didicerat iam inuocare Deum, fiducia Mediatoris, & quotidie sese, parentes & Ecclesiam Deo pia precatione commendabat, & iam literas nôrat: legebat historiam Euangelicam, & assiduè repetebat κατήχησιν Christianam. In hoc ætatis & piorum studiorum initio, cùm ex hac ærumnosa uita euocata sit, ipsa quidem beata est, sed parentes (ut est naturalis σοφία) in magno luctu sunt, quos ut consoletur ipse Filius Dei, Dominus noster Iesus Christus, toto eum pectore precamur. Patri hunc mœrorem accessisse ad morbum, ualdè dolemus, qui quidem & antea duas filias nuptas amisit. Sed tantæ calamitates generis humani impendent, ut minus dolere debeat, cogitans sese & suos præripi uenturis uastationibus Germaniæ, quæ denunciantur,

tur, non solùm prodigijs, ut heri παρηλίοις confecta sunt: Sed multò magis hominum furoribus. Cogitet igitur uir optimus dictum illud, Esa. 33: Iusti colliguntur, ne uideant uentura mala. Quæ quidem ut nobis leniat Filius Dei, assiduè petendum est.

Die 7. Decembris,
Anno 1556.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS.

HOdie hora nona, in eodem tumulo sepelienda exuiæ Reuerendi uiri, D. IOHANNIS Forsteri, Doctoris Theologiæ, & filiæ ipsius adolescentulæ MARGARIDOS, quæ ei charissima fuit. Pridie ante patris mortem, filia ex hac uita euocata est: Pater cùm diu ægrotasset, languidior etiam factus dolore, quem ei paterna σοφία propter filiæ mortem attulerat, postridie cùm sese & Ecclesiam domesticam & publicam ardentissimis uotis filio Dei commendasset, ex hac ærumnosa uita decessit.

Natus est honestis parentibus in urbe Augusta Rhetica, ubi adhuc frater eius uiuit. In Academia Bauarica Capnionis auditor fuit, qui cum in illa senecta, & postremo uitæ actu, cum attigisset annum septuagesimum, diu antea sponte relictis

qualis, non ut LAERTES, *se in agro abdidisset, sed in Academiam inuitatus à Duce Bauarico, secessisset, maximè delectabatur studijs Iuniorum. Vt igitur quisq; maximè cupidus erat discendi, & plurima sciscitabatur, ita illi maxima comitate respondebat, & libros dabat utendos.*

Erat igitur Capnioni inter auditores familiarissimus FORSTERVS, *quia maius erat eius studium, quàm aliorum. Postea Lipsiæ audiuit Petrum Mosellanum, cuius oratio uerè Xenephonteam suauitatem referebat.*

Egressus adolescentiam docuit aliàs linguam Ebræam, & aliàs Ecclesiæ doctrinam in Academijs, & in templis.

Annos iam octo in nostra Academia multum profuit discentibus, & interpretatione Prophetarum, & linguæ Ebrææ propagatione, & seruiuit Ecclesijs, in iudicijs, & in inspectione.

Cumq; rectè sentiret de omnibus doctrinæ Christianæ articulis, & abhorreret ab omnibus seditiosis & fanaticis opinionibus, uera fide Deum inuocabat, in agnitione & fiducia filij Mediatoris, & animi pietatem omnibus honestis officijs declarauit: Vita casta, & sobria fuit: pacem publicam & nostrarum Ecclesiarum coniunctionem semper tueri summa cura studuit: Priuatas ærumnas etiam placidè tulit. Et in hoc ipso morbo lenijt sibi dolores, eruditis & pijs amicorum colloquijs.

Cum

Cum Reuerendus uir D. Martinus Lutherus, *edidit Germanicam interpretationem scripturæ Propheticæ & Apostolicæ, adhibitus est & ipse, ut de phrasi Ebræa iudicaret, & in tam utili opere sæpe eius iudicium* D. *Lutherus cæteris prætulit, ut in sententia dulcissima, in Hosea:* Non faciam furorem iræ meæ: Non prorsus delebo Ephraim, Quia Deus ego sum, non homo, In medio tui sanctus. Nec tamen intrabo in ciuitatem. *Hîc cùm alia multa monebat, tùm uerò hac phrasi: Non intrabo in ciuitatem: hoc propriè significari dicebat:* Non seruabo regnum politicum Ephraim, *seu Samariæ.* Et hanc Emphasim esse in uerbo INTRANDI, *ex alijs locis ostendebat.*

Talis cùm fuerit Doctor Iohannes Förſterus, amissus uirum utilem studijs Ecclesiæ, & nobis omnibus propter ipsius candorem & pietatem carissimum. Quare luctus nostri multas graues causas habemus. Oramus autem filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christum, crucifixum pro nobis, & resuscitatum, ut Ecclesiam, & hanc Academiam in ea, seruet & gubernet, & faciat nos uasa misericordiæ. Vos quoq; iam in funere, ad quod nos hora nona conuenire uolumus, pijs uotis & gemitibus publicam & uestram salutem Deo commendate. Anno 1556. die 9. Decembris, *quo die ante annos centum & uiginti, mortuus est* SIGISMVNDVS

DVS Imperator, cuius uita etiam plena laborum & ærumnarum fuit.

EPITAPHIVM REVERENDI VIRI, D. IOHANNIS FORSTERI, Theologiæ Doctoris.

HAec tegit exuuias Fŏrſteri tumba Iohannis,
Qui celebris ſacra Doctor in arte fuit.
Ediderunt ipſum clari uirtute parentes,
Quà Lycus Auguſtæ mœnia celſa rigat.
Quorum conſilijs Muſisq; Deoq; dicatus,
Ad tantum ſummo creuit honore uirum.
Sed diſciplinas quamuis raperetur ad omnes,
Cùm puer inciperet Muſica caſtra ſequi:
Diuino tamen ipſius mens numine tracta eſt,
Vt ueri cuperet dogmata noſſe Dei.
Ergo Paleſtinæ decus & myſteria linguæ
Ipſi præ reliquis diſcere cura fuit.
Huic & Boiorum uigil in ditione uacanit,
Inſtructus monitis Capnio docte tuis.
Mox etiam, ſtudijs aliquò progreſſus & annis,
Diſtribuit partas ipſe decenter opes.
Et fido monſtrans Ebræos indice fontes,
Ingenij laudem iudicijq; tulit.
Vt quoq; Teutonico uertens ſermone Luterus
Biblia, Fŏrſteri ſæpè ſit uſus ope.

Ipſum

Ipſum præterea cœleſtia uerba docentem,
Viderunt multis templa ſcholæq; locis.
Quattuor & totidem conſecit Cynthius annos,
Dum docet Albinæ clara lycea ſcholæ.
Explicuit nitida ſacros grauitate Prophetas,
Interpres linguæ gens Solymæa tuæ.
Et procul inſpiciens mores operaſq; docentum,
Et ſpargi in populo dira uenena cauens:
Sæpius externas legatus abiuit ad oras,
Multa ferens operæ tædia, multa uiæ.
Quid loquar, arbitrio quàm diſceptauerit æquo,
Si quæ fuit ſacro Lis dirimenda foro?
Non auræ ſtudio popularis bella mouebat,
Purus & in nineo pectore candor erat.
Et caſti mores ſemper ſine labe fuerunt,
Caſtorum norat nota placere Deo.
Cùm præſtans igitur Doctores uixerit inter,
Ingenij propter iudicijq; decus.
Officijq; bonis uitamq; fidemq; probârit,
Inſigni cedens à pietate nihil.
Tradideritq; ſuam linguaq; & mente ſalutem,
In Chriſti moriens agnitione, Deo:
Ergo fauore Dei ſuperas euectus in arces,
Doctorum ſanctis aßidet ipſe choris.
Quodq; pijs ſemper uotis, & mente cupiuit,
Conſpectu fruitur lætitiaq; Dei.

Henricus Mollerus
Heſſus.

A. L. L.

ALIVD EPITAPHIVM.

Χθιζὸν ζωὸς ἔην, ἐμεσήμερον εἵλετο μοῖρα,
οὐκ ἀγαθῶν θάνατος φείδεται, ἀλλὰ κακῶν.
οὐδεὶς εὐδαίμων ἀιεὶ, βροτὸν ἄνδρα τελευτὴν
χρὴ βιότοιο σκοπεῖν: πᾶς βίος ἐστὶ βραχύς.
Νυνὶ θανῶν κατάκειμαι, ὅμως ἐμοὶ ἐλπὶς ἰδέσθαι
ἀκάματον δοξῆς ἀϊδίοιο χαράν.
οἶδα γὰρ, ὅτι ζάει σωτὴρ ἐμὸς ἄιθερι ναίων,
υἱὸς μουνογενὴς ἀθανάτοιο πατρός.
ἐκ γαίης ζωὸς νοστήσω ἐν ἐσχάτῃ ὥρῃ,
ἔμπαλι σαρκὸς ἐμῆς δέρματα ἀμειέσω.
κάλλιον ἢ πρὶν ἔχων εἶδος καὶ κόσμον, ἀθρήσω
ὄμμασι λυτρωτὴν αὖτις ἐμεῖο θεόν.
εἰς αὐτὸν χεῖρας τὸ ἐμὸν νῦν πνεῦμα τέθηκα.
πιστεύων χριστῷ ὄλβιος ἐν θανάτῳ.
ὥσπερ ὁδηγὸς ἀνὴρ ἀφαμάρτων νυκτὶ μελαίνῃ,
γήθεται εἰσοράων ἠελίοιο φάως:
οὕτως εὐσεβεὲς ποθέουσιν τοῦτο φανῆναι
ἦμαρ, ὅταν χριστὸν βλέψομεν ἐρχόμενον.

Iohannes Schelhamer
Staffelsteinensis.

IN

IN QVARTVM LIBRVM DIALECTICES: ET IN TRActatum de medio uentre in libro de Anima.

Mvnus obibo prius, ueluti mea functio poscit,
Quæ mea sunt, faciam: Cætera cura fugit.
Christe fauc, facilem studijs concedito cursum,
Fac mea ne nimiam sit mora passa moram.
Compensare libet, si quæ neglecta uidentur,
Christe mihi status si fauet aura tui.
Ergo bis senam quando signauerit horam
Phœbus, ad inceptum Musa recurret opus.
Materiæq; locos addictos illa legendæ,
Tradendos statuat muneris esse sui.
Hos nostra absoluit quarto Dialectica libro;
Quem penes erigitur plenior artis honor:

Postea me tandem supra præcordia tollam,
Tertia cùm fines exiget hora suos.
Structuram cordis uario flagrantis ab æstu,
(Sic iubet ordo) tuo munere musa refert.
Fabrica mira tibi rerum studiose bonarum,
Quæ superat sensus, conspicienda datur.
Quare illis, nostri quos iuuit & antè laboris
Sedulitas, aditus copia plena patet.
Tu modò sis gratus, sic crescet cura, fidesq;
Nec tibi nomen atrox officiperda uenit.

Viue

Viue diu, studijſq; bonis impendito curam,
Dispeream, si te pœnituisse queat.

10. Decemb.

Nicolaus Selneccerus
Noribergensis.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS.

IN *aula Inclyti Principis, Electoris Marchionis, Ioachimi secundi &c. Vir honestus est,* Alexander Voit, *qui ad cæteras uirtutes etiam doctrinas rum amorem adiunxit.*

Est autem præcipuus pincerna, cuius fides Principi ualdè grata est. Eius uiri filius, Tomas Voit, *heri ex hac Academia, in cœlestem euocatus est. Studiosè didicit doctrinam Ecclesiæ, & Deum recte inuocauit in agnitione & fiducia filij Mediatoris, & pietatem animi, cum antea honestis moribus: tum uerò in hoc agone perspicuis testimonijs ostendit. Quotidie enim & repetiuit piam confessionem, & plurimas sententias, quibus fidem confirmauit: & alacritas eius ostendit fidei & spei in eo robur. Sæpè recitauit dictum Iob 13.* Etiamsi occiderit me, sperabo in eum. *Et in quadam luctu exclamauit, deletum esse Chirographum, quod nos accusat, & Diabolos in triumpho ductos esse.* Nihil igitur, *inquit, iuris aduersus me habet Tyrannus, hostis filij*
Dei.

Dei. Fuitq; totus hic mensis, quo decubuit, iugi sacrificium, quo & laudes filij Dei recitauit, & ostendit se in eo acquiescere, & ei læto pectore uelle parere. Iussit etiam gratias agi parentibus, cum pro cæteris beneficijs, tum pro hoc præcipuo bono, quòd curassent eum erudiri: pijs precibus etiam ipsos parentes, fratres, sorores, Ecclesiam & patriam Deo commendauit. Talis cùm fuerit migratio, parentes hac consolatione medeantur suo dolori, quæ inquit Apoc. 14. cap: Beati mortui, qui in Domino moriuntur. *Et sciant Deum utrunq; uelle, & ut dolore adficiamur orbati nostris, & ut dolorem moderemur, præsertim cùm uidimus Dei præsentiam in agone nostrorum, cum piam confessionem eorum, laudes Dei, inuocationem, & lætitiam acquiescentem in* DEO, *quæ sunt initium æternæ salutis, conspeximus. Pro his bonis Deo gratiæ agendæ sunt. Nos autem doleamus, tali milite Ecclesiam in hac uita orbatam esse, & petamus, ut Deus multa bona ingenia seruet, & faciat nos ipsos uasa misericordiæ, & organa salutaria. Hæc in funere, ad quod uos hora tertia, ante ædes uiri honesti & eruditi, Magistri Iohannis Knor, conuenire uolumus, uera precatione petenda sunt. Die 10. Decembris:*

Anno M. D. LVI.

* *
*

EPIGRAMMA DE MONACHIS.

ASpicis ut iaceant diſtecti membra Coloſſi,
Qui Chaldæa olim uiſus in arce fuit.
Stat tantùm pars ima pedum, ferroq; lutoq;
Mixta, ſtatim rimis corruitura ſuis.
Delcuêre urbes Turci populoſq; potentes,
Sunt igitur ferrum, cætera regna lutum.
Sed lapis abſq; manu celſo de monte reuulſus,
Mox aderit iudex filius ipſe Dei.
Totius & plantæ delens ferrumq; lutumq;
Regna dabit populo non peritura ſuo.
Ergo Dei Gnato ſe dedant pectora noſtra,
Ipſius & diſcant iuſſa uerenda ſequi.
O ΛΟΓΕ gnate Dei noſtris in mentibus adſis,
Et flatu accendas pectora noſtra tuo.

Philippus Melanthon

Vuitebergæ 12. Decemb.
Anno 1556.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS.

NEruus eſt Iuriſdictionis autoritas Vadimonii, quod nominant ἔγγυον, quando decreto Magiſtratus

giſtratus retinentur hi, qui accuſati ſunt, & iubentur certo die in iudicium uenire. De hoc neruo Iuriſdictionis hoc quoq; cogitandum eſt, quod uox diuina inquit, Roma. 13: Neceſſe eſt obedire, non ſolùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam. Notum eſt etiam, quæ pœna in legibus noſtris conſtituta ſit. Iuſſus eſt autem edicto Rectoris hìc manere, & uenire in Iudicium conſtituto die, N. N. Id cùm non fecerit, etſi iam de pœna pronunciare poteramus, tamen prius eum audire uoluimus, & rurſus uocamus eum in iudicium, ac mandamus, ut die uiceſimo ſecundo Decembris, hora duodecima in domo Academiæ, in qua eſt auditorium Iuriſconſultorum, ad Rectorem & ad cæteros conuocatos accedat, ubi & cauſam dicat, cur Areſto non obtemperauerit, & reſpondeat accuſantibus eius petulantiam, quæ, ſi narratio uera eſt, ſeuerè punienda eſt. Virum honeſtum, ciuem noctu magnis uociferationibus plenis conuiciorũ ex proprijs ædibus euocatum, ad dimicandum prouocauit. Addidit & contumelioſa dicta, contra honeſtam uirginem. Etiam in bellis, & in urbium populationibus honeſti milites ſemper & defenderunt & defendunt honeſtas matronas & uirgines. Alexander laudauit Timocleam Thebanam, quæ interfecerat ducem, qui eam inhoneſtè compellauerat: Conſulatus Caroli Quinti Auguſti legatus, lenuæ manu ſua militem interfecit, cuius in familia hone-

sta, turpis conatus fuerat. Ipse Imperator Carolus ante decennium cùm ei indicatum esset, in familia nobili quædam indigna fecisse Farnesium Pontificiarum copiarum ductorem, dixit, si adesset Farnesius, manu sua se interfecturum ipsum, & mandauit, ut mox ex castris discederet. Nunquam placidissimum Imperatorem maiorem iræ significationem præbuisse aiunt. Aurelianus Imperator militem, qui iura hospitij erga hospitam non seruauerat, alligatum duabus arboribus inflexis dilacerauit. *Ac possent multa huius generis honesta iudicia recitari, quæ prohibent matronas & uirgines contumelia afficere. Nec nos officio nostro, re cognita, defuturi sumus.* Die 14. Decemb. 1556.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS.

VT grauidæ fœtus sedet intra uiscera matris,
Solis & usuræ commoda nulla uidet.
Viuit & interea materni munere lactis,
E Cotylisq; suum colligit usq; cibum.
Hæc ita, cùm nondum superas Ecclesia sedes
Incolit, ut fœtus, clausa subinde manet.
Hanc sustentat, alit, claudit, fouet atq; gubernat
Vox Euangelij pura, professa Deum.
Nec satis in tanta mentis caligine nouit,
Nos foueat patria quàm bonitate Deus.

Nec satis agnoscit cœlestis munera uitæ.
AEthereæ restent commoda quanta scholæ.
Non oculis etiam præsentibus ora tuetur,
Aspectu fruitur nec propiore Dei.
Interea credit diuini dogmata uerbi,
Nos quæcunq; Dei de pietate docent.
Credit ut ætherea nobis sit missus ab arce,
Sumserit atq; hominis membra tenella λόγος.
Credit & ut patri placauerit hostia mundum,
Ne Phlegetontæis præda daretur aquis.
Nos simul, æternæ tangit quos cura salutis,
Hæc etiam tota credere mente decet.
Atq; Deo grato persoluere pectore grates,
Esse suo saluos nos quòd amore uelit.
Huius & humanos quòd filius induat artus,
Et Deus in fragili corpore fiat homo.
Ipsius ut partu patefiat denuò cœli,
Oppositis fuerat quæ uia clausa seris.
Et quasi filiolos iterum clementer adoptet,
Mortis inassuetum qui subiêre iugum.
Cumq; ministerio Christus sibi colligat agmen,
Hæc Euangelij uox ubi pura sonat:
Nos etiam merito ueneremur honore ministros,
Qui nos de uera relligione docent.
Afferat ergo pijs precibus cras munus ad aram
Quisq;, ministerium qui reuerenter amat.
Vnanimiq; Deum nobiscum uoce precetur,
Vt regat is uerbo pectora nostra suo.

SCRIPTA PVBLICE PROPOSITA ANNO 1557.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS Melchior Fasolt.

SAEpè monet uox diuina, Ecclesiam in genere humano exiguam esse, & maximam hominum multitudinem horribili furore inimicam esse Deo. Illud etiam ualdè mirum est, quòd summa imperia plerunq; belligerantur cum Deo: ac multò magis mirum est, quòd postremo mundi tempore horribile Imperium Mahometicum nominatim contra filium Dei exortum est.

Hæc enim prima & præcipua fuit & est Imperij Mahometici tuba, blasphemia Ebionea, quam postea Samosatenus & aliæ furiæ repetiuerunt, donec factio creuit. Et sic fit: ταχεία πειθὼ τῶν κακῶν ὁδοιπορεῖ. Teneamus autem hanc uerissimam consolationem, Impossibile esse hanc colluuiem esse populum Dei, quæ palàm & publica professione abijcit libros Propheticos & Apostolicos. Id cùm faciant Mahometistæ, certò statuamus eos esse hostes Ecclesiæ Dei: & cùm tanta sit multitudo eius sectæ, & tanta regni potentia, cogitemus & ingens odium esse in diabolis aduersus filium Dei, & ma-

& magnam esse diabolorum potentiam. Contagia etiam Mahometicæ blasphemiæ summa uigilantia uitemus, & nos inuocatione filij Dei confirmemus, sicut Iacob precatur: Benedicat his pueris Angelus, qui liberauit me ex omnibus malis. Hunc filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christum, λόγον καὶ εἰκόνα ἀΐδιον ἀϊδίου πατρός, inuocamus, ut nos doceat, gubernet & seruet, sicut ipse inquit, se uenisse in hunc mundum, ut nos sua luce erudiat. Semper adfuit Ecclesiæ λόγος inquit Irenæus. Et Paulus expressè ait: Christum adfuisse populo in deserto. Citat Theodoretus multorum uetustorum dicta, & disertè inquit de secunda persona diuinitatis, πρὸ δὲ τῆς ἐνανθρωπήσεως θεός, καὶ θεοῦ υἱός, καὶ μονογενής, καὶ θεὸς λόγος ὠνομάζετο. Pagina 22. Deinde accommodat dictum: ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος. His & similibus testimonijs, nos assiduè in quotidiana inuocatione confirmemus contra uenena, quæ spargunt Seruetus, Conyza, Thammerus, & similes. De his tantis rebus in hoc festo præcipuè cogitandum est, & petendum ut doceamur: & Deo gratiæ agendæ sunt, quòd tàm mirum fœdus nobiscum fecit, copulationem diuinæ & humanæ naturæ, quæ certissimum testimonium est immensi amoris in Deo erga nos. Est autem hic ipsius filius, magni consilij Angelus, proferens Euangelium ex sinu æterni patris, & colligens Ecclesiam uoce Euangelij. Vult igitur &

& esse ministros, qui sonent Euangelij uocem, & uult eos non despici ab auditoribus.

Quare ut exempli causa ostendatis signum reuerentiæ erga Euangelij ministros, eras ad Aram singuli sua munera adferant.

Vt autem mentes compositæ sint ad inuocationem, imò ut ostendant, se in magno dolore esse, quòd filius Dei contumelijs adficitur á maxima multitudine hominum, & quòd feruntur contagia malarum opinionum, præcipimus ut sitis modesti, & uota & gemitus uestros Deo offeratis, ut nos omnes doceat, & suam Ecclesiam seruet, nec sinat auelli à filio, Domino nostro Iesu Christo, nato ex uirgine, qui caput est Ecclesiæ, perficiens bona in omnibus, qui eum inuocant. Psalmus totum genus humanum alloquitur, inquiens: Osculamini Filium. Rectè agnoscamus eum, & uera eum reuerentia celebremus, & hanc reuerentiam ostendamus inuocatione, gratiarum actione, doloribus nostris, & modestia morum. Prohibemus & ludos indecoros omnes, ac nominatim laruatorum discursationes, qui mußitantes irrumpunt in alienas domos. Per sese est turpis mußitatio, & indigna honestorum congreßibus, & insidiosa est, cùm ignoti in alienas domos penetrant. Ac profectò, Non hoc ista sibi tempus spectacula poscit. Multæ honestæ familiæ in multis regionibus fame contabescunt. Turci uastant uicinam Pannoniam, & Germaniæ minitantur.

tantur. In ipsa Germania sunt intestinæ dissensiones, in quibus uidemus prorsus hoc accidere, quod olim dictum est: σάσις ἐμφύλιος ἐς ἑκάτερα καὶ κὴρ, νεῖκος ὁμοῖα φυοφόωσα. Et obruitur ueritas, & Deus contumelia adficitur à multis, qui manifestos errores tuentur. Qui uolunt igitur ueræ Ecclesiæ membra esse, adficiantur piorum dolore, & sua modestia ostendant se adfici mœrore propter Ecclesiæ uulnera, & sua uota & gemitus cum pijs coniungere.

Repetimus etiam Edictum de Locatione. Quidam in ædibus Academiæ tradunt habitationes aliis priuato arbitrio, ignorantibus Magistris quibus locatio commendata est. Hanc temeritatem prohibemus, & locationes factas nescientibus Magistris, quibus commendata est locatio, irritas esse pronunciamus. Quæ barbaries est, in alieno uelle habitare, nescientibus ijs, quibus ædium inspectio commendata est: Iura hospitij uult Deus intelligi, & seruari. Et honesta uetustas sensit, Deo curæ esse iura hospitij, sicut Homerus inquit: Ζεὺς ἐπιτιμήτωρ ἱκετάωντε ξείνωντε. Etsi scimus in tanta infirmitate naturæ humanæ, & in tantis confusionibus temporum, & inter tot hostes multis modis impediri nostros labores in docendo, tamen uos iudicare potestis, proponi uobis doctrinam necessariam mediocri assiduitate: quia & seruari Ecclesiam, & esse instructã eruditione, maximè optamus.

Idem uos quoq; uelle necesse est. Quare ne dissipentur cœtus docentium & discentium, iusta officia ad tuendam societatem præstanda sunt, & assiduè orandus est filius Dei, ut ipse docentium & discentium mentes regat, & Ecclesiam sibi perpetuò inter nos colligat. Ipse est λόγος, alloquens & seruans Ecclesiam, sicut inquit Philip. 1: Ego sum uitis, uos palmites: & simul assiduè pro nobis interpellat patrem, ut scriptum est, ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν, quod enarrans Nazianzenus inquit, πρεσβεύει ἔτι νῦν ὑπὲρ τῆς ἐμῆς σωτηρίας.

In die quo celebratur memoria admirandæ natiuitatis Domini nostri Iesu Christi, ex uirgine, qui est Iehoua, iustitia nostra. Initio 1557. qui annus ut sit faustus & fœlix Ecclesijs, & earum hospitijs, & piè docentibus & discentibus, faciat Deus æternus pater, Domini nostri Iesu Christi, propter suam gloriam, Amen.

AD PVERVM IESVM CHRISTVM EMANVEL.

CHriste puer nasci nostra dignate figura,
Nobiscum gaudes qui Deus esse puer.
Christe salus mundi, placidæ da tempora pacis,
Pro nobis solus tu pia bella geris.
Insidijs Satanæ, sæuisq; resiste Tyrannis,
Sidaq; malitiæ membra tuere tuæ.

Vt minus à diris agitata Ecclesia monstris,
Hæreat amplexu fida ministra tuo.
Et tibi quæ debet tranquillior oscula iungat,
Et celebret laudes hîc & ubiq; tuas.
Quod si nostra lues meruit, cur sæuius hostes
In nos sanguineo prælia marte gerant:
Te tamen amplexu uindex ne subtrahe nostro,
Nec nobis miseris oscula sancta nega.
Da uires animis, da nescia pectora frangi,
Vt possim in medijs hostibus esse tuus.
Non ille horrendæ sentit certamina mortis,
Cui licet amplexu claudere fata tuo.
O mihi contingat supremæ tempore uitæ,
Vltima in aspectu fata subire tuo.
Quicquid erit, tandem mea spes erit unica Christus,
Huic uiuo, huic moriar, cætera curo nihil.

Iohannes Stigelius.

DE CANTICO ANGELORVM: GLORIA IN EXCELSIS DEO, &c.

QVere ad Pastores primùm uox nuncia uenit,
Angelicus summa quam tulit arce chorus?
Nempe ut præcipuè Pastores carminis huius,
Gentibus autores esse ducesq; uelint.
Vt summo patri ueri reddantur honores,
Et toto fiat notus in orbe Deus:

Ac latè in mundo ſpargantur munera Chriſti,
Quæ ſunt placati pignora certa patris:
Et curent, ut ſit pacata Eccleſia Chriſti,
Concordiq; regant ore fideq; gregem.
Sit procul à Chriſti diſcordia ſæua miniſtris,
Namq; Deus poterit non niſi pace coli.
Nulla lues ouibus tantùm, non ulla uenena,
Quantum paſtorum diſſidia ipſa, nocent.
At generi humano tunc aurea uiuitur ætas,
Tunc animi capiunt gaudia uera Pij,
Cùm ſummi patris eſt uerè patefacta uoluntas,
Et cùm nos curæ nouimus eſſe Deo.
Cumq; una Chriſtum tranquilla Eccleſia uoce
Concinit, & ſtudio laudat ubiq; pari.
Hæc præcepta dedit cœtus paſtoribus ille,
Officij memores iußit & eſſe ſui.
Quod quicunq; facit, bona uera & maxima cunctis
Affert, quæq; ætas nulla abolere poteſt.
Et quoniam angelicum mortalibus inchoat hymnũ,
In terris uerè eſt angelus ipſe Dei.

Philippus Melanthon.

PRECATIO VT ANNVS PRAESENS M. D. LVII. ſit felix atq; ſalutaris.

IPſe Deus ſapiens uerbo qui cuncta creauit,
Et certis annum legibus ire iubet,
Efficiat

Efficiat nobis ueniens ſit fauſtus ut annus,
Et clemens dextra nos tegat ipſe ſua.
Et quoniam gnatum miſit, qui colligat agmen,
Cuius ſit doctor, uita, caputq; λόγος.
Hic λόγος eterno natus patre ſemper adeſſe.
Et cuſtos nobis & caput eſſe uelit.
Viribus humanis non eſt Eccleſia tuta.
Regum præſidijs orphana & illa caret.
Sed noſtram inducens miro cùm fœdere maſſam
Gnate Dei, ſemper nos tua membra tege.
Et facias, tecum nos unum ut ſimus in æuum,
Vera laude tuus quò celebretur honos.

Philippus Melanthon.

ORATIO A DAVIDE VNGNAD IN SONNECK, &c, habita ad hoſpites ſuos.

GEneroſi Domini, ornatiſſimi uiri, gratias ago Deo, æterno Patri Domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quòd me hiſce diebus egreſſum ætatis annum quartum & decimum, per hoc infantiæ & pueritiæ meæ tempus clementer conſeruauit, aluit, erudijt & protexit: tùm uerò imprimis, quòd meo generoſo parenti eam uoluntatẽ & animum dedit, ut me in hanc laudatiſſimam Academiã, cum præceptore meo fideli & caro, mittendum cenſeret, ubi mihi licet in hac pueritia doctrinæ cœleſtis ſummam, & honeſtarum

tum artium initia à uiris doctrina, fide & usu rerum præstantißimis, haurire. Quod ego beneficium, etsi quantum sit per ætatem intelligere adhuc nequeo, tamen tanti facio, ut certò statuam, nihil mihi in hac ætate à Deo maius contingere potuisse. Hoc enim utcunq; æstimare possum, institutionem, si bona fuerit, plurimum momenti adferre, ad pietatem & eruditionem consequendam, ad iudicij formationem de rebus grauißimis, ad uirtutes deniq; omnis generis & intelligendas & amandas. Contrà si prauam institutionem nactus sis, plurimum udere ad hauriendum contemptum religionis & honestorum studiorum, ad opinionum confusionem, & iudicij aberrationem, ad mores feros & barbaricos, deniq; ad omnis disciplinæ & honestatis odium & fugam.

Quare agnosco, me DEO plurimum debere, uel pro hoc in primis beneficio, quòd me hoc ætatis in hoc cœtu doctißimorum & optimorum uirorum educari & eruditi uoluit: Quorum ego consuetudine & sermonibus me plurimum adsici & delectari ut qualitercunq; ostenderem, hoc consilium instituí: Vobisq; Præceptoribus, ac generosis æqualibus, ac amicis meis, gratias reuerenter ago, quòd uocati libenter huc accessistis, & oro, ut hunc qualemcunq; apparatum boni consulatis,

latis, & uestra præsentia & sermonibus me paulò diutius frui sinatis.

Ego uicißim uobis promitto debitam reuerentiam & obedientiam, & memoriam beneficiorum uestrorum sempiternam, coniunctam cum studio gratitudinis, quam Deo prorogante mihi uitam, & prouchente conatus meos, olim erga præceptores meos non uerbis, ut nunc, sed re ipsa declarare studebo, ubicunq; etiam locorum me Deus collocare uoluerit, quem toto pectore oro, ut hanc Scholam, & Ecclesiam protegat, & diu florentem saluis Præceptoribus conseruet, & meam etiam uitam ac studia regat, ac fortunet.

DIXI.

DECANVS COLLEGII PHILOSOPHICI, IN ACAdemia Vuitebergensi Henricus Paxmannus.

HOrribile imperiũ Mahometi erroribus ortum,
Bella Gygantæo more nefanda gerit.
Dum negat in Christo pro nobis morte perempto,
Et reduce in uitam, Numen inesse λόγον.
Atq; resultantem fulgorem è luce paterna,
Qui semper primi fontis imago manet.

Id qua-

Id quoniam ratio non perſpicit, æmula fingit
Ipſa ſibi proprium, quem putat eſſe Deum.
Aggerat horrendos Mahometica turba furores,
Et ſerit indignis impia uerba modis.
Accumulans diræ conuicia peßima linguæ,
Aduerſus numen Chriſte benigne tuum.
At quæ parua manet diuino Eccleſia nutu,
De cœlo diſcit tradita uerba ſequi.
Gratáq; pro tanto præconia tollit amore,
Quòd Deus iſtius fœderis autor adeſt.
Quo maſſam generis noſtri λόγ☞ induit ipſe,
Et membris uitæ reddere dona cupit.
Nos etenim ueluti membra intermortua dudum,
Sopiti æterna morte, iacemus humi.
Flamma leuis ceßit, nec fulcra labantia geſtat,
Quèis corpus fultum firmiter antè ſtetit.
Nunc λόγ☞ intus agens uitalia ſemine ſpirat,
Et recreat uita mortua membra noua.
Hæc non afflatu uiolenti numinis ullo,
Non cœco motu pectora rapta ſciunt.
Sed Deus aßiduò ſacrata uolumina uolui,
Et diſci ex uero dogmata fonte iubet.
Illic ſparſa iacent diuini ſemina Verbi,
Inde ſalus nobis, non aliunde uenit.

At reliquæ gentes uanißima numina iactant,
Pro Ioue quæ fingunt Saxa uoraſſe patrem.

Dum

Dum ſordent ipſis oracula tradita cœlo,
Pluſq; ſuæ mentis ſomnia uana probant:
Longa procul longo ducit uia deuia tractu
Hunc cœtum, qui non tradita ſcripta legit.
Viuifici ſpernens decreta tenacia uerbi,
Quæ λόγ☞ arcano protulit ipſe ſinu.

Sint igitur cœtus, ſint agmina ſancta ſcholarum,
In quibus hæc ſemper dogmata pura ſonent.
Haud unquam exiſtit ſtudiorum purior uſus,
Haud aliàs florent dogmata uera magis:
Quàm cùm teſte graui in ſtudijs ſe quiſq; tuetur,
Et ſua iudicibus comprobat acta bonis.
Ergo cenſuram noſtram quicunq; ſubire
Conſtituent, edant nomina, more ſcholæ.
Non ulli decrit prompta & ſtudioſa uoluntas,
Perpetuò ingenijs officioſa bonis.

Initio anni
1557.

IN HERODOTVM.

LVmen eſt uitæ neceſſarium Hiſtoriæ cognitio, qua qui non inſtructus eſt, pueri inſtar ſapit, & Antabatarum more in perpetuis uitæ tenebris uerſatur. Quare multiplex utilitas, coniuncta cum liberali uoluptate, inuitare homines ſtudioſos debet, ut Hiſtorias diligenter legant. Eſt autem de-

lectus habendus, & ex magna scriptorum turba seligendi sunt hi potissimùm, qui & rerum uarietate, & orationis elegantia ac suauitate lectorem instruere possunt.

Talis est Herodotus, cui uetustas tantum tribuit, ut patrem historiæ Græcæ appellauerit. Nam historiam scripsit uariam, & altissimè repetitam inde ab initio Persicæ Monarchiæ, & res ornauit optimo & suauissimo genere sermonis, quod uerè est ἰωνικὸν καὶ ἁβρόν. Quare etiam studiosi ab illo petere possint rerum cognitionem multiplicem, & rationem formandæ orationis, dignus est qui in manibus studiosorum uersetur. Ego itaq; ut gratificer studiosis hominibus, qui huic auscultationi operam dederunt apud Doctissimum uirum Magistrum Henricum Mollerum, rogatus, absoluam istam partem primi Libri Herodoti, quam Magister Henricus intactam reliquit. 6. Ianuarij, 1557.

Ionas Tintius
Hamelensis.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS Melchior Fasolt.

CElebrat Ausonius fluuium Mosellam, & cum alias laudes recitat, tùm uerò hoc uerum de eius

eius prædicat, quòd ripa sit ornata bonis ingenijs, doctrina & uirtute ciuium.

Sic enim ait:

AEmula te Latiæ decorat facundia linguæ,
Quin etiam mores & lætum fronte seuera
Ingenium, natura tuis concessit alumnis,
Nec sola antiquos ostentat Roma Catones,
Aut unus tantùm iusti spectator & æqui
Pollet Aristides, uetereſq; illustrat Athenas.

Etsi autem multi in ripa Mosellæ nati sunt, excellentes ingenijs & eruditione, tamen recentes præcipuè celebrantur, Nicolaus Cusanus & Petrus Mosellanus. His iustè addimus Antonium Vualterum in ea uicinia natum.

Cusanus ad Græcæ & latinæ linguæ cognitionem addiderat tantam scientiam Mathematum, ut par fuerit summis artificibus. Extat adhuc oratio legatorum Græcorum, publicè ipsi exhibita in Basilienſi Synodo, refutans somnia de Purgatorio.

Nuper uerò Petri Mosellani in dicendo Xenophontea suauitas erat.

Noster autem Antonius ad eruditionem & ad facultatem scribendi linguam latinam, adiunxerat ueram agnitionem & ueram inuocationem DEI, & pietatem animi exprimebat honestissimis moribus. Et cùm uitam laboribus docendi penè uniuersam impenderit, in hoc humili uitæ

genere Deo seruire maluit, quàm opes & potentiam quærere, cùm quidem inuitaretur à multis ad splendidiora negotia. Sed sæpè hoc repetebat: Elegi potius habitare in limine domus DEI, quàm in tabernaculis impiorum. Multis igitur profuit eius labor. Mores & casti, & pleni officij fuerunt. Et ut erat pectus candidum, ita lingua alienissima fuit à maledicentia. Sæpeq; illud Ausonij, quem propter Mosellæ encomium diligebat, recitauit:

Famam quæ posset uitam lacerare bonorum,
Non finxi: Vera & si qua fuit, tacui.

Fuitq; domestica consuetudo, non solùm doctrinarum schola, sed omnium uirtutum, & inuocationis, & fortitudinis in multis miserijs exercitium.

Tali collega orbati, qui non solùm docendi labore, sed etiam pia inuocatione nos iuuabat, meritò dolemus. Ipsum uerò non dubitamus in eo cœtu esse, de quo dicitur Apocalypsis 14: Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Nam & hoc morbi tempore quotidie tam ardentibus uotis jese, Ecclesiam publicam & domesticam, filio Dei commendauit, ut appareret eum diuinitus erigi, & accensa in eo esse initia uitæ æternæ. Cùm igitur & labores eius discentibus doctrinas profuerint, & uita honestissimum exemplum sit, memoriam eius iuniores & seniores retineant: qua in re auditores gratitudinem

ostendant. Omnes uerò in exempla eius intueamur, ut eorum cognitione nos & erudiamus, & ad uirtutem excitemus.

Hortamur autem Scholasticos, ut hoc hiè horæ tertia ad sanus eius piè conueniant, & ibi singuli de communibus & proprijs periculis cogitantes, sese & Ecclesiam, & patriam Deo pijs precibus commendent. Datæ die 15. Ianuarij, Anno 1557.

EPICEDION DE MORTE DOCTISSIMI VIRI, M. Antonij Vualteri.

En titubat moles iam iam tractura ruinam,
Quam rex Chaldæus uidit, & obstupuit:
Vidit eam uasta sub imagine nocte Colossi,
Cuius non eadem forma decusq; fuit.
Iam ruit in sese, & gemitum sub pondere ducit,
Subsidensq; pedum parte tremente cadit.
Finis adest certè, mundiq; senecta laborat,
Interituq; uidet præscia signa sui:
Omnia quæ possunt edunt præludia, secum
Regnorumq; perit gloria, & omne decus.
Aspice qui squalor, quàm non æquabilis ordo
Imperijs, Ordo si tamen ullus inest:
Omnia si non sunt confusio terra, chaosq;,
Atq; Gygantæo mixta furore ruunt.

Turca ferox uastator adest, atq; omnia sternit,
Horridaq; ex una prælia parte ciet.
Ex alia nostri laniant sua uiscera reges,
Dum fera Cadmæis cædibus ira furit.
Sic fatale malum procedens, uiribus ipsis
Creseit, & exuperans iam sibi summa tenet.
Ima pedum superant de magno uisa colosso,
Hæc rimosa tamen sunt, ruitura breui.
Iam se collidunt, & iam collisa fatiscunt,
Soluitur ut iactum pondere hiante lutum.
Sic artes rectrixq; ruit sapientia uitæ,
Et Pietas, nullo quæ redimenda bono est.
Magna fuit mundi solertia & inclyta uirtus,
Quæ uicta ignaua iam feritate iacent.
Omnia barbaries modò sunt, animiq; uigoris
Nil supereſt, dirum regnat ubiq; scelus.
Hos inter fluctus, sanctissima turba piorum
Colligitur, summo præcipiente Deo.
Ad cœlum transfertur ouans, placidamq; quietem,
Erepta ut damnis ocia tuta colat.
Ne uideat mundi mala, postremosq; furores,
Qui circum & circum nos latus omne premunt.
Et ueniunt rupto tumidarum ut uortice aquarum
Diluuium, late cùm loca sternit agris.
Sic ereptus honos & gloria prima LVTERVS,
Qui fidei assertor cum pietate fuit:
Occidit hic ingens Heros, & in orbe reliquit
Nos, qui turba sumus concutienda malis.

Sic &

Sic & CRVCIGERVM, nuperq; amissimus ipsum
FORSTERVM, studijs & pietate graues.
Hos simili sequeris casu VVALTERE diserte,
Et nos in tantis deseris ipse malis.
Vos Deus in cœli meliori parte locauit,
Nos hìc in terris ultima damna manent.
Sed tamen ipse Deus sibi parua examina seruat,
Filius est nostrum qui tegit omne genus.
Hic λόγ& æternus semper sibi colligit agmen,
Maximus & custos agminis ipse sui est.
Regna ruant, mundusq; retrò uertatur & orbis,
Ac Satanæ incensi uis uiolenta fremat:
Attamen has inter furias mundiq; ruinas,
Turba pia est ipso tuta futura Deo.
Semper erit cœtus, quem forti proteget umbra,
Cui Deus hospitij tecta benigna dabit.
Hic cœtus uerbi constans retinebit honorem,
Et pura discet mente uocare Deum.
Hac spe nos freti iam læta capessimus ægri
Gaudia, & in cœlo mente leuante sumus.
Scimus, & hoc nobis promittere possumus unum,
Quicquid erit, certè turba superstes erit.
Et licet exiguis Ecclesia uiribus aucta est,
Attamen est ipso tuta tegente Deo.

Nunc ego Vualteri primùm natalia dicam,
Qui fuerit tantum terra locusq; uirum.

Rhenus ad Oceanum rapidis ubi curſibus errat,
Excipit & flumen clare Moſella tuum:
Hos inter fluuios paruo diſiuncta meatu,
Vrbs iacet, huic nomen lucida fecit Hyas.
FESVLA, ſic ipſam proprio uocat ore colonus,
Hæc urbs Vualtero dulcis origo fuit.
Cumq; foret ſtudijs & rebus ideneus illis,
Quæ mores ornant, ingeniumq; iuuant:
Leucoream didicit primùm dimiſſus in urbem,
Hauſit & ingenij munera magna ſui.
Mox alios docuit: Tantum profecerat ardor,
Improbus & ſtudij ui ſuperantis amor.
Multiplici & rerum cùm cognitione peritus,
Doctrinæ uariam mente teneret opus:
Ad reditus ipſum magnoſq; uocauit honores,
Patria, quæ Myſtis ſacrificisq; fauet.

Ipſe ſed in ſtudijs tranquillam uiuere uitam
Maluit, atq; piè ſoluere uota Deo.
Maluit ingenuas agitare inglorius artes,
(Quamuis hinc etiam gloria digna uenit)
Quàm ſe Pontificum maculare libidine gentis,
Quæ tantùm in uentrem turba parata ſuum eſt.
Diffluit & luxu, ueluti turpiſſimus inter
Aſſyrias olim Sardanapalus opes.
Delitijs ipſi Sybaritica uita redundat,
Et nullam curam relligionis agit.

Quemq;

Quemq; colat neſcit, ſed falſis tota ſepulta eſt
Idolis, uero turba profana Deo.
Denique perpetuò uiuit uelut Orgia Bacchi,
Et celebrat Paphiæ turpia feſta Deæ.

Has animo fugiens & toto pectore ſordes
Vualterus, ſocius noluit eſſe malis.
Sed potius caſtè caſta cum coniuge uixit,
Ceu iubet æterni lex ueneranda Dei.
Magnaq; cùm laus ſit teneram formare iuuentam,
Et mentem ſtudio flectere & arte uagam:
Vualterus iuuit diſcentes arte docendi,
Et morum exemplum, quo regerentur erat.
Res eſt digna pio, ſua ſenſa oſtendere factis,
Atq; ipſis animum moribus exprimere.

Lympidus eſt Viadrus, quo non piſcoſior alter
Vandalicæ genti rura propinqua rigat,
Mœnia qui ſtringens tua Vratiſlauia tranſit,
Quæ de Schlauorum nomen adepta uado es.
Quin & Francorum ueteri de gente Colonos
Alluit, imperij qui peperêre decus.
Hos Henricus eò deduxit nobilis Heros,
Qui Bambergenſi natus in urbe fuit.
In mare ſed tandem rumpens ſe exoluit ad urbem,
Clara Sidinorum quæ modò nomen habet.
Hic gratum Muſis Pomerano à ſtemmate natis,
Gymnaſium clari conſtituêre Duces.

Huius Vualtherus rexit moderamina primus,
Duxit & huc faciles ex Helicone Deas.
Multorum ingenium doctus mollescere fecit,
Ad uitæ mores eruditósq; pios.
Quàm procul Arctoo iam nunc è littore distat
Littoris Ionij nobile Smyrna decus:
Hîc sunt lecta tamen Smyrnæi carmina uatis,
Qui laudes Henetæ gentis, & acta canit.
Hæc gens hoc tandem confedit littore pugnax,
Quam niue Parrhasio terra sub axe riget.

Hinc iterùm flauum rediit reuocatus ad Albim,
Hîc ubi Musarum culta theatra patent.
Atq; fide magna doctrinæ semina spargens,
Officijs iuuit publica castra suis.
Iudicióq; potens, & culta mente disertus,
Eloquij ostendit pondera sæpè sui.

Pacis amans temerè non exardescat in iras,
Præbeat & causam materiamq; malis.
Sic Vualtherus erat pacis placidissimus autor,
Dissidij spargens semina nulla grauis.
Candorem in uerbis ac factis semper amauit,
Et nunquam in magnis rebus acerbus erat.
Non hîc inuenit sucosa Calumnia rictum,
Non hîc Liuor edax, malaq; fanna locum.
Famam quæ uitam posset lacerare bonorum,
Non finxit: Vera & si qua fuit, tacuit.

Vos

Vos ò uos gnati patrium retinete decorem,
Ne uos degeneres arguat ulla dies.
Vos patris & uirtus studiumq; excusitet ardens,
Vt similis possit uita referre patrem.

Consumptus uerò, magnisq; laboribus æger,
Mortuus est, morbi ui superante, Deo.
Ad cœlum superauit iter, Christumq; prehendit,
Quem uiuus coluit non dubitante fide.
Nunc agit, humanis rebus mundiq; periclis
Exemptus, uitam lucidus ante Deum.
Hæc est uera pijs æternæ Academia uitæ,
Lucis ubi nullo tempore finis erit.
Hîc propiore uidet Vualterus lumine Christum,
Et uultu fruitur læticiaq; Dei.

Iohannes Ricarâus
Mansfeldensis.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS Melchior Fasolt.

VVLt Deus esse coetus docentium & discentium, & honestos congressus publicos in Ecclesijs instituit, & seruat ipse, qui sunt fastigia scholarum. Semper autem & adiunctæ fuerunt Ecclesijs, literarum & earum artium scholæ, quarum

rum cognitio ad lectionem scriptorum Propheticorum & Apostolicorum, Historiarum, & aliarum utilium doctrinarum necessaria est. Ac uult Deus scholas duarum rerum magistras esse: Doctrinæ, & Disciplinæ. Videtis autem doctrinas rectè proponi, & sedulò repeti: Disciplina laxior est quàm uellemus, cuius olim fuit seueritas utilis moribus. Quare & Regum filij in Collegijs Ecclesiarum instituti sunt, ut OTTHO secundus, Othonis primi Imperatoris, uiri grauissimi filius, adolescens didicit literas & Ecclesiæ doctrinam in Collegio Hildesheimensi. Ibi & in Latina lingua exercebatur, & simul assuefiebat ad exercitia lectionum, & ad precationes in templo: Propemodum ut Duces Saxoniæ nunc tres Scholas condiderunt, in quibus adolescentes & literas discunt, & pia exercitia habent in templis, & coherceri facilius possunt, quia nec ætas grandior est, nec peregrina multitudo est.

In nostris uerò Academijs præter adolescentes, qui & discunt literas, & doctrinam de Deo, & disciplinæ frenos patiuntur, & Deum rectè inuocant: sunt alij peregrini grandiores dißimiles: alij timentes Deum, & legum dignitatem intelligentes, & amantes uitæ ordinem: alij efferi, Cyclopum & Lestrigonum simules. Tales permixtos esse modestis doremus, quos quidem potestas armata gladio tum

tùm cohercere debebat, cùm nos deprehensos ex societate nostra discedere iubemus.

Notum est autem, tranquillitatis causa legem necessariam à Duce Friderico Electore latam esse, quæ prohibet gestare arma. Nunc comperimus noctu quosdam usgaricum bombardis. Hæc immanitas Latrocinij similis est.

Quare seuerißimè prohibemus, & gladiorum, & spiculorum, & bombardarum usum intra mœnia, interdiu & noctu, & deprehensos tanquam alienos à nostra societate uolumus pœnis urbanè Magistratus puniri.

Cùm igitur N. N. natus in N. nuper noctu & armatus fuerit bombarda, & globum eiaculatus sit, citamus eum ad audiendam perpetuæ Exclusionis sententiam ex Academia nostra, & præcipimus ut ad Rectorem ueniat die Ianuarij proximo decimo octauo. Quòd si non uenerit, sciant omnes eum ex Academiæ societate in perpetuum exclusum esse, & uitandum esse, ut infamem & ἀλάστορα. Non potest tolerari hæc immanitas, in ciuitate, in qua leges & tranquillitatem & omnibus securitatem efficere debent, uelle latrocinia exercere.

De prouocationibus etiam legem repetimus, ac mandamus, ne quis alium ad dimicandum prouocet: & ne prouocatus adsentiatur prouocanti, nec

nec dimicet cum eo. Vtrunq; enim exclusum à societate Academiæ uolumus. Datæ die 16. Ianuarij. 1557.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS

Melchior Fasolt.

IN *Siracide scriptum est:* ἐν ἀλογίστῳ ἑκάστῳ πᾶσιν ἡ κοίνησις, *id est:* Nemo prospicere articulum temporis potest, quo moriturus est. *Etsi enim non cœco casu extinguimur, tamen uult Deus nobis ignotum esse illud momentum, quo ex hac uita discedendum est, ut semper parati simus ad illud iter. Nec pijs & paratis, subita mors summum malum esse ducatur: sed impijs, qui ante pœnitentiam opprimuntur, ut meminimus multos in adulterijs subitò interfectos. Ideo mox Siracides eodem loco inquit capite 5:* Ne differas emendationem usq; ad mortem, quia subitò ueniet ira. *Sciamus nos omnes tanquam uadimonio obligatos, citò uenturos esse in iudicium, & illum diem nostri Vadimonij quotidiè intueamur, & simus parati ad iter. Imò auidè expetamus lucem cœlestis Academiæ, ut qui noctu iter faciunt, læti cernunt auroram, & diem expectant. Sic enim Paulus inquit Phil. 1. Cupio dissolui, & esse cum Christo.*

Sic autem uixit uir honestus & eruditus, Magister Ioachimus Steinuueg, Lithodius, natus in inclyta urbe Stetino, qui superiore nocte subitò extinctus est, cùm Lapis, qui quomodo impulsus sit nescitur, decidisset in caput eius, ut speremus eum ad cœlestis Ecclesiæ societatem abductum esse. Qui quidem uelut præsagiens mortem biduo antè, cùm optimi uiri Antonij Vualteri sui præceptoris corpus gestaretur ad tumulum, coniugi eius dixit, se breui secuturum esse præceptorem. Ac pietatem animi assidua lectione scriptorum Propheticorum & Apostolicorum, uera inuocatione Dei, in agnitione & fiducia Domini nostri Iesu Christi, & honesta morum gubernatione declarauit. Ille etiam multa grauiter locutus est, de modestia, de uitæ perriculis, & de uoluntate Dei, sicut meminimus uirũ excellentem ingenio & uirtute Guilelmum Nesenium, *quo die uesperi in Albi mortuus est, totum ferè diem consumere in disputatione plena pietatis, de discrimine doctrinæ Euangelicæ & Philosophiæ, & de cœlestis Ecclesiæ studijs, luce & læticia, de qua filius Dei testimonium ostendit reuiuiscens ex morte, & reuocato in uitam magno agmine patrum.*

Sæpè infantes & pueri, de quibus dicitur Matth. 18. Non est uoluntas patris, ut pereat unus de paruulis istis, *subitò extinguuntur ruinis, &*

& aliis casibus. Sinit autem Deus talia exempla accidere, ut stulta securitas in nobis emendetur. Ita non de hoc Ioachimo Steinmeck secus cogitemus, sed propter nos eum sic ex hac uita euocatum esse ratiocinemur, ut nos commonefacti hoc exemplo, securitatem nostram emendemus, sicut scriptum est: Non exprobrato alteri calamitatem. Hodie mihi, cras tibi. *Quod cùm scripsisset* Rex Franciscus *ad Caroli Imperatoris Symbolum, subscripsit* Carolus: Homo sum, & ut cæteris hominibus tristia multa mihi accidere possunt, sed Deo me commendo.

Hortamur autem Scholasticos, ut hora duodecima ad funeris Ceremonias piè conueniant ad agendum in aditu uici Cyprij, & de suis & publicis periculis cogitantes, sese & Ecclesiam, & patriam Deo commendent.

Illud etiam præcipimus, ne quis malè loquatur de Scholasticis, qui conuictores sunt ciuis, qui uicinus est Magistri Martini Simonis, qui freti testimonio suæ conscientiæ non dubitarunt Rectoris mandato parere in exploratione signorum, quæ considerantur in talibus funeribus. Cumq; nobis omnium illorum modestia nota sit, nec ulla unquam fuerit simultas inter hos & Magistrum Ioachimum, & ante lapsum saxi omnes ex hospitio discessisse constet, tribuimus eis innocentiæ testimonium. Datæ die 16. Ianuarij, 1557.

PETI

PETITIO ELEEMOSYNAE.

* *
*

Indidit DEVS *στοργὰς humano generi, ut sint commonefactrices de suo amore erga Filium, & erga nos. Ac motus illi tanti sunt, ut post sensum iræ Dei, non sit maior dolor in humano pectore, quàm is, quem parentes sentiunt in calamitate Sobolis. Accidit autem in familia huius uiri* Vuolfgangi Laubmanni Curiensis, *ingens calamitas, quòd filius natus annos nouem, qui iam literas didicerat, tristi lapsu ex sublimi perijt. Nunc etiam à patre pecunia postulatur, quam sine Elemosynis pendere non potest.* Theseus *cùm ipse lauat interfectorum Ducum corpora, reprehensus quòd id sordidum ministerium non relinqueret seruis, inquit:* Οὐκ αἰσχρὸν ἀνθρώποισιν ἀλλήλων κακά. *Adficiamur misericordia patris in tanto mœrore, & cogitemus certò Deum uicißim benefacere his, qui misericordiam exercent, sicut scriptum est Psal. 40:* Beatus qui intelligit super egenum & pauperem. In die mala liberabit eum Dominus. *Die 17. Ianuarij, 1557.*

Philippus Melanthon.

G RECTOR

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS Melchior Fasolt.

NOn *solùm hi, qui noctu uigilantes helluantur, ledunt uires naturales uentriculi, Epatis & cerebri: Sed etiam illi, qui extendunt studia ab initio noctis in multas horas à cœna. Cùm enim cogitatio intentione cogitationum impediatur, & somnus arcetur, simul & uentriculus & cerebrum adfligitur. Quare sæpè hortamur Scholasticos, ut post cœnam non diu differant somnum, ac se paulisper oblectent, uel musicis, uel iucundis sermonibus.* Erasmus Roterodamus suasit mihi Philippo, *ut à cœna in uniuersum à lectione & scriptione abstinerem.* Asinius Pollio *nullas Epistolas, nec Augusti quidem, resignauit à cœna.* Et Plato *dicit, naturam imitandam esse: Vt in occasu Solis, mundi oculus clauditur, ita nos debere somnum admittere, oculo mundi uelut clauso. Sæpe nos experti in multis ortos esse morbos, eruditates & insomnia ex lucubrationibus. Vt nunc amisimus ingeniosum, pium & modestum adolescentem*, Iacobum Bairreuterum, *natum in* Valle Ioachimica, *cui sumptus præbuit* Vir *clarissimus, sapientia & uirtute præstans, & in primis beneficus erga studiosos doctrinarum*, Nicolaus Rudiger, Senator inclytæ urbis Vratislauiensis, *& quia ingenio*

ingenio ualuit, & quia orphanus fuit. Fuerunt autem Iacobi mores honesti & pij, & in hoc morbo adsidùe repetitis Euangelicis promissionibus, filio Dei ardentibus uotis & sese, & patronum, & patriam commendauit. Profectò enim gratitudinem debemus honestis, & urbibus, & familijs, quæ iuuant Ecclesiæ studia. Ac nominatim nunc seriò orandus est Deus, ut urbem Vratislauiam uicinam Turcicis latrocinijs protegat, quia Ecclesiam, & studia doctrinæ benignè iuuat. Hortamur autem Scholasticos, ut hora duodecima ad funeris cæremonias piè conueniant in uico Cyprio, & sese & Ecclesiam, & patriam Deo commendent. Datæ die 18. Ianuarij, 1557.

IN LIBELLVM DE ANIMA.

HActenus immensum celebrans Ecclesia festum,
Mirata est σοφίαν consiliumq; Dei.
Quòd, quæ principio caruit, quæ nescia finis
Natura, æterni lux & imago Patris:
Induit humanæ gestamina uilia carnis,
Et sibi iunxit opus Conditor ipse suum.
Nempè infinitum finito unitur, & unum
Fit Deus è Maria uirgine natus Homo.
Quid, precor, esse magis mirum, quid denique possit
Naturæ insectum legibus esse magis?

Et tamen ipſe ſuos homo ſi conſideret artus,
Inueniet tantæ ſigna typumq; rei.
Mens etenim in nobis diuino condita flatu,
Lucida ceu puri luminis aura micat,
Mole carens omni, uicibusq; obnoxia nullis,
Splendida diuinæ ſemina mentis habens.
Corpus ab impura limi de parte creatum,
Maſſa eſt innumeras nata ſubire uices.
Atq; Elementari ueniens ab origine, motus
Labilis in cunctos, prona perire, ruit.
Hæc diuerſa tamen miro coëuntia nexu,
Conſtituunt noſtrum perficiuntq; genus.
Sic pater æterno Natum quòd gignat ab æuo,
Mirantur ueterum ſecula multa ſenum.
Nam ſua concipiens quoties pater ora tuetur,
Naturam & genitor cogitat ipſe ſuam:
Patris ad effigiem ſtabilis generatur imago,
Et quæ non ullo ſit peritura die.
Quid tamen attonito miracula pectore uoluis,
Cùm tecum tantæ nata ſit umbra rei?
Nam tua dum ſpecies agitando ſenſibus hauſtas
Mens celeri uarias concipit arte notas:
Semper conceptus formar ſimul ipſa figuram,
Sed quæ poſt actum ſit peritura ſuum.
At tu naturæ propriæ myſteria cernens,
Inuigilans ſtudijs docta iuuenta bonis,
Cur non mirandas ANIMAE cognoſcere uires,
Corporis & partes perdidiciſſe ſtudes?

In

In quibus artificis bonitas, ſapientia ſplendent,
Lucet & Archetypi dulcis imago Dei.
Quarum cognitio peperit tot commoda uitæ,
Vt non ſint uerſu commemoranda breui.

Ergo & in iſtius doctrinæ parte, laborem
Si ſperas noſtrum poſſe placere tibi:
Hora ubi conſuetum dederit cras tertia ſignum,
Accedas noſtræ limina parua domus.
Efficiam (ulterius cùm non promittere detur)
Ne mihi quod tribuis tempus, inane cadat.

Die 24. Ianuarij.

Iohannes Moninger
Onoltzbacenſis.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS.

Melchior Faſolt.

NIhil uſitatius eſt querelis de calamitatibus humanis: Sed nec tolluntur, nec mitigantur mala, indignatione aut ploratu. Conſideratio proſit, ut animi noſtri minus efferantur. Cauſæ etiam cogitentur in Eccleſia monſtratæ, & queratur conſolatio diuinitus tradita, ut in Deo acquieſcamus, ſicut ipſe præcipit. Vult nos agnoſcentes noſtram infirmitatem, reprimere ut ices impetus.

Vult & dolere nos, ſed ſic, ut in ipſo acquieſcamus, ut ſcriptum eſt in capite 38. Siracidæ: μὴ δὸς ἐις λύπην τὴν καρδίαν σου. Et Paulus inquit, ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ βραβευέτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. *Hæ regulæ uitæ ſint in conſpectu, & ſciamus Deo obediendum eſſe, qui ſuo conſilio ſpacia uitæ aliis longa, aliis breuia, aliis magis aliis minus placida concedit: & intueamur æternitatem, in qua rurſus conueniemus in conſuetudine dulciſſima, ad quam ſcimus etiam infantulos in Eccleſia commendatos Deo adduci, de quibus inquit filius Dei Matth. 18.* Talium eſt regnum cœlorum. Item: Non eſt uoluntas Patris, ut pereat unus de paruulis iſtis.

Has conſolationes diuinitus traditas mihi quoq; in meo luctu propono: ac oro filium Dei, ut mihi & alijs, & uniuerſæ Eccleſiæ, quæ propter multorum furores in maximo dolore eſt, leniat aerumnas.

Fiet autem funus filiæ meæ hodie hora duodecima, ad quod ut conueniatis petimus, & ibi ſinguli cogitantes, & de proprijs periculis ac ærumnis, & de publicis miſerijs, ſeſe & Eccleſiam Deo pijs precibus commendent. Die Ianuarij ultimo. 1557.

STVDIOSIS RHETORICES.

GRauiſſimum extat dictum in Platonis Phædro, quod ſemper in conſpectu ſit, & intimis pectorum thalamis infigatur: Eloquentiam eſſe, τῷ θεῷ κεχαρισμένα λέγειν δύναϲθαι. *Ideo enim conditi ſumus, & artes extructæ ex luce diuinitus mentibus inſita, ideo nobis patefactæ ſunt, ut alter alterum erudire poſſit de Deo, de natura rerum, & ceteris rebus bonis & ſalutaribus, quibus uniuerſa hominum uita regitur, & conſeruatur.*

Excolamus igitur noſtram linguam, ut ſit plectrum ſonans Dei laudes, Deo grata & nobis & alijs ſalutaria dicens. Cùm ſæpè dicendum ſit de Religione, de legum dignitate & reuerentia, de uirtute, de rerum natura, & cæteris, ſine quibus genus humanum aut eſſe, aut ſaluum & bene moratum exiſtere non poteſt: explicari autem hæc, ut auditoribus tanta uideantur, quanta reuera ſunt, ſine ſententiarum grauitate, & ſine uerborum pondere nequeant: ſummam eſſe neceſſitatem Eloquentiæ ſeu qualiſcunq; dicendi facultatis in Eccleſia, in foro, in ſcholis, & uniuerſa uita, adeò perſpicuum eſt, ut eum, qui hoc negat, uix rationis compotem, aut ſanæ mentis eſſe exiſtimem.

Certum est enim, Doctores in Ecclesia doctrinam cœlestem non posse rectè, distinctè & iusto ordine tradere, genus sermonis dextrè enarrare, corruptelas perspicuè refutare, sine dicendi facultate, sine figurarum, & phrasium cognitione, sine tota faciendæ orationis ratione.

Tota Iurisperitorum actio sermone continetur, & qui nunc præcipuè in aulis dominantur & florent, Eloquentia duce in illam dignitatis arcem ascenderunt.

Medendi facultas, & eæ artes omnes quas Philosophiæ titulus complectitur, non possunt propagari, sine Methodo, sine eloquentia, seu istius formandæ, & poliendæ orationis ratione, quæ multa lectione, accurata autorum obseruatione, multo dicendi scribendiq; usu, paratur.

Dixit quidam Scytha, se malle audire hinnientem equum, quàm canentem Musicum. Tales naturæ ἄμουσαι nonnunquam reperiuntur. Bonis tamen & ingenuis, & non planè monstrosis naturis, grata est Musica harmonia. Nulla autem harmonia Musica adeò suauis & dulcis est, quàm oratio illustribus uerbis, & grauibus sententijs contexta, & expolitionis artificio distincta.

Hoc præcipuè brutis animalibus præstamus, quòd

quòd colloquimur inter nos, & dicendo aliorum auribus animi nostri sensa subijcimus. Quid autem illustrius? Quod in homine decus maius? Quod ornamentum augustius esse potest? quàm eo præstare alijs, quo cæteris bruta animantia antecellunt. Omnes eum, qui hoc dono cæteris est ornatior, ut Homeri uerbis utar, ἐρχόμενον δ' ἀνὰ ἄστυ θεὸν ὥς εἰσορόωσιν, hoc est: Ambulantem per urbem, tanquàm Numen aliquod aspiciunt.

Cùm autem inter cætera quæ ad formandam qualemcunq; orationem requiruntur, non infimum locum teneant communia artis præcepta, omnibus nobis notissima esse debent, & tanquàm literæ ad scribendum semper occurrere: & ut lucem afferant aliorum disertorum scriptis, ut facilius seriem partium & præcipua membra animo complecti possimus: & ut uiam & rationem nobis monstrent, nostras res dextrè, perspicuè, & iusto ordine exponendi.

Rogatus igitur à nonnullis meis familiaribus, ut præcepta dicendi D. Præceptoris ipsis exponerem, honestæ eorum uoluntati non reluctandum esse iudicaui. Defero autem & alijs meum officium, à quibus hanc mercedem rursus paciscor, ut candidè ac dextrè de meis primitijs iudicent. Legam itaq; in mea habitatione, quæ est in ædibus Nicolai Pedellij, ubi cras hora prima de Eloquentiæ di-

tiæ dignitate, quam ueritate & utilitatum uberta-te metimur, plura præfabor. 9. Calend. Februarij. Anno. 1557.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS.

OStendit Deus illustribus testimonijs, se in genere humano colligere æternam Ecclesiam uoce Euangelij, nec nasci homines tantùm ad huius uitæ fugacis ærumnas. Hac confirmata uera sententia, præparemus nos doctrina ad agnitionem filij Dei, & ad æternæ Ecclesiæ societatem.

Hanc metam semper intueamur, & ad eam præcipuè directa sint uitæ studia, & consilia. Et hac consolatione nos erigamus inter huius uitæ difficultates, quòd ad dulcissimum portum, ducente filio Dei, certò peruenturi simus.

Hanc consolationem sæpè in morbo repetiuit honestus, & eruditus, OMO *Emdensis, & se Deo quotidie in agnitione, & fiducia Domini nostri Iesu Christi commendauit. Patriam in hac uita habuit honestam urbem, cuius à ueritate nomen est, aut à stabilitate. Nam Emes est ueritas, Eman stabilis. Et amans est ueritatis urbs Emda. Nunc autem hic Emdensis fœlicius uiuit in clarissima luce ueritatis, & Ecclesia stabili, quæ*

non quassatur ut in hac uita ab externis hostibus, non oppugnatur & lacerατur domesticis dissidijs.

Te autem fili Dei, Domine Iesu Christe ardentibus uotis oramus, ut nobis opem feras, & serues tuam cymbam.

Ac nobiscum ut uota & studia uestra coniungatis, petimus. ὅπου ἀλγεῖ, ἐκεῖ χεῖρα ἔχει. *Si in dolore essemus, propter publicas confusiones, precatio esset ardentior, & Deus multa leniret. Sed profectò multi nimis securi sunt, & attrahunt pœnas.*

Ideo nos obtestamur, ut de publicis, & uestris periculis sæpius cogitetis, & ad filium Dei confugiatis.

Hæc etiam hodie in funere cogitanda sunt, ad quod ut ante Collegium hora duodecima conuenatis, uos hortamur. Ibi sese & Ecclesiam singuli Deo pijs precibus commendent. Die, quo publicè recitatur historia de ritu Purificationis. Anno 1557.

IN EXPLICATIONEM SECVNDI LIBRI LIVII.

ABsoluimus Dei beneficio superioribus diebus, primum Liuianæ historiæ librum, qui populi Romani infantiam, urbis incunabula, eiusq; incrementa, regum, pacis, belliq; instituta, uarios

uarios rerum euentus, atq; adeò perpetuam 244. annorum historiam, quibus summa rerum penes Reges fuit, complectitur.

Nunc, Deo dante, in secundi libri explicationem ingrediemur, qui secundæ ætatis, & quasi iuuentutis populi Romani initia, & annos Consulares res Magistratus pertexit.

Continet autem secundus liber 40. annorum curriculum. Sicut autem primi libri cognitio multum lucis adfert ad lectionem historiæ Romanæ, quòd sine eius diligenti & assidua lectione, ea quæ de publico populi Romani iure passim obuia sunt, intelligi uix queant, cuius generis sunt, Ius Fecialium, formula fœderum, ratio repetendi res ex fœdere, descriptio ciuium ex censu, & id genus sexcenta alia: Ita etiam secundus liber non mediocriter ad eam rem facit. Nam & legum, ac institutorum politicorum uarietate, & rerum domi belloq;, prudenter simul ac fortiter gestarum, exemplorumq;, quæ partim politicæ prudentiæ, partim uerò militaris fortitudinis documenta sunt, multitudine abundat. Atq; adeò alterum quasi fundamentum rei Romanæ in hoc libro iacitur. Oratio etiam huius libri cultior est & ornatior quàm primi. Hortor igitur auditores, ut ad hanc auscultationem conueniant.

Ionas Tintius
Hammelensis.

IN

IN LIBELLVM DE ANIMA.

ETsi penetrari acie humanæ mentis natura rerum in hac uita non potest, tamen uult Deus, quasi foris aspici, & aliquas monstrat ueras, certas & immotas noticias de seipso, de nobis, & de multis naturæ partibus, & has uult esse rectrices uitæ, & præparationem seu tyrocinium ad illam cœlestem Academiam, in qua non solùm totam rerum naturam propius, & quasi euolutam introspiciemus, sed etiam ipsam conditorem, & in eo consiliæ & ideam admirandi opificij mundi coràm contemplabimur.

Huic uoluntati Dei obtemperemus, & ea discamus, quæ uult disci, & acquiescamus in his quæ monstrat, & grati Deum monstratorem & fontem sapientiæ & uirtutum celebremus, nec abducamur ab hoc studio furoribus Pyrrhoniorũ & similium, qui uociferantur omnia incerta esse, ac propterea frustra instituì naturæ consideracionem.

Hi clamores non solùm falsi sunt, sed etiam aduersus Deum contumelioſi, qui certè uult seſe sic agnosci, ut in lege se patefecit, quam mentibus hominum inseuit. Vult legem ratam esse, discernamus recta & non recta, & discernamus ipsum à malis naturis.

Hii

His cogitationibus modesti adolescentes se contra Pyrrhoniorum amentiam confirment, nec dubitent fascinatos esse à diabolis, qui aut serunt talia mendacia, aut eis adplaudunt.

Amemus igitur ueritatis considerationem, & sic amemus, ut etiam fugiamus Sophisticen, seu Sycophantiam huius temporis, quæ proh dolor in Ecclesijs partim serit, partim confirmat errores, & contumelia adficit Deum, & horribiliter distrahit genus humanum, Circuit, atq; ignes animis flagrantibus addit, accendit odia mendacijs, ut ruant homines cæci in cædes & bella, & non solùm fiat barbarica uastitas, sed etiam deleantur uera Dei noticia & inuocatio, & honesta disciplina.

Hæc tanta mala ut auertat filius Dei, toto cum pectore oro, ac uos commilitones adhortor, ut & pia precatione uos, & Ecclesiam Deo commendetis, & modestiam ametis, & recta discatis, ut iussit Deus.

Est autem necessaria doctrina, de partibus hominis, quæ traditur utcunq; in libellis quorum titulus est, de ANIMA: Quare sæpè repetitur in Scholis.

Cumq; ego artem medicam discam, spero meam operam profuturam esse auditoribus in ea parte, quæ membra hominis recenset.

Decreui

Decreui igitur librum de Anima repetere, idq; publicè significo, ut qui me uolent audire, sciant ubi & quando conueniendum sit. De utilitate eius doctrinæ ita sæpè repetitæ sunt commonefactiones, ut sperem uobis omnibus persuasum esse, necessariam esse eius cognitionem.

Manifestum est enim in Ecclesia oportere notos esse gradus potentiarum animæ, & domicilia seu sedes noticiarum & adfectuum.

Hanc doctrinam primus pater sedens in umbra inter palmas, aut aurea mala, filios & filias suas docuit, narrans creationem, & ædificij corporis humani pulchritudinem, & concinnam omnium partium harmoniam, & deplorans sua uulnera, & harmoniæ destructionem, & docens reliquas esse noticias, & quæ uires quomodo regendæ sint, sicut inquit Gene. 4: Sub te erit adpetitus tuus, & tu domineris eius.

Hæc ut intelligerentur, partes hominis discernendæ fuerunt. Nec dubium est in illa præstanti sapientia has res maximas splendidè explicatas esse: quanta fuerit hominis dignitas, cùm in nos sparsi sunt initio radij lucis diuinæ, & flammæ amoris Dei, & cùm ordo iustus omnium membrorum fuit: Ac rursus quanta uulnera in nobis facta sint, quorum tamen promissa sit sanatio per filium Dei.

Multis

Multis figuris & ritus Sacrificiorum pingunt gradus potentiarum. Iubet angelus Tob. 6. Tobiam incendere Cor, Iecur, & Fel, id est, ἡγεμονικὸν, ἐπιθυμητικὸν, & θυμικὸν. Postea Græci, etsi doctrinam patrum non retinuerunt integram, tamen hominis partes uariè pinxerunt, ut Hesiodus ἡγεμονικὸν nominat Prometea, & cupiditatem Epimetea. Deniq; hanc doctrinam semper magni fecisse omnes non abhorrentes à uirtute, manifestum est. Quare & nos eam studiosè consideremus: qua in re etiam Ecclesiæ seruire uestros labores scitote, ex qua sæpè ex his riuulis explicationes sumendæ sunt.

Oro autem Deum, qui immensa sapientia & bonitate sic condidit hominem, ut ipsius imago esset, & sese uult nobis communicare, & nos facere sua Templa, ut nos gubernet, & non sinat extingui doctrinas barbarie Turcica, aut rabie Sycophantica. Conueniant autem qui me audituri sunt, die Mercurij hora tertia. Die 7. Februarij.

Sigismundus Melanthon
Prettanus.

DECANVS COLEGII PHILOSOPHICI MAGISTER Henricus Paxmannus.

SEmper in conspectu sit nobis omnibus hæc uerissima consolatio, & cohortatio in maximis consu-

consusionibus generis humani, quòd Deus uerè per filium λόγον καὶ εἰκόνα πατρὸς ἀϊδίου, colligat æternam Ecclesiam, uoce Euangelij, & non aliter, & quòd non sit uere dictum:

πάντα γέλως, καὶ πάντα κονὶς, καὶ πάντα τὸ μηδὲν,
πάντα γὰρ ἐξ ἀλόγων ὀστὶ τὰ γενόμενα.

Est Deus mens æterna, sapiens, uerax, benefica, iusta, casta, liberrima, conditrix generis humani, quæ se patefecit immensa bonitate, misso filio, & uult agnosci, ut in uoce doctrinæ suæ se patefecit, quam & literis mandari per Prophetas & Apostolos uoluit.

Sunt ergò necessaria linguarum & doctrinarum studia, ut fontes in Prophetarum & Apostolorum libris sciri possint. Necesse est & nosse certamina omnium temporum, quæ in Ecclesia de rebus maximis mota sunt.

Quare uos & hortamur & obtestamur optima uoluntate, ut & propter Deum, & propter gloriam Dei, & propter Ecclesiam, & uestram salutem, audiatis & cognoscatis doctrinam, quam tradidit, & legi, & alijs proponi iussit, sicut scriptum est 1. Timo. 4: Sis assiduus, & intentus in lectione, consolatione, & doctrina.

LECTIO nominatur ideo, quia Euangelica promissio non est naturæ nota, ut Arithmetica:

tica: sed uoce Filij patefacta, & mandata literis. Sint igitur, qui doceant & discant literas. Et horum laborem placere Deo, Pauli dictum, & similia ostendunt. Hac nos consolatione confirmemus, & studia & exercitia literaria amemus.

Quantæ controuersiæ hoc tempore mouentur, de quibus linguarum phrasin, Dialecticam, historias, sæpè & artes, consuli necesse est? Vagatur furiosus nebulo Thammerus in Mindensi regione, qui uociferatur de dicto: Et uerbum Caro factum est, VERBO significari legem, & non λόγον ὑφιστάμενον, & transformat uniuersam doctrinam de filio Dei in Ethnicas allegorias. In talibus quæstionibus certè necesse est considerari uetera certamina.

Res eædem ab Ebione, Cerintho, & Samosateno motæ sunt, & inde ortæ sunt Mahometi blasphemiæ.

Quærenda est igitur ex fontibus Propheticis & Apostolicis uera doctrina, & adiungendæ historiæ. Theodoretus inquit pagina 114. περὶ λόγου: οὐκ ἐνεργείᾳ τις ἐστὶν ἀνυπόστατος, ἀλλὰ ὑπόστασις ζῶσα, καὶ καθ' ἑαυτὴν ὑφεστῶσα. οὐ γὰρ ἁπλῶς λόγος ὠνόμασται, ἀλλὰ θεὸς λόγος. Et Basilij uerba sunt dignissima consideratione, in oratione quinta contra Eunomium pagina 596: λόγον γὰρ ἤδεισαν οἱ πατέρες λόγον

γον θεοῦ, προσεκύνουν, καὶ σὺν λόγῳ τὸ πνεῦμα. Bona fide, Deo iuuante, doctrinarum fontes uobis proponimus. Quare & uos officium uestrum diligenter facite.

Prosunt autem examina & colloquia eruditorum ad conseruationem doctrinarum. Ideò hortamur omnes Magistros, ut hodie hora prima, ad publicum examen, quod fit usitato more, conueniant, cùm quidem sciant, hæc exercitia & similia studijs prodesse.

Oramus autem filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christum, crucifixum pro nobis, & resuscitatum, sedentem ad dexteram æterni patris, & dantem dona hominibus, ut nos gubernet, & faciat nos uasa misericordiæ propter suam gloriam. Die 11. Februarij. Anno 1557.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS

Melchior Fasolt.

VEtus ad Rhenum urbs est, quæ inter Romanas Colonias fuit, ac nomen aliquantulum tempora mutarunt. Nunc enim Vuesalia dicitur, cùm olim fuerit Phæsula, à celebrata Colonia Fæsulana in Italia, cuius sæpè fit mentio in Historijs, quæ nomen habuit ab una stellarum, quæ nominantur Hyades in capite Tauri. Nomen enim φαισύλη in uersibus Hesiodi traditum est, inter Hyades, de quibus dicit:

νύμφαι χαρίεσσιν ὁμοῖαι,
φασύλη, ἣν κορωνίς, εὐσέφανός τε κλέθα:
φαίνων ἰωκρόεσσα, καὶ εὐδάρη ταὼ πιπλῶν,
νύμφαι, ἃς ὑάδας καλέουσιν φιλ ἀνθρώπων.

Est enim lucidißima φασύλη, *à* φάος. *Vsitatè nominant oculum Tauri,* Aldebaran, *quod est ex* עין דבר *id est, oculus Tauri.*

Sumptæ sunt igitur adpellationes à Tauri stellis propter soli ubertatem, quod & ad hanc Germanicam Fæsulam uberrimum est.

In ea urbe consul est Theodoricus à Gron, *sapientia & uirtute excellens, ac non solùm eruditus in* Iure, *quod in Academijs Gallicis studioſè didicit, sed & ualde amans iusticiæ. Et cùm sciat præcipuum opus esse iusticiæ, Deum rectè inuocare, hanc etiam iusticiam ad politicam adiungit. Filios etiam rectè eruditi uoluit de Deo, & de alijs rebus cognitione dignis.*

Fuitq; hîc eius filius, Iohannes à Gron, *amplius triennio, & studioſè didicit* Ecclesiæ doctrinam, *& initia* Philoſophiæ. *Fuerunt in eo cum uirtutes* αὐτοφυεῖς *à natura inchoatæ, tum uerò erant in eo & aliæ uirtutes accenſæ à filio Dei per* Euangelium, *& ſpiritu ſancto inflammante pectus adoleſcentis, uera agnitio & inuocatio Dei, constitas, firmitas animi in tam longo morbo, & in conſpectu mortis aſſiduo.*

Longa

Longa enim Phthiſi paulatim conſumptus est, & toto anno morbum lectione, precatione, & piis colloquijs eruditorum lenijt. Sæpè repetiuit fidei confeſſionem, & recitatis promiſſionibus diuinis commendauit ſeſe Deo, fiducia Mediatoris, Domini noſtri Ieſu Chriſti. Sæpè etiam de parentibus loquebatur, horum luctum ſibi acerbiorem eſſe dicebat ſua morte, & precabatur Deum, ut ipſis dolorem leniat, & ſeruet ipſos, fratres & ſorores, & tegat Eccleſiam & patriam.

Talia cùm pietatis ſigna in eo fuerint, non dubitemus eum in numero illo eſſe, de quo dicitur: Apoca. 4. Beati mortui, qui in Domino moriuntur. *Hanc conſolationem honeſtiſſimi parentes etiam ſibi proponant, & hac ſpe ſe erigant, quòd rurſus filium in illa dulciſſima conſuetudine cœleſti in Academia plena lucis diuinæ, ſapientiæ, iuſticiæ & lætitiæ complectentur. Hanc alteram uitam inuocemus & expectemus, cùm quidem res ipſa oſtendat, quàm plena miſeriarum, & horribilium confuſionum ſit uita in hoc mortali corpore.*

Hortamur autem Scholaſticos, ut ad funeris Ceremonias hodie hora quarta conueniant in uico in quo eſt domus Magiſtri Antonij Vualteri, cuius interitus etiam magnum dolorem nuper attulit, & ſeſe ſinguli & Eccleſiam pijs precibus Deo commendent. Datæ die 14. Febru. 1557.

ΕΡΙΤΑΡΗΙVΜ.

Ενθάδε γρουνιάδης νεανίσκος λοίσθια πνείων
σώματος ὀλλυμένου λείψανα θῆκε θανών.
ὡς βραχὺς ἐστὶ βίος, καὶ ὡς καματηρὸς ἅπασιν,
καὶ τοῖσιν, μάκαρες οἵ δοκέουσιν ἔμεν.
αἰὲν ὑπὲρ κεφαλῆς κρέματι κακὸν οὐλομένη τε
δυστυχίη, θανατόστ' αἰὲν ὑπὲρ κεφαλῆς.
ἐσθλοῖς ἠδὲ κακοῖσι, πονηροῖς εὐσεβέσιν τε,
τίς δ' ἀρχὴ κείνου πήματος ἐστὶ βροτοῖς;
γεῦσις ἀλιτροσύνης πικρᾶς θανατηφόρος ἡμῖν,
εἰν ἑνὶ ἤνεγκεν πᾶν κακὸν ἠδὲ μόρον.
ὀσχὶ ῥὰ χωομένου ὀργὴν θεοῦ ἐσθ' ὑπαλύξαι;
κεῖσθαι ἐν ἀθανάτῳ ἐστὶ χρεὼν θανάτῳ, (χῆς,
δεῖξεν ἐπαγγελίην θνητοῖς λόγος αὐτὸς ἀπ' ἀρ-
ὅττι φρέσ' εἰδείαις χρὴ τὰ παρόντα φέρειν.
ἐλπίζειν τε βίου ἑτέρου αἰώνιον ὥραν,
ἥτις ἄτερ τε τέλους ἐστὶν, ἄτερτ' ὀδυνῶν.
παμμάκαρες κεῖνοι, εὐδαιμιονίῃ τε θαλοῦσιν,
οἳ θάνον ἐν χριστοῦ πίστεϊ ζωοδότου,
ἀνθρώπων σωτῆρος, ἐκείνῳ γὰρ διαπαντὸς,
λυτρωτῇ πιστῶν εὐσεβέων τε μέλει.
ἔσθ' ὅτ' ἀκούσουσιν φωνὴν λόγου ἐρχομένοιο,
ὑψόθι σάλπιγγόστ' ἦχον ἐπουρανίης.
πάντες ὁμοῦ νέκυες φθίμενοι ἔτι ἐνδόθι τύμβων,
καὶ νεκρῶν ἔσε τὸ καιρὸς ἀναστάσεως.
τοτόγε κλαίουσιν καὶ νῦν πραμύθιον εἴη
πᾶσι κασιγνήτοις, ἠδὲ γονεῦσι φίλοις.

ὅτι

ὅττι δικαιούργῳ ἐνὶ πίστεϊ ὧδε τελέσσας,
ζωὴν ἀφθάρτου ἤρξατο χαρμοσύνης.
ζῶν ἐπὶ γῆς πᾶσιν κεχαρισμένος ἦεν ἑταίροις
γρούνιος, εὐσεβίης, σωφροσύνης τε χάριν.
καὶ φίλος ἦν μούσαις: γλυκερῇ δέ μιν ἐστεφάνωσαν
ὠδῇ, κόσμησάντ' ἀμβροσίῃ διδαχῇ,
καί τι ὀδυρόμενος λέξω; ἦν πνεύματος ἁγνοῦ
ναός, καὶ θεραπὼν ἦν πατρὸς ἀϊδίου,
θεῖά τε νῦν κρυπτῆς σοφίης μυστήρι ἐρευνᾶ,
καὶ τριάδος λαμπρᾶς ἐν σέλας αἰὲν ὁρᾶ.
χριστὲ φίλ' εὐχομένους κόσμου ἀπὸ ἀχλυόεντος,
εἰς ἁγίων ἡμᾶς κλῦθι χοροστασίην.

Iohannes Chesselius.

ALIVD.

GRonius à celebri descendens stemmate, cuius
Frena regit consul Vuesaliana, pater.
Cùm foret exhaustus diuturni tabe doloris,
In sua tranquillo fata sopore cadit.
Vidisset placidam cursu meliore senectam,
Si possent mores flectere fata boni:
Nam quæcunq; decent operosam munera pubem,
Promptus ad hæc totis uiribus ipse fuit.
Concordes placidis duxit cum fratribus annos,
Comis, & innocuæ sobrietatis amans.
Candida simplicitas, animusq; modestus in ipso,
Atq; decus uitæ labe carentis erat.

Ornabant iuuenem probitas, geſtuſq; uenuſti,
Larga manus, ſermo parcus, aperta fides.
Quin ſeros lætis degiſſet floribus annos,
Si mors ingenijs parceret atra bonis.
Deditus à uiridi pulchris fuit artibus æuo,
Nec pignus ſtudij cœpit inane ſui.
Auſoniam facili didicit conamine linguam,
Et Græcas cupida mente petiuit opes.
Felici coluit dulces ardore Camœnas,
Cantans ad uigilem carmina blanda chelyn.
Hoc nunc extincti fouet oſſa cutemq; ſepulchrum,
Dum redeant ſummo ſplendidiora die.
Tunc rectè meritoq; ſuum cognomen habebit,
Aeternis uernans floribus ante Deum.
Nam corrodentis toto quia tempore morbi
In ſolo poſuit ſpemq; fidemq; DEO.
Et Chriſti nixus meritis, exordia uitæ
Hauſit, in æthereæ quæ datur arce pijs:
Ipſius euaſit terrenis libera uinclis
Mens, in cœleſtes eſtq; recepta domos.
Innocuos inter manes ubi nobilis ipſum
Non marceſſibili flore corona tegit.

FINIS.

Henricus Mollerus
Heſſus.

DECANVS COLLEGII PHILOSOPHICI, HENRI-cus Paxmannus S. D.

IN *hodierna narratione Euangelica proponuntur conſolationes, quas in tantis uitæ humanæ confuſionibus quotidie cogitari neceſſe eſt. Proponitur enim aſſeueratio, quæ affirmat uerè à filio Dei colligi æternam Eccleſiam uoce Euangelij. Firmiſſima igitur aſſenſione ſtatuamus, & eſſe aliquam Dei Eccleſiam, & quidem hanc, quæ uocem Euangelij ſine corruptelis amplectitur: & nos in eam includamus, & tanquam ad aram in periculis fugiamus, ſicut* Dauid *dulciſſimè precatur Pſal. 20:* Abſcondas me Domine in tabernaculo ad altare tuum.

Cùm autem eadem narratio Euangelica oſtendat magnam multitudinem eſſe, quæ nec recipit nec retinet Euangelij uocem, monet ne abſtrahamur à cura diſcendi & retinendi Euangelij. Inſidiantur pijs Diaboli: ualdè mouentur animi et multitudine: dulce eſt etiam ceu liberum uagari, & ludere opinionibus, ut luſit ingeniorum petulantia in Philoſophia. *Sed* Filius DEI *inquit:* βλέπετε πῶς ἀκούετε, *Sitis intenti, & conſiderate quomodo audiatis, Matthæi 25. Lucæ 19:* Habenti dabitur.

Hæc duo igitur coniungamus, diligentiam in discendo, & ardentem precationem, ut DEVS *mentes & pectora nostra gubernet, & nos sibi templa faciat, sua luce nos doceat filius Dei λόγος, & accendat nos spiritu sancto. Non captemus auram popularem Sophismatum præstigijs & Sycophantica, sed modestè discamus recta & probata ueris iudicijs in Ecclesia, & sæpè nos hac uoce commonefaciamus de nostro officio, & de Dei auxilio,* Psal. 36. Commenda Deo uiam tuam, & spera in eum, & ipse faciet. *Ita erunt studia nostra nobis & Ecclesiæ salutaria, & hæc militia nostra Deo grata erit, & ab eo iuuabitur, & defendetur contra furores diabolorum, Tyrannorum, & Sycophantarum. Adiuuat autem Deus laborantes.*

Non desit igitur nostra sedulitas, sicut rectè inquit Basilius: Οὐδὲ γὰρ ἢ περὶ τὰ καλὰ τῶν ἀνθρώπων ἐγχείρησις δίχα τῆς ἄνωθεν βοηθείας τελεωθήσεται: οὐδὲ ἡ ἄνωθεν χάρις ἐπὶ τὸν μὴ σπουδάζοντα παραγένοιτο ἄν.

*Pertinet autem ad studia discentium explo*ratio, *propter quam & publica testimonia tribuuntur. Ideo & nos hunc ueterem morem retinemus, & comperimus hæc examina multorum studijs profuisse.*

Quare

Quare hortamur omnes Doctores, Magistros & auditores, ut die sedecimo huius mensis conueniant ad renunciationem testimonij publici de studijs eorum, quibus nunc gradus Magisterij decernetur, quo officio declarent & suum iudicium de nostris studijs, & beneuolentiam erga hos uiros doctos & honestos, quibus iam gradus decernetur, quorum & nomina publici testimonij causa adscripsimus. Datæ die 14. Februarij. 1557.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS.

Fuit in Inclyta Academia Marburgensi, Scholasticus natus in ripa Rheni in oppido Guarino, Daniel Vngefug, *qui laudatus est testimonio uirâ excellentis eruditione & uirtute, Doctoris Andreæ Hyperij.*

Et mores ac eruditionem huius Danielis laudarunt nobis honesti & eruditi uiri, quibus in hac Academia familiaris fuit. Iamq; uocatus erat in patriam ad docendum Euangelium. Sed Febri quartana paulatim consumptus, heri ex hac Academia ad dulcissimam cœlestis Academiæ consuetudinem eductus est. Sæpè enim in hoc morbo piam confessionẽ repetiuit, et quotidie se Deo fiducia Mediatoris commendauit, adeò ardens in precatione

ora

one, ut initia uitæ æternæ in eo iam accensa fuisse fide & spe, non dubitemus.

Etsi illi quidem, quos Deus ad illam lucem clarissimam ex hac caligine citò educit, beati sunt, tamen nos orbati bonis ingenijs, Ecclesiæ & Reipublicæ causa doleamus, cui profectò & doctis & sanis gubernatoribus opus est, præsertim cùm hæc deliramundi senectus multa monstrosa ingenia gignat, & inquietis, ambitiosis & tribucinijs hominibus passim locum concedat ἀναρχία horum temporum.

Oramus igitur filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christum, crucifixum pro nobis, & resuscitatum, uerè colligentem Ecclesiam uoce Euangelij, qui dicit: Nemo rapiet oues meas, ex manibus meis, ut cœtum Scholasticum gubernet, & plurimis spacia uitæ longa tribuat, & faciat eos σκέυη ἐλέους, & organa salutaria suis animabus. Id singuli pro sese & pro alijs propter utilitatem Ecclesiæ petere debent, ut hos uersus sæpè repetimus:

Te maneat semper seruante Ecclesia Christe,
Insertosq; ipsi nos tua dextra tegat.

Hortamur autem Scholasticos, ut ad funeris ceremonias conueniant hodie hora tertia, prope aggerem ad tres Cygnos, & ibi singuli sese & Ecclesiam Deo pia precatione commendent. Datæ 16. die Februarij. 1557.

RECTOR

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS.

* *
*

HOdiernus dies reuocat nobis in memoriam obitum sancti uiri, domini Doctoris Martini Lutheri, qui cùm ante annos undecim in patria placidè discessisset, diuinitus auocatus est, ne spectator esset illius funesti belli, quod paulò post ipsius mortem in Germania excitatum, tristes mutationes multis in locis attulit, & uictori animum addidit, ut conaretur etiam in religione suscire concordiam dissentientium Ecclesiarum, proposito infelici scripto, quod nouis & deplorandis distractionibus causam præbuit, quarum nulla sanatio hucusq; inueniri potuit. Et ex illo bello alia noua incendia, tanquam ex negligenter restincto igne extiterunt, quæ duriter adflixerunt Germaniam.

Horum malorum seriem & occasionem cogitantes, excitemus nos ipsos ad timorem Dei, & ad seriam inuocationem, ardenter petentes, ut Deus fideles Doctores in Ecclesijs & Scholis tueatur, ac seruet incolumes, & uulnera publica in politijs & Ecclesijs ipse sanet, & piam concordiam restituat. Fortassis horrida tempestas ista hodierni diei aliquid in posterum significat. Et sunt alia signa euidentiora, quæ uenturas clades publi-

eas prænunciant, ante quarum irruptionem qui piè obdormiunt, fœlices omninò iudicandi sunt.

Euocata autem est ex hac miserrima uita hodie hora quarta matutina, pia matrona CLARA, uidua honesti uiri Laurentij Gesneri, nati in Francia, quæ filia fuit honesti ciuis in hoc oppido, Andreæ Eberhart, nati ex nobili familia Lusaciensi, ex qua adhuc aliqui in Regio oppido LVCCA honores summos gerunt. Ea cùm pietatis studiosa esset, & aßidua in audiendo uerbo Dei, & benefica erga pauperes, inter alia diuinæ clementiæ signa etiam hoc consecuta est beneficium à Deo, ut uidua adhuc uideret filios suos duos ex honestis familijs coniuges adeptos, & tres filias, quas ad pietatem & uirtutis studium diligenter educauerat, optimis conditionibus elocatas. Ob hanc fœlicitatem gratias Deo agens æquo animo ex hac uita ad æternam Ecclesiam deceßit. Ei funus fiet cras hora duodecima.

Hortamur igitur Scholasticos, ut ante ædes Gesneri conueniant, & cum suam uitam, tum Ecclesiam uniuersam, & scholam hanc pijs precibus Deo commendent, & orent, ut præmonstratas tot prodigijs pœnas publicas clementer auertat. Die 18. Februarij. Anno 1557.

In ima-

IN IMAGINEM CLARISSIMI VIRI, DOCTORIS GREGORIJ Pontani, qui fuit Cancellarius trium Electorum Saxoniæ, & disceßit ex hac uita, 20. die Februarij, Anno 1557:

Gregorij faciem Pontani hæc monstrat imago,
Consilio præstans qui fuit, atq; fide.
Huius erat nostro facundia tempore, quanta
Olim seu Pylij siue Periclis erat.
Sed melior causa est hæc, quam Pontanus agebat,
Degnato solitus dicere uera DEI.
Nam quia credebat se lotum sanguine Christi,
Iustifica coluit te DEVS alme fide.
Nec uirtutum umbras habuit, sed pectora rexit
Ipse sibi uiuens aßimilata λόγος.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS Melchior Fasolt.

Nihil dubium est CITHIM, ut ex Prophetarum scriptis intelligi potest, stirpem esse Macedonum. Et uicini illis fuerunt παίωνες, quod idem significat, quod Cithim, id est, percussores. Celebrantur autem ab Homero utriq; & κήτθοι & παίωνες. Itaq; propter antiquitatis uirtutem his gentibus honos debetur.

Tota

Tota etiam Europa, genti Pæoniæ gratitudinem debet, quæ nobis diu murus fuit contra Tartaros & Turcos, quos multi sapientes, fortes & sancti uiri, profuso suo sanguine à nobis depulerunt. Nunc uicissim eis opitulari deberemus. Sed fata urgent reliquam Europam. Interea tamen priuatam gratitudinem ostendamus erga honestos homines gentis Pæoniæ.

Heri ex hac uita euocatus est adolescens honestus Gregorius Cikaensis, natus non procul à Cassouia. Cùm autem longa Phthisi paulatim consumptus sit, adsidua se & lectione & inuocatione Dei ad mortem præparauit, ac sæpè sese, & patriæ Ecclesias Deo commendauit. Et semper antea mores casti & pij fuerunt. Et studia ad propagationem doctrinæ de Deo instituerat. Etsi igitur optandum erat Ecclesiæ causa, ut spacia uitæ longiora ei Deus præbuisset, tamen Deo obtemperemus, & ueram consolationem consideremus. Beati mortui, qui in Domino moriuntur. *Hortamur autem Scholasticos, ut hodie hora quarta pulsum supra ædes honestissimi uiri,* Domini *Consulis huius oppidi, Christophori* Kelneri, *ad pias funeris ceremonias conueniant, & ibi singuli Deo se se, & patriam, & Ecclesiam commendent.* Die 10. Martij, 1557.

RECTOR

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS
Melchior Fasolt.

CRas erunt Idus Martij, quo die ante annos 1599. *interfectus est Iulius Cæsar acceptis nouemdecim tribus & uiginti in senatu, ab ijs, quos partim seruauerat, partim amplissimis honoribus & opibus ornauerat.*

Etsi exempla humanæ infirmitatis assiduè multa cernimus, tamen insignia sæpè mente aspicienda sunt. Iulium non munijt potentia, non auctoritas, non magnitudo rerum gestarum, non beneficentia, non admiratio sapientiæ & uirtutis, non consideratio calamitatum publicarum, quæ eius necem secuturæ erant. Erat unicus pacis custos, & instaurator imperij, & sine crudelitate regebat rempublicam, non ut Sylla aut Marius grassabatur, & tamen odijs opprimitur. Et quinquennio antè penè tristiore modo interfectus erat Pompeius. Et toto bello ciuili, quam multi principes & alij fortissimi uiri mutua laniena interfecti sunt?

Talia exempla cogitantes, agnoscamus nostram infirmitatem, & non contemnamus pericula, ut Cyclops inquit, se rupibus suis munitum esse contra Iouis fulmina.

Diſcamus autem & quæ Deus præſidia dederit hominibus, contra tam multa & horribilia pericula.

Seſe patefecit Deus, & miſit filium, ut induens maſſam noſtri generis, nos ſuæ maſſæ inſertos geſtet, & ſeruet.

Addidit & uocem Euangelij, qua inſerimur filio, qui inquit Iohan. 10. Nemo rapiet oues meas ex manibus meis. Et inquit ipſe Beatos eſſe, qui hanc ſapientiam didicerunt, quam etſi Deus publicè omnibus patefecit, tamen plurimi reges, & mundi gubernatores ſpernunt & ſpreuerunt, & ſpernunt. Nos uerum eſſe ſcimus, quare eam amplectamur, & diſcrimen inter uaſa iræ, & uaſa miſericordiæ conſideremus, & ad filium Dei confugiamus, ac petamus, ut nos faciat uaſa miſericordiæ, geſtet nos in manibus ſuis, non ſinat nos opprimi tragicis malis, protegat nos, ne tetris erroribus mentes occupentur, ne uaſtationibus Turcicis, ne ciuilibus bellis Eccleſiæ deleantur. Communes uerò ærumnas generis humani, morbos & mortem ita feramus, ut ſciamus inuocantes filium Dei fore ciues Eccleſiæ cœleſtis, in qua Deus erit omnia in omnibus beatis, & nobis ſeſe, ſuam lucem, & lætitiam communicabit.

Quare etiamſi non tenemus imperia, ut Iulius aut Pompeius, tamen maiora bona tenemus, quid

quia à filio Dei protegimur, & ducimur ad Eccleſiæ cœleſtis ſocietatem. Hæc ſumma bona agnoſcamus. Sic fuit ad mortem paratus adoleſcens honeſtus & eruditus, Michael Schröder, honeſtiſſimi uiri Senatoris Hamburgenſis filius, qui cùm ſtudioſe didiciſſet doctrinam de filio Dei, aſſiduè ſe ei & ante morbum, & nunc morbi tempore commendauit, uera cum fide inuocans, & petens cœleſtis Eccleſiæ conſuetudinem, in qua coràm cerneret fontes doctrinæ, cuius hactenus riuulos hauſerat. Cumq; ſit in hoc numero, de quo ſcriptum eſt: Beati mortui, qui in Domino moriuntur, hæc uera conſolatione pij parentes dolorem leniant, quem mors filijs adferet, qui & rectè didicit doctrinam de Deo, & placidè ad lucem & lætitiam cœleſtem euocatus eſt, in qua iam fruitur coràm ſapientia Dei, qua ut fruantur omnes pij ardentibus uotis optant, ſicut Paulus inquit: Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto.

Hortamur autem ſcholaſticos, ut ad pias funeris Ceremonias hodie hora quarta ante ædes honeſti ciuis Furenſchilds conueniant, ubi ſeſe & Eccleſiam uera inuocatione Deo commendent. Sequitur annus periculoſus, ut hæ horridæ tempeſtates iam minantur famem, & morbos. Ideo ſimus modeſtiores, & à Deo mitigationem pœnarum petamus. Pridie Idus Martij. 1557.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS Melchior Fasolt.

IN sola Ecclesia Dei patefacta est causa, cur genus humanum morti & ingentibus calamitatibus subiectum sit. Et disertè scriptum est in Iob: Numerus mensium nostrorum penes Deum est. Ne casu nasci & extingui nos putemus. Obediamus igitur uoluntati Dei, sicut scriptum est: Humiliamini sub potenti manu Dei. Est consolatio proposita per filium DEI, longè posita extra sapientiam creaturarum, quòd pij certò accedunt ad dulcissimam cœlestis Ecclesiæ consuetudinem, in qua Deus erit omnia in omnibus. Hanc mirandam lucem & intueamur, & expetamus, & nos ad eam præparemus, ut ibi intuentes Deum fontem sapientiæ discamus, cuius iam riuuli nobis traduntur. Sed tamen dat Deus multis longiora uitæ spacia, ut societas generis humani conseruetur, & alij alijs seruiant, & uult peti longiora uitæ spacia, ut agnoscamus ipsum uitæ, sapientiæ & omnium bonorum datorem esse. Hæc cogitanda sunt in his communibus miserijs, & tam crebris funeribus. Cumq; heri ex hac Academia in cœlestem euocatus sit, adolescens honestus & eruditus, cuius indoles egregia fuit, Paulus Stutz Noribergensis, hortamur scholasticos, ut ad pias funeris Ceremonias hodie hora duodecima

duodecima prope ædes uiri honesti Conradi Neidelij compactoris conueniant, ubi singuli & Ecclesiam, & suam uitam Deo commendent pia precatione. Parentes uerò adolescentis hac consolatione leniant mœrorem, quòd adolescens & doctrinam Ecclesiæ rectè nouit, & pietatem animi semper uera inuocatione Dei in agnitione & fiducia filij Dei, & honesta morum gubernatione declarauit. Et nunc in morbo quotidie confessionem & inuocationem filij Dei repetiuit. Quare non dubitamus eum in numero illorum esse, de quibus scriptum est Apoc. 14: Beati mortui qui in Domino moriuntur. Cumq; fuerit nondum contaminatus talibus sordibus, quales sunt in prophanis, qui sunt grandiores, fuit inter illos adhuc, de quibus dicitur Matth. 18: Non est uoluntas patris ut pereat unus de paruulis istis. Oramus autem filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christum, custodem Ecclesiæ suæ, ut bona ingenia plurima & seruet & gubernet, ut prodesse Ecclesiæ, & communi societati possint, & ipsum celebrent. Anno 1557. Die 20. Martij, quo die filius Dei ante annos 1523. urbem Ierosolymam uelut triumphans ingressus est, & palmis & oleis, & carminibus adolescentum exceptus est, de quibus Dominus inquit Psal. 8. Matth. 21: Ex ore infantium & lactentium perfecisti tibi laudem. Horum in numero ut & nos rectè celebremus Deum, ipse clementer nos doceat & adiuuet.

VICERECTOR ACADEMIAE VITEBERGENSIS.

HOnestißimus uir erat Georgius Rhau Typographus, qui exemplum erat innocentiæ, & integritatis, cuius industria in edendis utilibus scriptis Ecclesiæ, & Prudentia in consilijs dandis huic ciuitati laudabiliter seruijt.

Is ante nouem annos Calculi doloribus extinctus est, quibus cùm multos annos esset sæuißimè excarnificatus, tamen tanta patientia acerbißimos cruciatus tulit, ut nullus fremitus aut uox pio & constanti uiro indigna ex ipso toto tempore morbi audiretur. Reliquit autem filiolam Margaritam, quæ per propagationem morbum illum, quasi hæreditarium à patre accepit, & à morte patris ad hoc tempus usq; tantos cruciatus à calculo pertulit, ut omnibus aspicientibus ex commiseratione dolorem, & lacrymas moueret. Atq; in illis ipsis sæuißimis doloribus nulla alia uox ex ea audita est, nisi confeßio peccati, inuocatio filij Dei, & petitio clementis liberationis. Si quod interuallum uacuum cruciatibus morbus dederat, hoc tempus uniuersum consumebat lectione scriptorum sacrorum.

Cumq; esset ingeniosißima, aptè excerpebat in hac ipsa puellari ætate (uix enim erat duodecimum annum egressa) eas sententias, quæ consolationem

solationem adflictis conscientijs, & auxilium oppreßis calamitate promittunt, quibus dictis cùm aliàs in maximis doloribus sese sustentauit, tum heri in agone mortis, cum admiratione astantis mœstißimæ matris, & aliorum, sese erexit & confirmauit, & suam animam Christo redemptori suo assidua inuocatione commendauit. Ea sepelietur hodie hora duodecima.

Hortamur igitur Scholasticos, ut funer[illegible] remoniam sua præsentia ornent, & hoc [illegible] niant matris honestißimæ uiduæ ingen[illegible] & considerata miserrima conditione [illegible] turæ, post corruptionem tot sæuis morbo[illegible] mentis obnoxiæ, singuli suam uitam & in[illegible] tatem pijs precibus Deo commendent, & ualetudine bona, quæ singulare Dei beneficium est, & ingratis hominibus tot ægritudinum generibus eripi potest, rectè utantur, nec ipsi sibi heluatione & alijs inordinatis uiuendi modis ultrò morbos accersant, qui alioqui, ut Hesiodus ait:

Nocte, dieq; homines infestant sponte silentes,
Vocem etenim sapiens exemit Iuppiter illis.

νοῦσοι δ' ἀνθρώποισιν ἐφ' ἡμέρῃ, ἠδ' ἐπὶ νυκτὶ
αὐτόμα τοι φοιτῶσι κακὰ θνητοῖσι φέρουσαι,
σιγῇ, ἐπεὶ φωνὴν ἐξείλετο μητιέτα Ζεύς.

Conueniant autem scholastici prope auditorium Iureconsultorum. Die 23. Martij. 1557.

VICERECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS.

HAc nocte decessit modestus iuuenis, Iohannes Falco, natus honestissimo patre Senatore in oppido Marchiæ Garleben, qui cùm ante annum huc profectus, cœpisset studijs animum seriò intendere, in autumno morbum contraxit, quo lentè uires corporis absumente, contabuit.

Toto autem morbi tempore ostendit se paratum fore ad migrationem ex hac ærumnosa uita in alteram illam cœlestem Academiam, ut ibi coram cognosceret ea, quæ ex uerbo Dei, cuius fuit studiosus auditor, in Ecclesia patriæ & hac Schola didicerat. Inprimis autem suam pietatem in postremo agone declarauit, ubi cùm sciret iam tempus adesse quod aliquoties optârat: Ve dissolueretur, & esset cum Christo, ardenti precatione suam animam Deo commendauit, & se ueris consolationibus petitis ex uerbo Dei erexit. Ei funus fiet hodie hora quarta.

Petimus igitur, ut Scholastici in platea Cuprea conueniant, & sua frequentia testentur, se gratulari

suo commilitoni placidam euocationem ex hac militia, & Deum orent, ut aliquibus bonis ingenijs uitam proroget, ut doctrina cœlestis, & artes huic uitæ & Ecclesiæ necessariæ, conseruari & propagari possint. Suæ etiam ualetudinis rationem habeant, & uitent excessus omnes, & intempestiuam ingurgitationem, cum uideant hanc aeris asperitatem & intemperiem multos alioquì morbos gignere. Die 25. Martij, 1557.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS Melchior Fasolt.

VRbs est Celticæ pulcherrima, Aurelia, cũ alijs multis rebus celebrata, tum verò Attilæ Hunnorum regis obsidione, cuius horribilis impetus cùm fundibus delecisset maximas Vrbes in Belgico & in Celtica, ad eam Vrbem primùm repressus est. Fuerat pro Vrbe Aurelia deprecator Senex Episcopus Anianus, sed spreta eius deprecatione Attila tentata oppugnatione urbem capere & delere conatus est. Ibi cùm in muro stans Anianus precationem diceret inspectantibus hostibus & ciuibus, subitò tonitrua orta & fulmina de cœlo missa multos hostes in fossis & in scalis interficiunt, & Attilam consternatum auertunt, qua occasione Aetius Dux cùm uideret dissipari exercitum Attilæ,

subitò adortus palantes & trepidos, magnam multitudinem trucidauit. Fuit igitur Attila cum reliquijs, ac infelicem obsidionem deseruit. Ita propter Aniani & aliorum preces urbs Aurelia diuinitus seruata est, & pulsus Tyrannus, quem nulli exercitus antea uastantem Germaniam & Galliam reprimere potuerant, cùm quidem trecenta millia hominum secum traheret. In ea urbe Aurelia natus fuit Andreas Maierius, & ibi inter doctissimos homines Latinam & Græcam linguam didicit. Postea Lutetiæ Philosophica studia adiunxit, & cùm audiret & consideraret genus doctrinæ quod ibi Theologi & docent & propugnant, tamen quia linguæ græcæ & Ebreæ non erat rudis, fontes quærebat. Cumq; uideret interpretationes Sorbonicas dissidere à fontibus, quærere sincerius doctrinæ genus cœpit, de quo postea multa Aureliæ cum uiro clarissimo Iacobo à Zizewitz, qui nobilitatem generis sapientia, uirtute, & eruditione ornat, & nunc Illustrissimi Ducis Pomeraniæ Cancellarius est, conferens, pié ueritatem amplexus est. Ac patronum hunc uirum Nobilem et beneficum Zizewiciũ nactus, discessit ab Idolorum cultibus, & in Germaniam uenit. Postea cùm specimen eruditionis & modestiæ ostendisset, Illustrissimus Princeps Dux Pomeraniæ Philippus uoluit ab eo filios erudiri, inter quos maximus natu linguam Latinam & Ecclesiæ doctrinam ita didicit, ut rectè loqui & scribere latinam orationem posset.

posset. Tandem cùm politicam illam docendi in aula propter ualetudinem reliquisset, in Academiam non destram redijt. Sed hoc morbi initia attulit, nisi ad festum Epar, quod cum restitui non potuerit, hoc die mane sæpe repetita inuocatione filij Dei placidè decessit. Sæpe morbi tempore de beneficijs filij Dei multa piè commemorans, & fese confirmans dicebat noctu iter facientes lætantur cernentes matutinorum: Sic se lætari spe illius clarissimæ in cælesti Academia, in qua hanc sapientiam de Deo, cuius in hac uita discimus elementa, intuens Deum eodem, plenius percepturus esset, & auidè consuetudinem Dei & Filij & totius agminis cælestis optabat. Sicut Paulus desiderium ostendit inquiens: Cupio dissolui, & esse cum Christo. Sæpè etiam uenturas dissensiones Ecclesiæ deplorabat. In Vere sequentis anni in Aprili rursus duæ Eclipses erunt, sed maximè terribilis, obscuratio Solis, cùm in nona domo uicini erunt Sol, Luna, Saturnus, & Mars. Hic positus ingentes confusiones Imperijs & Ecclesiæ minitatur. Sæpe igitur & gemitibus & uotis petebat à filio Dei mitigationem publicarum calamitatum. Deinde & se ipsum filio Dei commendabat. Non dubitamus igitur hunc Andream in numero esse illorum, de quibus scriptum est, Beati mortui qui in Domino moriuntur. Plena piorum officiorum uita in aula & deinceps fuit, Nec ei quicquam eruditis & pijs sermonibus dulcius

dulcius erat, & sæpè amicos de rebus maximis grauißimè seu commonefecit seu erudijt. Concordiam in nostris Ecclesijs non solùm amabat, sed etiam suo loco arte tuebatur, ferebat iniurias, nec de omnibus negotijs pugnandum esse iudicabat, & sæpè Versus Nazianzeni recitabat, de his qui dißidia accendunt, ut sibi potentiam quærant:

ταῦτα μὲν οἷσι φίλον, καὶ κερκώπων κράτος εἶη,
αὐτὰρ ἐγὼ χριστοῦ πλήσομαι ἀτρεμέων.

Et illud:

ἀλλήλοισι χέρες τε καὶ ὄνατα καὶ πόδες ἐσμεν.

TAli & amico & commilitone orbati non possumus non dolere. Oramus autem filium Dei custodem Ecclesiæ suæ, & ut calamitates publicas & priuatas leniat, & ut nos gubernet, & multis bonis ingenijs det longa uitæ spacia propter communem utilitatem.

Nunc uerò hortamur scholasticos, ut ad funeris Ceremonias hodie hora quarta conueniant, ubi singuli uitam suam & Ecclesiam, & hospicia Ecclesiæ Deo commendent. Die secundo Aprilis. Anno 1557.

Theolo-

THEOLOGIAE STVDIOSIS S. D.

CVm hoc tempore filius Dei prostratus coram æterno patre, profusißimis lacrymis deprecaretur pœnam pro peccatis totius mundi luendam, sentiens horrendam iram Dei in se effusam, exudat densas guttas sanguinis decurrentes in terram. In hoc tristißimo agone filij Dei luctantis cum morte, discipuli securi dormiunt, nec luctu & mœrore Christi, nec suis malis afficiuntur.

O miseras hominum mentes, ô pectora cæca,
Qualibus in tenebris uitæ, quantisq; periclis
Degitur hoc æui, quodcunq; est.

Hunc stuporem ut excutiat discipulis Christus, ter repetita uoce inquit: Vigilate, & orate, ne incidatis in tentationem. *Hæc ad nos quoq;, qui in fece seculorum, & in summis periculis securißimi sumus, & altum somnum in utranq; aurem dormimus, dici credamus. Excutiamus ueternum, & pudeat nos tanti stuporis. Agnoscamus peccata nostra, & horrendam iram Dei aduersus peccata, quod filium pro nobis peccatum fecit, & prostrati coram æterno patre per filium Pontificem pro nobis oblatum pœnas deprecemur. Simul etiam cogitatione ineffabilis misericordiæ & bonitatis erga nos, fidem exuscitemus, & ei gratissimus, ὅσγε*

τοι

τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν.

Vt igitur cum tota Ecclesia angelorum & hominum memoriam sacrosanctæ passionis, & mortis Domini nostri Iesu Christi hoc tempore celebremus, hodie hora secunda enarrationem Psalmi. 22. ordiemur. 12. Aprilis. 1557.

Georgius Maior D.

DECVS HONESTAE MATRONAE.

Qvam grauiter pictam pulcra sub imagine cernis,
Fœmina sum, cœtum fœmineumq; noto.
Fama super rutilum cuius celeberrima Olympum
Extendit splendens laude nitente caput.
Cuius & in laudes quondam sapientia uatis
Ebræis numeris ingeniosa fuit.
Cur ita? nam munus fuluo preciosius auro,
Numinis æterni mittor ab arce data.
Illius obseruo uera pietate fideq;
Iussa, putans atrox hæc uiolasse nefas.
Illius arbitrio committo negotia, solo
Pendet ab hoc fulcro spes animosa mihi.
Sic tamen, ut fungens matronæ munere recto,
Ocia non uitæ desidiosa traham.
Sedula sed ueris animi uirtutibus ornem
Et genus, & totam, quam rego fida, domum.

Hinc

Hinc caro semper studeo placuisse marito,
Turtureo seruit cui cor amore meum.
Cuius in optatum gremium depono dolores,
Cuius in optato gaudia figo sinu.
Lætor & amplexu sobolis dulcisq; piæq;,
Quam στοργῆς facio participem esse meæ.
Sanguine nam proprio non tantũ hanc nutrio, partum
Vacca uelut τίτθοις lacte fluente fouet:
Vbera sed quoniam mihi sunt cum pectore iuncta,
Illius ut possit fortior esse calor:
In sobolem στοργὴν transfundo, mutuus unde
In matres natis extat & ardet amor.
Huic quoq; me soboli fateor debere politas
Morum culturas, ingenijq; decus.
Ipsaq;, cùm manibus tenuissima stamina ducam,
Velamenta paro non minus apta mihi.
Publica ne currens loca per sine tegmine forsan
Præcepti Pauli non memor esse queam:
Quo uetat ante uiros, sine peplo incedere sexum
Fœmineum, est mulier gloria namq; uiri.
Has propter dotes non cristas tollo, superbum
Non animum faciunt maxima dona mihi.
Sed cineres tango, quos continet urceus, atq;
Sum memor humanæ conditionis homo.
Quid Sophia est hominum nisi commendatio mortis?
Omnibus hæc tandem est una terenda uia.
Quis neget ergo mihi deberi præmia laudis?
Quæ radijs uinco sidera clara poli.

Rex

Rex Salomon dicit, me coniugis esse coronam.
Iudice quo nunquam scommata ficta moror.
At felix, nimium felix, cui contigit uxor
Talis, ut est uersu commemorata modò.
Coniuge uir tali diuinitus auctus habebit
Propitium semper per pia uota Deum.

Iohannes Hosserus
Coburgensis,

Mense Aprili. 1557.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS

Melchior Faſolt.

CHriste Dei fili, cœlestis imago parentis,
Qui simul æternum cum patre numẽ habes:
Tu nostros facili miseratus corde dolores,
Venisti populi spesq; salusq; tui.
Credimus, & nostræ manet hæc fiducia menti,
Tu quòd ab æterno sis patre missus homo,
Victima pro nostro caderes ut crimine solus,
Saluatorq; esses unicus ante Deum:
Hocq; tibi tanto canimus pro munere grates,
In laudesq; sumus turba parata tuas.
Cum patre te efferimus non quali dignus honores,
Sed qualem titubans reddere lingua potest.
Christe redis magnus post diruta Tartara victor,
Sub pedib usq; premis quicquid Auernus habet.

Vtq;

Vtq; alij statuunt uictis hostilibus armis
Victores, laudis digna trophea suæ:
Moxq; triumphantes gestarum insignia rerum
Ostendunt, clare conspicienda loco.
Incedunt alacres, & ouantia iubila soluunt,
Gestarum rerum signa triumphus habet:
Sic postquàm mortis rupisti uincula, triumphas,
Inq; hilari pompa conspiciendus ades.
Eq; lacu uiuos in quo non est aqua ducis,
Fœderis effuso sanguine Christe tui.
Inueheris curru radijs flammantibus altè,
Victorem hæc tantum, quantus es ipse, decent.
Anteuolat currum pars non paucissima cœli,
Angelicis turmis undiq; feruet iter.
Nec segnes adsunt: Portant insignia secum,
Ex pugna manibus quæ rapuere prius.
Illa crucem gestat, gestat pars altera clauos,
Tertia malleolis pars onerata subit.
Ista gerit spinis fluidaq; cruore coronam,
Sunt quoq; qui secum sæua flagella gerunt.
Ante alia effulget crux, hîc χειρόγραφα pendent,
Quæ iustæ legis scripta fuêre minis.
Vltrices miseris ut semper Erinnyes essent,
Horribili urgentes pectora nostra fuga.
Nunc ergo ad uenæ fontem qui tendis, & optas
Placato rursus posse placere DEO:
Hue oculos, huc uerte tuos cum pectore sensus,
Hac melius mentem non ratio ulla iuuat.

Hic tua de ſummo pendentia crimina ligno
Aſpice, peccati uis labefacta tui eſt.
Irrita credenti uolitant chirographa, poſtquam
Sanguine gnati Dei facta litura tuo eſt.
Hinc trahitur ſeries hoſtilis, & agmen eorum,
Quos domuit Chriſtus ui ſuperante DEVS.
Viribus inualidus Satanas, glaucaq; cucullo
Inſignis, frendet dentibus, ore fremit:
Sed fruſtra pugnat, uincliſq; tenacibus hæret,
Ac ſua fœdatus puluere [illegible].
Indè cauernoſum Mortis fœdumq; cadauer,
Ante triumphantis cogitur ire pedes,
Cuſpideq; amiſſa nequicquam imbellia iactat
Tela manu, atq; ictus uulnera nulla facit.
Vadit & hæc inter facies turpiſſima Papæ,
Et raſis Monachis omnia mixta ruunt.
Has Chriſtus uictor curru ſublimis ab alto
Hoſtiles acies uiq; miniſq; premit.
Præcedunt Chriſtum, ſanctiſſima turba, Prophetæ,
Et currum placidè celſa per aſtra trahunt.
Ipſe ſed in curru ſpoliis ornatus opimis,
Victoris uictor munera Chriſtus obit:
Iuſſa dat ut creſcat doctorum Eccleſia uoce,
Atq; bonis partis uult pia membra frui.
Mittit & æthereo ſacrum de uertice flamen,
Quo duce firmatum pectora robur habent.
Turba patrum ſequitur ſtygijs erepta tenebris,
Et multi, tenuit quos gemebunda palus.

Omnibus

Omnibus unanimis laudes uox concinit, omnes
Vota Deo ſoluunt, iubila læta ſonant.
Hæc pia mens celebret dum lætum Paſcha recurrit,
Hauriat & ſtabili gaudia uera fide.
Concipiatq; preces, pectusq; exuſcitet ardor,
Vt ueniat uero gloria digna DEO.
Et quia per uerbum ſibi Chriſtus colligit agmen,
Qui patris omnipotens uictor in arce ſedet:
Quisq; miniſtrij ſacrum teſtetur amorem,
Doctoriq; ſuo iuſta didactra ferat:
Quisq; manu caſta caſtas apportet ad aras
Dona, miniſterio ſic tribuatur bonos,
Exemploq; pio reliquis reuerentia creſcat,
Creſcat & hac morum cum probitate fides.

In Paſchate Anni 1557. quod eſt a primo Paſchate, quod Iſraelitæ exituri ex Aegypto celebrarunt, Paſcha 3066.

Iohannes Ricardus, Mansfeldenſis,

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS

SEdet filius Dei ad dextram æterni patris dans dona hominibus. Inter ea dona Paulus ipſe numerat, & doctores, & doctrinam Eccleſiæ neceſſariam. Quòd igitur dat nobis filius Dei doctrinæ lucem, & texit hactenus hunc cœtum, grati autorem horum ingentium beneficiorum

celebremus, Filium Dei Dominum nostrum Iesum Christum, crucifixum pro nobis, & resuscitatum, λόγον καὶ εἰκόνα ἀίδιον ἀιδίου πατρός. *Res ostendit nos à filio Dei protegi & iuuari, cum hactenus nos delere non potuerint fanatici homines, & alij inimici, qui acerbitatem odiorum non leuiter declarant.*

Oramus autem ipsum filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christum, qui dixit: Ego sum uitis, uos palmites, *Vt nos sibi palmites faciat, & sit ipse perpetuò Rector huius Academiæ, quia certum est, non posse mentes cernere ac retinere lucem ueritatis, nisi ipso iuuante, sicut inquit:* Sine me nihil potestis facere. *Vellem autem eum opitulari inuocantibus ipsum, grauissima adseueratione adfirmat, cùm inquit:* Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam uos. *Et* λόγος *apud Salomonem inquit:* Delectatio mea cum filiis hominum.

Cùm autem uelit pacem in societate ciuili sic tribuere, ut homines exerceant iudicia & pœnas, uult & eligi magistratus, & armat eos autoritate, & adiuuat. Horum labor cùm non sit leuis, bono consilio constitutum est, ut eum plures inter se partiantur, & certæ uices sint.

Cras igitur Deo iuuante Rector Academiæ nouus eligetur, ad cuius renunciationem ut conue-

conueniatis manè hora septima, præcipimus. Volumus etiam, ut pia uota coniungatis, ut Deus semper inter nos sibi æternam Ecclesiam colligat, accendat in cordibus nostris studium ueræ doctrinæ, & inuocationem ueram, & gubernet & protegat nos, Amen.

Pridie Calend. Maij.
Anno 1557.

RECTORATVS NOBILIS ACGENEROSI DOMINI DAVIDIS VNGNAD, BAronis in Sonneck, & Frauenburg &c. Cuius Vicerector Reuerendus uir, Pastor Ecclesiæ Vuitebergensis, Magister Paulus Eberus, à die Sanctorum Apostolorum Philippi & Iacobi, usq; ad diem sancti Lucæ Euangelistæ fuit, Anno 1557.

ORATIO EIVSDEM RECTORIS, IN QVA QVOD ELECTVS sit, suam excusat pueritiam, & in hoc munere adiuuari se petit à Præceptoribus, illisq; gratias agit, quòd eum dignum suo Magistratu iudicarint, & in Rectorem elegerint.

ORnatißimi uiri, Præceptores charißimi: Ita præter spem ista uestra mihi petitio oblata est, ut rei nouitate turbatus, uix iuueniam, quid respondeam. Virorum grauißimorum, & prudentißimorum consilium improbare, aut reprehendere non debeo, quos ut parentes meritò ueneror. Dißimulare tamen non possum, me considerantem meæ ætatis imbecillitatem, & rerum omnium imperitiam, mirari quid uos mouerit, ut hoc tempore munus Rectoris puero commiteretis. Quod quidem quàm rectè & utiliter fiat, uestrum erit perpendere.

Ego cùm adueniens in hanc scholam, eius gubernatoribus obedientiam promiserim, puto mei officij esse, non defugere id, quod à me tanto studio exigitur. Quare etsi me planè ineptum esse ad hanc functionem intelligo, et ad eius declinationem multa uerè, & iustè prætexere possem: tamen ne superbus, aut contumax iudicer: quod faustum sit ac fœlix, uestræ uoluntati obtemperabo, fretus bonitate uestra, mihiq; certò persuadens, uos & candido de me iudicio hunc Rectoris titulum & officium ad me detulisse, & in hac gubernatione cum me, tum eum, quem mihi socium huius administrationis adiungetis, uestro consilio, præsentia, opera & autoritate benignè adiuturos esse.

Deum æternum patrem Domini nostri Iesu Christi toto pectore oro, ut per hoc semestre tranquil-

tranquillitatem his regionibus concedat, & hanc scholam, nosq; omnes clementer gubernet, protegat & conseruet. DIXI. Prima Maij Anno 1557.

IN LECTIONEM EVCLIDIS.

Orionis appellationem factam esse multi scripserunt ab οὖρον, propter pluuias tempestates, ut de occasu eius Vergilius inquit:

Sæuus ubi hybernis Orion conditur undis.

Ego existimo ab ὥρα potius factum esse, quia conspicuas distinctiones facit inter anni ὥρας, Aestatem & Hyemem. Sed undecunq; est adpellatio, narrat uetustas Orionem fuisse Regem in Eubœa, auditorem Atlantis, qui cùm Dianam, id est, Lunam amaret, à Scorpio necatus sit. Etsi ea quæ de Scorpio dicuntur, accommodari ad positus in cœlo possunt (occidit enim Orion ascendente Scorpio) tamen & hoc significatum est à sapientibus, qui hanc narrationem tradiderunt, amantibus Lunam, id est, considerantibus motus & effectiones stellarum, inimicos esse uirulentos homines, qui doctrinam diuinitus monstratam uituperant, & studiosos oderunt, & contra eos accendunt odia in aulis, & in populo, & adolescentiam deterrent, ut nec doctrinam de Anno, nec Arithmeticam, nec Geometriam, nec Cosmographica discant. Has artes omnes diuinitus & ostensas & com

 probatas

probatas in contemptum adducunt isti Scorpij, cum Astrologiam damnant, qui quidem latè spargant suum uirus, dominantur in aulis, & apud indoctam multitudinem, & facilè perficiunt, ut iuuentus artes, quæ non sunt in honore, negligat. Honos enim alit artes, seu ut Græcè dictum est, τιμὰ δὲ τὰ πράγματα κρείσσονα ποιεῖ. Sed bonæ mentes contra Scorpios illos muniant se præceptis & testimonijs diuinis. Vult Deus anni rationem notam esse, & semper huius doctrinæ possessio penes Ecclesiam fuit. Scire enim necesse est, quibus temporibus doctrina Ecclesiæ & patefacta primùm & postea propagata sit, sicut rectè inquit Tertullianus: Primum quodq; uerissimum est. Iam Numerorum doctrina fons est ordinis in uniuersa sapientia omnium creaturarum, & utilitates in uita manifestæ sunt. Est & necessaria Cosmographia, ut sciamus ubi semper Ecclesia fuerit, & ut historiæ intelligantur. Ac uetustas tanti fecit eam doctrinam ut Aegyptij in templis posuerint Tabulas Cosmographicas omnibus spectandas, sicut in Argonautico carmine scriptum est. Etsi autem necesse est discrimen intelligi inter Arithmeticen, Geometriam, doctrinam de motibus cœlestibus, & μαντικὴν de stellarum effectibus, tamen sæpè hoc diximus, excellentissimam esse μαντικὴν per sese, Arithmeticam, Geometriam, & doctrinam de motibus, quia testimonia sunt de Deo maximè illustria. Hæ doctri-

næ ostendunt, hanc naturam non casu ex Democriti atomis confluxisse, sed uerè mentem, quæ est fons sapientiæ & ordinis, architectatricem esse. Hæc μαντικὴ plena sapientiæ longè anteferenda est uaticinijs de tempestatibus annorum, siccitate & humiditate, de corporum humanorum crasi: quanquam & hæ præmonitiones Physicæ rectè consideratæ prosunt hominum uitæ. Sed de his alio loco copiosius dicitur. Nos hoc præcipuè agimus, ut ad fontes doctrinarum diuinitus traditos bona ingenia inuitemus, ad Arithmeticen, Geometriam, & doctrinam de motibus. Et est uirtus ueritatem inquirere, amare, & propugnare, nec metuere aut Scorpios aut ullos uirulentos ueritatis hostes. Sapienter feramus multorum & ineptias & contumelias in hoc genere doctrinarum, cùm uideamus longè atrociores contumelias in Ecclesia ferendas esse. Nec ueritatis studium abijciamus, nec dubitemus filium Dei sedentem ad dextram æterni Patris, dantem dona hominibus, seruaturum esse & Ecclesiæ doctrinam apud eos qui inuocant eum, & Euangelium piè discunt, & alias artes honestas, quæ sunt ornamenta Ecclesiæ. Hac confirmati sententia amemus fontes doctrinarum. Arithmeticam, Sphærica & Cosmographica scitis repeti à uiro doctissimo Magistro Sebastiano. Ego repetam libros aliquot Euclidis, & ut spero, Deo iuuante, ea perspicuitate demonstrationes illustrabo, ut studiosi sentire possint se pro-

ficere, & usum cernant. Tribuam Euclidi quatuor dies in septimana, ut citò procedere, & seriem propositionum meminisse possint. Vnum diem in septimana tribuam dulcissimæ lectioni eius libri Procli, in quo elegantur enarrat Quadripartitum Ptolemæi. Volumus autem scholasticos discere fontes doctrinarum, & petituris testimonia publica præcipimus, ut audiant lectiones publicas, in quibus fontes ostenduntur. Comperimus enim multos inutiliter ex lacunis doctrinam insinceram haurire, qui sciant multò utilius esse, artium initia ordine ex fundamentis extructa discere. Calendis Maij. Anno 1557.

Caspar Peucerus.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS DAVID

Vngnad, Baro in Sonneck, &c.

IN hac ultima & languida senecta mundi Deus singulari beneficio collocauit Ecclesiam in urbes Aristocraticas Germaniæ, ut habeat hospitia tutiora, si aut Turcicis armis, aut bellis ciuilibus fiant vastationes locorum, quæ non sunt munita. Hoc Dei beneficium grati agnoscamus, & sapientiam honestorum gubernatorum celebremus, qui ad Ecclesias, ut semper fecit pia uetustas, adiungunt cœtus docentium & discentium literas, ut in multas regiones

giones propagari doctrina possit. Simul autem fit, ut & ciuium filij melius erudiantur.

Scitis autem LVBECAM cum alia ornamenta ciuilia habere omnia, tum uerò & Ecclesiam rectè constitutam, & studia literarum. Hoc decus maius est, quàm ædificiorum splendor, quem CAROLVS QVARTVS Imperator laudauit, qui solitus est dicere, se lætari, qui duas urbes splendidissimas haberet in Imperij limitibus, alteram in Italia Romam, alteram in extrema ora Germaniæ Lubecam. Rectè igitur nomen habet Lubecæ, quod significat coronam, cùm uerè sit decus & corona urbium Imperij Germanici.

In ea urbe natus fuit ex honestis parentibus adolescens SIMONDVRE, quem Deus eximia ingenij bonitate ornauerat. Et erant in eo uirtutes non solùm à natura inchoatæ, sed etiam accensæ à filio Dei uoce Euangelij, & spiritu Sancto. Studiosè enim sinceram Ecclesiæ doctrinam didicerat, cuius confessionem sæpè antea, & nunc in agone repetiuit, & se filio Dei ardenti inuocatione commendauit. Orauit etiam Deum, ut parentes & familiam clementer seruaret. Nominatim iussit parentibus agi gratias pro omnibus beneficijs, & eis salutem dici.

Formatæ

Formauerat autem ipſius ingenium uir doctiſſimus, PETRVS VINCENTIVS, qui & indolem & mores eius laudat, iamq; tantum profecerat, ut latinum carmen laude dignum ſcriberet. Cùm autem huc attulerit morbi initium, hac nocte in cœleſtem Academiam euocatus eſt. Fuiſſe enim eum in illo numero non dubitamus, de quo ſcriptum eſt: Non eſt uoluntas patris, ut pereat unus de paruulis iſtis. Etſi autem ipſi gratulanda eſt migratio in illam æternam Eccleſiam, ubi nihil eſt errorum & diſſidiorum, ſed Deus coràm in luce clariſſima cernitur: tamen nos dolere pium eſt, & propter parentum luctum, & propterea, quia bonis ingenijs propter Eccleſiam optanda eſt longæuitas.

Oramus autem Deum, ut parentum mœſtitiam leniat, qui hoc cogitent, certò iam filium frui conſpectu & lætitia Dei, & futurum eſſe aliquantò poſt, ut ibi læti filium rurſus complectantur in cœtu Patrum, Prophetarum & Apoſtolorum, audientem dulciſſimos eorum ſermones. Certiſſimum eſt enim, homines non tantum ad huius breuis uitæ ingentes ærumnas conditos eſſe.

Adhortamur autem Scholaſticos, ut hodie hora duodecima ad pias funeris Ceremonias ante ædes collegij ueteris conueniant, & ut ſinguli ibi ſuam uitam, & Eccleſiam, & patriam Deo piis precibus commendent. Petant etiam, ut Deus multa bona

ta bona ingenia ſeruet Eccleſiæ, & nos omnes faciat uaſa miſericordiæ, & organa ſalutaria noſtris animabus, & alijs.

Te fili Dei Domine Ieſu Chriſte, crucifixe pro nobis, & reſuſcitate, cuſtos Eccleſiæ, oramus, ut nos gubernes & protegas, Amen.

Anno 1557. die Maij ſeptimo, quo die Otho primus Imperator, cuius fuit excellens uirtus, mortuus eſt ante annos quingentos octoginta tres.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS DAVID Vngnad, Baro in Sonnek, &c.

SCitis Inclytam urbem Hamburgam & publicè & priuatim ualdè beneficam eſſe erga Eccleſias, & erga pauperes Scholaſticos. Cui ut uicißim beneſaciat Deus toto pectore precamur. In ea urbe ciuis eſt HENRICVS VVIDMAN, cuius eximia eſt prudentia & uirtus, quare & nunc ibi Prætor eſt. Hic uir aliquot annos dedit in Academia ſumptus, honeſto & ingenioſo homini HERMANNO ANGELO Schauuenburgenſi, qui cùm & ingenio ualeret, & Deum rectè inuocaret, doctrinam Eccleſiæ ſtudioſè didicit, & adiunxit alias artes, quæ docentes adiuuant. Iamq; idoneus erat ad publicum docendi munus. Sed ex hac militia Deus eum euocauit. Et quidem audimus eum habuiſſe

isse corpus δυνάμει νοσηρόν. Cumq; recens febri conflictatus sit, naturam imbecillem uicit morbus.

Vt autem quotidiè Deo & sese & Ecclesiam pijs uotis commendauit, ita & nunc morbi tempore sæpè & confessionem suam repetiuit, & Deum precatus est, ut seruet Ecclesiam, & faciat, ut unum sit in ipso. Se quoq; lætatus est uocari ad fontem sapientiæ in Academiam cœlestem, & in hanc transferri se ardenter orauit.

Hortamur igitur Scholasticos, ut ad pias funeris Ceremonias hodie hora duodecima conueniant, non procul ab ædibus uiri honesti & eruditi, Magistri Martini Simonis, & singuli sese & Ecclesiam Deo pijs precibus commendent. Petant etiam, ut Deus multis bonis ingenijs tribuat spacia uitæ longiora propter Ecclesiæ utilitatem, quia scriptum est: Non mortui laudabunt te Domine: uidelicet, in munere docendi. Quàm pulcher Senatus fuit Ecclesiæ, confessus SEM, ABRAHAM, LOTH, Regis ABIMELECH, & multorum senum, qui testimonia diuina & uiderant ipsi, & recitabant iunioribus: Sic multis pijs & doctis longa senectus optanda est. Die 17. Maij. Anno 1557.

RECTOR

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS.

Dauid Vngnad Baro &c.

Est in aula Principum Hennebergensium, uir excellens eruditione, prudentia, eloquentia, & uirtute, SEBASTIANVS GLASER, natus in urbe Illustrißimorum Ducum Saxoniæ Eisfelt, qui in Hennebergensi regione præcipua consilia gubernat, & reipublicæ, Deo iuuante, utiliter seruit in tuendis Ecclesijs, & in politica administratione.

Est autem uitæ gradus honestißimus, prodesse Ecclesijs & ciuili societati. Quare tales uiri & diligendi, & honore afficiendi sunt. Est autem & hæc in eo uirtus digna laude, quòd fratrem erudiri curauit. Nam & per sese Deo grata est συγγένεια fratrem, & magnum in uita munimentum est fraterna coniunctio, ut Cyrus monet inquiens: ἑαυτὸν κάδηται ὁ πρόνοων ἀδελφόν. Sed hunc adolescentem Casparum Glaser bona cum spe ingressum in optima studia Deus euocauit ex hac Academia in cœlestem, ubi iam fontibus sapientiæ illius fruitur, cuius riuulos in hac uita haurimus. Erat ingenium doctrinarum capax, & mores pij & sancti fuerunt. Contabuit longa Phthisi, & quotidie sese filio Dei ardentibus uotis commendauit, & sæpè questus est, se ualde dolere propter parentum luctum, ac iußit & parentibus & fratri gratias agi pro omnibus beneficijs.

Notarr

Hortamur autem Scholasticos, ut hodie horâ duodecimâ ad piæ funeris Ceremonias, conueniant, in uico qui ab ære Cyprio nomen habet: Et seſe & Ecclesiam singuli Deo piis precibus commendent, & petant multis bonis ingenijs propter Ecclesiam concedi spacia uitæ longiora. Die 19. Maij. 1557.

MAGISTER SEBASTIANVS THEODORICVS Vuimsemius.

PLATO ait, ei qui homo futurus sit, Arithmeticæ cognitionem perneceſſariam esse. Ratio enim quæ hominem constituit & absoluit, tantum habet cum numerorum notitijs cognationem, ut qui ijs destituatur, etiam ratione uti non queat. Nam conuenientia & cognata inter se componere, contraria uerò & pugnantia diuellere, Aliud item ex alio ratiocinari & elicere, quæ rationis nostræ actiones sunt, nemo poterit, qui numerare non nouit.

Sola enim ARITHMETICA multa componere, eademq; rursum certa uia diuidere, & aliud ex alio colligere docet. Quare utiliter iuuentuti discenda proponitur.

Cùm autem paulò antè uulgaris Arithmeticæ præcepta à Gemma Friſio edita, absoluerim, nunc Deo iuuante, regulæ illius, quæ ALGEBRA seu Coſſa

Coſſa dicitur, principia, à Magiſtro Caſparo edita, Logiſticæq; minutiarum Phyſicalium adiuncta prælegam, Cuius cognitio eò studioſis gratior esse debet, quòd in tota numerorum doctrina ea nihil extat absolutius, nihilq; perfectius. Nec ullum exemplum Arithmeticum excogitari poteſt, quod à perito huius regulæ explicari ſine negotio non poſsit. Adiungam autem Sphæricorum elementorum explicationem, & tribuam, ſicut antea factum eſt, priores duos ſeptimanæ dies Coſſæ, poſteriores uerò Sphæricis Elementis, quæ ad proximam diem Veneris, Coſſam uerò ultima Maij, Chriſto auſpice, inchoabo, Die 25. Maij. 1557.

PETITIO ELEMOSYNAE.

SCitis multos pios Paſtores, rectè docentes, cum familijs expulſos ex limitibus Boiemiæ, Qua in re hoc quoq; dolorem omnibus augere debet, quod laudata Boiemorum natio, quæ olim & ſapienter ac piè errores Pontificis taxauit, & fortiter armis defendit Eccleſias rectè docentes, nunc uidet gementibus multis pijs exerceri hanc aſperitatẽ à paucis, qui ueritatem manifeſtam, quod ſcimus, contra conſcientiam ſuam oppugnant.

Magno autem cum dolore hunc Senem Nicolaum, patrem quinq; filiorum & duarum filiarum,

audiuimus inter cæteros in hac senecta, & cum misera familia ex limite Boiemico pulsum esse. Quare oramus omnes, qui aliquid ei largiri possunt, ut aliquid ad uiaticum ipsius conferant. Certissimum est Deum propter hæc beneficia pœnas publicas & priuatas mitigare. Et hanc fidem in hac beneficentia exerceamus. Datæ Calendis Iunij. 1557.

Philipus Melanthon.

IN HECVBAM EVRIPIDIS.

HEcubam Euripidis, Deo iuuante, incipiam interpretari prima Iunij hora septima, in qua sapiens Poëta rerum humanarum fragilitatem pingit, & simul quantum ab homine Ethnico atq; Philosopho fieri potuit, docet, Quomodo mutatio fortunæ, & res aduersæ ferendæ sint, & quòd animi magnitudo ac patientia optimum sit remedium miseriarum, quibus plena est uita humana.. Suppeditant nobis sacræ literæ in Ecclesia Christi longè efficaciorem medicinam, & consolationem firmiorem, quæ ostendunt uerum leuamen dolorum in rebus aduersis.

Attamen & hæc cognoscere operæ pretium est, præsertim à tali artifice descripta, quem omnes posteriorum temporum uiri præstantibus ingenijs

ingenijs præditi fecerunt maximi, cuius singulos uersus, singula oracula esse, dixit Cicero. Igitur scholasticos non pigebit operæ, quam in hoc scriptore cognoscendo ponent, cuius incredibilem sapientiam, multifariam doctrinam, & eloquentiæ uim omnis posteritas tantoperè admirata est. In huius enim scriptis uerè lucet illa sapientia & doctrina, propter quam Græcia præ cæteris nationibus adeò celebratur.

Precor Deum, ut studia nostra, & totius uitæ nostræ curriculum regat ac gubernet ad æternum nominis sui gloriam: & ut pacem nobis ac tranquillitatem, ad has operas scholasticas, Ecclesiæ atq; reipublicæ utiles & necessarias, clementer largiatur, per Christum redemptorem nostrum, Amen.

Vitus Ortel
VVinsemius. D

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS DAVID Vngnad, Baro in Sonneck, &c.

QVotidiana recitatio Symboli commonefacere nos debet, ut grati cogitemus in

gentia beneficia Dei, quæ præstat nobis in creatione nostri, in missione filij, & in donatione spiritus sancti, & uitæ æternæ. Tota enim hæc doctrina ordine in Symbolo comprehensa est, ac simul ardenti precatione petendum est, ut & uitæ nostræ opituletur Deus creator, & nos propter filium clementer recipiat, & spiritu suo Sancto gubernet. Hæc in quotidiana inuocatione cogitanda sunt, & tota doctrina de patefactionibus diuinis mente intuenda est.

Sit autem ardentior inuocatio his diebus, cùm in Ecclesia proponitur doctrina de patefactionibus in promulgatione Legis, & in missione spiritus Sancti. Ingens beneficium est, quòd Lex tam illustri testimonio inter Sexcenta millia uirorum cœlesti uoce tradita est, ut uerè sciamus qualis sit Deus, & qui cultus ei placeant, & quòd ad hoc conditi simus, ut fiamus conformes legi: & quidem tradita est lex manu mediatoris, quod uetustas de filio intellexit, qui alloquitur populum, & constitutus est mediator, ut per eum Legi satis fiat, & per eum Lex in nobis restituatur. Amplissima sapientia est in hac tota promulgatione, quæ quidem non tantùm ad illa tempora, aut ad illum multitudinem pertinuit, sed ad totum genus humanum, et ad omnia tempora pertinet.

Et furores Antinomorum similes Cyclopum furoribus execrandi sunt, qui legem Dei contemnunt,

nunt, & nihilo magis ratam esse putant, quàm Laconicas leges de ferreo nummo, & ne raderet Lacedemonia μῦσακα. Absit à nobis illa prophanitas, & discamus quid sit Lex Dei, & quis sit eius usus. Deinde & doctrinam adiungamus de filio mediatore, & de spiritu sancto. Conuertamur ad Deum, petamus, sicut in dulcissima promissione dicitur: Effundam super domum Dauid spiritum gratiæ, & precum.

Te igitur æterne Deus pater Domini nostri Iesu Christi, creator cœli & terræ & hominum, cum filio tuo coæterno Domino nostro Iesu Christo & spiritu Sancto, sapiens, uerax, bone, iuste, Iudex, misericors, oramus ut propter filium Dominum nostrum Iesum Christum, crucifixum pro nobis, & resuscitatum, & per eum nos iustifices, & regas nos spiritu tuo Sancto, colligas inter nos, serues & regas Ecclesiam.

Cùm autem spiritus Sanctus non nisi doctrinæ cogitatione in corda hominum effundatur, uult Deus ministerium Euangelij honore adfici. Quare præcipimus omnibus scholasticis, ut significationem reuerentiæ erga ministros Euangelij ostendant, & cras singuli munus ad Aram adferant. Hic mos honesti exempli causa retinetur, ut omnes commonefiant de reuerentia debita rectè docentibus. Anno 1557. In Pentecoste, quæ est ab exitu Israelitarum ex Aegypto Pentecoste 3906.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS DAVID Vngnad, Baro in Sonneck, &c.

ERgo redit fauſtis lux quinquageſima ſignis,
Qua celebrant omnes munera magna Dei.
Si ſpectes retrò, numerumq; & tempora ſerues,
Quæ diſtincta ſua ſunt numeranda uice:
Hæc decies quinta eſt, ſi producatur ab illa,
Qua uicit mortem filius ipſe Dei.
Gaudia iam totum ſancti celebrate per orbem,
Quo uos cumq; ſtatu terra locuſq; tenet.
Hæc repetita dies leuium haud miracula rerum
Proponit feſto conſpicienda ſuo.
Sunt hîc diuinum numen monſtrantia ſigna.
Non habet hæc unum bina, ſed una dies.
Hæc ego dum referens puerili carmine pango,
Tu rege conatus Spiritus alme meos.
Cùm ueteris linquens ſtagnantia flumina Nili
Gens quæ de Iudæ nomine nomen habet,
Iam mare per rubrum greſſus inferret apertos,
Et ſtaret, marmor ceu ſolet, unda freti:
Per deſerta ſitu loca plebs tranſire coacta,
Contigerat montis culmina Sina tui.
Multa fuit perpeſſa, ſitim perpeſſa famemq;,
Luxq; nouis decies quinta nitebat equis.

Nec

Nec mora, uibrantur quaſſata cacumina Sinæ,
Viſceribus tellus ingemuitq; ſuis.
Crebra micant ſummo demiſſa tonitrua cœlo,
Caligo monti contegit alta caput.
Hæc inter, fremitus latè clangorq; tubarum
Auditur, qualem claſſica dira ſonant.
Aduentuſq; Dei fumantia culmina Sinæ,
Atq; incompertæ ſigna dedêre rei:
Stat populus circũ, tremebundaq; membra pererrat
Frigus, & in caſtris cuncta timore ſtupent.
Hîc Deus ardenti legem promulgat in igne,
Iuſſaq; Sinaica rupe tremente ſonat.
Legifero uati tabulis ea ſcripta duabus
Tradit, & æternum pondus habere iubet.
Hæc promulgatæ tunc magnificentia legis,
Ipſius ante Deum gloria tanta fuit.
Non igitur nox hæc eſt fabula uana putanda,
Non leuis eſt iuſti uindicis ira Dei.
Ac lex æternæ cùm ſit ſapientia mentis,
Norma uoluntatis iuſticiæq; Dei.
Sic immota, Deus uelut eſt immotus, & ipſa eſt,
Et nos condemnat perpetuoq; ligat.
Illaq; teſtantur ſtimuliq; & flagra dolorum,
Cùm lex euigilans fulmina ſæua iacit.
Accuſatq; reos, ingenteſq; aggerat iras,
Nunciat & pœnæ iudicium q; Dei.
Cognita nam nobis inſcriptaq; mentibus hæret,
Inſita ceu prima conditione fuit.

Cur autem repetit Deus, aut cur uoce nouoq;
Mandato inſtaurat cognita mente prius?
Mens hominum cœca caligine merſa laborat,
Atq; obſcuratæ ſemina lucis alit.
Amiſit lucem, lucis modò ſemina reſtant,
Illaq; ſtat facili corruitura mora.
Hìc opus arte fuit, noua ne ſcintilla periret,
Aeternum tenebris excuteretq; Deum.
Præterea uoluit nos omnes ſcire Creator,
Hoc noſtrum cœli lumen ab arce trahi:
Hunc radium lucis diuino è fonte micare,
Aeterni qualis lucida flamma Dei eſt.
Plus igitur ualeat, cum mentibus indita noſtris
Noticia hæc, uerbo ſit patefacta nouo.
Hæc ueteri nobis proponit imagine feſtum,
Quod patria Iudæ gens celebrauit humo.
Nos his admoniti gratam teſtantia mentem,
Fundamus ſummo iubila grata Deo.
Quòd ſeſe pleno patefecit numine nobis,
Ne iaceat tenebris mens tumulata ſuis.
Sed ſciat eſſe Deum, cultumq; & cætera præſtet,
Quæ ſibi uult tribui mens ueneranda Dei.
Nunc maiora canam, uires mihi ſuffice numen,
Numen ab æterno flammula caſta Deo.
Te ſimul atq; tuum referam uenerabile donum,
Ecce tibi laudes hoc meditatur opus.
Chriſtiadum celebret cur gens hæc feſta quotannis,
Et qui ſit cultus, quæ ſit origo, canam.

Gloria

Gloria magna fuit, cùm tradita fulmina legis
Quaſſarunt ſcopulos, cordaq; dura ſimul.
Gloria ſed maior, quando noua gratia cœlo
Miſſa, ſerenata luce coruſca fuit.
Nuncia quæ quondam legales protulit iras,
Eſt eadem ueniæ nuncia facta dies.
Reſſatos à feſto lux quinquageſima mundo,
Venerat, Eois ſol erat ortus aquis.
Diſcipuli unanimi coniuncti pectoris æſtu
Conueniunt, ipſi turba probata Deo,
Spe pleni expectant donum, precibusq; requirunt,
Quod monſtret certam per fera damna uiam.
Quo duce conatus errantis flectere mundi,
Perq; eius poßint fortiter ire minas.
Dumq; manent taciti ſub eadem ſede morantes,
Atq; animo uoluunt uerba ſacrata Dei:
Ecce repentino tremuit concuſſa fragore
Tota domus, ſonitus, animis inſtar erat.
Non ſecus atq; alis agitatus in aëre uentus
Ingentem ſtrepitum per loca mota facit.
Sic oritur magnus per tecta ſonantia flatus,
Occupat & totam mobilitate domum.
Nec mora, diſcipulis uibratur in ore triſulca
Lingua, micans ueluti uiuida flamma, micat.
Occupat hinc omnes Deus æthere miſſus ab alto,
Qui patris & nati eſt pectoris unus amor.
Diſcipulis uerò flammis exæſtuat intus
Pectus, & ignito corda calore uigent.

Hinc festum celebrant, seri ut meminisse nepotes
Hoc possint, fecit quod pius autor opus.
Nos igitur morem iam nunc seruamus eundem,
Et grates memori dicimus ore Deo.
Vtq; ea uisibili tunc sunt data munera signo,
Quotidie dantur sic ea dona pijs.
Namq; ministerio sacri cùm nuncia Christi
Vox sonat, & menti deuius error abit:
Filius accelerat simul, inflectitq; docendo,
Et nostris uiuit mentibus ipse λόγος.
Tunc & ab amborum communis flammula corde,
A Patre & à gnato funditur acer amor.
Spiritus ille sacro subiens præcordia flatu,
Viuificis flammis illa repentè fouet,
Exhilarat, monet, instigat, calcaria præsens
Addit, & interius nubila cœca fugat.
Quæ prætenta prius nos immersere tenebris,
Atq; hebetauerunt pectoris omne decus.
Quin & confirmat, mentemq; excuscitat ipsam,
Audeat ut uocem tollere ad astra suam,
Atq; uocare Deum, seq; huic committere soli,
Et certam dubijs poscere rebus opem.
Deniq; ut in nobis incendia talia flagrent,
Qualis inexhausto est Spiritus ipse bono.
Non secus ac summũ cùm Sol perlustrat Olympum,
Ac stringit radijs inferiora suis,
Virtutem effundit, gemina & ratione iuuandis
Vtilis est rebus, munera bina gerit:

Impertit

Impertit lucem, uiuo uegetatq; calore,
Quo succis crescunt omnia sata suis:
Sic quoq; Spiritibus nostris miscetur & ipse
Spiritus, æterni flammula pura Dei.
Altaq; mox peragrans cerebri lequcaria nostri,
Luce noua accensum cor fluitare facit.
Iudicet ut uerè quæ sit sententia recta,
Quæ placeant summo displiceantq; Deo.
Hinc & leticia fouet exultantia corda,
Et motus norma conueniente ciet.
Hæc operante intus diuino flamine fiunt,
Spiritus hæc nostris perficit ipse modis.
Cum sacer effusus nos flectit, & arte gubernat,
Et sedem in nostro pectore castus habet.
Conferat huc aliquis mundo quodcunq; probatur,
Aut precij magnum quodratione sui est:
Omnia nil quicquam sunt, nec benè digna uocari,
Collata ad tanti munera magna boni.
Consociat sese nobis Deus omnia præstans,
Quid maius quàm se, quod dare possit, habet?
Ergo Deo grati, curas ponamus inanes,
Atq; agnoscamus talia dona fide.
Gratia iam cœlo signis melioribus orta
Splendet, & interius gaudia mentis alit.
Non fragor horrendus, non hîc sunt fulmina legis,
Omnia sed placidi signa fauoris habent.
Spiritus in nobis confirmat & omnia sanat,
Pellit & horrores, terrificasq; minas.

Ab

Ah Deus hic nobis semper fac Spiritus adsit,
Pectora qui uerè purificata regat.
Atq; fide accendat te solum ut cernere possint,
Eijciant sordes hocq; iuuante suas.
Humanæ mentes nimia caligine pressæ
Cæcutiunt, firmæ nil rationis habent.
Hoc duce desertæ tenebris merguntur, & alta
Nocte iacent pressæ, lumina nulla uident.
Hæc igitur nobis adsit lux optima uitæ,
Præuiaq; incedens per mala monstret iter.
Sic tibi seruati post hæc dispendia uitæ,
Viuemus uultum suauiter ante tuum.
At quia per uocem doctrinæ hæc munera dantur,
Spiritus & sanctus corda renata subit:
Quisq; ministerij sanctum declaret amorem,
Doctoriq; suo iusta didactra ferat.
Et casta dextra sua munera portet ad aram,
Exemplo reliquos erudiatq; pio.

In Pentecoste Anni 1557. quæ est ab exitu Israëlitarum Pentecoste 5066.

Iohannes Ricardus Mansfeldensis.

HEBRAICAE

HEBRAICAE LINGVAE STVDIOSIS SALVTEM.

Cognitionem linguæ Ebrææ & Græcæ necessariam esse Ecclesiæ Dei, omnes scitis. Et hodierni festi historia monet, singulare donum esse, quo Deus ornat Ecclesiam, noticiam Linguarum. Etsi autē aliàs plures aliàs pauciores fuerunt in Ecclesia, qui linguas norunt, Ebræam & Græcam, tamen semper aliqui fuerunt, qui possent fontes consuli, de quibus dictum est: Benedicite Domino de fontibus Israel. Ideo in Academijs lectores linguarum esse debent.

Cumq; mihi publica autoritate mandatum sit ut Ebræam Grammaticen tradam, lætor me uocatū esse ad laborem, quem necessarium esse Ecclesiæ fateri omnes coguntur. Scholastici etiam hanc linguam propter Ecclesiam libenter discant. Inchoabo igitur Deo iuuante meam prælectionem die Lunæ post Dominicam Trinitatis, ut nominamus, ac biduum Grammaticæ tribuam, alterum biduum Prouerbijs Salomonis, ut exempla regularum ostendantur. Scitis autem eius libelli eximiam suauitatem esse, nec in ulla gente Gnomas extare dulciores.

Hæc publicè significo, ut maiori frequentiæ conueniant auditores, præsertim cùm Principis, sine ipsorum sumptu, hæc prælecturus sim. Oro autem filium Dei λόγον καὶ εἰκόνα ἀΐδιον ἀϊδίου πατρὸς,

τρόπος, ut me quoq; gubernet, & utilia Ecclesia studia tueatur. Decreui autem de consilio Præceptorum nostrorum prælegere Grammaticam Sebastiani Munsteri, quæ Elementa huius linguæ discere uolentibus propter ordinem & perspicuitatem plurimum prodesse potest.

Iohannes Bugenhagen
Iunior.

IN ORATIONEM DEMOSTHENIS.

Cicero ait, in oratione Demosthenis περὶ στεφάνου tantam esse eloquentiam, quantam in eius in animos, idea requirat. Fortaßis hæc prædicatio immodica est. Sed uerè Plinius dixit, canonem & normam dicendi esse eam orationem. Certe utilissimum est eam sæpe legere, & considerare [illegible] & consilia

Ideò propter adolescentes rursus eam cras Deo iuuante interpretari incipiam. Causa est [illegible], an rectè fecerit, quòd bellum suasit. Aristoteles Demadem reprehendit in Rethoricis, qui dixerat, πολιτείαν Demosthenis fuiße causam malorum, quæ secuta sunt. Fallaciam inquit esse Aristoteles ex non causa, ut causa, ὅτι μετὰ τοῦτο οὐ διὰ τοῦτο illa acciderint.

Philippus Melanthon.

PAV-

PAVLVS EBERVS OMNIBVS LECTVRIS S. D.

Dei beneficio uixi in hac Academia annos quinq; & uiginti, in qua Deus me clementer seruauit in magna temporum uarietate, & mihi inter doctos & pios ueræ doctrinæ semina, & alia multa bona tribuit. Hæc beneficia me â Deo accepisse grato pectore commemoro, & sæpe repeto uocem Iacob: קטונתי מכל החסדיך Minor sum cunctis miserationibus tuis: Et ueris gemitibus filium Dei Dominum nostrum Iesum Christum, crucifixum pro nobis & resuscitatum, custodem & caput Ecclesiæ suæ oro, ut semper in his regionibus Ecclesiam colligat, & protegat eius hospitia, & semper has Academias regat, & efficiat, ut omnes unum in ipso simus. Scitis autem, me hactenus mediocri sedulitate docuisse & linguas, & artium initia. Et nunc propter imbecillitatem corporis, & animi mei, in iisdem studijs, quæ minus adferunt curarum, periculorum, & certaminum, consenescere malim, præsertim cùm tanta rabies sit ingeniorum: tamen ut Illustrißimi Principis & Senatus Academiæ uoluntati obtemperarem, magnæ & graues causæ fuerunt, qui mihi locum reuerendi uiri Doctoris Forsteri tradiderunt. Significo igitur, me, DEO iuuante, enarraturum esse Esaiam,

am, & Iohannis Euangelium. Et oro filium Dei, ut nos omnes doceat & gubernet. Profiteor me ciuem eße uerae Eccleſiae Dei, cuius & partem eſſe hanc noſtram Eccleſiam, non dubito. Quare non diſcedam à confeſſione noſtra, nec gignam nouas dogmata, nec rixas inutiles ſeram: ſed, Deo iuuante, ſine corruptelis repetam doctrinam diuinitus traditam, iuxta fontes, id eſt, libros Prophetas eos & Apoſtolicos. Vos etiam memineritis, uelle Deum, eſſe Miniſterium docendi, & uoce Euangelij, & non aliter, colligi æternam Eccleſiam. Propterea doctrinæ ſtudia amemus: Nec deterreamur furoribus Stenkefeldianis, qui abijciunt externam uocem. Et quàm ſit impudens Sophiſtica illorum Enthuſiaſtarum, adparet ex hoc argumento, quod iam recens ſcripſit quidam Nebulo inter illos: Vnus eſt mediator Dei & hominum, Chriſtus: Ergò uox doctrinæ non eſt medium, quo Deus eſt efficax. Talibus præſtigijs ludere, petulantia eſt digna odio. Cùm inquit Paulus: Vnus eſt mediator, loquitur de mediatore propiciationis ſeu placante iram Dei, non loquitur de modo cognitionis, quo ille ipſe mediator agnoſcendus eſt. Nos ſimplicem ueritatem amamus, & fideliter tueamur uocem doctrinæ. Lectionem & cogitationem neceßariam eſſe, ſæpißimè affirmant perſpicua dicta in ſcriptis Prophetici & Apoſtolicis, ut Paulus inquit: Sis aßiduus & attentus in lectione. Et Eſaias nos deuocat ad

ad ſcriptam doctrinam, inquiens: Ad legem & teſtimonium, Non erit matutina lux abijcienti hanc normam. Quæ enim certitudo eſſe poteſt, remota lectione Prophetica & Apoſtolica? Rectè Baſilius in definitione Fidei poſtulat, ut ſit certitudo, & deducit nos ad doctrinam diuinitus traditam. Hæc eſt enim apud Baſilium dulcis definitio: Πίστις ἐστὶ συγκατάθεσις ἀδιάπτωτος τῶν ἀκουσθέντων ἐν πληροφορίᾳ τῆς ἀληθείας τῶν κηρυχθέντων θείᾳ χάριτι. Fides eſt firmiter adſentiri auditis in ueritatis certitudine eorum, quæ Dei gratia prædicata ſunt. Vult firmam aſſenſionem eſſe, & de ijs, quæ Deus immenſa bonitate patefecit uoce filij Dei, Prophetarum & Apoſtolorum, uult mentes noſtras habere συγκατάθεσιν, id eſt, approbationem ſeu adſenſionem, & πληροφορίαν id eſt, certitudinem. Hæc fit, cùm lectione & cogitatione doctrinæ filius Dei corda confirmat. Quàm pernicioſæ inſidiæ ſunt, abducere homines à lectione & à cogitatione doctrinæ, ad ſomnia de Stoica neceßitate, quæ ſingunt mentes rapi ſine lectione & ſine cogitatione? Semper Eccleſiam hæc duo genera hoſtium oppugnarunt: Prophani, qui quærunt concinnitatem, & articulos fidei transformant in imaginationes blandientes rationi, ut περὶ λόγου fecerunt Samoſatenus, Mahometus, Seruetus, Thammerus, & de multis materijs alij multi. Alterum genus hoſtium eſt Enthuſiaſticum, quod falſò iactat

stat flatus, abijcit ministerium Euangelij, labo-
rem audiendi, legendi, cogitandi uocem doctrinæ.
Tales fuerunt Manichæi, & multi præstigiatores
alij, & nostro tempore Anabaptistæ, quales fuerunt
in urbe VVestualica, qui falsò iactarunt, se ad re-
gnum constituendum diuinitus uocatos esse. Et
nunc iste Nebulo, qui defensionem edidit Stenke-
feldij ficto alieno nomine, scribere audet, nos non
esse Ecclesiam, quia magna multitudo sit inter no-
stros inhonestæ uiuentium. Ille uerò cum nomen
profiteri non ausit, ostendat, cuius Ecclesiæ ciuis
sit ipse. Vult Deus conspici Ecclesiam, uult au-
diri uocem Euangelij, & rectè docentes prodire,
habere & ostendere pios cœtus: Non uult esse
Lucifugas. Cur igitur scriptor ille nomen non ad-
scripsit? Nos obtemperemus uoci diuinæ. Ete
missimè statuamus æternam Ecclesiam uoce Euan-
gelij colligi, & filium Dei uerè efficacem esse cogita-
tione externæ uocis, sicut scriptum est: Euangelium
est potentia Dei ad salutem omni credenti. Doceat
& confirmet etiam pios usus, in quotidiana inuo-
catione. Sed de his tantis rebus crebras commone-
factiones auditis. Hæc breuiter nunc recitaui, ut
impudentiam Sophisticæ Stenckefeldianæ cogno-
sceretis in argumento, quod extat in libro uenena-
tissimo, scripto à quodam Anonymo. Oro autem
filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christum, ut
nos gubernet. Prælectionẽ auspicabor Deo iuuante,
Die 21. Iunij, hora tertia. Dominica Trinitatis.

DECA-

DECANVS COLLEGII DOCTORVM ARTIS MEDIcæ, Iacobus Milichius, artis Medicæ Doctor.

Voluit Deus conditor huius pulcherrimi operis, Mundi, hoc totum & mirandum ædificium, Cœlum, sidera, motuum leges, Elementa genus humanum, res nascentes in terra & in aqua, miranda uarietate, theatrum esse non solum in quo hæc corpora obuia sensibus aspicerentur, sed multò magis, in quo ipse totius machinæ artifex agnosceretur: uult considerari, quis & qualis sit, uult hæc opera de sese testimonia esse, non eò tantùm, ut in hac breui & mortali uita, fugacissima uoluptate fruamur, sed multò magis, ut ipsa sese Diuinitas nobis communicet, & in tota æternitate, sit Deus omnia in omnibus beatis: Sic enim communicat se Deus, cùm considerantur & creatio & restitutio generis humani, per filium. Itaq; primùm propter gloriam Dei rerum naturam aspiciamus, & conditorem celebremus, & ei gratias agamus. Postea utilitates inde grati sumamus, quas Deus in nutritione, & medicatione nobis proposuit. Quantulacunq; autem reliqua est doctrina & de natura corporum mundi, & de utilitatibus in Nutritione & Medicatione, comprehensa est in scriptis Medicorum. Quare & pro-

pter gloriam Dei, & propter noſtram utilitatem, ſeneremur doctrinam Medicorum, & grati ingenijs beneficijs fruamur. Cùm igitur eras duobus clariſſimis uiris eruditione & uirtute præſtantibus, Magiſtro Henrico Paxmanno Burguuerenſi, & Magiſtro Iohanni Goebelio Cygneo, publicum teſtimonium eruditionis & uirtutis tribuendum ſit, petimus ut omnes in hac Academia ad renunciationem teſtimonij, in qua honeſtiſſimo gradu Doctorum artis Medicæ hi duo uiri ornabuntur, conueniant. Magiſter Henricus Paxmannus iam annos octo in hac Academia multorum ſtudia adiuuit, docuit Philoſophiæ initia, & Latinam & Græcam linguam. Goebelius in Inclyta Cygnea, quæ ſemper ſingulari beneuolentia & liberalitate diſcentium opem tulit, fideliter &, Deo iuuante, fœliciter ægrotis ciuibus medetur. Quare & propter doctrinæ amorem, & propter hos honeſtos & doctos uiros libenter conuenire uos decet, præſertim cùm ſcriptum ſit: Honora Medicum, Deus enim & remedia condidit, & regit Medicum. Vtinam Dei beneficijs reuerenter uteremur, ſicut ipſe præcepit. Et expreſſè ſcriptum eſt in Siracide: καὶ ἰατρῷ δὸς τόπον, καὶ γὰρ αὐτὸν ὁ κύριος ἔκτισε, μὴ μακρὰν ἀποστήτω σου, καὶ γὰρ αὐτῶ χρεία.

Die Iunij ſedecimo.
Anni 1557.

CASPA-

CASPARVS CRVCI-
GER S. D.

AGnoſco fateorq; me decentis
Egreſſum propè terminos pudoris,
Suſcepiſſe meis onus lacertis
Longè maius, in explicatione
Libri, quem Cicero ſenex Athenas
Muſis & ſapientiæ uacanti
Gnato miſerat, aureum uolumen,
Et ceu μνημόσυνον paterni amoris,
Doctè, ſuauiter, optimeq; ſcriptum,
De uirtutis & ordinis decori
Norma, conuenientibusq; metis.

Quapropter doleo, uel eruditi
Haud me munere poſſe, uel diſerti
Fungi interpretis, ut decebat hac in re
Autores Academiæ latinos
Iuſſu Gymnaſij inclyti legentem.
Verùm qua ratione nunc ſoluto
Currens ſune Carina per profundum
Verſis flectat iter citata uelis,
Ac portus repetat procul relictos?
Dum uenti mare concitant iniqui,
Dum fluctu freta turbido minantur.
Si uix ergo receptui canendo
Id mutare periculum licebit

Pugnantes quod adire non recusant:
Constat decoris minus uideri
Quiduis ferre periculi cientem
Ferro prælia, quàm gradum referre
Moliriue fugam periculosè.
Meum C R A *S igitur, Deo iuuante,*
Ad pensum reuocabo me institutum
Ceptæ munus & explicationis.
Valete.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS DAVID Vngnad, Baro in Sonneck &c.

A Dolescens natus in oppido Francico Rotenburg in ripa Tubari, Iohannes VValdman, cuius fuit bona indoles, extinctus est dysenteria inter piam confessionem & precationem ad filium Dei. Hortamur autem Scholasticos, non solum ut ad sunus conueniant, ante Nosocomium Academiæ, quod fiet hora quarta: sed multò magis, ut in ratione uictus sint diligentiores & circumspectiores, quia & aër, & uina huius anni, quæ non rectè efferbuerunt, & fructus non percocti, propterea quia æstas frigidior est, multas adferent dysenterias, præsertim ijs, qui eruditates sibi accersent malo uictu, aut ordine cibi & somni neglecto. Iis præcipit Deus curam ualetudinis

dinis tuendæ, ut nominatim scriptum sit, Honorem habendum esse corpori. Vbi non sine causa tali uerbo usus est Paulus. Ideò enim bonos corpori debetur, quia Deus facit nostra membra domicilia & organa sua. Lucet in mente λόγος, & ostendit Patrem, & Spiritus sanctus permiscet se tuis spiritibus, qui nascuntur in corde, & accendit inuocationem & dilectionem. Precamur itaq; Deum fontem uitæ, ut ipse & protegat nostra corpora, & faciat, ut semper ipsius templa sint, in quibus uerè luceat & celebretur. Vult autem & nos cauere, ne ipsi barbarie uitæ, aut uictus, perniciem nobis attrahamus. Datæ die Iunij 18. Anno 1557.

GEORGIVS MAIOR THEOLOGIAE STVDIOSIS S. D.

DVlcissima promissio & consolatio est, quam filius Dei nobis considerandam proponit, cùm inquit: Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum ueniemus, & mansionem apud eum faciemus. *Ecclesia enim est cœtus, qui filium Dei redemptorem, Mediatorem, & saluatorem suum agnoscit, & cum uerè diligit, ideò eius doctrinæ fidelis custos est, eam discit, fide sincera & bona conscientia retinet, & alijs incorruptam tradit, quem cœtum*

uoce filij sui collectum, & amantem filij, æternus pater rursus complectitur, & in hoc cœtu, ut in sede & templo suo habitant æternus Pater, Filius, & Spiritus sanctus, & ideò ibi habitant, ut hunc cœtum sanctificent, eius preces & gemitus exaudiant, eum contra Diabolorum & Tyrannorum furores defendant, seruent, & saluent, ut omnes unum sint: & sicuti pater in filio est, & filius in patre: ita & ipsi per Spiritum sanctum in patre & filio unum sint, quæ uerè admiranda κοινωνία est, ad quam uocamur.

Non sunt igitur Ecclesia Dei, Mahometistæ, & alij, qui filium Dei oderunt, & eius doctrinam per Prophetas & Apostolos traditam aspernantur & abijciunt. Quoniam igitur hæc Ecclesia & Schola, cuius nos ciues sumus, fidelis custos & interpres est doctrinæ filij Dei, & incorruptam multis alijs Ecclesijs communicat, lætemur nos eius esse membra, & certò statuamus, nos ab æterno Patre propter filium Dominum nostrum Iesum Christum uerè diligi, & in hoc cœtu habitare Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, & habitaturum esse, quamdiu hæc Ecclesia & Schola doctrinam filij Dei seruabit, & sonabit. Quæ promissio & docendi & discendi curam in nobis omnibus accendere debet.

Postremò quia hactenus pro uocatione & mensura nostra ordine Pauli Epistolas enarrauimus, iam eius enarrationem, quæ ad Galatas scripta est,

pta est, Deo iuuante, 25. Iunij inchoabimus, quæ inter cæteras tanquam gemma illustris & preciosa lucet, & quasi compendium Epistolæ ad Romanos est. Valete.

CLARISSIMO POETAE M. HENRICO MOLLERO HESSO. Vuitebergæ in Sueciam abeunti S. P. D.

IOHANNES SCHOSSERVS Poëta Laureatus.

DVm procul à nobis longinquæ per æquora uelis
Succica Parrhasio regna sub axe petis (flue,
O Mollere sacris Vates carissime Musis,
O decus, & Clariæ fama perennis aquæ:
Ipse tibi meritò prolixis uersibus optem,
Aspiret uelis ut leuis aura tuis.
Forsan & in tumidæ iactato fluctibus undæ
Carmina Schosseri cernere dulce foret.
At quia te Musæ comitantur, & inter eundum
Aureæ uirgineo pollice plectra mouent,
Demulcentq; tuas iucundis uocibus aures:
Carmina lætitiæ nil tibi nostra dabunt.
Nec tamen idcirco nostrum dediscere nomen,
Te quia complectar semper amore, uelis.

Phœbe pater uatum, qui mundum lumine comples,
Molleri dubias tu moderare uias.
Tu radijs illi minitantes discute nymbos,
Ne noceat uati sæua procella tuo.
Sic emensus iter cùm rursus adiuerit Albim,
Ornabunt aram serta rosæq; tuam.

MELCHIOR SAVRVS CYGNEVS EIDEM MOLlero S. P. D.

FAma nouenarum celebris Mollere sororum,
Artis & ingenij munere clare tui:
Altera meßis adest socij iunctura fauoris,
Quo nos Leucorea nexuit urbe duos.
Qua clari docto pendemus ob ore Philippi,
Vni grata Deo quæ Philomela canit.
Ornat & has artes, per quas Ecclesia crescit,
Pulchrius est quarum cognitione nihil.
Illa canit medios inter Philomela sophistas,
Et graue pro Christi nomine gestat onus.
Cuius ad unius sua dirigit omnia laudem
Acta, senem Deus hunc det superesse diu.
Sed uocat è socio te nunc fors aspera cœtu,
Linquis & Albimæ docta Lycea scholæ.
Atq; ferenda tibi sunt tædia longa uiarum,
Et maris, & terræ multa pericla subis.

Ergo

Ergo Deum precor ut iam te comitetur euntem,
Faxit & ut redeas nunc benè, sicut abis.
Omnis erit sine quo sociæ mora longa cohorti,
Quam tibi fraterno iunxit amore Deus.
Cuius, terrarum fueris ubicunq; recentem
Noticiam memori mente tenere uelis.
Pro te sollicita semper quæ uoce rogabit,
Te Deus incolumem seruet ut inter iter.
Non tibi Leucorei sint agmina clara Lycei
Postremò arctoi uisa nec arua soli.
Hinc bona te ducant, sed & huc bona fata reducant,
Aduersiq; tuum nil remoretur iter.
Balthica felici superes, precor, æquora uento,
Contingas gelidæ Suecica rura plagæ.
Sis mare tranquillum, clarum uehit illa Poëtam
Nauis, adest illi quem canit ipse Deus.
Nam quòd adhuc restat Neptuni nomen in orbe,
Hoc illi meruit nobile Vatis opus.
Ergo hunc optatum finito contingere portum,
Da noti compos fiat ut ipse sui:
Ille tuum docto laudabit carmine munus,
Et tibi perpetuo tempore gratus erit.
Hunc Vatem nobis præstantes reddite Sueci,
Vt procul ex uestro nil ferat orbe mali.
I nunc, propositum Christo duce perfice cursum,
Hinc tecum Musæ, quas uenerare, eant.
Dulce sodalicium, tua quod post terga relinquis,
Optat ut eueniant omnia fausta tibi.

Iungi-

Iungimus ergo tuæ pro consuetudine dextræ
Dextras, quæ spondent omnia fida tibi:
Hæc & amicorum sunt ultima uota tuorum,
Sis memor illorum, sis ubicunq;. Vale.

STVDIOSIS ARTIVM DICENDI AVDITORIBVS in Academia Vuitebergensi, S. D.

QVale decus cœlo præstat Phœbeia lampas,
Quando coruscanti luce serena micat,
Mitescunt uenti, & circùm formosior æther
Inferiora iuuat corpora mille modis:
Tale decus, si parua licet componere magnis,
Eloquium humanis cœtibus esse solet.
Mollescunt animi, simul ac facundia rebus
Turbatis aliquam sedula præstat opem.
Nec igitur tantum qua uenit origine munus &
Quo sine uis animi semisepulta iacet.
Ipsa gubernatrix rerum sapientia, si non
Sermonis pateat munere, luce caret.
Mens æterna Deus fabricatrix scilicet orbis,
Humani generis quando creabat opus,
Fudit in hos artus diuinæ semina mentis,
Semina quæ speculum sint & imago Dei.
Hinc sapiens hominum genus est, agnoscitur autor,
Qui mundi totum nobile fecit opus.

Artibus

Artibus hinc uarijs sua lux, sua constat origo,
Igne animis nostris irradiata Dei.
Fulget in humanis praui & discrimen honesti,
Mentibus & uirtus insita calcar habet.
Sed bona tanta suo ne cultu & honore carerent,
Vox animo iuncta est articulata comes.
Dedaleæ fecit plectrum mirabile linguæ,
Ceu largitus erat cætera cuncta, Deus.
Quo melius cœtus hominum coalescere iussi
Sensa animi inter se significata darent.
Vnanimiq; Deum celebrarent uoce parentem,
Illius adsueti facta stupenda loqui.
Hanc habuit causam facundæ fabrica linguæ,
Eloquij est finis dicere grata Deo.
Qualia cum sobolem primi docuêre parentes,
De mundo soliti dicere, deq; Deo.
Hei mihi cur ueteris post tristia crimina culpæ
Lingua malo adflatum Dæmone uirus habet?
Vt blasphema Deo tentet maledicere, nuper
THAMMERI rabies ceu furiosa fuit.
Et sunt post & erunt Cacodæmonis organa multi,
Turpiter adsueti deseruisse Deum.
Quos laudis plectrũ in rabidos conuertere morsus,
Et linguas Furijs prostituisse iuuat.
Ista Deo studijsq; pijs maledicere turba
Non etiam extremum desinet ante diem.
Quos sua pœna manet summo deflebilis æuo,
Cum Christus iudex ante tribunal erit.

At nos

At nos qui uerbi uestigia sacra secuti,
Filius æterni quod tulit arce patris:
Quomodocunq; licet uel balbutire studemus
Æterni laudes & benefacta Dei.
Ceu Christo solymas asinis equitante per arceis
Turba Deo carmen parua canebat ouans:
Sic grati ad cœlum fundamus carmina mente,
Fine Deum dempto carmina nostra sonent.
Hunc habeat finem doctæ facundia linguæ,
Vt studeat summo dicere grata Deo.
Dicere grata Deo, communiq; apta saluti,
Aonij semper sit scopus iste chori.
Scilicet hoc artes studio discamus honestas
Vt sua præstetur gloria iusta Deo.
Ergo mihi quando pars est commissa docendi
Principis arbitrio de procerumq; scholæ:
Agnosco uiualidas ad pondera publica uires,
Et ne me uereor deprimat istud onus.
Ingenij spacijs ita me circumdedit arctis
Naturæ & Musæ conditor ipse Deus.
Sed non imperium quia detrectare licebat,
Subijcio arbitrio me schola sancta tuo.
Ergo quod fœlix uobis faustumq; precamur
Auspice conabor dicere pauca Deo.
De studijs quæ pòst iussus tibi docta iuuentus
Qua potero summa sedulitate legam.
Qui λόγος æterni uiuensq; parentis imago es,
O Christe eloquij fons & origo pij:

Tu rege conatus, rege pectora, dirige linguas,
Nostrum opus ut laudi seruiat omne tuæ.

Petrus Vincentius
Vratislauiensis.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS DAVID Vngnad, Baro in Sonneck, &c.

Collegium Canonicorum initio constitutum est in hoc oppido à Duce Saxoniæ, Rodolpho, qui duxit exercitum in Galliam ad defensionem Galliæ contra Regem Anglicum Eduardum, tempore Imperatoris Caroli quarti, circiter annum Christi M. C C C. & quinquagesimum. Sunt igitur anni ferè ducenti ab initio Collegij in hac urbe constituti.

Eo tempore salutarem ἀμνησίαν & Pontifex & Imperator Carolus sanxerunt. Pontifex fulmen Anathematis contra multos ediderat, qui Ludouicum Bauarum secuti fuerant. Carolus ediderat & suam proscriptionem, contra Principes & populos Ludouico addictos. Ita mutua condonatione & ἀμνησίᾳ tunc restituta est pax & concordia Germaniæ. Et fuit Caroli quarti gubernatio salutaris Germaniæ. Ita sæpè lenienda est acerbitas summi Iuris mutua condonatione

& ἐπιεικείᾳ, ſicut craſtina lectio Euangelij docet: Remittite, & remittetur uobis.

Fuit autem in hoc Collegio ſenex cantor annos 43. amplexus Euangelij puritatem, uir honeſtus & pius GEORGIVS DONATVS Torgenſis. Is heri placidè in ultima ſenecta, cùm quidem & ſe & Eccleſiam quotidie pia confeſſione & inuocatione filio Dei commendare ſolitus ſit, ex uita deceſſit.

Hortamur igitur Scholaſticos, ut hodie hora quarta ad pias funeris ceremonias ante arcem conueniant, & ſinguli ſuam uitam & Eccleſiam Deo commendent. Die 10. Iulij. 1557.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS DAVID Vngnad, Baro &c.

MOniti ſumus ſpecie Guielmi Neſenij, uiri excellentis ingenio, & uirtute, qui hîc in Albi mortuus eſt, obuerſata cuidam aliquoties, & deplorante humanam infirmitatem, ut adoleſcentibus ſignificemus, ut uitent pericula in flumine.

Cogitent igitur, quanta ſcelera ſint, ſibi accerſere interitum, & deſtruere proprium corpus, ſumma arte factum à Deo, & adferre parentibus ingentem dolorem, & animæ in ſubita conſternationē

one tantum addere periculi, ut & ipſa nix ab æterno exitio eripiatur. Hæc mala ſæpè multumq; cogitantes, uitent occaſiones, ut dicitur: Vitare peccata, eſt uitare occaſiones peccatorum. Et ſcriptum eſt: Qui amat periculum, peribit in eo. Ideò ſeuerè prohibemus omnes natationes in Albi, quia ſæpè magno cum dolore triſtes earum euentus eſſe comperimus. Nec putent adoleſcentes, ſe non peccare, ſi ſpreta noſtra autoritate, ludos illos infauſtos tentent.

Præterea cùm Illuſtriſſimus Princeps, dux Saxoniæ Electo AVGVSTVS uelit refici aggerem & murum, in ea parte ubi ruinæ factæ ſunt: ſeuerè mandamus ne operas ſcholaſtici impediant. Iniuſticia eſt damnum dare alijs, & barbarica uiolatio eſt Iuris hoſpitij, Principi, qui ſtudijs & uobis hoſpicium præbet, petulanter nocere.

Prohibemus & hortorum populationes, & Bombardarum & aliorum armorū geſtationem, & in pagis helluationes. Deniq; cogitate ſcholas debere eſſe præcipuum agmen Eccleſiæ, & in eis conſpici debere iuſticiam, & modeſtiam, non debere eſſe Cyclopum aut Bacchi exercitus. Si quos illa barbaries delectat, procul à nobis diſcedant, nec aut ſenibus augeant dolores, aut cœtum piorum adoleſcentum, qui Deum rectè inuocat, lædant malis exemplis. Nec nobis deerit auxilium publicorum Magiſtratuum,

um, quos legum custodes esse Deus uoluit. Oramus autem filium Dei Dominum nostrum Iesum Christum, crucifixum pro nobis, & resuscitatum, λόγον καὶ εἰκόνα ἀΐδιον ἀΐδίου πατρὸς, caput Ecclesiæ, perficiens omnia in omnibus, ut hanc Ecclesiam & Academiam clementer protegat, & gubernet.

Die 11. Iulij. 1557.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS DAVID Vngnad, Baro in Sonneck &c.

IN sola Ecclesia traditur doctrina de causis mortis & ingentium calamitatum generis humani, & de efficacibus remedijs. Philosophia obstupescit intuens has tantas miserias, quarum nec causas nec remedia nouit.

Quare doctrinam Ecclesiæ cogitemus, & sciamus Euangelium esse margaritum, non solùm quia doctrina uerior est, sed quia hac gemma filius Dei est efficax contra uenena, uidelicet contra peccatum & mortem. In hac cogitatione & filio Dei gratias agamus, & petamus, ut nobis opem ferat, sicut inquit: Ego sum uitis, uos palmites, Ac præcipuè in funeribus sciamus nos de nostris ærumnis, & de filio Dei commonefieri.

Cùm

Cùm autem heri ex huius uitæ ærumnis ad cœlestis Ecclesiæ consuetudinem euocata sit honestæ matrona MARGARITA, coniunx uiri honesti Aegidij Lebneri, hortamur uos, ut ad pias funeris ceremonias hodie hora quarta ante Aegidij ædes conueniatis. Patersamilias ciuis est honestus, & officiosus erga scholasticos, & familia œconomicos labores magnos sustinet, quos rexit ipsa materfamilias, quæ quidem & assiduitatem ægrotantibus uerè maternam præstitit, & talis fuit, qualem Paulus describit: Saluatur mulier per filiorum generationem, quæ manet in fide, dilectione, castitate, & modestia. His uirtutibus ornata nunc etiam in morbo fidem & tolerantiam egregiam ostendit, & sese & suos quotidiana inuocatione filio Dei, Domino nostro Iesu Christo commendauit. Fuit igitur & in pectore eius Margarito, id est, Euangelio efficax filius Dei, quem precamur, ut nos gubernet & seruet. Die 18. Iulij. Anno 1557.

NICOLAVS SELNECCERVS SVIS AVDITORIBVS S. D.

CHriste faue, uires nobis redière secundæ.
Dilatum rursus suscipiemus opus.
Corripit ipse suos, & metas continet intra,
Iniecit ipse suis frena paterna Deus.

Re desperata uires roburq; ministrat,
Felix qui didicit fidere posse Deo.
Christe faue, manibus reddatur Epistola nostris
Romanos Paulus qua celebrante docet.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS DAVID Vngnad, Baro in Sonneck, &c.

DEcreuimus hodie hora duodecima, Deo ... uante, in auditorio maximo recitare leges Academiæ, ad quas audiendas ut conueniant scholastici, mandamus. Bonæ naturæ omnes amant honestas leges, primùm propter Deum, Deinde propter communem uitæ necessitatem. Et scimus multos esse in nostro cœtu, qui & ingenijs bonis à Deo ornati sunt, & sunt domicilia & templa Dei. Hi cùm sciant, legem esse sapientiam Dei, & politicum ordinem uerè esse opus Dei, & in his tantis rebus certissima testimonia de Deo, & de præsentia Dei in genere humano ostendi, libenter & audiunt leges, & eis obtemperant. Si qui alij contemnunt leges, & politicum ordinem, Deo pœnas dabunt.

Sed nos mediocria ingenia hortamur, ne Cyclopum illorum exemplis se corrumpi sinant. Sed potius doctrinam de legibus & politico ordine traditam

ditam in cap. 13. Epistolæ scriptæ ad Romanos, discant, & sæpè cogitent, ut se ad legum, & politici ordinis reuerentiam adsuefaciant. Hanc intelligent uerè sapientiam esse, non illam Cyclopicam, de qua Poëta dicit: οὐ δὴ κύκλωπες δῖος αἰγιόχου ἀλέγουσιν. Nos autem ueris gemitibus oramus filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christum, crucifixum pro nobis, & resuscitatum, sedentem ad dextram æterni patris, ut colligat æternam Ecclesiam, & Academiam in hac urbe clementer gubernet, & seruet. Die 18. Iulij. 1557.

ORATIO MEMORITER PRONVNCIATA ANTE RECITAtionem legum scholasticarum, à Magnifico Domino Rectore, Dauide Vngnad, Barone in Sonneck & Frauenburg, 18. Iulij, Anno 1557.

DEcet nos adolescentes nosse & sæpè intueri mente adolescentiam Cyri, & exempla primæ ætatis nobilissimi Principis, quem Deus optima indole instruxerat, ut ad maximi imperij constitutionem eum præpararet. Sunt enim descripta quædam illius exempla, ut nobis ad uirtutem commonefactiones essent. Sæpè autem recitari auditis historiam de Cyri iudicio, propter quod adolescens narrat matri, se plagas accepisse. Id nunc repetam, quia

& ipse ea narratione ualdè delector, & uobis omnibus dulcissimam esse existimo.

Erat, inquit, procerior adolescens, qui breuem tunicam habebat. Is alteri adolescenti breuiori, habenti longam uestem, ui hanc detraxit, data sua breuiore, conueniente ad modum corporis illius. Defert autem ad Cyrum iudicem in agmine puerili hanc causam, is, cui longior tunica erepta erat. Hîc pronunciat Cyrus iustum esse, quenq; tenere uestem suo corpori congruentem. Mouetur enim commoditate, quam in usu uestium fore cogitabat. Postea cùm Magistro iudicium, & causam sententiæ, ut mos erat, exponeret, reiecta hac sententia inquit Magister, Lege iudicandum esse, non ex commoditate, quam quisq; priuatim cogitet: τὸ νόμιμον δίκαιον εἶναι, ac Cyro plagas dat, ut discant & ipse & cæteri, Legem debere iudicij normam esse, non priuatas imaginationes.

Hæc narratio, quia de exercitijs puerilibus loqui uidetur, dulcior est nostræ ætati. Sed re ipsa commonefactio est de Legum autoritate, quam sapiens uetustas maximam esse uoluit. Ac Ethnicos quidem ratio & utilitas mouerunt, ut uitam & mores hominum legibus regi uellent, non priuatis opinionibus aut cupiditatibus. Qualis enim confusio in uita esset, si suas opiniones aut cupiditates singuli potentes sequerentur, nec essent freni cupiditatum honestæ leges &

Nos

Nos moueant non tantùm ratio & utilitas, sed multò magis Deus ipse. Quantum bonum est, quòd Deus hanc suam sapientiam, scilicet leges, nobis patefecit, quæ testantur esse Deum, & docent qualis sit? Vult Deus homines ijs legibus regi & frenari, quas sua uoce tradidit, non tantùm ut inter nos pax sit, sed primùm ut commonefacti hac ipsa sapientia, agnoscamus esse Deum conditorem, & cogitemus qualis sit, uidelicet sapiens, uerax, bonus, beneficus, iustus, castus, misericors, uindex scelerum. Et ne hanc legem putemus esse fabulam, hominum astutia excogitatam, ipse Deus custos & executor suæ uocis adest generi humano, rapit ad pœnas omnes sceleratos, etiam cùm Magistratuum & iudiciorum authoritas eluditur, sicut scriptum est: Qui gladium acceperit, gladio peribit. Omnis anima polluta incestis libidinibus euometur ex terra. Hæ non sunt inanes minæ, sed exempla pœnarum omnibus ætatibus conspiciuntur. Vult igitur Deus lege nos doceri, genus humanum non casu natum esse, & Deum reuera adesse hominum societati, & scelerum uindicem esse. Deinde uult eam prodesse nobis ad communem pacem.

Hæc consilia Dei considerentur, ac non solùm timeamus, sed etiam amemus & ueneremur leges, & totum politicum ordinem.

Rursus uerò non solùm picturas Cyclopum & Centaurorum intueamur, quibus significati sunt populi legum inimici: sed etiam execremur Antinomos nostri temporis, qui legum & disciplinæ contemptum in Ecclesiam adferunt. Scripsit nuper quidam Antinomus, summam artem Christianorum esse, nescire legem. Rectius erat dicere: Summam Cyclopum artem esse, nescire legem. Qualis fuit error est, de sapientia Dei, quam semper Deus immensa bonitate in Ecclesia conspici ac intelligi uoluit, dicere: Summam artem esse, hanc nescire? Ideòne Deus in rupe Sinai inter tanta miracula, in cœtu sexcentorum millium uirorum, terribili uoce Legem edidit in manu mediatoris, ut nunc impudentissimus tribunus plebis eam deleat, & iubeat nescire Legem?

Sed dices, hanc hyperbolen posse mitigari bella interpretatione.

Si alia est sententia, cur impropria & ambigua spargis in populum? cui hæc dicuntur, non ut quæratur interpretatio, sed ut furentibus blandiaris, & frenos cupiditatum laxes, & plausus captes, & tibi dominationem & tyrannidem in uulgo quæras. Non obscurum est, quò isti tribunicij clamores spectent. Veteres hæc artificia sunt:

Spargere uoces
In uulgum ambiguas, odijs ac addere flammas.

Longè

Longè uerius dicitur: In sola Ecclesia Dei rectè intellig. & magnifieri legem.

Vos igitur cum ciues sitis Ecclesiæ, discite & amate legem diuinitus traditam.

Mementote etiam ea, quæ sæpè auditis, quomodo disciplina & inchoata obedientia Deo placeant. Cogitate discrimen Euangelij & politici ordinis, & ueruum illum uobis proponite: Necesse est obedire, non solùm propter iram, sed etiam propter conscientiam. Ideò leges de disciplina & de tranquillitate uestra honestissimè conditas, attentè audite. Lege statuta.

POST RECITATIONEM LEGVM.

His legibus, quæ iam lectæ sunt, ut obtemperetis, præcipimus ea autoritate, quam scitis diuinitus attributam esse legibus. Aliæ sunt ipsa uox Decalogi, quarum Deus immediatè author est: Aliæ sunt additæ optimo consilio piorum principum. Præcipit autem Deus utrisq; obedire, & uindex est petulantiæ & contumaciæ in utroq; legum gradu. Vt igitur obtemperetis, moneamini primùm cogitatione sapientiæ & uoluntatis Dei, qui est fons & defensor iusticiæ: Deinde communi tranquillitate, quam propter conseruationem societatis humanæ tueri debemus: Tertiò propria utilitate. Est enim

immota ueritas diuinitus tradita: Non erit benè impio. Parcite etiam Ecclesiæ, cui cùm necessaria sit doctrina, scholæ conseruandæ sunt. Ac debebat post gradum Ministrorum Euangelij, agmen scholasticum flos & decus esse Ecclesiæ. Et est flos præcipuus, pij senes Doctores, & pij adolescentes, quales multos in hoc nostro cœtu esse non dubito. Ac utinam non essent admixti alij efferi, qui Cyclopica immanitate Deum, Leges, Ecclesiam, honestam societatem, & omnia uirtutum officia contemnunt. Oro autem Filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christum, crucifixum pro nobis & resuscitatum, λόγον καὶ εἰκόνα ἀΐδιον ἀϊδίου πατρὸς, sedentem ad dextram æterni patris, ut det dona hominibus, ut semper Ecclesiam sibi in his regionibus colligat, & gubernet ac protegat hanc Academiam, & in ea uos adolescentes Deum rectè inuocantes, ut semper sit hæc Academia talis cœtus, in quo regnet & uerè adsit filius Dei, sicut scriptum est: Vbicunq; sunt duo aut tres congregati in nomine meo, in medio eorum sum. Pia schola sine ulla dubitatione est templum Dei, & congruat ad dictum: Domus mea, domus orationis uocabitur. Vos quoq; pij adolescentes quotidianis uotis petite, ut Deus uos & totam Ecclesiam gubernet, etiamsi multi admixti sunt, quorum uoluntates non sunt piæ, tamen Deus exaudiet piorum gemitus, & eos seruabit, & ut nos seruet & gubernet, propter Filij

Filij sui gloriam, toto eum pectore oro.

DIXI.

ORATIO DE LEGIBVS.

QVò sæpius & quò plura de Legibus deq; humanæ uitæ gubernatione cogito, & causas tum in doctrina cœlesti, tum in Philosophia traditas, ipse mecum reputo, qui fiat, ut maxima pars hominum cœca, & uarijs ardens cupiditatibus, nec legum uoci, nec atrocissimorum suppliciorum metu coherceri possit, eò difficilius mihi est de legibus dicere. Deplorare magis communem generis humani imbecillitatem uelim, quàm multa de bonitate legum disserere inter adolescentes, quorum ætas nondum intelligere & amare has res diuinas, noticiam Dei, & iusticiæ, & ordinem uitæ à Deo impressum mentibus humanis, qui est effigies & imago mentis diuinæ, potest. Imo iuuentus non secus ac carcerem leges odit, quas existimat esse tristia & iniqua uincula naturæ ad uoluptatem conditæ. Nec solùm prima ætas, luxurians adhuc genuino succo & ignara humanarum miseriarum, & incauta, inimica est legibus: Sed etiam maxima pars grandiorum prospiciens pœnas contemptarum legum, sciens tamen indulget exitiosis

exitiosis cupiditatibus. Paris, Aegisthus, Sextus Tarquinius, Pausanias, Alcibiades, Marius, Catilina, & alij innumerabiles, dum libidini, ambitioni, cupiditati uindictæ morem gerunt, scientes accersunt sibi & alijs tristissimas calamitates. Si metu pœnarum & ingentium miseriarum, quæ certò comitantur delicta, non frenantur animi, quid legum uoce & laudatione proficere possumus? Nec noua est hæc querela. Semper homines sapientes doluerunt, uinci leges hominum petulantia & furoribus. Sed in hoc dolore consolemur nos mandato Dei. Etiamsi multi nec audiunt nec intelligunt nec curant leges, tamen earum uocem extare Deus inter homines uoluit. Ideo ab initio generis humani tradidit eas, & imperia constituit, ut leges, iudicia, pœnas, disciplinam, tuerentur. Obtemperemus igitur Deo, & legum uocem & libros in populis circumferamus, nec deterreamur hominum contumacia, sed sciamus nostros labores parti hominum prodesse. Audierunt uocem Dei sonantem ex monte Sina, sexcenta millia uirorum, quæ etsi magnæ parti eius multitudinis nihil profuit, tamen & tunc aliquorum mentes rexit, & reget semper aliquos ad omnem æternitatem. Nec frangamur animis, ut omnia doctrinæ & legum studia abijciamus, quia nullæ sunt firmæ & perpetuæ imperia, nullæ perpetuæ sedes doctrinæ. Olim in Aegypto & Phœnicia, postea in Asia & in Græcia fuerunt politiæ florentes, quæ

res, quæ fuerunt literarum & legum scholæ. Nunc ibi homines barbari sine iure uelut Cyclopes uagantur. Et metuendæ sunt similes uastationes in alijs gentibus. Etsi angi hoc metu sanos homines decet, tamen hac nos consolatione diuinitus proposita sustentemus. In hac fragilitate hominum & breuitate uitæ res ipsa ostendit, humanis uiribus non posse retineri eundem imperiorum statum. Alexander magna uirtute inchoauit imperij formam, sed eo extincto, qualis secuta est dilaceratio totius orbis terrarum? Nec quàm diuturna bella quæ leges et disciplinam in omnibus gentibus atrociter labefactarunt. Tales sunt subinde fatales pœnæ, & mutationes orbis terrarum, lugendæ quidem, sed tamen inter has confusiones scimus Deum seruare Ecclesiam suam, & aliquas politias iure & legibus constitutas, ut sint hospitia Ecclesiæ Dei, literarum & doctrinæ. Erunt ergò aliquæ respublicæ, ubi legum uocem audient, discent, sonabunt, colent aliqui non pauci, etsi maior semper & fuit & est & erit Cyclopum multitudo, qui leges contemnunt. Vtrunque igitur modesti homines, præsertim in schola, cogitent, uidelicet Dei mandatum esse, ut legum uocem custodiamus, discamus, doceamus, proferamus in priuatis & publicis consilijs: Et Deum semper aliquas politias seruaturum esse, quæ doctrinæ domicilia erunt. Nos igitur bona cum spe nostrum officium faciamus, nec legum studia abijciamus, etiamsi superbè

ſuperbè ac furenter eas contemnunt non ſolùm Turci, ſed etiam alij tyranni, & uulgi pars maxima toto orbe terrarum.

Hæc præfatus ſum ad confirmandos animos aliquorum, qui leuius ſentiunt de legibus, propterea quòd non ſatis frenare hominum audaciam poſſunt, aut mutatis imperijs alicubi delentur. Etſi hæc ita fiunt, tamen ſciamus leges Dei uocem eſſe, nec prorſus deleri poſſe, etiamſi diabolus, qui eſt author diſſipationum, ſubinde homines furioſos impellit, ut ſicut Gygantes aggeſtis montibus cœlum ferro perfodere conati ſunt, ita ipſi graſſentur aduerſus Deum & Leges.

Poſtquàm hæc præfatus ſum ad omnes, nunc alloquar tantùm ſtudioſos & modeſtos, & petam ab eis officium Deo debitum, & ipſis ſalutare. Propter Deum uos ſtudioſi & modeſti auditores oro atq; obteſtor, ut cùm homo ad imaginem Dei conditus ſit, cogitetis, quanto bono ornatus ſit homo, & quid ſit illa imago, & quantum malum, quanta miſeria ſit, imaginem illam uel corrumpere uel delere. De hac imagine, quia fons eſt legum noſtrarum & iuris, pauca adijciam. Vtrunq; uoluit Deus, cùm ſuam imaginem in hominem transfudit, uidelicet ut homo agnoſceret Archetypum, & ſe Archetypo ſubiectum eſſe debere ſciret. Ac ut agnoſceretur Deus, lumen humanis mentibus inſitum eſt, in quo, ut in

ut in ſpeculo noſtra corpora, ſic Deus aliquo modo cernitur, quòd ſit, qualis ſit eius uoluntas, & quòd congruere noſtram uoluntatem ad hunc Archetypum oporteat.

Cogitate quæſo, quantæ hæres ſint. Deus uult noſtras mentes tanquàm ſpecula eſſe, in quibus ipſe conſpiciatur. Vult nos tanquàm libros eſſe, in quibus ſuam ſapientiam digitis ſuis ſcripſit, docuit nos quid ſit Deus, uidelicet mens æterna & immenſa, & qualis ſit, uidelicet ſapiens, uerax, amans caſtitatem & iuſticiam, id eſt, æqualitatem, tribuens æqualia æqualibus ſine acceptatione perſonarum, bona bonis, mala malis, liberrimè agens, benefica, diligens homines, ut conditor, ac præſertim illud opus diligit, quod uoluit eſſe ſuam effigiem, & flagitans ut noſtra mens & uoluntas congruat cum ſua mente & uoluntate. Hanc admirandam ſapientiam, legimus & diſcimus in ipſa conſideratione humanæ mentis. Nec ulla hominum aut angelorum eloquentia tanta eſt, quæ ſatis dicere poſſit, quantum ſit hoc decus, quòd Deus hoc tanto munere & tanta luce, ſimilitudine & ſocietate ſuæ mentis, nos ornauit.

Sed (proh dolor) non aſpicimus hanc imaginem, nec contemnimus tantùm, ſed etiam obruimus cœno & ſtercoribus. Fulget in mente noticia inſita à Deo, quòd ſit Deus, rectè facientes approbans

bens & defendens, contrà uerò ſceleratos puniens. At Epicurei pugnantes cum hac ipſa luce, furenter diſputant, nullam eſſe prouidentiam. Lux diuina docet, non eſſe rapiendam alterius coniugem, ſed Paris, Aegiſthus, & alij multi rapiunt. Docet lux eadem diuina, non mouenda eſſe bella ciuilia, rapiendæ dominationis cauſa, ſine ordine legum, & Deum uelle, ut legitimos magiſtratus ueneremur, ſimus pacis cuſtodes, non inflati appetamus ſublimes gradus ſine uocatione, ſed amemus humilia. At Marius, Catilina, Antonius, Borgias, & alij innumerabiles, elati ambitione, bella ipſis & multis gentibus exitialia mouerunt. Ita conculcatur imago Dei à maxima parte hominum.

Sed ſtudioſi ac modeſti ſeſe ipſi aſpiciant, ac admoniti hac Dei imagine Deum quærant, & confiderent uerè diligi humanum genus à Deo conditore, & amante ac fouente humilia, ac uiciſſim à nobis poſtulari, ut noſtra uita ad hanc imaginem congruat.

Deinde & illud reputent, hanc legum doctrinam, quam profitemur, ex hac imagine Dei deſcriptam eſſe, & noſtros libros enarrationem eſſe diuinæ imaginis. Quod qui agnoſcent, ut res eſt, uenerari leges, tanquam ſapientiæ Dei æternæ riuulum, incipient.

Eſt igitur fons iuris noſtri, ut dixi, imago illa Dei. Sed accedere oportet ſapientum gubernatorum conſilium, qui, Deo mentes eorum gubernante, ſagaciter illam in natura hominis lucem cernunt. Idq; etiam Dei opus eſt, mentes gubernatorum regere, ut uera & iuſta deprehendant, ſicut Salomon inquit: Diuinant labia regis, id eſt, Deo gubernante cernunt & eligunt uera & iuſta. Itaq; leges inferiorum, congruentes cum imagine Dei inſita humanis mentibus, reuera ſunt ſententiæ diuinæ, & explicatio legis Dei. Quod cùm uerißimum ſit, excitemus animos noſtros ad amorem & reuerentiam legum.

Hæc in præſentia ad commonefaciendos ſtudioſos & modeſtos breuiter dixi, quæ ſcio ſæpè in hac ſchola repeti. Deum oro, ut ipſe nos adiuuet & regat, ut uita noſtra congruat ad legem, quæ eſt ſapientia Dei, & omnes actiones noſtræ nobis & toti generi humano ſint ſalutares.

DIXI.

DECANVS COLLEGII PHILOSOPHICI BARTHOLOMÆUS Caltreuter Croſſenſis.

QVi λόγος æterni uiuenſq; parentis imago
Chriſte, pij cuſtos agminis atq; caput: (es

Noſtra tibi meritas referunt iam pectora laudes,
Oraq; idem ſenſu conueniente ſonant:
Tu quòd uicturum ſemper tibi colligis agmen,
Cui regni impertis munera ſumma tui.
Dicimus & grates, quòd maieſtate relicta
Cœleſti nobis nuncius arce uenis.
Et noſtram aſſumis mirando fœdere carnem,
Vt places iram uictima grata Dei:
Eiq; Patris gremio decreta arcana reuelas,
Quæ ſeruant noſtram, quod manet omne, genus.
His ſine non horam lapſus potuiſſet Adamus
Viuere, nec uultum ſuſtinuiſſe Dei.
Sed tu Saluator legati munere miſſus,
Conſilio profers nuncia dicta nouo.
Sic & non aliter cœtum tibi colligis ipſe,
Cùm ſacri uerbi dogmata pura ſonant.
Tunc dociles animos luctanti in pectore flectis,
Et uires addens in tua iuſſa trahis.
Aſſimilaſq; tibi ſundens ſpirabile numen,
Quod mentes ſenſu lætificante fouet,
Nec uox doctrinæ uentura ad ſecula mundi
Seruari, niſi te Chriſte iuuante, poteſt.
Ergo ut diſcentes ſeruet tua dicta precamur,
Et λόγος in nobis uiuus adeſſe uelis.

Sic miranda tuæ ſeruaſti ſemina gentis,
Quando Paleſtinus bella timebat ager.

Zacharias

Zacharias uixit, Lamyri cùm ſæua tyrannis,
Immani ſceleri miſcuit omne nefas.
Ter decies hic mille uiros crudeliter enſe
Perdidit, ex Abrahæ poſteritate ſatos.
Nec tamen hac animus potuit ratione tyranni
Expleri, creſcit ſanguinis atra ſitis.
Hoc ſcelus atroci ſcelere auget, & omnia reddit
Plena metus, uires uis inimica capit.
Eloquar an ſileam? cœcis incluſa cauernis,
Gens captiua famis fertq; doletq; moram.
Hinc mactatorum carnem conſumere fratrum
Cogitur, & ſtomachum ſic ſaturare ſuum.
Hîc aliquis mergit ſua flens in uiſcera, fratris
Viſcera, cui ſummo iunctus amore fuit.
Tunc fuit Ebrææ facies triſtiſſima terræ,
Viciniſq; ſimul fabula ſpreta locis.
Sed tamen hos inter motus furiaſq; potentum,
Omnia cùm fatis ingemuêre ſuis,
Abiades ſacra natus de gente ſacerdos,
Cum paruis tectis tutus ab hoſte fuit.
Incolumeſq; ſacri cunæ manſêre Iohannis,
Qui primus Chriſto præco futurus erat.
Quin & caſta parens Chriſti, montana pererrans,
Libera ab inſidijs continuauit iter.
Sic quoq; parua Deus ſibi nunc examina ſeruat,
Ne mundi pereant exanimata malis.
Vtq; adſis nobis hoc tempore Chriſte, rogamus,
Et regno ſerues inſita membra tuo.

Vis autem noſtram ne frangat inertia mentem,
Officij memorem quemlibet eſſe ſui.
Fortiter & iuſſos nos uis urgere labores,
(Vtq; decet) ſtudijs inuigilare bonis.
Hac ſpe nos fretos iam nulla pericula terrent,
Sed ſumus auxilio turba animoſa tuo.
Et facimus noſtros conſueto more labores,
Vt doctrina ſuum poßit habere decus.
Si fuerint igitur quos non ſubijſſe pigebit
Cenſuram, ſua dent nomina, more ſcholæ.
Non labor his deerit noſter, nec amica uoluntas,
Semper & ingenijs officioſa bonis.

Iohannes Ricardus.

DECANVS COLLEGII DOCTORVM ARTIS MEDICAE, Iacobus Milichius, Doctor artis Medicæ.

ET corporibus opitulatur ars medica, & confirmat adſenſionem de Deo, & de prouidentia in animis hominum, conſideratio fabricationis humanorum corporum, & remediorum efficacia. Nam aſpiciens mirandam artem in noſtris corporibus fateri cogitur, hunc mundum non caſu ex Democriti atomis extitiſſe. Quærit igitur opificem, & diſcit, qualis ſit, quomodo uelit regi homines, & quomodo ſeſe nobis communicet. Videt & in efficacia remedio-

rum præſentiam Dei. Quare ſapiens uetuſtas coniunxit hæc ſtudia, Theologicum, & Medicum: Fueruntq; ijdem Prophetæ, & Eccleſiæ Doctores & Medici. Nohæ Vinum monſtratum eſt, Abrahæ Balſamum, & medicatus eſt Ezechiæ Eſaias. *Fuit & in hac Academia primus Lector theologicus* MELLERSTADIVS. *Amabat & doctrinam medicam, & multa remedia norat. Reuerendus uir* D. MARTINVS LVTHERVS, *Fuitq; filio hortator, ut huic doctrinæ ſeſe dederet. Cogitantes igitur de utilitate, & de dignitate artis, & de ueterum ſapientia, & iudicijs, hoc ſtudium amemus & ueneremur. Cumq; die Iulij 29. gradum Doctorum in arte medica duobus clariſſimis uiris,* PAVLO LVTHERO, *Reuerendi uiri* D. *Martini Lutheri filio, &* SEVERINO Göbel *Regiomontano, Deo iuuante publicè decernere conſtituerimus, hortamur omnes Doctores, Magiſtros, & auditores, ut ad eam renunciationem gradus conueniant, & hoc officio iudicium de optimis artibus declarent, ac ſimul in illo publico congreſſu Deum fontem uitæ & ſapientiæ orent, ut & uires corporibus tribuat, & doctrinas ſeruet. Vtrunq; enim Dei opus eſt, uitæ conſeruatio, ut ſcriptum eſt: Ipſe eſt uita tua, & longitudo dierum: Et ſapientiæ conſeruatio, ſicut Daniel inquit: Deus dat ſapientiam intelligentibus. Hæc dona à Deo æterno patre Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui uerè conditor &*

custos est generis humani, tribui uobis omnibus precor. Datæ die Iacobi. Anno 1557.

ORATIO, QVAM MAGNIFICVS D. RECTOR, GENEROsus Baro in Sonneck, &c. Dauid Vngnad, ad Senatum Academiæ, & alios conuiuas suos, quos ad prandium inuitârat, die 28. Iulij habuit, cùm mortuo Illustri parte suo à fratre domum reuocaretur.

CLarißimi Viri, eruditione & uirtute præstantes, Præceptores carißimi: Scio uos hortari adolescentiam, ut Cyri historiam à Xenophonte scriptam, sæpè multumq; legamus, quam quidem narrat Cicero Scipionem semper in manibus habuisse. In ea historia legimus, disciplina Persica in iudicijs accusatos & punitos esse ingratos, & expreßè dicitur: Ingratitudinem esse maximam ductricem ad omnia turpia. Μεγίστην ἡγεμόνα ἐπὶ πάντα τὰ αἰσχρά. Cohorresco legens tantam uituperationem, ac Deum toto pectore oro, ut meum animum, linguam, & uoluntatem flectat ad ueram & perpetuam gratitudinem erga ipsum, & erga Dominum nostrum Iesum Christum, & erga homines benemeritos.

Ac nunc coram uobis testibus, celebro Deum æternum, patrem Domini nostri Iesu Christi pro

pro hoc ingenti beneficio, quòd me ad agnitionem filij uocauit, & quidem quòd in hac uestra Ecclesia mihi semina necessariæ doctrinæ præbuit, quæ hîc maiore perspicuitate proponitur, quàm alibi. Deinde profiteor me uobis gratitudinem & omnia gratitudinis officia debere, pro uestro labore, & pro singulari erga me beneuolentia, quam cùm alijs rebus, tum uerò etiam hoc honorifico de me iudicio uestro declarastis, cùm me fungi magistratu uoluistis. Pro his omnibus beneficijs promitto me gratum fore in tota uita mea, & in tota æternitate. Quanquàm autem non est officiosum, si nulla grauis causa sit, discedere ex Academia gerentes magistratum, antequam legitimo tempore deponendus est: tamen uobis tristißima causa nota est, quæ me domum reuocat, quòd orbati carißimo patre de domesticis negotijs nos fratres deliberare cogimur.

Excrucior itaq; multiplici dolore, quòd immatura morte pater à nobis auulsus est, quòd studia doctrinarum, in quæ bona cum spe ingressus sum, interrumpuntur, & domesticis difficultatibus conflictamur. Oro igitur ut mihi benignè concedatis, ut & nunc deponam Magistratum, si ad iustum tempus adesse non possem, & domum redeam. Id ut publicè peterem, iam uos ad prandium uocaui, quod uolo in hoc meo discessu simul esse fœdus mutuæ beneuolentiæ inter nos. Vosq; oro, ut beneuolentiam erga me uestram non sinatis extingui.

Ego uicißim & Academiæ, & uobis perpetuam gratitudinem promitto, & filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christum crucifixum pro nobis & resuscitatum, λόγον ψυχῆ εἰκόνα ἀίδιον ἀϊδίου πατρὸς oro, ut nos omnes gubernet, & protegat, & regat labores docentium. Sicut inquit: Ego sum uitis, uos palmites. Sine me nihil potestis facere. Hunc filium Dei Dominum nostrum Iesum Christum oro, ut semper nos sibi palmites faciat, & semper inter nos sibi æternam Ecclesiam colligat. Dixi. Die 28. Iulij.

DECANVS COLLEGII PHILOSOPHICI IN ACADEmia Vuitebergensi, Bartholomæus Calkreuter Crossensis.

SAepè & hortamur uos, & obtestamur, ut propter gloriam Dei, & propter salutem uestram & Ecclesiæ, ametis exercitium quotidiè recitandi Symboli Apostolici. Grata est Deo ipsa fidei professio, & uobis commonefactio est dulcissima de summis Dei beneficijs, de creatione, & assidua conseruatione naturæ, de redemptione hominum per filium, de auxilio spiritus Sancti, de collectione Ecclesiæ, & de miranda consuetudine Ecclesiæ in tota æternitate, in qua Deus erit omnia in omnibus. Est autem necessaria consolatio, in tantis confusionibus generis

generis humani, scire filium Dei semper Ecclesiam collecturum esse uoce Euangelij, & uelle, ut doctrinam quam tradidit discamus, sicut scriptum est, πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, καὶ τῇ διδασκαλίᾳ. Certissimum est igitur, necessaria esse doctrinæ studia, ac lætemur, quod scimus hanc nostram militiam Deo placere, & petamus ab eo auxilium. Etsi autem optanda est maior disciplinæ severitas, tamen in hac languida & delira mundi senecta, quantum possumus, doctrinæ propagationi seruiamus, quod mediocri studio facimus. Necessaria est autem exploratio doctrinæ in discentibus, Atq; utinam sæpè à singulis auditoribus reposcere traditam doctrinam possemus. Sed in hac disciplinæ laxatione fit hoc quoq;, ut multi fugiant examina. Laudandi igitur sunt, qui censuram nostrã subeunt. Et cùm iam horæ prima uocati sint ad publicum examen hi, qui gradum Magisterij Philosophici petunt, hortamur Collegas nostros & alios Magistros, ut ad hanc exploratorem doctrinæ eorum, qui gradum petunt, conueniant. ὁμιλία ἔπικτε τέχνας, inquit Euripides. Ac profectò necessaria est sententiarum collatio. Quare honesti & docti uiri non desint huic labori. Nec dulcius quidquam uiris sapientibus esse potest collatione iudiciorum de Deo, & de operibus Dei & illa æterna Academia, ad quam hæc nostra studia Tyrocinium esse Deus uoluit, eamq; ob causam

ipse ea tuetur & regit, & ut perpetuò nos protegat, oramus, Amen. Die 2. Augusti. 1557.

VICERECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS.

VIdimus Reuerendum uirum Martinum Lutherum filia uirgine natu maxima mortua, fundere magnum flumen lacrymarum, cùm quidem alioqui in morbis & periculis firmissimo animo esset. Sed στοργαὶ, quæ in optimis naturis sunt eximiæ, lacrymas mouebant: Sicut & Clemens refutans Stoicorum deliramenta, qui dicebant, cor debere esse sine ullo adfectu, narrat Petrum Apostolum lacrymasse, cùm uxor ad supplicium in confessione duceretur, & tamen eam inter lacrymas confirmasse. Sunt στοργαὶ & pars imaginis Dei in nobis, & sunt commonefactiones de amore Dei erga nos. Quare dolorem parentum, qui lugent amissa Sobole, non putemus infirmi animi signum esse, sed honesti, qui suorum desiderio adfici debet.

Euocata est autem ex hac mortali uita infantula MARGARIS, *filia* uiri Nobilis Georgij à Kunheym, & Margaritæ filiæ Reuerendi uiri D. Martini Lutheri. *Etsi autem parentes sunt in mœrore, tamen lenitur eis dolor hac uoce filij Dei: Non est uoluntas æterni patris, ut pereat unus de*

de paruulis istis. Cumq; infantum funeribus admonesse nos deceat, ut testemur nos sentire, esse eos hæredes uitæ æternæ, hortamur Magistros & Scholasticos, ut hora duodecima conueniant ad huius infantulæ funus, & ibi singuli sese & Ecclesiam pia precatione Deo commendent. Datæ die 3. Augusti, Anno 1557.

DECANVS COLLEGII PHILOSOPHICI IN ACAdemia Vuitebergensi, Bartholemæus Calkreuter Crossensis.

EXtat Epicteti dictum, quod notissimum sit omnibus, & sæpè cogitetur: Εἰδέναι χρὴ, ὅτι οὐ ῥᾴδιον δόγμα παραγινέσθαι ἀνθρώπῳ, ἐὰν μὴ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὰ αὐτὰ καὶ λέγῃ τις, καὶ ἀκούῃ, καὶ ἅμα χρῶτο πρὸς τὸν βίον. *Id est: Sciendum est, quòd non facile sit homini comprehendere doctrinam aliquam, nisi quotidie eadem & dicat aliquis, & audiat, & simul in uita transferat ad usum.*

Hac grauissima sententia commonefacti sciant & docentes & discentes, eadem elementa necessariæ doctrinæ sæpè & uarijs modis repetenda esse. Ideo in scholis exercitia instituta sunt lectionum, disputationum, Explorationis studiorum,

ut una

sit uarijs modis inculcata & repetita doctrina discentibus familiarior fiat.

Et Plato inquit: πολλάκις δὲ λεγόμενα, καὶ ἀεὶ ἀκούμενα, καὶ πολλὰ ἔτκ, μόλις ὥσ, πῦρ χρυσὸς ἐκκαθάιρεται μετὰ πολλῆς πραγματεῖας. Id est: *Etiam cùm sæpè doctrina eadem repetitur, & semper auditur multis annis, uix tamen ut aurum perpurgatur, cum magnis exercitijs. Hæc scripsit Plato senex.*

Ac nos quidem in docendo assiduè res easdem repetimus, etsi fastidium delicatis repetitio adfert. Vtinam uerò & à singulis auditoribus sæpè reposcere dictata possemus. Sed in hac laxatione disciplinæ id fieri non potest. Aliquam tamen occasionem explorandi studia iuuentutis præbet consuetudo decernendi gradus, quam propter hanc utilitatem retinuimus. Et prodesse explorationem studijs illi ipsi fatentur, qui sese ad eam præpararunt. Spernuntur hæc exercitia in hac barbarie temporum, & censuram docentium plurimi fugiunt. Hæc contumacia & studia languefacit, & nocet moribus. Quare illi qui hanc consuetudinem explorandi doctrinam conseruare student, rectè faciunt, qui quidem sciunt se multa utiliter moneri. Cùm autem sciatis Ecclesiæ Dei necessariam esse doctrinam, obtestamur omnes propter gloriam Dei, & salutem animarum, ut rectè discant fontes doctrinarum, ne postea stolidè & impudenter uociferentur de rebus ignotis,

ignotis, sicut ille, de quo dicitur in ueteri uersu: ἄπαντα ἐξίζας, καὶ συνιεὶς οὐδὲν ἔρ.

Oramus autem filium Dei Dominum nostrum Iesum Christum, sedentem ad dextram æterni patris, ut dona det hominibus, ut ipse nos clementer gubernet, & pia studia doctrinarum extingui non sinat. Regat etiam hos, quibus cras decernetur gradus Magisterij Philosophici, ad cuius renunciationem ut conueniatis, petimus, & ut publicum sit testimonium, & ut precationem uestram nobiscum coniungatis. Datæ die 4. Augusti, Anno 1557.

STVDIOSIS ARTIVM DICENDI.

CVm multis de causis doctrina de fine hominis diligenter animo infigenda, & assidua cogitatione recolenda sit: tùm certè in explicatione Artium dicendi necessaria est. Deducit enim nos cogitatio de fine ad fontes artium inquirendos. Ideò enim Deus statim in prima creatione nobis suæ imaginis societatem communicauit, ut agnoscentes eum qualis sit, & aspicientes naturam & opificium Dei, præcones essemus laudis diuinæ. Deinde in hac ciuilis uitæ consuetudine alijs doctrinam de Deo, de natura rerum, de mirandis operibus diuinis impressis in natura, de uirtute & eius cultura, impertiremus.

Hoc

Hoc consilio Deus transfudit in mentes humanas suæ lucis & sapientiæ radios, ex quibus artium initia constituuntur, & ortus, connexiones ac progressiones dijudicantur. Vt enim oculis nostris indita ac communicata est uis quædam, uidelicet, præstantissimus ille humor Crystallinus, in quo immediatè fit uisio, quo obiecta cernimus, & colorum discrimina dijudicamus: Ita menti insita lux est, ex qua artes extruuntur, & res quales sunt intelliguntur. Ille aspectus rerum antea ignotarum dicitur INTELLECTVS, qui sanè imperfectus esset, nisi Deus addidisset linguæ & orationis beneficium, qua res à nobis intellectas tanquam in alterius mentem transfundimus, & nostrarum mentium imagines alijs cernendas exhibemus. Sunt igitur artes dicendi, ac inprimis DIALECTICA ac RHETORICA, uelut lumen quoddam impressum naturæ, monstrans uiam ac rationem res animo conceptas propriè, perspicuè ac dextrè alijs exponendi.

Etsi autem hoc naturale lumen omnibus hominibus commune est, quo ingeniosi etiam sine arte multa ratiocinantur congruentia: tamen cùm, ut cæteræ noticiæ nobiscum natæ, ita hoc lumen post lapsum primorum parentum ualdè obscuratum sit, & ipsi ingeniosi destituti arte in ratiocinando sæpè aberrent, connexionum causas ignorent, & alij magis alij minus Eloquentiæ studia naturali inclinatione

adiuti arripiant: Deus immensa bonitate excitatis Heroicis & excellentibus uiris artem naturali luce notam in certa præcepta retulit, quibus naturale lumen obscuratum expoliretur & excoleretur. Ideo Albertus Durerus, nostræ ætatis Apelles, dicere solitus est, Homines ingeniosos sine arte similes esse speculo non expolito, quæ sententia his uersibus exposita est:

Vt nulla è speculis rudibus resplendet Imago,
Ni sint artificis ritè polita manu:
Ingenij sic usus erit non ullus acuti,
Doctrinæ si non eruditur ope.

Agnoscentes igitur hoc diuinum beneficium, cuius magnitudinem cogitatione non satis assequi possumus, grati simus Deo, quòd excellentia ingenia regit & adiuuat: Deinde & Præceptori nostro reuerenter colendo, qui de hac tota nostra militiæ & uniuerso choro scholastico præclarè meritus est, quòd in dicendi Artibus præcepta utilissima ac maximè necessaria, adhibitis illustribus exemplis tradiderit.

Cùm igitur ex consilio Reuerendi D. Præceptoris, usitati libelli Rhetorices repetitionem instituerim, publicè illud significandum duxi, ut si qui essent, quibus hic noster labor usui ac emolumento

lumento esset futurus, conuenirent ad hæc Scholastica exercitia, de quibus dulcissimè scriptum est: Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem. De me ita uelim studiosi iudicent, me operam daturum, ut mea fides ac diligentia bonis probetur. Vt autem utilitas horum exercitiorum conspectior fiat, præmittam crastino die hora sexta in Medicorum collegio quædam de laudibus ac utilitatibus Eloquentiæ. Vuitebergæ 5. Augusti, qui est dies reuocati Ciceronis ab exilio, Anno urbis conditæ 697. Aetatis suæ, anno 50.

Petrus Sickius
Rentzburgensis.

PHILIPPVS MELANTHON S. D.

HOdie non prælegam, quia cum iam simus iter ingressuri, multi pauperes Scholastici literas flagitant. Oro autem filium Dei Dominum nostrum Iesum Christum, custodem Ecclesiæ suæ, qui dixit: Ego sum uitis, uos palmites, ut nos gubernet. Vos etiam propter Deum obtestor, ut uos ipsos & nos Deo pijs precibus commendetis, & modestiæ uestræ Ecclesiam ornetis. Die 14. Augusti. 1557.

CARMEN

CARMEN PHILIPPI MELANTHONIS SCRIPTVM IN ITINERE, ad Rectorem & professores inclytæ Academiæ Marsburgensis, die 23. Augusti, Anno 1557.

CVm relit Assyrijs Isaci gnatus ab oris,
Vxores secum filioloſq; trahens,
Nec tantum ignotas gentes & barbara corda,
Verum etiam socerum, fratris & arma timet.
Hunc λογι gnate Dei tua dextera texit, opemq;
Luctanti, ut claudus uinceret ipse, tulit:
Sic iter ingressos nos ad certamina sæua,
Plena furura odij, plena futura doli,
Protege gnate Dei, nos consilioq; guberna,
Hostilis rabies ne nocuisse queat.
Vt uerò Isacidæ concessit Amygdalus umbram,
Vrbis & exiguæ tas dedit hospitij:
Sic nos excipiat fessos Academia uestra,
Quæ candore suo uincit Amygdalinum.
Non fertur casu natura sine ordine, sed mens
Formatrix rebus signaq; uimq; dedit.
Fructus Amygdalinus foris est lanugine cinctus,
Dura magis sub qua lignea claustra iacent.
Nucleus in medio suauis latet, atq; salubris,
Qui cibus est nobis, & medicina simul:

Prima ætas molli doctrinæ uoce regenda est,
Iucundisq; typis: ista putamen erunt.
Durior hinc custos lex est, sontesq; trucidat,
Ac omnes homines iudicat esse reos.
Sed trepidis Euangelij uox grata medetur,
Hæc sunt Isacidæ significata seni.
Ergo scholæ similis credatur Amygdalus esse,
In qua doctrinæ uox sonat una Dei.
Congruit hoc etiam, Vulpes quòd Amygdalæ amaræ
Gustatæ subita morte necare solent:
Sic Schola flexiloquos extinguit casta Sophistas,
Ars quibus Archilochi Vulpis & acta placent.
Vestra igitur cùm sit custos Academia ueri,
Quærimus hîc umbras nos quoq; Amygdalinas.
Sed iura hospitij date xenia, mitia uina,
Sintq; unum in uero pectora nostra Deo.

IN EVRIPIDIS TRAGOEDIAM CVI TITVLVS Orestes.

AD diem Martis, Deo iuuante, auspicabimur interpretationem Tragœdiæ Euripidis, cui titulus est Orestes. Eam ueteres inter præcipuè illustres huius scriptoris fabulas numerârunt. Et meo quidem iudicio, hæc si non primum, certè secundum locum obtinebit. Tantum in ea salutaris doctrinæ est, tàm uenustæ imagines, tàm graues sententiæ,

tentiæ, tàm deniq; multa & splendida orationis lumina, ut nulla facilè huic palmam præripiat.

Pingitur autem CALVMNIA, & quanta eius ad nocendum potentia sit, ostenditur. Orestes enim & Electra soror, & Pylades amicus, per calumniam circumuenti, iniquo iudicio condemnantur. Attamen cùm ad discutiendum id periculum uaria agitassent consilia, tandem diuinitus liberantur. Nam calumnia ut aliquantisper quidem errore audientium multum potest: Ita progressu temporis eius uires labefactatæ, tandem eliduntur, iuxta sententiam Demosthenis: Διαβολὴ καιρῷ μὲν ἰσχυρὰν ἐργάζεται τοῖς ἀκούουσιν τὴν ὑπόληψιν· χρόνῳ δὲ πάντων ἀσθενεστέρα γίγνεται.

Pinguntur autem in hac fabula plura genera calumniæ. Nam iudicium seu concio describitur, in qua uariæ dicuntur sententiæ, & fit, quod ferè fieri solet: Pars maior uincit meliorem.

Est uerò acta hæc fabula in medio æstu belli Peloponnesiaci, cùm iam utriq; Athenienses & Spartani, difficultatibus belli languefacti inducias facere pararent, quas deinde turbauit fax patriæ Alcibiades.

Incredibile est, quanta cum utilitate hanc fabulam studiosi cognituri sint, in qua explicanda ego quidem, auxiliante Deo, enitar, ut auditores neq; sedulitatem, nec fidem in me desiderent.

Deus nobis clementer adsit, & præceptores nostros tueatur, pacemq; ac tranquillitatem ad operas nostras scholasticas, & hæc pulcherrima studia colenda largiatur, per Christum redemtorem nostrum, Amen.

Vitus Ortel
Vuimsemius.

IN PRAELECTIONEM MATTHAEI EVANGELISTÆ.

REfert Gellius, Alexandrinam Bibliothecam à Ptolemæo Aegypti rege, cui Philadelphus nomen fuit, maximis sumptibus apparatam, habuisse septingenta millia uoluminum. Ego quoties & multitudinem uoluminum, & propensionem optimi Regis ad pia studia, tùm in uersione sacræ scripturæ conficienda, tùm in hac Bibliotheca instruenda consilero, collatione seu potius ἀντιβόλῳ nostræ ætatis, plane obstupesco. Scribitur Ptolemæum quindecim talenta, hoc est, nouem millia aureorum seu coronatorum in librorum Sophoclis & Euripidis transcriptionem insumpsisse, quibus Bibliotecam instrueret. Profectò dolendum est, tam tam copiam optimorum librorum tam miserè à multis incensam periisse, bello Alexandrino priore circa annum mundi 5920. ante natum Christum

45

45. *Et non dubium est, quin singulari iudicio optimos quosq; Ptolemæus conquiri & deligi curârit.*

Nostra ætate D. Iohannes Iacobus Fuggerus summa cum laude in Germania Augustæ Vindelicorum magnis sumptibus Bibliothecam instruit, cui uelut alterum Eratosthenem custodem & inspectorem præfecit uirum clarissimum D. Hieronymum Vuolfium, qui de illa sic scribit:

ἐν βίβλοισι δ' ἐγὼ τέρσαισι κυλίνδομαι ἀεί,
ὅσσα ὁ παμφαίνων οὐρανοὲς ἄστρα ἔχει.
ὀφθαλμῷ μὲν τῇ μὲν καρποῦς, τῇ δ' ἄνθε', ἐρευνῶμι,
τῇ μὲν ἀεὶ ἐυμαθίης εἵνεκα, τῇ δὲ χαρῆς.
ἀντὶ μεθ' οὐρ πάντων ἀιρεῦμαι βιβλιοθήκην,
φιλαρίλω, εὐχῆς κρείττονα τοῦδε φίλων.

Pio etiam studio Amplissimus Senatus inclytæ Reipublicæ Vratislauicæ Bibliothecam instituit. Et optandum esset, plures Respublicas ad imitationem horum exemplorum accendi.

Agamus autem Deo gratias, quòd tamen aliquorum animos excusitat ad studium conseruationis & propagationis honestarum literarum, quæ sine lectione utilium librorum in hac ingeniorum debilitate & ignauia frigent & pereunt. Oremus etiam Deum, ut animis Principum, & aliorum, penes quos est rerum potestas, amorem erga bonas literas instillet, ut aliqui sint, ad quos hodie desertæ, conculcatæ & spretæ Musæ, refugium quandam tulumcunq; habere possint.

Faciamus quoq; nos ea, quæ officij nostri sunt, & libros optimorum autorum, qui Dei beneficio adhuc supersunt, diligenter legamus, ne nostra socordia prior & aix magno labore pulsa barbaries, Ecclesijs & Scholis obrepat denuò. In primis autem rationem Ecclesiæ habeamus, & in studio doctrinæ cœlestis simus circumspecti, eligendo uidelicet eos libros, quorum authoritas non est dubia, ut sunt libri Prophetici & Apostolici, & alij nonnulli, qui non dissentiunt à Prophetarum & Apostolorum doctrina. Hos potissimùm cognoscamus, progrediendo postea ad alia quædam, quæ illis cognitis dextro iudicio legi possunt.

Eo consilio, pio & utili, grammaticam Euangelicæ historiæ à Matthæo scriptæ enarrationem pro mediocritate mea instituam, dum nunc spacium, tempus, & otium nobis uacant, absentibus Præceptoribus nostris, quibus ut iter faustum, & reditus incolumis contingat, sedulò Deum orare debemus. Hortor autem studiosos, ut diligenter fontes doctrinæ cœlestis cognoscere studeant, qui ex Matthæo quoq; hauriendi sunt: & magis ad lectionem & piam precationem sese adsuefaciant, quàm ad cauillationes disputationum. Filius Dei Dominus noster Iesus Christus seruet & gubernet Ecclesias in Germania, & alibi, & faciat ut semper in ipso unum simus. 11. Calend. Septembris, Anno

Anno Christi supra sesquimillesimum quinquagesimo septimo.

Nicolaus Selneccerus.

EPITAPHIVM CONIVGIS MELCHIORIS FASOLDI.

Corpus Apolloniæ cubat hoc mortale sepulchro,
Quæ sata Gunterodæ sanguine gentis erat:
Nuptáq; non humili celebratis laude maritis,
Antè tibi Cruciger, deinde Fasolde tibi.
Castæ Deo studuit uera pietate probari,
Exemplum studuit coniugis esse bonæ:
Sedula, frugalis, uerax, moderata, benigna,
Desidiæ, litis, luxuriæq; fugax.
Quatuor hæc natas, tria masculа pignora lecti,
Te peperit, Cruciger, facta parente parens.

Tcq; Fasolde duas peperit genitore puellas:
Militiæ nouies fida ministra suæ:
Imbuit & sobolem pietatis lacte renellam,
Vnde fides animis affluit, unde salus.
Tres natæ, puer unus adhuc monimenta prioris
Coniugij uiuunt de bonitate Dei:
Parua superstes adhuc blanditur & una Fasoldo,
Legitimi pignus filia dulce thori.

Hanc reliquam sobolem, tibi Christe, piumq; maritum
Commendans precibus iam moritura pijs,
Commendans animam fugientem, exordia uitæ
Hausit, non dubia speq; fideq; nouæ.
Ergo redemptoris gremio susceptus Iesu,
Viuit Apolloniæ Spiritus ante Deum:
Lætaturq; sciens fore rursus ut excita Christus
Iungat, & exuuijs uestiat ossa suis.

Obijt anno 1557.
28. Septembris.

EPITAPHIVM FILIOLAE FASOLDI.

INfantis Catharinulæ parentes,
Apollonia Melchior Fasoldus.
Dulcis filiolæ tenella membra,
Leni morte soluta, condidére
Hoc, ut tecta quiescerent, sepulchro,
Donec uoce resuscitata Christi,
Supremum uenientis ad Triumphum,
Vitæ læticia beatioris,
Claro & contuitu Dei fruantur,
Requiescunt in spe resurrectionis & uitæ æternæ.

Obijt anno 1557. 30. Ianuarij,
ætatis 49. Septimana.

VICE-

VICERECTOR ACADEMIAE VITEBERGENSIS.

Iacobus Milichius, artis medicæ
Doctor. S. D.

VTinam Scholastici hoc dictum, NOSCE TE IPSVM, *sæpè ac diligenter considerent, quod ut quàmplurimis hominibus in conspectu esset, literis aureis in templo Delphico scriptum fuisse dicitur. Ait autem* MENANDER, *hoc esse Nosse seipsum, cùm nostram functionem intelligimus, & id unum, quod nobis agendum est, agimus, cuius hi sunt uersiculi:*

τὸ γνῶθι σαυτόν ἐστὶν, ὅταν πράγματα,
ἴδησα σαυτοῦ, καὶ τί σοι ποιητέον.

Et Plato eos qui aliena agunt perinde ait facere, ut si quis manibus calceos, & pedibus aureos annulos induat.

Sciunt autem Scholastici, se ad hoc diuinitus destinatos, & à suis huc missos esse: Primùm ut doctinam de Deo discant, deinde & aliarum artium, quæ huic uitæ & gubernationi necessariæ sunt, cognitione se instruant, ac parent, & hoc unum, atq; unicè agant, ut Ecclesiæ Christi, ac reipublicæ usui esse possint.

 Dicun-

Dicuntur autem aliqui per Syluas ac saltus Illustrißimi Principis Saxoniæ Electoris oberrare, qui Bombardis uolucres petunt, Idq; ad Principem delatum est sermonibus eorum, quibus custodia saltuum ac syluarum demandata est. Quare Princeps peculiare mandatum hac de re huc misit, quo serio ac seuerè hoc prohibet, & præfectis mandat, ut delinquentes captos uinctosq; Dresdam mittant. Nos igitur hoc scholasticis hîc publicè significamus, ne quis se erroris aut ignorantiæ excusatione tueatur. Et serio ac seuerè prohibemus, ne scholastici in syluis uolucres syluestres bombardis petant.

Debet autem mouere unumquemq;, primùm authoritas Principis, adeò de omnibus nobis benè meriti, Deinde proprij periculi consideratio, ut obediat, Nam haud dubiè grauiter & seuerè punientur deprehensi. Persequantur et urgeant scholastici hîc tutò & utiliter potius studia sua, propter quæ huc missi sunt, quàm in Syluis cum tanto periculo, et iactura temporis ac studiorum, feras aut aues. Nos nostro officio functi hoc publicè hîc significandum duximus, Continebit autem bonos & bene educatos uerecundia, & honesti officij ratio, ut obediant.

In contumaces uerò & inobedientes Principi quoq; consilium, quo cohercantur, non deerit. Neq; postea proderit eis cùm inclamabunt priuilegia & immunitates, Hæ enim concessæ sunt honestis,

probis & studiosis, non contumacibus, & seditiosis immodicè suis cupiditatibus laxantibus. Et prouidendum nos immodicè suis cupiditatibus laxantibus. Et prouidendum est hos procul à scholis & cœtu scholastico abesse, ne contagio suo reliquos probos inficiant. Itaq; hîc publicè significamus, omnes qui hoc modo deprehensi fuerint, exclusos à Priuilegijs, nobis concessis, fore.

Cumq; his diebus Rustici trans Albim consensu sui magistratus instituent ludos, in quibus certabunt sagittis ad signum uolucris palo suspensæ, ac ex uicinis oppidis & pagis plures alij conuenient, hortamur scholasticos, ut non egrediantur, ac concedant Rusticis ut suos ludos suo more transigant, neq; ludos sua præsentia interturbent, quos post grauißimos labores meßis instituunt, & concedant illis, ut post exhaustos labores paulißper interspirent. Scitis frequentiam & largiores potationes plerisq; animum addere, ut dicant uel faciant, quæ non conuenit. Itaq; ut occasiones rixarum uitentur, seuerè prohibemus ne scholasticè egrediantur. Quod si quidam contumaciter contra Academiæ edicta egreßi fuerint, atq; si quid secus quàm uolunt, acciderit, hi sciant, quòd nullam habituri sint ab Academia defensionem, Sed magistratui ciuili in perpetuum relegati tradentur. Datæ die 4. Calend. Septembris, Anno 1557.

RECTOR

ANNO 1557.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS Lectori S. D.

PRecamur æternum Deum, qui Pater est Domini & Redemptoris nostri Iesu Christi, ut publica mala, & priuatas miserias nostras leniat, Spiritu sancto suo in Ecclesia docentibus, & cæteris gubernatoribus clementer adsit, dissidia doctrinæ atq; has horrendas Ecclesiarum lacerationes sanet, ac pœnas mitiget, per Christum filium suum, Amen.

Multa enim signa nobis rursum mutationem aliquam imminere prænunciant. Furit Satanas odio filij Dei & generis humani, contra manifestam Christi & Apostolorum doctrinam, in aduersarijs Euangelij. Nec minore conatu inter nostrarum quoq; Ecclesiarum doctores dissidia serit, Impendent undecunq; pericula, uastitas, & dissipatio Ecclesijs & Scholis pijs. Neq; ullo ex loco spes auxilij allucet, quàm à te uno, fili Dei, Iesu Christe, ancora & portus salutis nostræ in his procellis.

Accedit uerò & hoc signum mutationis imminentis, nequaquam indignum obseruatione piorum, quòd Deus interea ouiculas suas in stabulum & cubiculum suum colligit, & ne harum tristissimarum turbarum spectaculo crucientur, in aliam sedem

sedem atq; uitam eas transfert. Sicut & pia ac sancta Matrona CATHARINA Reuerendi Præceptoris nostri D. PHILIPPI MELANTHONIS coniunx, ex huius uitæ mortalis miseriis superiore nocte diuinitus euocata est. Quæ cùm salutiferam Euangelij de filio Dei doctrinam rectè atq; exactè teneret, & uera fide, castitate, ac uitæ sanctimonia eundem filium Dei coleret, ab eoq; ardentibus uotis, assidua precatione, gemituq; inenarrabili propagationem piæ atq; puræ doctrinæ, & de ea consensum docentium peteret: Neq; quicquam in uita sua magis cupidè aut maiore cum uoluptate faceret, quàm ut multis egentibus, Scholasticis & alijs, benefaceret, confecto in hac sanctimonia & innocentia uitæ suæ curriculo, tandem tranquillum & placidissimum ex hac uita exitum à Deo consecuta est, relinquens in hac Ecclesia & Schola triste sui desiderium. Fuit enim domus eius commune afflictorum & egentium profugium, manus eius inexhaustum pauperum promptuarium. Hic exercitus Christi, hi satellites filij Dei, in foribus huius domus iugiter conspiciebantur, qui eam sæpè cum gemitu & lacrymis requirent. Nam quod de Dorcade Ioppæa in Actis Apostolorum legitur, id de hac Matrona uerè affirmare possumus. Neminem illa egentem inhonoratum dimittere solebat, nulli afflicto ope sua deesse. Hæc illi uoluptas unica, hæc uitæ

uita erat. Prædita fuit & alijs, nostro seculo raris, ac planè Heroicis uirtutibus, quæ hic commemorari non possunt, inter quas dulcißima elucebat Philostorgia, pulcherrimum Matronæ decus atq; ornamentum.

Declarauit uerò præcipuè in hoc ultimo actu uitæ grauitatem suam animiq; magnitudinem. Nullum enim impatientiæ signum toto morbi tempore adparuit, rari gemitus, Vociferatio præterquam in inuocatione filij Dei planè nulla, sermo rarus, uoces tamen subinde testes animi obedientis Deo, & certa spe erga filium Dei subnixi. Deniq; omnia signa indicabant, eam animo ad mortem esse æquißimo & paratißimo. Sic occurrit hæc sancta Matrona amplexui Iesu Christi Redemptoris sui uocantis, cupida mori, ut esset cum Christo filio Dei.

Nobis uerò etsi doctrina Ecclesiæ Christi rectè institutis, de æterna fœlicitate huius Matronæ spes haudquaquam dubia proposita est, tamen luctus & mœroris causæ graues & multæ sunt, quarum commemorationem partim temporis breuitas, partim ipse luctus dolorq; intercludit.

Hortamur igitur & per Deum obsecramus omnes huius Scholæ nostræ alumnos ac Scholasticos, ut seriò & ardentibus uotis Deum æternum patrem Domini nostri Iesu Christi precentur, ut reuerendo Præceptori nostro, non tantùm de nobis &

bis & de hac Ecclesia atq; Schola, uerùm de omnibus pijs sanctisq; Ecclesijs & Scholis optimè merito, dolorem, quem haud dubiè ex hoc tristißimo casu maximum accepturus est, leniat, illumq; & in hoc & alijs omnibus aduersis casibus ac procellis Spiritus sancti sui uirtute corroboret, tueatur, atq; conseruet, & miserrimæ atq; hoc tempore afflictißimæ Ecclesiæ suæ ipse defensor, propugnator atq; conseruator adsit, sicut promisit: Ego ero uobiscum usq; ad consummationem seculi, per Emmanuelem nostrum Iesum Christum filium Dei.

Quia uerò hodie hora duodecima pia hæc & sancta Matrona Tabitha nostra sepelietur, tantum hoc significandum duximus, nihil adhortatione aut mandato opus fore putantes. Neminem enim ita inhumanum aut ferreum esse existimamus, qui non sponte sua hoc pietatis officium ei præstiturus sit, ut funus unà comitetur ac deducat, & pijs ad Deum precibus Ecclesiæ doctrinam, salutem optimi Præceptoris, atq; totius familiæ ipsius commendet. In Christo fæliciter ualete.

12. Octobris, Anno 1557.

EPITA-

EPITAPHIVM SANCTAE ET PIAE MATRONAE CATHARINAE, coniugis Reuerendi uiri D. Philippi Melanthonis, Præceptoris nostri obseruandi, quæ 11. Octobris, Anno 1557. ex hac uita euocata est:

Scriptum à

IOHANNE SCHOSSERO POETA L.

HOc matrona tegor post ultima fata sepulchro,
Quæ uario pridem nomine clara fui.
Me pater Albinas generauit Consul ad undas,
Qui de Crapporum stemmate natus erat.
Ille mihi primo tradens documenta sub æuo,
Formauit mores qualibet arte meos.
Infuditq; mihi ueræ pietatis amorem,
Regula quæ uitæ totius una foret.
Iam propè contigeram sexti primordia lustri,
Cùm peterem primò connubiale decus.
Vt peterem, laudes & uita modesta PHILIPPI
Augebant animi uota pudica mei.
Hic nuper nostram tùm uenerat hospes in urbem,
Prospiciens studijs docta iuuenta tuis.
Inter & Albinceas, fato ducente, puellas,
Me sibi consortem legerat ipse tori.
Sponte secuta fui, quò numina sancta trahebant,
Ac subij thalamum docte Philippe tuum.

Hinc

Hinc mihi cura fuit sacri cognoscere uerbi
Dogmata, quæ ueræ dona salutis habent.
Ac didici, quicquid uenturæ nomine uitæ
Dedit Christe tibi pectora nosse decet.
Otia si qua domus tribuit mihi cura regendæ,
Impendi sacris tempus id omne libris.
Doctaq; cum primis Iessæi carmina Vatis
Iam dudum memori condita mente tuli.
His diuturna meæ superaui tædia uitæ,
Solamen cunctis illa fuêre malis.
Sæpè meus coniunx Synodos accessit: At ipsa
Lenui precibus Numina læsa, domi.
Cùm mihi præsentem licuit spectare maritum,
Coniunctim nostræ non siluêre preces.
Res intusa mihi uenerosa superbia, fastus,
Nec minus & formæ splendida cura, fuit.
Candida simplicitas, & uirtus nescia fuci,
Est magis arbitrio semper amata meo.
Non unquam subijt pauper mihi Lazarus ædes,
Quin mea ploranti dextera ferret opem.
Forsan & amissam tristi me uoce requiret,
Quem premet afflictæ sors miseranda domus.
Pectore constanti fido coniuncta marito,
Sum quater ex illo facta parente parens.
Progenuiq; duos natos, totidemq; puellas,
Dante Deo casti pignora casta tori.
Instillare quibus dulci cum lacte solebam
Semina uirtutum, noticiamq; Dei.

Natus

Natus adhuc uiuit genitoris nomine dictus,
Cum superis alter gaudia læta tenet.
Quæ coniuncta fuit præstanti nata SABINO,
Hæc etiam cœli regna beata colit.
At superest PEVCERE tibi data fœdere lecti,
Non nisi tam claro nubere digna uiro.
Transegi multos cum coniuge molliter annos,
Gnate Dei uitam te moderante meam.
Ille sed ut Rheni uitreas accesserat undas,
Grande gerens humeris Relligionis onus:
Occubui, corpusq; dedi mortale sepulchro:
Vivit, conspectu mens fruiturq; Dei.
Ante thronum Christi, dilecti coniugis artus,
Rursus & amplectar pignora cara tori.

EPITAPHIVM CATHARINAE CONIVGIS PHILippi Melanthonis.

PRoximus hic tumulus Catharinæ contegit ossa,
Quæ Crappo quondam consule nata fuit.
Coniugio casto fuerat quæ nupta Philippo,
Ex scriptis cuius nomina nota manent.
Virtutes habuit donatas numine Christi,
Matronæ Paulus quas docet esse decus.
Hic absente uiro sepelivit filia corpus,
Vivit, conspectu mens fruiturq; Dei.
Obiit 11. Octobris,
Anno 1557.

EPITAPHIVM IOHANNIS, MINISTRI D. PHILIPPI.

IOhannes patrij Nicri discessit ab undis,
Huc accersitus uoce Philippe tua.
Quem cum mes exilij iuuit precibusq; fideq;,
Nam uerè gnato credidit ille Dei:
Ipsius hîc dominus sepelivit corpus inane,
Vivit, conspectu mens fruiturq; Dei.
Decessit 3. Aprilis,
Anno 1553.

LITERAE A PROFESSORIBVS ACADEMIAE VVITEBERgensis, ad Reuerendum uirum D. Philippum Melanthonem Præceptorem missæ, ad consolandum eum, postquam eo absente eius coniunx mortua esset.

ETsi iam uos in itinere esse sperabamus, & Dominum Ioachimum Camerarium uobis redeuntibus occursurum: tamen animis acquiescere non potuimus, quin nuncium hunc ad te mittendum esse statueremus. Oramus autem ut solicitudini nostræ ignoscas. Quædam enim etsi non iucunda, attamen necessaria tibi significanda duximus. Nam optima & pientissima Catharina coniunx die 27. Septembris post meridiem ægrotare cœpit. Inuasit eam morbus cum horrore, uomitu

crebro, cum nausea & fastidio cibo perpetuo, neq; obscura calculi indicia initiò aderant. Post aliquot dies accessit & nocturno tempore paroxysmus febrilis cum Lipothymia ex debilitate & motu uteri, neq; tamen singulis, sed alternis noctibus ferè grauius laborabat, cibi nihil admittebat, ideo medicina omninò illi præberi non potuit: Forti quæ potuerunt, applicata sunt. Vinum tamen interdum, idq; satis moderatè, sumpsit, & ferè statim uomitu rursum reiecit. Pulsus usq; ad ultimos quatuor dies semper mediocris fuit. Quarto ante mortem die manifestè concidere cœpit. Cùm enim uentriculus cibum non admitteret, neq; corpus aleretur, tandem undecimo Octobris, hora tertia ante lucem, cœpit molliter obdormire cœpisset post Lipothymiam, quasi morbo consumpta, in Christo obdormiuit, ita placidè, ut uix à circumstantibus animaduerti posset.

Fuit haud dubiè præscia mortis suæ. Nam pridiè antequam laborare cœpit, ad cœnam Domini accessit, & primo statim die, cùm in lecto se componeret, Deum, ut sibi patientiam clementer largiretur, precata est, neq; irrita fuit ea precatio. Per omne enim morbi tempus, nullum impatientiæ signum præbuit, & deinceps aliquoties significauit, se animo ad mortem æquissimo & paratissimo esse. In hac igitur obedientia erga Deum, & inuocatione crebra filij Dei, illa fœliciter ex hac misera mortali uita

discessit, non suis tantùm, sed nobis omnibus mœrorem, & triste desiderium relinquens.

Accedit hoc quoq; ad mœrorem nostrum, quòd te supra tristissima certamina, quæ sustines, haud dubiè magnum dolorem ex optimæ coniugis interitu accepturum non dubitamus. Quare de tua ualetudine & salute ualde solliciti sumus. Etsi enim sanctissimo uerbo diuino ita te instructum & confirmatum esse scimus, ut ex illo fonte facile firmæ & efficacia remedia contra quemuis dolorem petere possis: Tamen cùm tua φιλοσοφία nobis nota sit, non leuiter angimur. Et cùm ipsi proprio mœrore oppressi, ad te consolandum parùm idonei simus, precamur æternum Deum, patrem Emanuelis nostri, ut tibi ipse consolator adsit spiritu Sancto suo, te erigat & confirmet, ut & tristissima onera, quæ pro Ecclesia Domini sustines, & hunc quoq; dolorem, quem ex domestico luctu capis, facilè ferre & superare possis. Id faciat præstetq; nobis ac tibi Christus filius Dei redemptor noster, Amen.

Deinde Deum per Christum quoq; oramus, ut te & cæteros Dominos & amicos nostros saluos & incolumes quàm primùm ad nos reducat. Ac te oramus amanter, ut non deseras nos, atque hanc, si te destituta sit, uerè miseram Ecclesiam, & Scholam. Miserrimè enim nobiscum & cum hac

schola & Ecclesia ageretur, si tu abesses. Iam penè tertia pars scholasticorum dilapsa est. Hinc apparet si diutius abfuturus esses, quæ uastitas & solitudo mox sequutura esset. Eluxit autem ex hac Ecclesia & schola prima lux purioris doctrinæ de Deo & Christo, quod fateri coguntur etiam noui Antagonistæ nostri, etsi inuidia rumpantur. Quare speramus te non relicturum esse hunc locum, Locus enim uastus, & nos destituti plane orphani futuri essemus. Enitemur uicissim eo quo decet studio, ut omnia obseruantiæ & gratitudinis nostræ officia erga te ac tuos comparemus. Christus nostri misereatur, teq; saluum & incolumem tueatur & conseruet, & quàm primum ad nos reducat, Amen. Vuitebergæ, 13. Octobris, Anno 1557.

MAGNIFICO RECTORI ACADEMIAE VVITEBERGENSIS, & eius Senatui, uiris Reuerendis & clarissimis, Præceptoribus & Collegis suis, Philippus Melanthon S. D.

Magnifice Domine Rector, & Reuerendi uiri, ac clarissimi domini Doctores, & collegæ carissimi: Multa, ut fit in dolore, de morte uxoris meæ ærumnosæ mulieris in utramq; partem

partem cogito. Et quanquam multas causas humanas colligo, quæ leuire dolorem debent, uidelicet, quòd senectus non multos annos ei additura erat: quòd paulatim seuicia morborum, quibus obnoxia fuit, maior futura erat: quòd me præcepto in maioribus miseriis uixisset: fortassis & nostrorum exiliorum comes fuisset, tamen σοργαὶ erga ipsam, & erga filias, tanta ui subinde erumpunt, ut penè opprimar dolore. Nam & ipsi semper optaui, ut diutius dulcissima filiarum consuetudine frueretur, & filias habere matrem reætricem multum referebat. Sed refero me ad confirmationem sententiæ diuinitus traditæ: Subditus esto Deo, & ora eum. Quem quidem toto pectore precor, ut & Ecclesiam seruet & gubernet, & nostras familias in ea gestet, ut Pastor teneros agnos in gremio gerit. Quòd autem & ante mortem uxori meæ in consolatione & medicatione assiduitatem præstitistis, & postea nuncium ad me misistis, agnosco erga me perpetuam benenolentiam uestram, & gratiam uobis habeo. Nec alibi malim uiuere, si longior mihi uita conceditur, quàm uobiscum, quorum uirtutem, candorem, & fidem facio plurimi. Et Academiam benemeritam diligo, quam Deus hactenus aduersus impia arma, & aduersus rabiem Sycophantarum clementer texit. Quem quidem oro, ut semper eam gubernet & protegat. Bene & fœliciter ualete. Pridie Calend: Nouembris, Heidelbergæ, Anno 1557.

IN LIBELLVM DE ANIMA.

CVm senatui Academiæ huius placuerit me accersere, cui deinceps committeretur doctrina Physices, cooptato in Collegium sacra docentium Domino Paulo Ebero, qui cum summa laude sua, & discipulorum fructu, hunc locum multis annis tenuit, uir clarissimus, & de pietatis, & optimarum artium studijs optimè meritus: Secutus sum humanissimam inuitationē, & fretus Deo, et ostensione affectionis optimæ erga me, pietate, uirtute & doctrina præstantissimorum uirorū, huc me contuli, eamq; rem laudatissimæ Academiæ huic, & mihi, & omnibus amantibus huius, bene fœliciterq; euenire precor. De sententia autem eorum, qui doctrinam publicam constituunt, ordiar functionem muneris mei ab explicatione libri de ANIMA, Philippi Melanthonis, uiri clarissimi, præceptoris nostri omni cultu reuerentiæ dignissimi. Hoc igitur, fauente Christo, cras agere incipiemus hora secunda, in Collegij noui auditorio, quod tempus & quem locum ab antiquo his studijs dicatum audimus.

Esromus Rudigerus
Pabepergensis.

RECTOR

RECTORATVS DOCTISSIMI VIRI M. MATTHAEI BLOCHINGERI, VVITEbergensis, Professoris artium liberalium, a die Lucæ Euangelistæ, anni 1557. usq; ad festum sanctorum Apostolorum Philippi & Iacobi, Anno 1558.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS M. Matthæus Blochingerus.

VEnit ad nos ante triennium uir pius, honestus, ac plenus officij, industriæ ac solertiæ, MARTINVS SCHAFFHIRD Dresdensis, qui magnis sumptibus ædificauit, operaq; fecit & extruxit, ut nostram potissimùm scholam papyro proba, chartaq; uenusta instrueret atq; ornaret, ac nobis singulis gratificaretur: ἀλλ' οὐ ζεὺς ἄνδρεσσι νοήματα πάντα τελευτᾷ, inquit Homerus. Nam hic uir optimus, superiore nocte ex huius uitæ scopulis liberatus, & diuinitus euocatus, non longo interuallo dulcissimæ uxoris funus sequitur. Efferetur autem iam hora tertia. Quare omnes nostræ Academiæ alumnos hortamur, ut frequentes sint in funere, hocq; extremum pietatis officium exhibeant huic honestissimo homini, qui æquissimo animo

animo, inuocationeq; filio Dei, Domino nostro Iesu Christo adhibita, solidaq; fide in Deum, mortem cum uita commutauit, quod quidem sæpius post amissam coniugem optauit atq; prædixit. Sunt autem morientium extremæ uoces μαντικαί.

Ac fruitur nunc quidem hic uir conspectu & colloquio Dei omniumq; piorum: fruitur & complexu suauissimæ uxoris, sed nos in huius uitæ scopulis, ac quasi incendio relinquimur. Quò magis Deum orare debemus, ut ipse nos propter filiũ suum, Dominum nostrum Iesum Christum regat ac tueatur, nec nos opprimi perireq; sinat.

O Iesu Christe, fili Dei uiui, crucifixe, mortue ac resuscitate pro nobis, sana Ecclesiæ uulnera, mitiga nostras calamitates, & querimonias audi, ut tandem τὸ αὐτὸ φρονῶμεν, in TE Vnumq; simus, ut ipse præcipis, Amen. Die 23. Octobris. 1557.

IN PRAELECTIONEM LOCORVM COMMVNIVM.

VT in omni studiorum genere plurimum momenti affert, integrum corpus eius artis, in qua cognoscenda uersamur, animo infigi: Ita in doctrinæ cœlestis perceptione, summoperè refert, unam quandam simplicem ac certam formam doctri-

næ, continentem summam omnium Articulorum fidei, rectè, propriè ac perspicuè explicatam proponi. Idq; uel eò potissimùm, ut mentes discentium, doctrinarum principia, ortus, progressiones, seriem, ac totius ædificij formam & membra ordine distributa, & facilius memoria complecti possint: & in omnibus controuersijs ac disputationibus, tanquàm normam habeant, ad quam omnes sententias & opiniones examinent.

Ideo Paulus scribens ad Timotheum, monet, ut assiduè circumferat, & in conspectu habeat ὑποτύπωσιν sanæ doctrinæ, comprehensam certa forma & methodo, qualem ipse in Epistola ad Romanos contexit, ac deinde in Epistola ad Galatas repetit.

Tradidit & Moises summam doctrinæ, quæ in Ecclesia patrum sonuit, quatuor prioribus capitibus Geneseos, quæ deinceps Prophetarum & Apostolorum scriptis euoluta & explicata est. Hoc consilio in synodis Symbola composita sunt, quibus summa doctrinæ Christianæ omnibus ad ueram Dei agnitionem, & animarum salutem cognitu necessaria, inclusa est.

Nostra uerò ætate singulari Dei beneficio, illustris methodus omnium Articulorum fidei Christianæ in Locis D. Præceptoris summa perspicuitate & proprietate scriptis, comprehensa est, cuius

eiuus aßiduam lectionem ac repetitionem omnes ſani fatebuntur, & ad formanda iudicia de omnibus partibus doctrinæ Chriſtianæ, & ad ueram Dei agnitionem & inuocationem longè utiliorem & fructuoſiorem eſſe omnibus ſcriptis humanis.

Quapropter cùm in eo opere omnium Articulorum fidei Chriſtianæ ſumma comprehenſa ſit, quæ mentes noſtras de omnibus doctrinæ cœleſtis partibus, propriè & perſpicuè expoſitis inſtruat, & non rerum tantùm, ad æternam animarum noſtrarum ſalutem ſpectantium, cognitionem: ſed genus quoq; ſermonis, proprium ac ſanum nobis tradat, debet eius operis lectio, non ſolùm his qui ex profeſſo futuri ſunt Theologi, ſed omnibus qui Chriſtiani haberi uolunt, eſſe commendatiſſima.

Cùm autem hortatu D. Præceptoris reuerenter colendi laborem repetendi Locos Communes mihi imponi paſſus ſim: non dubito, quin optimi quique, non niſi honeſtiſſimè de his ſcholaſticis exercitijs ſint iudicaturi. Malo enim, cùm uoluntati D. Præceptoris ſumma fide & obſeruantia colendi, ſim obſecutus, deſiderari à me prudentiam, quàm, ſi id non fecerim, obedientiam. Etſi autem meo me pede metiens, agnoſcam mearum uirium imbecillitatem, quas longè inferiores eſſe exiſtimo, quàm ut uel huic de me iudicio reſpondeant, uel inſtitutæ prælectioni pares ſint: tamen & ueſtra fretus

fretus beneuolentia, qui etiam mediocres de rebus bonis & utilibus audire non faſtiditis, non grauatim ceſſi: & ut D. Præceptori obedirem, maluì omnem ingenij opinionem (ſi qua eſt mihi) periclitari, quàm de obedientiæ laude uel tantillum perire.

Oro igitur æternum Patrem Domini noſtri IESV CHRISTI, *fontem omnis ſapientiæ, ut noſtros labores pro ſua bonitate gubernet & adiuuet, & ut ipſe ſit noſter Doctor, regat ac illuminet mentes noſtras in doctrinæ de ſe diuinitus explicatione, ut ipſi grata, Eccleſiæ ac communi hominum ſocietati ſalutaria dicamus. Prælegam autem biduo ſingulis ſeptimanis, die Mercurij & die Saturni hora nona. Ac proximo die Mercurij, qui eſt primus Nouembris, hora nona in ueteri Collegio, Deo iuuante, initium prælectionis faciam. Vuitebergæ, pridie Calend. Nouembris, quo anno 40. foribus templi ad Arcem Vuitebergenſem affixa ſunt Themata contra Indulgentias.*

Petrus Sickius
Rentzburgenſis.

IN PRAELECTIONEM ARITHMETICES.

PLato inquit: Omnia peritura eſſe, ſi quis Arithmeticam ex communi uita auferat.

Quod

Quod uerum esse, experientia ipsa docet. Nam nec familiæ regi, nec respublica gubernari, nec contractus exerceri, nec studia tractari absq; numerorum notitia possunt. Ac ut alia omittam, manifestißimum est, doctrinam dulcißimam, & maximè necessariam, de motibus corporum cœlestium, de ratione anni, de magnitudine terræ, de Locorum intervallis, & alijs quàmplurimis, absq; numeris consistere non posse.

Quare magnitudo utilitatum inuitare bona ingenia ad Arithmeticæ studium debet. Quod eò etiam plurìs faciendum est: quia intellectus numerorum & ordinis illustre testimonium est, hanc pulcherrimam mundi machinam non ex Democriti atomis confluxisse, sed à mente Architectatrice, sapiente, bona & omnipotente, quæ fons est ordinis, conditam esse, gubernari & conseruari. Cùm itaq; Cossam absoluerim, nunc Deo iuuante, uulgaris Arithmeticæ præcepta, bono ordine collecta à clarißimo Medico & Mathematico Gemma Frisio, bonæ memoriæ, prælegam, ac ad proximum diem Lunæ auspicabor. Die 11. Nouembris. 1557.

Sebastianus Theodoricus Vuinsemius.

RECTOR

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS

M. Matthæus Plochingerus.

OMnibus pijs mentibus grata esse debet memoria clarißimi uiri, sapientia, eruditione, pietate, fide & Eloquentia præstantißimi, Domini GREGORII PONTANI SENIORIS, *quo nuper defuncto singulare præsidium, decus et ornamentum, Ecclesiæ & Reipublicæ harum Regionum amiserunt.*

Magna enim cum laude, & multorum utilitate, Principum consilia multos annos rexit, & doctrinam Euangelij, à LVTHERO *Dei beneficio in his terris instauratam, in conuentibus imperij contra aduersariorum & Tyrannorum potentiam & fremitus, patrocinio eloquentiæ suæ, qua excelluit, cum multorum, etiam in Cæsaris & aliorum Principum aulis, admiratione defendit, & de Republica, Ecclesijs & Scholis harum regionum toto uitæ suæ curriculo ita meritus est, ut uerè de eo prædicari possit, quod dicitur:* Χρηστὸς ἀνὴρ, καὶ ἀγαθὸς. *Cum Luthero & Philippo, carißimis præceptoribus nostris, coniunctißimè uixit, consilia communicauit, Ecclesias & hanc scholam mirifico amore complexus, sapientia & moderatione iuuit in multis negotijs, & tutatus*

est

est. Propter hæc summa beneficia, memores & grati totam familiam meritò prosequimur benevolentia & studio singulari.

Huius filius ornatissimus uir GREGORIVS PONTANVS, Senator huius oppidi heri ex hac mortali uita ad consuetudinem cœlestis Ecclesiæ piè ac placidissimè euocatus est, ubi iam in cœtu augustissimo Christi, Patrum, Prophetarum & Apostolorum dulcissima consuetudine & colloquio clarissimi uiri, patris sui, iterum cum uoluptate inenarrabili fruens, desiderium sui in terris clarissimo uiro, fratri suo CHRISTIANO PONTANO Doctori, dulcissimæ coniugi, carissimis liberis, & toti familiæ grauissimum reliquit. Horum nos orbitate & luctu adfici decet.

Vt igitur nostri doloris societatem honestissimæ, & de Republica nunc etiam benemerenti familiæ ostendamus, præcipimus scholasticis, ut hodie hora quarta in funeris deductione frequentes ad ipsius ædes in foro appareant, Et in his ipsis cerimonijs primùm de causa mortis, & ira Dei aduersus peccata generis humani, Deinde & de immenso amore filij Dei Redemptoris, & Resuscitatoris corporum nostrorum, sese commonefaciant.

Singuli etiam uitam & mores ad pietatem & modestiam componamus, ut in his tristissimis senescentis mundi temporibus, fiducia unici Saluatoris

ris & liberatoris Domini nostri Iesu Christi erecti, uel exitum de mortali fragilitate huius uitæ nostrum, uel etiam breui impendentem aduentum filij Dei in nubibus, læti expectemus.

Ipso die Brumæ. Anno 1557.

SCRIPTA PVBLICE PROPOSITA ANNO 1558.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS M. Matthæus Blochinger.

Festa dies iterum reuoluto cernitur anno,
Atq; refert pleno gaudia læta sinu:
Qua celebrare pio ritu precibusq; solemus
Tempora natalis maxime Christe tui.
Sancta dies, ueneranda dies, pulcherrima rerum,
Quas pater ignito Phœbus ab axe uidet.
Luce sub hac nobis amissæ dona salutis
Reddidit immensi conditor ipse poli.
Testatusq; fuit, quanto nos diligat æstu,
Quàm sit in humanum propitiusq; genus.
Nam quamuis meritam foret irritatus ad iram,
Ipsius edictum quòd uiolasset Adam:

Non tamen hunc penitus uoluit disperdere cœtum,
Cui nullo fessi fine daturus erat.
At quia non rebus cœlesti uoce creatis
Placari potuit tristior ira Dei:
Decreuit patrio genitum de pectore natum
Tradere, qui tantum sponte subiret onus.
Hunc etiam nostro uoluit de sanguine nasci,
Criminis humani quò reus esset Homo:
Nullius ipse licet sibi fraudis conscius esset,
Cui λογ& & summi dulcis imago Patris.
Ardua res adeò lapsam reparare salutem,
Et placare Dei numina læsa, fuit.
Talia, quæ toto perpendi conuenit anno,
Arbitror in primis hac meditanda die,
Qua recitat nato laudes Ecclesia Christo,
Sacraq; lætanti carmina uoce canit.
Ergo pios cœtus adeamus, & atria templi,
Candida soluentes uota precesq; Deo:
Quòd Gnatum nobis cœlo demisit ab alto,
Nec uoluit nostrum disperiisse genus.
Quin etiam nato grates dicamus Iesu,
Ipse quòd assumpsit debile carnis opus.
Induit & nostram mirando fœdere massam,
Verus homo, uerus de genitore Deus.
Inclyta quæ si non coniunctio facta fuisset,
Aeternùm Stygijs obrueremur aquis.
At quia per uerbum Christus sibi colligit agmen,
Atq; ministerij munera sancta probat:

Nos

Nos quoq; doctores ueneremur, eisq; lubenter
Præstemus studij debita signa pij.
Donaq; solennem non ferre grauemur ad aram,
Luceat è nobis quò pietatis amor.
Laus tibi nate Deo, spargentes semina uerbi
Qui regis, & statu prouehis ipse tuo.
Te sine nil possent fidi præstare ministri,
Te sine cœlestis supprimeretur bonos.
Tu facis ut moueant nequicquam bella tyranni,
Bella necem iusto sæpè minata gregi.
Tu facis ut pereant, qui dogmata falsa professi,
Dilacerant uerbi munera sancta tui.
Denig; Leucorea quòd adhuc seruatur in urbe,
Qui tua propaget mystica sacra, chorus:
Nos debere tibi, submisso corde fatemur,
O Deus, ô caste nobile matris onus.
Perge, precor, tales posthac defendere cœtus,
Vnde tuus iacto semine crescat honor.

Anno 1558. In die Festo, quo celebratur Recordatio mirandæ Natiuitatis filij Dei, Domini nostri Iesu Christi, qui est Deus iusticia nostra.

Iohannes Schosserus
Poëta L. scribebat.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS

OPpidum BIRNA non procul abeſt à fontibus Albis, quem dicunt nomen habere ab undecim ſcaturiginibus, quæ conflauant in unum alueum, qui initium eſt fluuij Albis. Ac ſcribit Cornelius Tacitus, oriri eum in Hermunduris. Quare tenuiſſe Hermunduros eam oram, quæ nunc Myſorum nomen habet, conſentaneum eſt. Acidem ex Strabone intelligi poteſt.

Laudat etiam Cornelius Hermundurorum mores, & honeſtam diſciplinam, quorum nunc quoq; Dei beneficio, oppida mediocriter ornata ſunt legibus, iudicijs, doctrina, commercijs, quæ ut DEVS gubernet & protegat, toto cum pectore oro.

Nati ſunt autem in oppido Birna duo fratres, Chriſtophorus Finck, & Hermannus Finck, quorum alter Chriſtophorus, cùm piè gubernaſſet Eccleſiam in uicino oppido Iuterbock, ante annos aliquot mortuus eſt, & magnum deſiderium ſui apud Eccleſiam reliquit. Alter Hermannus primùm inter Symphoniacos regis Ferdinandi uixit, ubi & doctrinam Muſicam didicit, & artem uoce & inſtrumentis exercuit.

Poſtea noſtræ Eccleſiæ in hoc oppido ſeruiuit in conſeruatione Muſices, quam in ſacris adhibitam

ſibitam eſſe omnibus ætatibus, nihil dubium eſt, quam rectè dicit Ariſtoteles hominum naturæ diuinitus attributam eſſe propter tres cauſas: πρὸς ἡδονὴν, πρὸς παιδείαν, καὶ πρὸς κάθαρσιν.

Primùm ait eſſe aliquas naturales recreationes deſeſſæ naturæ, inter quas & harmoniæ ſunt.

Deinde ait, has non ſolùm adferre uoluptatem, ſed etiam efficere mitiores & magis compoſitos mores, & multa docere, ut tota uetuſtas cantilenis hiſtorias & multas commonefactiones comprehendit.

Tertiam cauſam nominat κάθαρσιν, quæ eſt adfectuum moderatio. Mira res eſt. Eadem dicta ardentius in animos & corda penetrant, harmonijs additis, quàm ſi tantùm pronuncientur. Ideo iratos duces Argonautas lyra reuocat Orpheus ad tranquillitatem. Et exempla omnibus nota ſunt.

In hac arte cùm ediderit multa Hermannus Finck, decet nos eius memores eſſe. Cùm autem in filij Dei inuocatione heri piè deceſſerit ex hac uita, hodie hora tertia ei funus fiet, ad quod ut conueniatis ante ædes Nicolai miniſtri Academiæ, petimus. Ac pijs precibus ſinguli ibi & publicam & ſuam ſalutem Deo commendent. Die 29. Decembris.

DECANVS COLLEGII PHILOSOPHICI IN ACADEMIA Vuitebergensi, Iacobus Lechner, natus in urbe Austriæ Lyncea.

NOn hic ex atomis temerè & sine mente coactis
Constuxit mundus cunctipotentis opus:
Formatrix sed mens sapiens, bona, libera, iusta,
Omnia miranda condidit arte, Deus.
Non dubijs cœli uoluuntur legibus orbes,
Cernitur inde etiam prouida cura Dei.
Sol motum media Princeps obseruat in arce,
Agminaq; astrorum lumine iuncta trahit,
Atq; anni certo describit tramite metas,
Vnde suum seruant tempora longa decus.
Hæc si quis casu fluere, & sine mente putabit,
Cœtus Tænarios incolit ille specus.
Nos quibus est sanæ melior sententia mentis,
Discimus hunc certis legibus ire polum,
Quas posuit primo sapientia protinus æuo,
Cùm motus anno iuraq; certa dedit.
Et quia iam pandit ueniens sua limina Ianus,
Et prior exactis mensibus annus abit:
Nos huic æterno, qui cœlum & sidera fecit,
Soluimus ardenti pectore uota, DEO.
Ille det, ut pacem tranquilla mente colamus,
Qui cupimus rectè concelebrare Deum.

Nam

Nam sumus haud ulla nec ui nec robore firmi,
Auxilio nisi nos iuuerit ipse suo.
Iamq; adeò motus instant, damna aspera damnis,
Et mala continuis accumulata malis.
Vere nouo, quando parientem sidera terram
Læta iuuant, diram sentiet illa sitim.
Fœcundum amittet fraterni luminis usum
Cynthia, mox solem rursus & illa teget.
Cedite mortales restant certamina restant,
Et noua dissidijs semina iacta tument.
Sunt hæc magna satis, sed non leuiora pericla
Impendent, alijs significata modis.
Sic cum falcigero sene Mars, duo corpora in uno
Heu infœlici non bene iuncta loco,
Prodigijs mundum terrent, & damna minantur,
Frustrantemq; agros & fata læta, famem.
Fraudibus occultis surgentia bella uidebis,
Hæc nos Vere nouo sidera iuncta monent.
Astra Deus uoluit quoq; res monstrare futuras,
Non igitur spernant talia signa pij.
Barbaries uitam potius decet ista Cyclopum,
Quos nunquàm irati numinis ira mouet.
Sic sua Sardoo rident incommoda risu,
Penelopes castum qui petiêre thorum.
Signa uident passim, sed non tangentia pectus,
Nec minus à tergo pœna luenda uenit.
Non oculos nostros cœli uertamus ad axem
(Ne dubita) fiunt cuncta mouente Deo.

R 4 Ille

Ille suam mitis nobis denunciat iram,
Et nos ad ueram uult reuocare uiam.
Inuitus punit, nostroq; labore gemiscit,
Et, quoties asper cogitur esse, dolet.
Contatur, mouet arma diu, prius omnia tentat,
Pœnarum effundat quàm uiolenter onus.
Ergo conuersis animis & pectore mœsto
Fundamus læso uota precesq; Deo.
Vota Deum flectunt, cùm iam sua fulmina uibrat:
Tantum uota pia mente profecta ualent.
Crescat & in nobis discendi cura laborq;:
Nam Deus hac etiam uult ratione coli.
Nosse Deum doctrina facit, uestigiaq; ipsa
In se diuini plurima amoris habet.
Nunc igitur rursus studiorum examina fient,
Discentes crebrò quæ repetita iuuant.
Si fuerint igitur, quos non subijsse pigebit
Censuram, sua dent nomina more Scholæ.
Non labor his deerit noster, nec amica uoluntas,
Semper & ingenijs officiosa bonis.

Iohannes Ricardus
Mansfeldensis.

CASPAR PEVCERVS STVDIOSIS MATHEMAtum S. D.

EVclidea Elementa & utile est sæpè repeti in Scholis publicis, & necesse est eos discere, qui in

in Philosophia aliquid ueræ & solidæ eruditionis expetunt. Ea cùm inchoârim ante discessum, & primum librum explicârim, addam nunc, Deo iuuante, sequentes, hisq; absolutis accedam ad enarrationem μεγάλης συντάξεως Ptolemæi. Ordiar itaq; cras hora tertia secundum Euclidis, qui cùm exponat elementa doctrinæ περὶ δυνάμεως τῆς πλευρᾶς, seu de potentia lineæ rectæ, fundamenta complectitur multarum partium Geometriæ & Arithmeticæ, quæ monstrabimus inter prælegendum. Diebus Mercurij in Proclea μεταφράσει τετραβίβλου Ptolemæi progrediar, cui miscebo, ut cœpi, suaues de physicis causis disputationes, & Topographicas descriptiones ac distributiones, & historias de moribus diuersarum gentium, profuturas auditoribus ad multa intelligenda & iudicanda.

Edidit recens quidam θρασύστομος κεράστης scriptum lingua uernacula, quo iactitat se & astra debellasse, & uim cœlo detraxisse omnem, & consensionem ac sympathiam superiorum atq; inferiorum corporum ex natura rerum sustulisse, & humanum genus omni cœli cognitione exuisse. Expectauimus solicitè, quid parturiret Scarabeus, cuius strepitum audiueramus multò antè. Nam dixisse ferunt, Adornare sese in internecionē τοῦ προγνωστικοῦ instructißimam Phalangem argumentorum, quæ totis octingentis annis orbis terrarum

non uiderit. Mirum si interea aut à muribus corrosa illa non sunt, aut situ squaloreq; non perierunt. Mirum si conspectis illis non expauerunt Astra, neq; exterritum contremuit cœlum, nec tota prorsus concidit atq; euanuit doctrina. Libro inspecto ueterem κεβάμυρ & toties repetitum, & toties ab eruditis refutatam, consensuq; experientiæ conuulsam atq; explosam renouari uidimus. Illum ergo κεφάσκρ uolutare sese sinamus in cœnosarum opinionum, quas conatu magno conquirit, maiore profert & obtrudit. Hos mores hæc secum ætas adfert: Νῦν γὰρ ἐυρόοισι σόμασι ἴ ἀληθέστατα κλέπτουσιν, ὥστε μὴ δοκεῖν, ἃ χρὴ δοκεῖν, Non in nostris tantùm disciplinis, sed multò magis in doctrina cœlesti, quam scimus Dei beneficia ita explicatam & confirmatam esse, ut nihil obscuritatis, nihil dubij habere uideatur. Sed ἰσχυρὸν τὸ ἀληθές.

Precemur ergo filium Dei, ut ipse nos regat Spiritu suo, nec à ueritatis nos conspectu intellectuq; sinat abduci præstigijs, quæ expresse & confessæ ueritati offunduntur. Bene & fœliciter ualete.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS

HOnesta matrona est, uidua Pauli Schulteti, & genus uirtute & pietate ornat. Hanc frater

frater uir Nobilis, Iohannes à Vuestphal uxorem ex hac mortali uita decessit. Sunt q; ei liberi non solùm frater & soror, sed etiam orphanæ filiæ. Quoties autem orphanos aspicimus, cogitemus de communi orbitate Ecclesiæ, quæ horribiliter laceratur in genere humano Tyrannorum sæuicia, & petulantium ingeniorum sophistica. Et sæpè accidit, ut Aulæ, & Sophistæ κόλακες contra ueritatem sese coniungant. Agnoscamus igitur & nos esse orphanos, & dolore afficiamur in aliorum orphanorum calamitate.

Hortamur autem Scholasticos, ut hora duodecima ad sanus conueniant ante ædes uiduæ, quam nominauimus, & pijs precibus singuli sese & Ecclesiam Deo commendent. Die 12. Ianuarij. Anno 1558.

IOHANNES BVGENHAGIVS IVNIOR LECTORIBVS S. D.

DVlcissimè dictum est in Psalmo: In Ecclesijs benedicite Deo Domino de fontibus Israel. Vocat uniuersam Ecclesiam uox diuina in Psalmo ad hunc uerum Deum, qui se in Israel certis & illustribus testimonijs patefecit, & ad doctrinam ac promissionem de Messia ibi traditam.

ditam, quam singulari beneficio Deus Prophetarum scriptis conseruari & propagari uoluit. Non uagentur humanæ mentes, non ludant fingendis numinibus & opinionibus impijs, sicut luserunt homines Athei, Philosophi, Ethnici, Pontificij, Fanatici, & omnes alij, qui discesserunt à fontibus Israel, id est, à sermone Prophetico & Apostolico. Vt autem sententia Prophetarum certò cognosci poßit, linguam Ebræam aliquibus notam esse oportet, qui de locis obscuris iudicare debent. Hanc ob causam & semper in Ecclesia filius Dei donum linguarum seruauit, etsi aliàs plures, aliàs pauciores fuerunt eius linguæ periti.

Tempore Origenis homines pij sumptus contulerunt, ad instruenda Hexapla, id est, codices sex columnarum, in quibus Ebraicæ lectioni è regione adiectæ erant græcæ interpretationes Aquilæ, Symmachi, Editio septuaginta Interpretum, & interpretatio Theodotionis.

Celebrata est ualdè & Luciani martyris editio, qui scripsit defensionem doctrinæ Christianæ contra Ethnicorum calumnias, qui uociferati sunt, non congruere doctrinam nostrorum cum uita politica, quia Vindictam prohibeat. Deniq; magna olim studia Ebrææ linguæ fuerunt. Ieronymus bonam operam nauauit, edita noua interpretatione Latina. Profuit Ecclesiæ & recentium eruditio, Lyranni & Burgensis, etsi his non defuerunt calumniatores & arrosores, sicut usitatum malum est maleuolentia. Et Euripides inquit: ἀεὶ τὰ σεμνὰ πάντα κέκτηται φθόνον. Sed excelso animo spretis impiorum iudicijs, & Thersiticis calumnijs, studeamus linguam Ecclesiæ neceßariam conseruare, & ad posteros transmittere, quia uerum est distichon:

In tenebris ueluti Nauis si nocte uagetur,
Nescia mens linguæ sic pia scripta legit.

Quoties hoc accidit etiam præstantibus uiris, ignorantibus linguam aut phrasin, ut Augustino & alijs, quod in Prouerbio dicitur, ineptè conari imperitos: Claue ligna findere, & Securi seram aperire, τῇ κλειδὶ ξύλα σχίζειν, τῇ δὲ ἀξίνῃ τὴν θύραν ἀνοίγειν πειρᾶν. Vt certa sit sententia in fontibus & testimonijs dogmatum, necesse est & seriem membrorum in qualibet oratione, & uocum proprietatem, & phrasin considerare. Id fieri sine cognitione linguæ non potest. Minus lecti sunt libri sacri, quia lingua fuit ignota, & latina lectio non satis perspicua est. Alicubi etiam error in phrasi peperit falsas opiniones, ut, corrupta est Pauli doctrina, quia nec fidei, nec iusticiæ uocabula rectè intellecta sunt. Et possent plura exempla commemorari.

Cùm igitur Deus simul nos ad linguarum cognitionem, & ad doctrinæ lucem reuocauerit, grati hæc bona tueamur, discamus linguas Ebræam &

am & Græcam propter gloriam Dei, & Ecclesiæ utilitatem, & ut nostræ mentes certæ sint de sententia Prophetica & Apostolica, ut retineamus Psalmi dictum: Lucerna pedibus meis uerbum tuum. Quare scholasticis significo, me inchoaturum esse Grammaticen Ebrææ linguæ, à doctissimo uiro D. Iohanne Isaac, amplissimi Senatus Coloniensis publico Professore conscriptam, quæ Elementa eius linguæ discere uolentibus propter perspicuitatem plurimum prodesse potest. Certissimum est autem labores humanos, nisi à Deo iuuentur, inutiles esse. Sed à Paulo scriptum est: Labores uestri non erunt inanes in Domino. Et filius Dei sedet ad dextram æterni Patris, dans dona hominibus. Hunc, sicut iussit addita promissione: Petite & accipietis: oro, ut & docentes & discentes adiuuet, & semper inter nos Ecclesiam colligat & gubernet, Amen. Vuitebergæ, Anno 1558. 12. Ianuarij.

GRATIARVM ACTIO PRO FIDELI IN LITERIS INstitutione, exhibita M. Nicolao Selneccero Viteberga discedenti.

PErcipit excusso quantos rectore dolores,
Quem tenet in medio nautica cymba freto:
Quàm soboles dulcem luget gemebunda parentem,
Iniecit rabidas cui fera Parca manus:

Tantos

[illegible] undanti sentimus pectore luctus,
[illegible] in riguas imbre fluente genas.
[illegible] uenerande Magister in oras,
[illegible] dum sumus orba patre.
[illegible] quantũ prior est mens uiuida membris,
Quantum animo pectus cedit inane meo:
Tantum qui tribuit corpus rude, cesserit illi,
Ingenua mentem qui colit arte rudem:
Atq; homines hominum ueros conformat in usus,
Flectit & in trini cognitione Dei.
Quod cùm præstiteris uario, redamande, labore
Præceptor, fidei pro ratione tuæ.
Et nos Pegaseas industrius autor ad undas
Duxeris, officij sedulitate tui:
Sæpius ab cupidis lustralia uota Camœnis
Fundimus, & castas supplice uoce preces,
Vt tibi perpetuas nobiscum ducere luces
Fas sit, & arguto multa docere sono.
Vt dum doctiloqui pendemus ab ore magistri,
Irriget excultum Castalis unda caput.
Sed quia delectum Deus ad maiora reseruat,
Et parat officijs uberiora tuis:
Inuida sors nostris quoniam te subtrahit oris,
Suscipis & subitam per loca iussa uiam:
Nunc licet exili memorem tibi carmine mentem
Pandimus. Ah uetuit dicere plura dolor.
Soluimus unanimi sanctas & pectore grates,
Quas tamen, ut decuit, reddere nemo potest.

Nitemur q;

Nitemurq; simul, quò possis noscere quondam
Quisq; quòd emeritum tempus in omne colat.
Vt ne pœniteat tantos sumpsisse labores,
Ingratis fidæ quos tribuêre manus.
Sicq; magis poteris retrò labentibus annis,
Reddi pro studijs gratia digna tuis:
Quam sermone tibi nunc protestamur inani,
Pollicita nunquàm destitueris ope.
Tu quoq; consueto nos complecteris amore
Quæsumus, & nostri commeminisse uelis.
Candidus & ueteres deponas pectoris iras,
Si quibus offensis extimulatus eras,
Postmodò ne noceant, ne sint doctissime fraudi
Præceptor: Varijs hinc uenit ansa malis.
Sic ualeas: Cunctis faueant ita numina ceptis,
Dum reget inuicta te Deus ipse manu.

I. S. B.

IN LOCVM DE FILIO DEI.

CVm in repetitione doctrinæ collectæ in Locis Theologicis accesserim ad doctrinam de Filio DEI, *rursus indicare uolui, me Deo iuuante processurum est. Itaq; scholasticos non solùm ad audiendam hanc doctrinam inuito, sed etiam adhortor, ut pias mentes & precationem ad has cogitationes adferant, & se ab ipso filio Dei doceri petant, qui*

qui dixit, Nemo nouit filium, *niſi* Pater, *nec Patrem quiſquam nouit, niſi* Filius, *& cui filius uolet reuelare:*

Hunc filium Dei, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, crucifixum pro nobis & reſuſcitatum oro, ut nos doceat, & gubernet, & in nobis ueram noticiam confirmet. Nam ab initio generis humani Diabolus horribiliter conatus eſt extinguere & delere ueram doctrinam de filij Dei natura & beneficijs. Sciebant patres miſſum eſſe λόγον ad Eccleſiam, & eum inuocabant, ſicut Dominus inquit, Vidit Abraham diem meum, & lætatus eſt. Et rectè Irenæus inquit: Semper adfuit Eccleſiæ λόγος, qui poſtea naturam humanam adſumpſit.

At Ethnici extincta hac luce, prorſus à Deo defecerunt. Poſtea cùm ſparſum eſſet Euangelium, ſtatim Ebion, Cherintus, Samoſatenus, & alij multi, bellum huic filio intulerunt. Deinde & Regnum omnium potentiſſimum in genere humano Mahometicum exortum eſt, quod palàm male dicit filio Dei, & iudicat neruum eſſe ſui Regni hanc blaſphemiam. Quid triſtius cogitari poteſt quàm maximam partem generis humani faſcinatam diabolica fraude palàm & ex profeſſo inimicam eſſe filio Dei?

Aduerſus hæc tanta ſcandala neceſſe eſt aſſiduè muniri pios animos & teſtimonijs diuinis & precatione, ſicut Dominus inquit: Orate ne intretis

tretis in tentationem. Vltima est hæc mundi senecta, in qua & deliria, & tenebræ, & dissidia, & dilacerationes Ecclesiæ, proh dolor, crescunt & crescent. Hæc tanta mala intuentes, non solum uigilantiores simus, sed etiam in omni uita ostendamus, nos uero dolore adfici propter Ecclesiam. Quid est indignius, quàm in tantis & miserijs & periculis, plurimos ebrios uoluptatibus, uelut Penelopes sponsos, sine cura maximarum rerum uiuere? Quotidiè in inuocatione cogitemus, & de nostris & de publicis periculis: agamus Deo gratias, quòd filium ad Ecclesiam misit, & agamus ipsi filio gratias, quòd uerè & colligit Ecclesiam uoce Euangelij, & assiduus est custos noster, sicut inquit: Nemo rapiet oues meas ex manibus meis. Cogitemus quantum beneficium sit, quòd filius coæternus Patri καὶ ὁμοούσιος adsumpta natura nostra, fit uictima pro nobis & Redemptor. Contremiscere omnes homines hæc cogitantes debebant. Nec leue peccatum est hæc socordia, & hic stupor, quòd leuiter tantarum rerum cura adficiuntur homines. Ideoq; de prædicatione pœnitentiæ inquit ipse Filius, argui hanc ignorantiam: Spiritus sanctus arguet mundum de peccato, quòd non credunt in me. Vt autem aliqua in nobis initia huius doctrinæ & curæ accendantur, necessaria est hæc quasi κατήχησις in Ecclesia, quæ in fontibus testimonia colligit, & uocabulorum proprietatem

tatem monstrat. Non gignimus nos dogmata, sed uocis diuinæ discipuli sumus, quam & in Symbolis recitari adfirmamus, & perspicua eorum testimonia colligimus, & præstigias impiorum Deo iuuante refutamus. Hæc de nostro studio præfari uoluimus, & adolescentes simul ad discendum, & ad inuocationem hortamur, ad quam nos omnes exuscitet uox dulcissima ipsius filij Dei: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam uos. Vuitebergæ, anno salutis 1558. 16. Ianuarij.

Petrus Sickius
Rentzburgensis.

DECANVS COLLEGII PHILOSOPHICI IN ACADEMIA Vuitebergensi, Iacobus Lechner, natus in urbe Austriæ Lyncea.

CVm hodie celebretur BASILII CAESARIENSIS memoria, cuius excellens fuit eruditio & uirtus, decet nos & de Doctrina ipsius cogitare, & de certaminibus. Fuit enim & ipsius ætas turbulenta, & plena atrocium dissidiorum. Et in ipsum incurrit magna phalanx Arianorum, instructa Valentis Imperatoris tyrannide. Nunc similia accidunt. Oppugnamur & Nos à multis inimicis, qui armati sunt & Principum potentia & factionibus indoctorum. Sed

precemur filium Dei Dominum nostrum Iesum Christum, custodem Ecclesiæ, ut nos protegat, sicut & Basilium texit.

Plurimum autem prodest, mente intucri doctrinam ipsius, & inde testimonia petere. Constanter defendit Nicenum Symbolum. De Iustitia Fidei etiam loquitur expresse, nostro more utens particula SOLA FIDE. Verba eius hæc sunt: Λέγει δὲ ὁ ἀπόστολος, ὁ καυχώμενος ἐν κυρίῳ καυχάσθω, λέγων ὅτι χάριτος ἡμῖν ἐγενήθη σοφία ἀπὸ θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς, καὶ ἀπολύτρωσις, ἵνα καθὼς γέγραπται, ὁ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυχάσθω. αὕτη γὰρ δὴ ἡ τελεία καὶ ὁλόκληρος καύχησις ἐν θεῷ, ὅτε μήτε ἐπὶ δικαιοσύνῃ τις ἐπαίρεται τῇ ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἔγνω μὲν ἐνδεὴς ὄντα δικαιοσύνης ἀληθοῦς ἑαυτὸν, πίστει δὲ μόνῃ τῇ εἰς χριστὸν δικαιούμενον.

Rectè etiam contra MANICHAEOS de auxilio Dei, & de assensione uoluntatis loquitur: οὐδὲ γὰρ ἡ περὶ τὰ καλὰ τῶν ἀνθρώπων ἐγχείρησις δίχα τῆς ἄνωθεν βοηθείας πλεωθήσεται οὐδὲ ἡ ἄνωθε χάρις ὡς τὸν μὴ ὡσουδάζοντα παραγένοιτο ἄν.

De his & alijs Basilij testimonijs hodie in publico Examine colloquemur, Ad quod ut conueniant Collegæ nostri, & alij uiri docti, hodiè hora prima, petimus. Quod eò libentius facient, si cogitabunt, hunc ipsum Basilium hortatorem esse, ut doctrina Philosophica non negligatur. Extat enim eius scriptum de legendis & eligendis sententijs Poetarum & Philosophorum. Quia ueræ sententiæ sunt uoces Legis. Discerni tamen uult Legem & Euangelium.

Quid dulcius est quam antiquitatem Ecclesiæ considerare, confirmari ueris testimonijs, & iuuari exemplis in regendis moribus, & multis ærumnis communibus tolerandis, quæ quomodo ferendæ sint, exempla præstantium uirorum docent. Ad talia colloquia de doctrinis & de Virtute uos inuitamus.

Precor autem filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christum, ut studia nostra gubernet, & faciat nos organa salutaria, καὶ σκεύη ἐλέους, & nos clementer protegat. Bene ualete. Die 3. Februarij. 1558.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS Matthæus Blochinger.

VTile est nosse ueteres gentium adpellationes, & ut de maiorum uirtute cogitemus, & quia uetustas adpellationũ testatur, monumenta Mosaica antiquissima esse. CIMBRICA CHERSONESVS nomen habet à Cimmerijs. Cimmerios esse

as esse ortos à Gomer filio Iaphet, nomen ostendit. Paulatim uerò ex Asia progressi sunt Cimmerij & Sueui, à quibus est Suedorum regnum. Et Plutarchus scribit in Vexillis Cimbrorum fuisse picturam CAPITIS *Tauri, ut nunc quoq; retinent id insigne Inclyti Duces Megalburgenses. Ostendunt autem res gestæ, magnam fuisse uirtutem ueterum Cimbrorum. Postea in Cimbrica Chersoneso Ecclesias constituit Imperator Henricus Auceps, qui Episcopum primus in Slesuuich collocauit, & semina doctrinæ de filio Dei illic gentibus tradidit. Ita tunc nostri Principes bella gerebant, ut noticiam Dei latius propagarent.*

In ea regione in oppido Izeho natus fuit Iohannes Garp Hoisatius, qui diu in Inclyta urbe Hamburga doctissimos uiros audiuit, Matthæum Dresserum, & Martinum Megalburgensem, à quibus linguam Latinam & initia Græcæ linguæ, & summam doctrinæ Ecclesiæ Dei studiosè didicit. Familiaris fuit etiam Reuerendo uiro, gubernanti Ecclesiam Dei in ea urbe, Doctori Paulo ab Eitzen, & in hac Academia in studijs doctrinarum præclarè processit. Orandus est autem Deus, ut multa bona ingenia seruet Ecclesiæ, atq; utinam hic adolescens diutius uixisset. Sed obediendum est uoluntati Dei. Quotidie cùm ægrotaret se Deo ardentibus uotis commendauit fiducia Mediatoris. Simul etiam pro parentibus & patria precationes dixit,

dixit, & in uera inuocatione Dei ex hac uita in cœlestem Academiam discessit, & in numero est eorũ de quibus scriptum est: Beati mortui qui in Domino moriuntur.

Hortamur igitur scholasticos, ut ad pias funeris Ceremonias hodie hora quarta ante ædes familiæ Reuerendi uiri Doctoris Forsteri conueniant, & ibi singuli cogitantes de publicis periculis, & de sua infirmitate, filium Dei custodem Ecclesiæ orent, ut seruet cœtus ueræ doctrinæ studiosos, & ipsum inuocantes, & sese & Ecclesiam ei commendent. Datæ 5. Februarij. Anno 1558.

DECANVS COLLEGII PHILOSOPHICI IN ACADEMIA Vuitebergensi, Iacobus Lechner, ex urbe Austriæ Lyncea.

Cvm doctrinæ collatio in urbe Vangionum anno proximo instituta esset, fuit ibi Bauaricus Monachus, indoctus & audax, qui ut oppugnaret propositionem Sola fide iustificamur, dixit iustificationem esse renouationem omnium animæ potentiarum, & in concione threnodicè Platonis distributionem repetiuit. τὸ ἡγεμονικὸν, inquit, restitui fide, τὸ θυμικὸν spe, τὸ ἐπιθυμητικὸν dilectione. Non igitur, inquit, Sola fide fit iustificatio.

Quàm concinna sit hæc accommodatio uirgultum ad potentias, inde iudicari potest, quòd cùm Plato ἐπιθυμίαν collocet in iecore, iste Monachus eò dilectionem Dei transfert. Deinde Monachus ille uelut Asinus ad lyram, nec uocabula Pauli intelligit: Fide iustificamur, qui non hoc uult unam illam uirtutem infundi, sicut ipsi insulsi loquuntur. Sed in uero agone monstrat filium Dei, & perterrefactos docet in eo solo acquiescere uelut ipsius insertos uulneribus.

Ideo autem hanc historiam recitamus, ut iuniores magis ament doctrinarum studia, cùm uident quales tenebræ sint indoctorum. Quid insulsius est, quàm dilectionem Dei in Epate collocare, cùm uox diuina expressè dicat: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde. Domicilium enim adfectuum, qui propriè sic nominantur, COR esse, non dubium est. Nec ἡγεμονικὸν tantùm noticiam significat, ut, in Scipione abstinente ab alterius sponsa τὸ ἡγεμονικὸν non est tantùm noticia, sed uelle etiam ac eligere, quod recta noticia docebat.

Magnum uerò chaos est errorum apud aduersarios, qui inde oriuntur, quòd aut sermonem non intelligunt, aut non rectè didicerunt initia earum artium, quæ uiam monstrant in docendo: nec genera doctrinarum discernunt. Quare fideliter hortamur iuniores, ut rectè discant, & Dei beneficio doctri-

narum fontes limpidos & non corruptos ostendimus.

Etsi autem quidam seu Cynici seu βλακικοὶ studia Philosophiæ uituperant, & calumnijs accendunt aduersus nos odia Principum & populi, tamen iudicia honestorum & doctorum uirorum scimus æquiora esse. Et inimicis æquissimam conditionem proponimus. Cùm extet integrè comprehensa doctrinæ summa, quam profitemur, si hæc non placet, euolent sese, & corpus doctrinæ integrum edant. Postea iudicet Ecclesia. Vetus illud est Nazianzeni à Demosthene sumptum: ἐπιτιμῶν πᾶσιν ὀξὺν, ἐπανορθοῦν δὲ οὐ πᾶσιν. Acerbitatem odij significant inimici nostri, & uirus suum effundunt, cùm uituperant à nostris edita, non edunt meliora.

Cùm igitur ueræ doctrinæ semina fideliter proponamus, iustum est nos etiam testimonia discentibus tribuere. Quare cùm hi, quorum nomina hic adscripta sunt, Deum rectè inuocent, & pietatem animi honestis moribus declarent, & rectè dicerint initia Philosophiæ, & summam doctrinæ quæ est Ecclesiæ propria, publicum eis testimonium tribuemus, & gradu Magisterij Philosophici eos ornabimus, Deo iuuante, die decimo Februarij. Ad illam testimonij renunciationem, ut conueniant omnes Doctores, Magistri, & Auditores, petimus, & simul ostendant hoc officio suum iudicium de

noſtris ſtudijs, & uota ſua ad Deum nobiſcum coniungant, quem oramus toto pectore, ut Eccleſiam & nos in ea gubernet. Datæ die ſexto Februarij. Anno 1558.

SIGNIFICATIO PVBLICAE PRAELECTIONIS SECVNdi libri Iliados Homeri.

Q Vinquies emenſus fuerit cùm Phœbus Olym
Quartaq; labentem traxerit hora (pũ,
Mœonij repetemus opus memorabile uatis, (diem:
Inclyta Semideûm quo canit acta Ducum.
Tradidit utiliter primus liber optima quæq;,
Sed quæ ſcire iuuet, plura ſecundus habet.
Iurgia magnorum propter ſtolidiſſima Regum,
Publica res Graium perdita penè fuit.
Quæ tandem erigitur ſtudio ſapientis Vlyſſis,
Eloquio populos qui regit, atq; Duces.
In dubijs certam ſapiens facundia rebus,
Iuſticia regitur ſi duce, præſtat opem.
Cuius conſilijs lingua petulante reſiſtens
Therſites, tergo uerbera iuſta tulit.
Nec Diomedei quòd conſors ſanguinis eſſet,
Hòc minus hæc illi pœna lucenda fuit.
Iſte fuit priſci quondam rigor utilis æui,
Ne ſacinus licitum cuilibet omne foret.

Neue

Néue impunè foret uirtutem rodere dictis,
Vipereoq; bonos lædere dente uiros.
Ergo pater Pelopis lingua petulanter abuſus,
Semper eget ſuitis, ſemper abundat aquis.
Tuq; leuis magni quondam obtrectator Homeri
Zoile, de ſaxo præcipitatus obis.
Dicere ſi fas eſt, nimis ad mala fertilis ætas,
Therſitas rabidos hæc quoq; noſtra tulit.
Οἱ μὲν γὰρ δύνανται ποιεῖν, κακὰ πολλὰ κολωάων
ἡβῇ δ' ἅμα κραυγάς τε γέλωτα φέρειν.
Quale genus Monachi cullentes furta, ſtrophaſq;
Autolyci, Muſis turba inimica bonis.
Turba dicax, aulas captans, uulgiq; theatra,
Rodere ubi innocuos abſq; pudore uiros.
Nec rabida & mordax adeò furit ulla canum uis,
Vt furit immitis turba ματαιολόγων.
Quam contra ut poſsis ceu ſtare animoſus Vlyſſes,
Illius & iuſto uerbere terga premas:
Arripe doctrinæ pubes ſtudioſa flagellum,
Sint arces ſcutum, cum pietate, tuum.
Sint casti mores, ſit ſancti cura pudoris,
Et fuge deliri probra pudenda gregis.
Eloquio linguam, uirtutibus inſtrue pectus,
Therſites cedat ſic tibi nullus iners.
Cætera nos alibi forſan ſcripſiſſe iuuabit,
Quæ ſacis eſt iſto ſic tetigiſſe loco.
Non ægrè ut cuiquam faceremus: inutilis iſte
Eſt labor, ingenio diſpliceat atq; meo.

Verſicu-

Versiculos tantùm studijs iuuenilibus istos,
Therſites monuit ſcribere Mæonius.
Nam multa humanæ documenta ſalubria uitæ,
Peruigili ſtudio lectus Homerus habet.
Quem tibi commendo potius ſtudioſa Iuuentus,
Quàm paſſim liuor quæ mala ſcripta, ferit.
Namq; cui placeat ſcelerata licentia, tandem
Virtuti & ſtudijs pernicioſa bonis?
Cuius erit uindex illo iuſtiſſimus orbe,
Quando bonis Chriſtus præmia iuſta dabit.
Hic regat ut uitam, linguas & pectora noſtra,
Vtq; pias ſeruet hîc & ubiq; ſcholas,
Sublatis manibus λόγον æternumq; parentem,
Mente pia mecum grex ſtudioſe roga.

10. Calend. Februarij.
Petrus Vincentius
Vratiſlauienſis.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS Matthæus Blochinger.

CONiunctio nobis cum Eccleſijs Inclytæ Pomeraniæ & pia & grata eſt, ac notum eſt multos præſtantes eruditione, ſapientia, & uirtute in ea gente partim Reipublicæ conſilia regere, partim Eccleſijs præeſſe, quos ueneramur & ualdè diligimus.

Tota regio etiam nobis carior eſſe debet propter Reuerendum uirum Paſtorem Eccleſiæ noſtræ Iohannem Bugenhagium Doctorem, per quem Eccleſiæ multarum regionum piè inſtauratæ ſunt. Quare decet nos oſtendere beneuolentiam noſtram erga eius gentis homines.

Fuit autem in hac Academia honeſtus uir Daniel Gnoſius, natus in oppido Pomeraniæ, quod & ueteribus Henetis SLAVIA dictum eſt, qui aliquot annos docuit Grammaticam et κατήχησιν doctrinæ Chriſti in oppido COSLIN. Vixit honeſtè, & iam in morbo ſæpè repetita confeſſione & inuocatione filij Dei, pietatem ſuam perſpicuè oſtendit. Interdum & uiduæ matris mentionem fecit, cuius luctu ualde ſe affici ſignificauit. Hic cùm ex hac uita in æternam Academiam, ubi fontes ſapientiæ Dei, non riuulos, hauriet, heri diſceſſerit, hortamur ſcholaſticos, ut ad funeris ceremonias antè Noſocomium Academiæ hodie hora quarta conueniant, & ſinguli ſuam uitam Deo pia precatione commendent, recordantes dictum de Deo: Ipſe eſt uita tua, & longitudo dierum tuorum. Vult igitur à ſe peti & uitam, & fœlicem uitæ curſum. Hæc petentes ſimul oremus, ut Eccleſijs bona ingenia ſeruentur, & ut Deus nos faciat uaſa miſericordiæ et organa ſalutaria.

Die 13. Febru. Anno 1558.

RECTOR

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS

Matthæus Blochinger S. D.

APud Zachariam in Capite 12. *scriptum est de luctu Ecclesiæ intuentis filium* Dei *cruentum, & morientem in cruce: Et respicient ad me, quem transfixerunt. Et lugebunt eum, uelut luctu propter unigenitum, & dolebunt, ut in morte primogeniti. In illo die magnus erit luctus in Ierusalem, sicut luctus in Adremmon, & in campo Megiddon: Id est: Qualis erat luctus, cùm* Rex salutaris *Ecclesiæ* IOSIAS *uulnere mortuus est, quod accepit in prælio inter hæc oppida, Adremmon. & Megiddon, quod situm est in littore tribus Manasse ultra Samariam. Vult Ecclesiam Deus considerare magnitudinem luctus iræ aduersus nostra peccata, quæ tanta est, ut mortem filij uoluerit esse λύτρον, ut iustitiæ suæ satisfieret. Cogitemus autem quantus in ipso Domino dolor fuerit, cùm clamat: DEVS DEVS meus, quare dereliquisti me. Quanta mœstitia in matre, & sorore matris, & alijs sanctis. Et gemuerunt cum conditore Sol & terra, & ipsi scopuli, qui terræ motu rupti sunt. Hæc mirandi spectacula intuentes, nos quoq; dolore afficiamur, præsertim hoc anni tempore, quo olim illa facta sunt, & quo recordatio quotannis in Ecclesia repetitur. Nec simus rigidiores scopulis.*

Horren-

Horrendum est autem, quòd impij homines hoc tempore BACCHI *Orgia celebrarunt, obscœnis ludis, & nocturnis discursationibus. Cùm igitur uelimus uos de filij Dei morte, & de causis, iam rogitare und cum uera Ecclesia in cœlo & in terra, fecerè prohibemus discursationes laruatorum, nocturnas uociferationes, & omnes inhonestos gestus. Non sunt templa Dei, homines securi, qui cùm nec proprijs nec publicis periculis moneantur, laxant frenos stultis cupiditatibus. Ideo uobis præcipimus, ut memores sitis huius dicti: Ad quem respiciam, nisi ad contritum spiritu, & trementem sermones meos? Anno 1553. Mensis Februarij. die 12.*

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS

Matthæus Blochinger. S. D.

GRata memoria retinenda est uiri Reuerendi D. MARTINI LVTHERI, *& ut doctrinam, quam Filius Dei per ipsum nobis clementer restituit, discamus, & sequamur, ac Deo gratias agamus pro tanto munere: Deinde ut pro ipsius etiam laboribus, quia fideli organum Dei fuit, memores grati sint & ipsi & eius posteris.*

Annus autem proxima Septimana, die decima octaua Februarij, duodecimus exactus est, posta-

postquam ex hac Academia in cœlestem euocatus est. Post id tempus & Principum bella, & docentium tam multa orta sunt, quæ si ipse uixisset, Deus per eum repreßisset, ut de eo uersus dici poßit:

Hoc uiuo stetit, hoc cecidit Germania lapso.

Sed tamen Deus reliquias Ecclesiæ instauratæ ipsius uoce seruabit. Est autem post annum duodecimum, die quinto mortuus eius nepos, natus ex filio uiro clarißimo PAVLO LVTHERO, Doctore artis Medicæ, PAVLVS LVTHERVS. Id enim nomen in ea familia iustißimè seruatur, quia uerißimum est Pauli Apostoli doctrinam, quæ Legem & Euangelium distinguit [illegible] dit consolationem necessariam, in qua [illegible] fide iusti, & reconciliati pronunciamur, & [illegible] loribus inferorum retrahimur, à nullo scriptore post Apostolos magis illustratam esse, quàm ab ipso. Hoc magnum beneficium agnoscamus, & eo piè utamur, & grati simus Deo, & huic fideli doctori. Nec moueamur iudicijs aduersariorum, qui fontibus Pauli Apostoli cœnum inijcere conantur, & piam enarrationem Reuerendi D. Lutheri aspernantur, & pœnas dant & dabunt sui furoris, sicut LATOMVS Louaniensis moriturus horribili mugitu clamauit, se contra conscientiam ueritati aduersatum esse. Et exempla talia plura meminimus.

Vetus

Vetus illud est dictum Pindaricum: παλαιὰ γὰρ εὐδεῖ χάρις, ἀμνάμονες, δὲ βροτοί. Quanquam igitur multi sunt hostes doctrinæ, quam Deus uoce Reuerendi D. Lutheri nobis restituit, tamen nos sciamus uerè Euangelij natiuam sententiam esse, & eam discamus & sequamur, & gratitudinem Deo, & organo eius præstemus.

Hortamur autem auditores, ut ad pias funeris ceremonias hodie hora quarta conueniant, Ibi singuli & sese & Ecclesiam Deo pijs uotis commendent. Pater hac se consolatione sustentet, quòd scriptum est: Sinite paruulos uenire ad me, quia talium est regnum cœlorum. Die 23. Februarij. Anno 1558.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS Matthæus Blochinger.

CVm multiplices calamitates horum temporum, & impendentia mala multò grauiora, in conspectu sint omnium hominum, ut sunt dißidia docentium in Ecclesijs, periculosißimæ mutationes & ruinæ imperiorum, bella, morbi ἐπιδήμιοι, uastationes scholarum, & id genus ærumnæ inenumerabiles, quæ testantur exarsisse iram Dei aduersus ingentia nostra peccata: dolendum est tantum gelu esse in hominum mentibus, ut in publica Ecclesia,

T &

& omnium piorum mœsticia, plurimi quasi nullo sensu communium miseriarum adficiantur, pecudum more tantùm in uoluptatibus uiuant, sine Dei, & hominum, sine ullius uirtutis & honestæ disciplinæ respectu, ruentes quò cœca libido & peruersi animorum rapiunt impetus. Vt autem in morbis periculosissimi dicuntur, qui sensum præsentis mali corporibus adimunt: Ita dubitari non potest, hanc ἀναλγησίαν omnibus qui non agunt pœnitentiam, & ad Deum maturè conuertuntur, periculosissimi interitus initium & causam fore, ut in tristissima commination Prophetarum dicitur: Excœca Cor populi, & aures eius aggraua, & oculos eius claude, ne uideat oculis suis, & auribus audiat, & corde intelligat, & sanem eum.

Vocat autem Deus omnes ad pœnitentiam, non modò per ministerium Euangelij, sed etiam exemplis pœnarum, inter quas uelut προδρόμους impendentium calamitatum, sunt frequentes interitus piorum, ut dicitur: Boni præripiuntur, nè uideant uentura mala. Hæc optamus Scholasticos in funerum ceremonijs cogitare, & animos excitare ad considerationem magnitudinis iræ Dei, prementis totum genus humanum, & ad recordationem beneficiorum Filij Dei, resuscitaturi Ecclesiam, & omnes pios, qui in uera agnitione & inuocatione filij ex hac mortali uita decedunt ad

æternæ uitæ & lætitiæ cum Deo societatem. In quorum numero fuit honestus & pius iuuenis MARTINVS NICOLAI HVSENSIS, qui morbo diuturno languefactus, hac nocte edita perspicua significatione fiduciæ erga filium Dei, mortis & inferorum uictorem, & uitæ datorem, Dominum nostrum Iesum Christum, ad cœlestem Academiam euocatus est, cui funus fiet horâ quartâ, ad quod ut conueniant studiosi, in plateâ quæ à cupro nomen habet, prope Clausurarium, omnes hortamur. Die 27. Februarij Anno 1558.

IN RHETORICOS LIBELLOS PHILIPPI.

Rhetoricen multi scripserunt ante Philippum,
At scripsit nemo simpliciore uia.
Illius hoc duplici contenta uolumine scripta,
Prælegere incipiam cras ego, dante Deo.
Audiet hæc, aderitq; frequens quicunq; studebit
Vtiliter studijs consuluisse suis.

Petrus Vuincentius
Vratislauiensis.
Calendis Martij.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS

QVantus erat dolor in Cananæa matre puellæ,
Cuius Mens furijs exagitata fuit:
In tanto nunc est Ecclesia mœsta dolore,
Doctorum furias cùm uidet, atq; Ducum.
Sed tu Gnate Dei gemitus audito precantum,
Nulla uenit nobis, TE nisi dante, salus.
Tu procul à nobis sæuos depelle furores,
Et sanes uerbo pectora nostra tuo.
Quamuis ira tui nos urget iusta parentis,
Et sumus ut turpes nos rea turba canes:
Attamen ut timidè sub mensa captat herili
Esuriens modicas parua catella dapes:
Sic cùm dira fames nostros absumpserit artus,
De mensa petimus pabula CHRISTE tua.
Cùm nostram indueris mirando fœdere massam
Gnate Dei, semper nos tua membra geras.

Commonefacti exemplo, quod hodie Ecclesia proponit, excitemus nos ad precationem, & filium Dei oremus, ut nunc quoq; miseram Ecclesiam sanet, sicut tunc matris Cananææ filiam sanauit. Id nunc quoq; in funere cogitetis, ad quod ut conueniatis hodie hora quarta in uico non procul ab ædibus uiri clarissimi, Doctoris Viti Vuinshemij, uos hortamur. Decessit enim pius senex Eberardus Hazen, sæpè

sæpè repetens dictum filij Dei in hoc morbo & in ipso agone: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam uos. Hoc dicto & similibus sese filio Dei sæpè commendauit. Datæ 6. Martij, Anno 1558.

CASPAR CRVCIGER LECTORI S. D.

SI pulcherrima pars putatur anni,
Qua Ver dotibus aureis amœnum,
Blandis solibus, & sereniore
Cœlo, prouocat aurulas tepentes
Mulcentis Zephyri uago susurro
Pictis floribus hortulos nitentes:
Cur non dotibus aureis iuuentus
Vernans, ingenij uenustioris
Tanquàm floris amabilis uigore,
Cur non Vere uenustior iuuentus,
Ver, quod purpureo nitens honore
Vector per freta longa fratris Helles
Formosis aries reducit astris,
Ver, quod splendidulis humum colorat
Apricam Violis, Rosis, acantho
Lætis Ver breue floseulis amœnum,
Versandis tribuas manu diurna
Nocturnaq; manu libris uetustis?
Impendas operosiore cura

Voluendis ueterum bonis libellis
Insumas uigilanter hauriendis
Priscæ fontibus eruditionis

Et cur non potius monumenta diserta, iuuentus,
Antiquitatis cultioris undiq;,
Moribus & studijs monumenta salubria, plena
Romani salis, Attici leporis,
Quàm scabiosa legas rabiosaq; scripta, prosanum
Quæ sola uulgus appetens magnifacit,
Scripta magis putrida nuce putida, qualia sparguit
Seclo desipiente & insaceto
Secli incommoda pestimi Prophetæ,
(Scribere non potui dextra titubante Poetæ)
Haud doctis dictis certantes sed maledictis,
Vt uersibus Catulli & Ennij loquar.

Sed quò digredior? tecum studiosa iuuentus
Res modo cepta mihi, res peragenda fuit.
Ingenio uernans docili melioribus annis,
Vere nouo uiolas, Vere fouente rosas,
Cur non docta legas, potiusq; uolumina uoluas,
Ocia quàm luxu languida inerte teras?
Aut cur non ueterum potius tibi scripta probentur,
Quàm rude quæ stolido pectore uulgus amat?
Nec tamen, ut uidear partes egisse monentis,
Hæc loquor, aut, ulli sint ut acerba, loquor:
Quando recordor enim, quàm sit mihi curta supelex
Inscitiæ non prorsus inscius meæ, (lex,
Corde

Corde cohorrescens animum demitto dolenti,
Nec impudenter aliquid arrogo mihi:
Scurrilemq; odi rabiem cane peius & angue
Linguæ dicacis ac furenter asperæ.
Restat ut omissis tibi, dulcis Ephebe, parergis
Paucula, quæ cupio significare, notem.
Non sum nescius has meas opellas
Viles, frigidulas, rudes uideri:
Nam sunt exigui parumq; culti
Fœtus ingenij minutiores,
Expulsi uelut indecente abortu:
Sed postquã tandem subij hoc graue (sæpè recusans)
Inualidis humeris non sapienter onus,
Clitellasq; bouem decere credens,
Imponi mihi passus, ingemisco:
Malo lector inutilis uideri,
Malo pergere (quo labore uictus
Victus pondere concidisse iniquo.
Officioq; impar oneri cessisse grauanti,
Et puter instexo succubuisse genu).
Quàm semel impositos, ita re cogente, labores
Nimis uideri excutere uelle ferociter.
Egregijs igitur de quinq; decemq; libellis,
(Qua potui cura, sedulitate, fide)
Bis duo Peligni septemq; uolumina uatis
(Queis canit in formas corpora uersa nouas)
Interpretatus hactenus sum publicè:

Ordine iam totidem, demptis tamen ordine septem,
Materia restant utiliore libri,
In quibus historiæ series ab origine belli,
Quæ Priami cecidit Regia celsa senis.
Tempus ad Augusti deducitur usq; Monarchæ
Mirabili iucunditate carminis
Heroici, diuinioris, aurei.
Hos quoq; (si faueant Musæ mihi) munere functus
Interpretantis ordiar perendie.
Adiungam uerò Ciceronis amabile scriptum,
In quo Lælius elegantioris
Sermonis genere, optimaq; forma
Dulcis amicitiæ iura fidemq; docet.
Nec quòd in hoc æuo res intermortua candor
Calumnijs oppressus & Sophistica,
Nusquam conspicitur, prorsusq; uidetur inane
Nomen amicitiæ, nomen inane fides:
Hæc præcepta minus iuuant, minusue
Vitæ cognita conferunt ad usus.
Nam quæq; res præclarior quò rarior.

CARe

CARMEN DE ECLIPSI LVNAE, QVAE ERIT ANNO DOmini 1558. labente: 2. die Aprilis: 10. Hora, 0. Minuto. Vuitteberg æ, scriptum

ad

PETRO CODICILLO Tullechouino.

Viuimus haud casu, uitam Deus ipse gubernat,
Nascimur haud frustra, uult pia facta Deus.
Certa Dei totus monstrat uestigia mundus,
Edocet & moli numen adesse suæ.
Esse Deum euincit mundi pulcherrimus ordo,
Motus & astrorum, perpetuæq; uices.
Insita diuinæ nobis est flammula mentis,
Quæ uitium à rebus separat una bonis.
Corda timent meritas diuini numinis iras,
Pro facto referunt spemq; metumq; suo.
Horribiles culpam pœnæ comitantur atrocem,
Et, quæ sera uenit, maxima pœna uenit.
Hæc ita quòd fiant, quis non uidet omnia mundi
Regna metu pœnæ ceu stupefacta tremunt.
Sed Deus est mitis, procedit lentus ad iram,
Et, quoties uindex cogitur esse, dolet.
Ac ideò, ut fragiles nos ad meliora reducat,
Nam curam nostri more parentis agit:

Signa sua ostendit nostram tractura ruinam.
Ni mutet mores impia uita suos.
Vidimus exorto prætensa parelia soli,
Et uaria in multis edita monstra locis.
Fulmine quassari sacratas uidimus ædes,
Sæpeq; terrificis spectra locuta modis.
Vidimus ante duos annos in Vere Cometam,
Astraq; iam toties lumine cassa suo.
Quæ licet excipiant Sardoo cuncta cachinno
Ii, quorum in uicium pectora prona ruunt:
Attamen hos tandem nil quicquam tale timentes,
Obruet irati pœna seuera Dei.
Quando Deus differt pœnas, non protinus aufert,
Compensat longas at grauitate moras.
Nos igitur moniti cœlum spectemus, & astra,
Signaq;, quæ Dominus nos monitura facit.
Sit pietas nobis, ardensq; oratio curæ,
Nostraq; sit uoci consona uita Dei.
Rursus enim præsens Eclipses afferet annus,
Florida cùm uerno rore madebit humus.
Cumq; dies, alterq; dies Aprilis, & horæ,
Tot fuerint, quot habent carmina nostra pedes.
Ante ferè medium noctis contraria fratri,
Decolor atratis Luna uehetur equis.
Ibit in Astrææ signum, pietatis in ædes,
Chironq; Eois egredietur aquis.
Hesperias Martem cernens Venus ibit ad undas,
Mars erit in quarta Leucadiusq; senex.

Talis

Talis erit cœli facies, cùm Luna tenebris
Mersa, gemet nostri damna futura mali.
Bella gerent reges, fiet pestisq; famesq;,
Et turbæ propter relligionis opus.
Iusticiæ regimen, leges sine honore iacebunt,
Euenient doctis magna pericla uiris.
Sed tibi, Gnate Dei, potis est inuertere fatum,
Quo duce nulla pijs damna nocere queunt.
Protege tu populum uerè tua dicta sonantem,
Et sana cœtus uulnera sæua tui.

P. 10. H. 0. M.
M. 11. H. 35. M.
F. 13. H. 14. M.

DE ECLIPSI LVNAE ANNI M. D. LVIII, QVAE FIET DIE secundo Aprilis, Eritq; medium eius hora undecima noctis, scrupulo 38.

Νῦν ὑάκινθε λάλει τὰ σὰ
γράμματα, καὶ πλέον ἂι ἂι.

Venit enim luctus publica causa noui.
Extincti Musæ deflentes fata Micylli,
Ereptum studijs hoc decus esse dolent.
Ipsarum lacrymis undoso gurgite creuit
Neccharus, & Rheni turbidus intrat aquas.

Profuit

Profuit ingenium ſtudijs uirtuſq; Micylli,
Conſilijs patriam quos docuit q; iuuant.
Stellarum uarios motus uireſq; ſcicbat,
Quæq; iuuant hominum corpora, quæq; nocent.
Maius at hoc decus eſt, æterna in ſecula durans,
Quòd uera coluit te pietate Deus:
Et λόγον æterni uiuum genitoris amauit,
Iuſtificá capiens munera ſumma, fide.
Huius ſcripta uiri diſcat celebretq; iuuentus:
Gratos pro meritis nos iubet eſſe Deus.
Officij curæ creſcant, pietasq; preceſq;,
Oſtendat cùm tam multa dolenda Deus.
Aurea nunc Taurus pandens ſua cornua cernit
Falcigeri & Martis corpora iuncta ſimul.
Bella famemq; hominum generi hæc coniunctio portat,
Iungitur infauſtè Martia ſtella ſeni.
Adiuuat hæc Lunæ primo ſub limine Veris
Defectus, lumen ſole negante ſuum.
Fœcundam ut terris nequeat dimittere lucem,
Et res humoris ui uegetare ſui.
Irrita non ſunt hæc, uanaſq; mouentia curas,
Sed ſunt inſtantis triſtia ſigna mali.
Non ſine clade abeunt, ſemperq; incommoda ſecum
Flebilibus fatis exoneranda uehunt.
Nos igitur miſeri, quos undiq; pœna coarctat,
Mœſti contrito corda precemur opem.
Fata Deus dextra regit, hæcq; precantibus ultrò
Mitigat, & finem ſpe meliore leuat.

Nec

Nos ſi pœna grauat, pœnas attraximus ipſi,
Heu noſtra culpa nos rea turba ſumus.
Sed tamen ad cœlum mentes ac ora leuantes,
Flectamus Chriſtum per pia uota Deum.
Leniat ut nobis pœnas iramq; parentis,
Ac ſeruet cœtus relliquiaſq; ſuas.
Vulneribus multis Eccleſia ſaucia luget,
Auxilium, ſerpant ne mala, ferre uelit.
Illorum furias reprimat, frangatq; furorem,
Qui ſunt autores diſſidijſq; faces.
Ne leges feritas uitet q; ferocia uincat,
Ne turbet pacem ſeditionis amor.
Clemens eſſe uelis Deus, atq; auertere damnæ
Omnia, quæ ſtudijs ſunt nocitura pijs.
Hæc plus ante Deum uota ingeminata ualebunt,
Atq; audita pijs gaudia digna ferent,
Si multi incipient uitam emendare priorem,
Quaq; decet mores cum grauitate regent.

Iohannes Ricardus
Mansfeldenſis.

DE ECLIPSI LVNAE QVAE CONSPECTA EST HAC nocte: 4. Non. Aprilis ad amicum Iohannem Schoſſerum. P. Laureatum.

Vidimus hac Phœbi nigreſcere nocte ſororem,
Oppoſita frater dum regione ſtetit.

Vidimus

Vidimus, & ſi quid ſpectator cordis habebat,
Aethereis poterat diriguiſſe minis.
Nox erat, & tenebris cedebat lumen opacis,
Et decus à nitido fugerat omne globo.
Vtq; per humanos cùm febris obambulat artus,
Viribus exhauſtis nil niſi languor adeſt:
Sic Dea pugnabat, ſic omne amittere robur,
Dum noua colligeret cornua, uiſa fuit.
Quis putet hæc temerè fieri, qui ſe modò ſanum,
Nomine uel dignum cenſeat eſſe ſuo?
Sunt quibus ore iocos eſt cura mouere loquaci,
In tantis rebus qui leue pectus habent.
Qui neq; ſigna putant, neq; nuncia uera futuri,
Lumina ſeu Phœbus ſeu ſua Luna tegat.
Et quia ſæpè eadem cœli in regione uidentur,
Portendi terris ulla pericla negant.
Sed neq; quæ moueant adeò mala triſtia cauſæ,
Nec regat iſta Deus qua ratione, ſciunt.
Quæ cauſæ moueant, eſt demonſtratio certa,
Ars monſtrat certos ingenioſa modos:
Qua ratione regat Deus æthere ſigna ſub alto,
Teſtatur ſacri pagina uera libri.
Non iubet ut pereant formidine corda piorum,
Sed iubet attolli celſa ſub aſtra caput.
Haud iræ documenta piis inimica reuelat,
Sed ſpe ſolatur corda puſilla Deus.
Sunt tamen ideircò cœli quoq; ſigna timenda,
Quòd mundi nobis inde ſenecta patet.

Hæc

Hæc langueſcentis naturæ ſigna putemus,
Quòd multas patitur Lunaq; Solq; uices.
Quas illi tenebras terris atq; acre fundunt,
Exitium cunctis rebus in orbe ferunt.
Hinc grauis immenſi tabeſcit machina mundi,
Et rugas ueluti corpus anile trahit.
Quis iam ſigna neget, tot tempore uiſa biluſtri,
Quot uix antè aliquod ſecla tuliſſe reor?
Deniq; & aſtra prius cœlumq; & terra peribunt,
Quàm pereat uerbi littera ſacra Dei.
Is docet extremæ fore plurima ſigna diei,
Vnde queant mentes noſſe futura piæ.
Huic quia nil hoſtile monet, nos credere fas eſt,
Huic certam debent pectora noſtra fidem.
Siue famem uerò ſeu prælia Luna minatur,
Motibus & ſubitis regna Duceſq; cadent:
Vnica ſint nobis ſolatia, quòd pia ſeruat
Agmina, quæ gaudent fundere uota, Deus.

Zach. Prætorius. L.

GEORGIVS MAIOR
LECTORI SALVTEM.

NVlla uox ſub cœlo audita eſt unquam triſtior hac uoce filij Dei: Deus meus, Deus meus, Quare me dereliquiſti? Deſeri enim à Deo, eſt deſeri à fonte lucis, conſolationis, iuſticiæ, uitæ & autore omnis boni, & relinqui in tenebris,

in

in afflictionibus, in sensu iræ Dei, *in doloribus inferorum, in peccatis & morte, & esse sine ulla consolatione, quo quid tristius dici potest? Itaq; ad hanc tristissimam querelam filij* Dei *pendentis in cruce, tota creatura rerum expaueſcit, obscuratur Sol, Terra concutitur ingenti motu, & duri scopuli scinduntur.*

Duriores igitur omnibus scopulis sunt, qui hac tristissima querela filij Dei *non afficiuntur, nec consideratione suorum peccatorum, propter quæ hæc filius* Dei *patitur, flectuntur ad pœnitentiam.*

*Quare ut nos ipsos ad pœnitentiam, & ad consideration*em *immensæ bonitatis* Dei *erga nos, & ad gratiarum actionem inuicem excitemus, cùm unigenitum filium, qui non nouit peccatum, pro nobis peccatum & maledictum fieri uoluit, ut nos efficeremur iustitia* Dei *per ipsum: Pro ueteri more breuem & simplicem Psalmi 22. Deus meus, Deus meus, Quare me dereliquisti? enarrationem, hodie hora secunda, Deo iuuante, exordiemur.*

Die *quarto Aprilis,*
Anno 1558.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS

Matthæus Blochinger.

EXistimamus *& ante eductionem Israelitarum ex Aegypto primos parentes habuisse ritus aliquos*

quos in Vere, qui significarunt, uenturum Redemptorem eo anni tempore futurum esse uictimam. Eo anni tempore & Abel interfectum esse, & Isaac oblatum esse, credibile est. Postea manifestum est in exitu ex Aegypto sancitum esse, ut post Vernum æquinoctium agnus mactaretur & assaretur, & certo ritu manducaretur. Nec dubium est mactatione agni significatam esse mortem filij Dei, sicut & Baptista eum nominat agnum: Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi. *Significatum est autem manducatione, nobis uitam restitui uenturæ uictimæ manducatione. Aliæ uictimæ fuerunt cadauera damnata, quæ ne quidem attingere licuit, & aut cremabantur, aut insepulta in flumina aut mare abijciebantur. At hæc uictima filius* Dei *post mortem reuiuiscit & manducandus est, exhibet sese credentibus, & in eis uerè est efficax, sicut ipse inquit:* Ego sum uitis, uos palmites, Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum, Quia sine me nihil potestis facere. *Norant pij hunc Dominum, qui futurus erat uictima, missum esse ad Ecclesiam, & iam adesse huic suo agmini: norant se per eum tunc quoq; seruari, & quidem propterea, quia futurus erat uictima. Norant hunc Dominum transeuntem per Aegyptum, & trucidantem primogenita Aegyptiorum, & parcentem familijs, ubi limina conspersa erant sanguine agni, omnibus seculis transire per totum genus humanum,*

& horribiliter punire impios, & inter ruinas Imperiorum seruare tamen conspersos sanguine ipsius.

Has cogitationes & hanc fidem adferebant pij ad manducationem: & læti fiducia huius uenturæ uictimæ auxilium in omnibus calamitatibus expectabant. Durauitq; obseruatio illius ritus ab exitu ex Aegypto usq; ad resurrectionem filij Dei annos 1543.

Nos magis lætemur palàm exhibito Domino nostro Iesu Christo, & additis manifestis testimonijs non fallentibus, & euoluta ac illustrata promißione misericordiæ, & sparsa uoce Euangelij inter gentes, per quam ipse filius Dei, λόγος καὶ εἰκὼν ἀΐδιος ἀϊδίου πατρός, æternam Ecclesiam colligit, quam regit, protegit & gestat, sicut in gremio gestat pastor recèns editos agnos. pro his summis beneficijs gratias agimus Deo æterno patri Domini nostri Iesu Christi, & hortamur uos ut ueram gratitudinem & inuocationem in nobis omnibus accendi ab æterno patre propter filium Spiritu sancto petatis.

Dulcis sit omnibus & temporis cogitatio. Quàm pulchrum Ver fuit illius anni, cùm redeunte ex morte Domino nostro Iesu Christo, simul alij multi Sancti reuixerunt, & sæpè ad dulcißima colloquia conuenerunt, & manifestis testimonijs pios

pios confirmarunt. Nec dubium est, sæpè apud uirginem matrem adsedisse primos parentes, Adam & Heuam, & narrasse mundi initia, & suos dolores & testimonia diuinitus exhibita, & miscuisse gratiarum actiones & precationes pro Ecclesia. Nec fuit ulla in genere humano ætas aurea, nisi illorum quadraginta dierum dulcißima consuetudo, quæ fuit Ver æternæ illius aureæ ætatis.

His testimonijs & nos confirmemus, & propter memoriam tantarum rerum, usitatam Ecclesiæ consuetudinem amemus, quæ hoc anni tempore in publicis congreßibus historiam de sacrificio filij Dei, & de resurrectione præcipuè proponit, & ad hos congressus adferamus mentes pias, & compositas ad cogitationem de rebus tantis. Cogitemus nos interesse colloquijs filij Dei, Patrum, qui reuixerunt, & Apostolorum: & reuera nobis adest ipse filius Dei, cùm talibus cogitationibus gratiarum actionem & uota miscemus. Ideo enim uiuit filius Dei, non ut sit ociosus, sed ut semper æternam Ecclesiam sibi colligat, sit in nobis efficax, det dona hominibus, sicut scriptum est: Sedet ad dextram æterni Patris, dans dona hominibus. Et quidem, cùm regnum Christi sit æternum, tamen Paulus modum regni in Ecclesia huius uitæ discernit à modo regni in Ecclesia reuocata ex morte, inquiens: Tradet regnum Deo & Patri, Non est igitur ociosus filius Dei in Ecclesia

huius uitæ, sed nunc per ministerium est efficax uoce Euangelij, & reipsa credenti adest, est caput omnia in omnibus perficiens, sicut inquit: Sine me nihil potestis facere. At in resuscitata Ecclesia offeret nos æterno patri, ostendet patrem corâm in clara luce, non per ministerium doctrinæ, Et tamen erit Rex & summa persona Ecclesiæ, agglutinans nos æterno patri, quem coram cernemus omnia in omnibus beatis esse.

Harum maximarum rerum cogitatione festum diem celebremus, ut Paulus docet, Deo & Domino nostro Iesu Christo pro omnibus beneficijs gratias agamus, & simul petamus seruari Ecclesiam, & nos in ea, & leniri pœnas, & confugiamus ad filium ardenti fide, sicut ipse præcipit: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam uos.

Te fili Dei, Domine Iesu Christe, crucifixe pro nobis & resuscitate, qui pro nobis precatus es, ut æternus Pater nos diligat, sicut te diligit, supplices oramus, ut nobis adsis, & semper inter nos tibi æternam Ecclesiam colligas, & nos gubernes et protegas. Cùm autem filius Dei uelit nos gratos esse pro data Euangelij uoce, præcipimus omnibus qui sunt in Academia, ut honesti exempli causa ad Aram hodie accedant cum significatione gratitudinis. In Paschate, anni 1558. quod est ab exitu Israelitarum ex Aegypto, Paschæ 5067.

RECTOR

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS

Matthæus Blochinger.

SAepè auditis plurimum prodesse moribus & uitæ, considerationem dignitatis ordinis politici. Vult Deus nos intelligere, ordinem politicum esse suæ sapientiæ riuulum, & iusticiæ suæ opus, & testimonium de præsentia Dei in genere humano. Quòd ostendit ordinem, quòd conseruat societatem, quòd atrocia delicta uniuersaliter punit, etiam cùm magistratus punire non possunt, hæc fieri diuinitus, fateri necesse est. Amemus igitur & reuereamur ordinem politicum, ut opus & ingens beneficium Dei, & caueamus suo quisq; loco, ne turbetur, & hanc diligentiam ac obedientiam Deum flagitare sciamus. Cogitemus etiam singuli, quanta beneficia quotidiè accipiamus ab omnibus neruis politici ordinis: defensionem societatis, in qua nutrimur, educamur, docemur, habemus Ecclesias, Leges, artes, & multa uitæ præsidia, & corporum & rerum protectionem. Hæc bona non Cyclopico more contemnamus, sed magnifaciamus, & causas & utilitates sæpè considerabimus. Quare libenter magistratibus obtemperemus.

Vult autem Illustrißimus Princeps Elector, non corrumpi aggerem, nec in aggerem ascendere peregrinos.

peregrinos. Et manifesta iniusticia est, quærere uoluptates aut ludos cum detrimento Reipublicæ. Corrumpit autem aggerem licentia in eo uagandi. Quare seuerè præcipimus, ne in aggerem ascendant Scholastici, & hac modestia quoq; ostendant, se politicum ordinem non contemnere. In paschate Anni 1558.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS.

Matthæus Blochinger.

VIrtus est eximia, & Deo grata, Castitas in matribus & fœminis qualibet ætate, Ac tantum decus eam uirtutem & uetustas Ethnica esse iudicauit, ut Bacchylidis uersus celebrati sint, quorum sententia sic reddita est:

Vt cùm de statua facies formosa remota est,
Non decus in reliquo corpore truncus habet:
Sic reliqui mores spreti sine honore manebunt,
Ni sint ornati laude Pudicitiæ.

Hanc excellentem uirtutem uult Deus in Matronis esse, ut PAVLVS inquit, coniunctam cum fide, dilectione, modestia & temperantia.

His uirtutibus omnibus ornata fuit, & mater, & deinde uidua, honestissima matrona,

ANNA, uidua uiri honesti Matthæi Moschuitz, consulis Torgensis, nata in familia ueteri Torgensi Domitschia. Nam & doctrinam de Deo, & de Domino nostro Iesu Christo rectè norat, & Deum rectè inuocabat in agnitione & fiducia Mediatoris, deinde dilectionem ostendit erga maritum, sobolem, cognatos, & alios honestos homines, ordinè tribuens singulis debita officia. Vidit funus mariti & filiæ honestissimæ matronæ, & generi Doctoris Augustini, & cum in eo luctu, tum in aliis aduersis casibus animi moderationem retinuit, ut Deo obediret. Castitatem, modestiam & temperantiam adeò constanter præstitit, ut omnibus honestis matronis semper exemplum imitatione dignum fuerit, easq; uirtutes propter Deum, & propter assiduitatem & intentionem in precatione magno studio tutata est. Sic uixit in consuetudine filij, filiarum, generorum, & sobolis ex illis natæ usq; ad annum quartum & octogesimum. Vidit florentem patriam, & tranquillam usq; ad senectam. Vidit Principes, quorum fuit excellens uirtus, & dulcis, ac salutaris uniuersæ Germaniæ, non tantùm patriæ, concordia, ERNESTVM & ALBERTVM, quorum solebat narrare exempla honestissima, seruatam urbem Torgam incendo laboribus Ducis Alberti, & alia multa. Quare in extrema senecta maiore cum dolore spectatrix fuit harum ærumnarum, quæ his proximis

mis annis acciderunt, in quibus sæpè gemens agnoscere se dicebat puniri hominum delicta, quæ in illa tranquillitate cumulata essent, ut secundæ res negligentiam adferunt. Rursus etiam Deo gratias agebat, quòd uidisset mitigatas pœnas immensa misericordia, quòd non diuulsa esset à filio, generis, filiabus, & natis ex filio & filiabus, Quodq; in Ecclesia semper eandem doctrinæ uocem audiebat. Erat igitur assidua in cantionibus & communi precatione, ut ANNA, cuius mentio fit in narratione Lucæ, quæ etiam annos quatuor & octoginta uiderat in Iudæa tristiora spectacula, fratrum bella, Hircani & Aristobuli, & deinde Herodis lanienas. Sed agnoscamus in hac extrema & delira mundi senecta impendere horrendas confusiones, & precemur filium Dei, ut ipse eas leniat, & semper colligat & seruet inter nos cœtus ipsum rectè inuocantes. Id faciebat hæc sancta matrona, quotidiè sese, Ecclesiam, familiam suam, & patriam filio Dei commendans.

Hortamur autem scholasticos, ut hodiè hora quarta ad pias funeris ceremonias in uico non procul ab auditorio Iurisconsultorum conueniant, & pia precatione in his congressibus petant, ut filius Dei nos omnes gubernet, & semper inter nos colligat & seruet æternam Ecclesiam, sicut narratio LVCAE hodie lecta inquit:

Vesperè

Vespera iam uenit, nobiscum Christe maneto,
Extingui lucem nec patiare tuam.

In ferijs Paschatos die 11. Aprilis.

TVllius eloquij decus immortale Latini,
Agitante pectus Apolline:
Cedant arma togæ, concedat laurea linguæ:
Suis canebat ciuibus,
Cùm patrijs minitans Catilina penatibus audax
Gladios, ruinas, & faces,
Vindice supplicium patriæ patre triste tulisset,
Furor meretur ut impius.
Consilio inferior fuerat uiolentia, bellum
Pacisq; cesserat artibus,
Ergo: Togæ cedant Sagæ, cedat Laurea Linguæ,
Consul canebat ciuibus,
Vt doctrinarum cultura reflecteret optans
Ferociores impetus,
Militiæ studio, ac truculenti Martis amore
Cedente literis bonis,
Vincula quæ legum perhibentur, & organa uitæ,
Fonteſq; publici boni.
Pingit idem egregij bene Naso poëmatis autor
(Haud dißidens à Tullio)
Inter ut Heroas contentio propter Achillis
Clypeum extitit memorabilem.

Aiaci Telamone fato dum fingit VLYSSEM
(Fortiuiro doctum uirum)
Præferri, ſic, ut ferat arma diſertus ACHILLIS
Conſentiente Græcia,
Eloquium ſapiens conflictibus acribus ergo
Tot prætulère Principes.
O utinam imperij proceres, capita ardua, noſtri,
Suffragijs communibus
Nunc quoq; præferrent ciuilibus ocia bellis
Togata, urbana, publica:
(Proh dolor) accenſis furijſq;, ſitiq; cruoris
Operta dum tumeſcere
Bella domi, nobis nimium metuenda, uidemus:
Fotis metente cædibus
Pannoniæ Scythico populos impunè Tyranno,
Qui ceu ſopore languidis,
Vulnera terribili minitatus Acinace, noſtris
Cervicibus uigil immimet.
Quo feror & hæc precibus mala depellenda piorum
(Quantumlibet fatalia)
Cur, deflens tenui nec proficiente Camœna,
Surdis Ducum queror auribus &
Quin memor officij potius, pro parte uirili,
Ornare Spartam quæ obtigit
Conor & & bis uigili ſtudijs prodeſſe labore,
Quæ pacis ornamenta ſunt:
Quanquam eadem belli ſolatia tempore præbent
Muſas piè colentibus.

Nam

Nam licet hæc ſola ſtudia utilitate probentur,
Non cedunt ullis utilitate bonis,
Rebus in oblectant quaſi condimenta ſecundis,
Rebus in aduerſis ceu medicina iuuant,
Omnibus opportuna locis, ætatibus, horis,
Mille uoluptates, commoda mille ferunt.
Hæc quia Peligni ter quinq; uolumina uatis
(Mutatas hominum referentia carmine formas)
Præcipuè celebrant ſtudiorum commoda Phœbo
Eloquij laudes in eo dictante libello,
Tertius à decimo qui iurgia clara recenſet
Magnanimo Telamone ſati & ſapientis Vlyſſis,
De framea, clypeoq;, & caſſide fortis Achillis:
Hæc quoq; ut utiliter contentio pulchra legatur.
Iuuante Deo perendie
Has explicare fideliter
Orationes ordiar.

16. Aprilis.
Caſpar Cruciger.

CRas, Deo iuuante, ordiar quartum librum Elementorum Euclidis, qui Mechanicus totus, docet ἀποδεικτικῶς, aut circum ſchemata ὁμοειδῆ πολύγωνα, ut τρίγωνα, τετράγωνα, πεντάγωνα, ἑξάγωνα, πενταικαιδεκάγωνα circumſcribere circulorum ambitus, Aut è contrario circulis inſcribere ſchemata εὐθύγραμμα ὁμοειδῆ.

μα ὁμοειδῆ. Magnus usus est in Mathesi horum problematum quarti libri. Quare studiosos hortor ut ea diligenter discant & exerceant. Hodie quæ est 18. dies Mensis Aprilis, Sol aliqua sui parte, sed exigua, obscurabitur in 7. parte 181. scr: δωδεκατημορίου ȣ. Initium obscurationis in hoc nostro Horizonte erit circiter 351. scrupulum post primam pomeridianam. Medium attinget 51. scru. post elapsam secundam. Desinet exactis ab hora secunda scrupulis 353. Tota duratio unam horam non excedet.

Caspar Peucerus.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS

Matthæus Blochinger.

VT Italiæ uastatio secuta est Ambrosij mortem, Augustini mortem non solùm uastationes, sed etiam dira supplicia piorum, & extinctio ueræ doctrinæ in Africa, ita post mortem Reuerendi uiri D. Martini Lutheri mox tristia bella Principum orta sunt, deinde noua & atrocia dissidia docentium. Ita nunc postquam Reuerendus uir IOHANNES BVGENHAGEN POMERANVS, Theologiæ Doctor, & Pastor Ecclesiæ nostræ ex statione sua ad cœlestis Ecclesiæ societatem abductus est, metuamus non leuia mala, quæ ut filius

lius Dei Dominus noster Iesus Christus auerteret, ipse quotidianis precibus & lacrymis petebat, & ut nos idem peteremus, assiduè hortabatur. Ita non solum docendi laboribus, & dijudicatione multarum controuersiarum, sed etiam lacrymis & precatione Ecclesiam nostram adiuuit annos octo & triginta. Interea uocatus a Italias urbes & Regiones, puram Euangelij doctrinam ibi quoq; fideliter docuit, ex Ecclesijs impiam doctrinam eiecit, aboleuit perniciosos ritus, repressit corruptelas & fanaticas opiniones, & constituit piam formam Ecclesiarum, duraturam ad posteritatem, in inclytis urbibus Lubeca, Hamburga, Brunsuiga, in tota Pomerania, & in magna parte Regni Danici. Ac ut uetustas discernens Apostolos, Euangelistas, & Pastores, nominauit Euangelistas eos, qui in diuersis locis semina Euangelij spargebant, Pastores uerò, qui in loco certo præerant Ecclesijs: ita hic uir & Pastor noster, & multarum gentium Euangelista fuit.

Adeò autem integritatem ipsius & pietatem probarunt, cùm alij multi sapientia & uirtute præstantes, tùm uerò & Inclytus Rex Danicus, & Regina, ut in publica celebritate ab hoc uiro præcipuè uoluerint sibi coronas imponi: quo in ritu cùm fiant, testificatio, quòd legitima imperia sint Dei opera & beneficia, & inuocatio ardentissima, ut Deus det salutarem gubernationem: Pius Rex maximè

ximè uoluit adhibere uirum ſanctum, reuerenter de imperijs ſentientem, & ardenter inuocantem Deum.

Teſtes ſunt & omnes pij in hoc oppido, talem fuiſſe hunc Paſtorem Eccleſiæ, ut uerè congruant doctrina & uita eius ad normam, de qua Paulus dicit: Eſto typus fidelium in ſermone, in conſeruatione, in dilectione, in ſpiritu, in fide, in caſtitate. Rectè docuit, mores fuerunt modeſti & placidi, fuit iuſtus & beneficus erga omnes, in obiurgatione ſeuerus & intrepidus, acer in defenſione ueræ doctrinæ, ardens fide & ſpe in precatione, Caſtus, & ſeuerus hoſtis turpitudinum.

Tali & paſtore & patre cùm ſimus orbati uerè dolent omnes pij, & in publico luctu non ſolùm de orbitate huius Eccleſiæ, ſed etiam de futuris periculis cogitant. Vosq; adhortantur, ut conſideretis publicas miſerias, & precemini filium Dei cum Eccleſia noſtra, ut hìc & alibi det pios & ſalutares Paſtores & Doctores.

Exemplo eius etiam confirmemur. In hoc poſtremo actu uitæ cùm morbos & ſenectæ imbecillitatem placidè ferret, ſubinde & deſiderium & certam ſpem uitæ æternæ oſtendit, & gratiarum actionem precibus adſiduè miſcuit, petens & ſeſe ſpiritu Sancto confirmari, & regi ac ſeruari domeſticam Eccleſiam ſuam, & publicam. Hi fuerunt eius ſermones in hoc extremo agone adeò placeres de benes-

neficijs filij Dei, ut intelligi poſſet initia ſalutis & lætitiæ æternæ in eo accenſa eſſe, cùm ſæpè hoc dictũ repeteret: Hæc eſt uita æterna, ut agnoſcant te ſolum uerum Deum, et quem miſiſti Ieſum Chriſtum. His ſe cogitationibus erigebat, & lætabatur citò ſe ex hac caligine in illam lucem tranſiturum eſſe.

Cùm autem in optimis ſtudijs, in officio docendi Euangelij, in gubernatione Eccleſiæ, in omnium uirtutum exercitijs, in aſſidua Dei inuocatione, tam diu uixerit, annos uidelicet ſeptuagintà tres, minus duobus menſibus, Deo gratias agamus pro donis ipſi & Eccleſiæ per eum datis, & petamus Eccleſiæ tales Paſtores multos, & nobis ſimilia dona clementer tribui. Hæc in funere cogitanda ſunt, quod fiet hora ſeptima. Datæ die 20. Aprilis. Anno 1558.

De obi-

DE OBITV REVERENDI VIRI D. IOHANNIS BVGENHAgij Pomerani, Sacræ Theologiæ Doctoris, qui rexit Ecclesiam Christi in inclyta VVitebergâ annis 38, mortuus anno ætatis suæ 73. Anno à nato Christo 1558. die 20. Aprilis.

A MELCHIORE SAVERO.

DVm uix præstantis deflemus fata Micylli,
Qui perit ad ripas Nicer amœne tuas:
Ecce nouo exercet durissima Parca dolore,
Et nos præcipui frandat honore uiri.
Nam iacet Albini Pomeranus fama Lycei,
Rexit ubi Cymbam Christe benigne tuam.
Ingenio celebris, doctrina & nomine clarus,
Occidit hei uerbi fida columna Dei.
Nec tantùm excellens Ecclesia nostra labore
Huius erat precibus consiliisq; uiri:
Externas etiam docuit feliciter urbes,
Sparsit & in multis dogmata sancta locis.
Impia pro ueris damnauit ubiq; docentes,
Pro falsis cultus instituitq; pios.
Saxonia purè quòd in ulteriore resulget,
Et Christi latè Dania dogma sonat:

Balthi-

Balthica quod rectè nouerunt oppida Christum.
Hoc sancto pietas est referenda seni.
Hoc patre, nos sumus hoc orbi Doctore fideli,
Cui fuit iniuncti cura paterna gregis:
Hunc terræ corpus requiescit in aluo,
Spiritus in gremio maxime Christe tuo.
Hei mihi quàm breuis est mortalis uita uoluptas,
Quàm subito casu qui valet, ille cadit.
Semper habent uates sua præsagia uera piorum,
Iam iam uentura præscia fata mali.
Post mortem quæ sint incendia mota Lutheræ
Vidimus in templis arma dolosq; tuis.
Ecquis adhuc poterit finem spectare malorum,
Mitiget immensa ni bonitate Deus?
Nunc Ecclesiolæ renouantur uulnera mœstæ,
Vulnera post mortem facta Lutere tuam.
Mœsta gemit sæuos & acerbius ante tyrannos:
Balat ut ante feros quando stat agna lupos.
Tolluntur iusti, ne spectent fortè futuris
Tempora plena odijs, tempora plena malis.
Sed tu gnate Dei tristes auerte ruinas,
Regnorum subitas & moderare uices.
Esto tui custos, Pastor, defensor ouilis,
Pasce tuos uerbo uiuificante greges.
Et fac nos omnes æternæ uasa salutis,
Quæ celebrent reliquo nomen in orbe tuum.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS

Matthæus Blochinger.

VIdistis flagrantem Cometam ante biennium. Deinde eodem anno duas Eclipses. Rursus hoc anno uidimus Eclipsin eò terribiliorem, quia incidit in idem tempus dira Saturni & Martis coniunctio. Et tunc significationes audiuistis proponi, quas non fuisse uanas, hæc tempestas ostendit. Saturnus ὕπαυγος frigus adfert, quod in Vere multis rebus nascentibus inimicum est. Augeri etiam furores in hominum animis ostendit crudelitas illius, qui recens Principem Francicum in propria urbe interfecit, quod scelus non dubium est fore προκαταρκτικὴν causam nouorum bellorum. Sed causæ προκηρύμεναι multæ & magnæ sunt aliæ, magna & atrocia scelera multorum, Multi Reges defendunt idola, gerunt bella iniusta, & sunt pestes generis humani. Centauri uendunt suas animas & sua corpora impulsi auaricia: furiæ Theologorum serunt aut stabiliunt falsas opiniones, & inflammant odia, & dissidia in Ecclesijs: Populus fit prophanus, & quærit belluinas uoluptates. Talis cùm sit maxima pars generis humani, iusto iudicio Dei ueniunt pœnæ. Inter has precamur toto pectore filium Dei, ne prorsus extingui ueram Ecclesiam sinat, sed nos et nostras familias suæ Ecclesiæ

sæ insitas clementer seruet et protegat, tanquã supplices ad aram, id est, ad ipsum propiciatorem confugientes. Etsi autem propter paternam στοργὴν magno dolore adficior, filio meo Georgio orbatus, tamen cùm sciam uocem filij Dei: Non est uoluntas patris, ut pereat unus de paruulis istis. Item: Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem, moderari me dolorem iustum est, præsertim cùm hic meus Georgius furculus fuerit filio Dei insitus, & iam disceret initia doctrinæ, & Deum rectè inuocaret in agnitione & fiducia Domini nostri Iesu Christi. Cumq; tam sæuæ mutationes generis humani impendeant, nos & nostros præripi uenturis calamitatibus minus doleamus. Peto autem ut ad pias funeris ceremonias hodie hora quarta conueniatis, in quibus singuli & suam uitam, & publicam salutem Deo pijs & ardentibus uotis commendent. Datæ die 26. Aprilis, Anno 1558.

IN OBITVM MODESTI ET BONAE INDOLIS PVERI GE[illegible] orgij Blochingeri, Magr[illegible] Blochingeri, Rectoris m[illegible] miæ Vuitebergensis, filioli[illegible] rissimi.

MELCHIOR SAVERVS

PLochingere tui deploras funera nati,
Et tibi iusta pij causa doloris adest:
Siste tamen lacrymas, & noueris esse iugalis
Innumeris uitæ gaudia mixta malis.
Ergo feras placidè, iusto pareto Tonanti,
Qui quæcunq; facit, non nisi iusta facit.
Cernimus affecto quàm nil durabile mundo,
Nostraq; quàm multis uita sit aucta malis.
Fœlices pueri, quos abluit unda salutis,
Quæ fluit è sancto corpore Christe tuo.
O nos felices, quos non spectare futuri
Aerumnas secli numina summa uolunt.
Tu quoq; sancte puer, frater dilecte Georgi,
Parte tua uiuis qui meliore Deo:
Quamuis affligant mœstos tua fata parentes,
Vt qui te matus non habuêre bonum:
Attamen hos æqua moderari mente dolores,
Et possunt humili cedere corde Deo.

Æter-

æternàm pie uiue puer, mox carne soluti,
Nos tecum uultum stabimus ante Dei.

IOHANNES CHESSELIVS.

ἐγγύθι, παιδὸς ἐὸν ἴδῃ δέμας ἀγνὸν ἔδνης
λευκοχίδ' πέπλους ἐνίκα πλωχίγερθ'.
ὅμ χάριτες κλαίουσιν καὶ παγκατίδες, ἂι ἂι,
ὤλεο μυστάχῳ ἑλκτοῖς πλωχιγένῃ,
ἆι ἆι πῆς κακότητ', ἅπαν μόρ' οἶδε κο
λάθῃ.
οὐδέποτ' ὠμκηὶς φείσατο νηπιάχων.
χέτλιε σῇ δυνάμθ πῶς ἀνθρώποισιν ἀνάσ-
σεις,
δεῦρό σέ πῶν πατέρων ἄγει ἀλιτροσύνη.
ἐλλὰ πάλιν σωτὴς θεόπαις σέο κάρτ' ἄ-
μαυροῖ.
ἄϊδιον ζωὴν εὐσεβέεσσι διδόῃς.
ὅς σε καλῇ ἑλκε πατὴ νῦν εἰς χορὸν ἀγγελίω-
τῶν.
ἆξ ἐδυνῶν λυγρῶν γηροβόρων νόσων.
ἠπίῃ' ὣν γαῖῃ ἐβαπτίσθης εἰς ὄνομα χριστ.
ὃς λύτρον ἀνδρομέης ὄφιν ὑπὲρ φύσεως.
ὄλβιε παῖ, ὀλίγῃ σέοθεν γῆ σῶμα καλύπτει.
ζῇ δὲ χορεσσείῃ ψυχὴ ἐν οὐρανίῃ.
χαῖρε δὲ ἐσθλὲ γεώργι ἐμ ἀγκαλίδεσσι λυ-
γρωτῶ,
σοὶ τόδε δωρῆμα γραμμὶ ἐπιτυμβίδιον

Aliud.

GEORGIVS FILIOLVS MAGNIFI-
ci Domini Rectoris, piè defuncti
utriq; parenti:

NE pij parentes
Flere me uelitis,
Sed Deo canatis
Corde & ore laudes:

Quòd puer tenellus
Flore nunc sub ipso
Sum quiete dulci
In Deo sopitus.

Non furentis orbis
Labe tactus ulla:
Sed fide decorus
Hinc polos petiui.

RECTOR ACADEMIAE
VVITEBERGENSIS
Matthæus Blochinger.

VEtus definitio est Iusticiæ, dulcis, & plena eruditionis, si rectè intelligatur, sed est νομικὴ, uidelicet hæc: Δικαιοσύνη ἐστὶ κοινωνία θεῷ μετὰ ἰσότητος. Iusticia est societas, qua sese Deus nobis communicat, & est æqualitatis conseruatio. Com-

Complectitur ergo utranq; Decalogi tabulam, quem scitis normam uitæ esse debere.

Luceat primùm ipse Deus in nobis, quod fit cogitatione doctrinæ, & non aliter. Quare necesse est esse doctrinarũ studia, quæ ob hanc causam Deus clementer tuetur, ut per ea sese nobis communicet, & æternam Ecclesiam colligat. Hæc cùm sint uerissima, uult Deus esse cœtus docentium & discentium, & hactenus nos clementer inter multa pericula protexit, pro quo beneficio grati Deo & uoce et animis, & moribus esse debemus. Et nos cum nostris familijs gratias ei reuerenter agimus. Vos etiam hortamur, ut propter uoluntatem Dei, & salutem uestram studia ametis.

Nec uerò possunt esse cœtus docentium & discentium sine ordine, sine gubernatione, sine iustis officijs. Ideo & alteram definitionis partem præstate, uidelicet æqualitatem Arithmeticam, ne quem ledatis, & æqualitatem Geometricam, ut Rectori obtemperetis. Cùm igitur eras, Deo iuuante, eligendus sit Rector, præcipimus uobis, ut hora sexta eras manè in auditorio maximo conueniatis, & qui sit Rector electus audiatis, & commonefacti maiore reuerentia ei obedientiam præstetis. Est omnino & sapientia & uirtus necessaria, intelligere, uenerari, & amare ordinem Politicum. Datæ pridie Calend. Maij. 1558

ANNO 1558.

RECTORATVS ILLVSTRIS AC GENEROSI DOMINI, DOMINI ADOLPHI, Comitis in Nassau, CattenElnbogen, Vianden & Dietz &c. à festo sanctorum Philippi & Iacobi Apostolorum, usq; ad festum s. Lucæ Euangelistæ. Ei adiunctus fuit Prorector, Clarissimus uir, D. Iohannes Schneideuuein, Iuris utriusq; Doctor, Anno 1558.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS.

NOn dubium est, CALLVCONES apud Ptolemæum esse hanc uicinam oram circa Luckam, & Dobrelok. Estq; nomen uetus Lok, idem quod Nemus. Et DobreLok significat bonum nemus. In eo tractu prope DobreLok est oppidum Kirchan, ubi ex patre iudice honesto uiro natus fuit BARTHOLEMAEVS CRAVT [illegible] huius Academiæ. Is heri in inuocatione [illegible] ex hac uita mortali decessit. In quo uirtutis studiũ fuisse inde apparet, quia quanquam propter egestatem duriter & tenuiter uictitabat, tamen doctrinarum studia noluit abijcere, cùm in opificio potuisset habere largiorem uictum.

In ea

[illegible] uicinia: editus sunt amplissimi Dobrelocenses olim donati studijs, quos nunc deuorant Harpyiæ rapacissimæ, de quibus nimis uerum est antiquum dictum: τάμιαι λάμιαι. Interea fame pereunt uicini Pastores, & pauperum ciuium filij, qui discunt literas, cùm quidem antiquitas uoluerit præcipuè hos foueri talibus donationibus. Veniunt igitur pœnæ publicæ, sicut dicitur: ἐντὶ μὲν θνατῶν φρένες ὠκύτεραι κέρδος ἀνοῦσαι πρὸ δίκης δόλιον, τραχεῖαν ἑρπόντων πρὸς ἐπίβοδαν δ' ὅμως.

Hortamur autem scholasticos, ut hodie hora duodecima ad pias funeris ceremonias conueniant, non procul à porta Orientali, ubi in hoc oppidum Torrens influit. Datæ die 3. Maij, Anno 1558.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS.

SEdes MARCOMANNORVM fuit regio, quæ nunc Morauiæ nomen habet, & bellum ibi difficile gessit Marcus Antonius Imperator, qui inter bonos Principes numeratur, & non solum natura amans iusticiæ & aliarum uirtutum fuisse scribitur, sed etiam doctrina rexisse mores, & consilia, narratur. Sic enim ait Dion: ὅμοιος ἑαυτῷ διὰ πάντων ἐγένετο, καὶ ἐν ὀνδενὶ ἐλλοιώθη

λοιώθη ἀγαθὸς δὲ ἦν, καὶ οὐδὲν προσποιητὸν εἶχε. πάμπολλα δὲ καὶ ὑπὸ παιδείας ὠφελήθη.

Fuit autem in urbe Marcomannorum Olmutia natus adolescens, SEVERVS MIGLIZERVS, qui & propter doctrinæ amorem, & ut abesset ab impijs cultibus, in Academia uiuere maluit, quàm in patria. Hauserat intia honestarum artium à duobus uiris uirtute & eruditione excellentibus, Trocedorfio & Christophoro Vuendigio Epinimsi. Cumq; amplecteretur confessionem Ecclesiæ nostræ, pietatem animi uera inuocatione Dei, in agnitione & fiducia Mediatoris, & honesta morum gubernatione declarauit, qui quidem in eo non solùm naturæ moderatione regebantur, sed etiam luce accensa à filio Dei uoce Euangelij, & Spiritu sancto. Heri autem ex hac caligine ad Academiam cœlestem, plenam lucis, translatus est, ubi inchoatam in hac uita doctrinam melius cognoscet, coràm intuens diuinitatem.

Hortamur autem Scholasticos, ut ad pias funeris ceremonias hodie hora duodecima conueniant non procul infra ædes Collegijè regione honesti senis Rosleri, & ibi singuli suam uitam, & publicam salutem ardentibus uotis Deo commendent. Datæ die 8. Maij, Anno 1558.

RECTOR

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS

VTrunq; præcipit Deus, & ut doleamus in calamitatibus & morte parentum, & eorum qui ex nobis nati sunt: & ut dolorem moderemur, & flectamus pectora, ut uelint Deo obedire, & tristes fremitus reprimant. Ingens hæc lucta est in naturis non monstrosis. Et quidem ita condita est hominum natura, non ut sit ferrea seu Stoica, aut Cynica, sed ut inenarrabiles dolores sentiat propter στοργὴν, quæ non casu in nobis nascitur, sed à Deo pectoribus humanis insita est, ut sit commonefactrix, de amore Dei erga filium, & erga nos. Ac uult Deus in nostris doloribus intueri nos, & ipsius erga nos ingentem amorem.

Vidit autem Reuerendus uir GEORGIVS MAIOR, Theologiæ Doctor, duorum filiorum interitus, quorum alter Leonardus, ingenio excellens à rabiosa cane uulneratus, postea ex eo uulnere mortuus est. Et fortaßis illa rabies significauit hostilem seuiciam, qua non multò pòst laceratus est pater. Alter filius GEORGIVS heri deceßit, propter quem eò parentes in maiore luctu sunt, quia iam usus eius erat in iudicijs, & parentibus familiam relinquit, cuius conspectus uulnera parentum magis lacerat.

Afficia-

Afficiamur autem mœſticia patris, qui tot iam annos utiliter ſeruit Eccleſiæ in docendo, & in iudicijs, & honeſtiſſimæ matris, quæ uerè ornata eſt omnibus illis uirtutibus, quæ in matrona Deo placente, iuxta Pauli doctrinam fulgent, quæ quidem & in hac filij morbo σοφρὼ ſuam inſigni exemplo oſtendit, cùm uigilias & alios labores ſupra uires robore animi ſuſtinuit.

Deniq; de communi infirmitate, de uitæ fugacitate, & communibus ærumnis in funeribus cogitemus, & omnes ad modeſtiam, ad uenturi iudicij cogitationem, & ad conſolationes, quæ per filium Dei patefactæ ſunt, flectamus, ſicut & hic Georgius hoc toto morbi tempore ſe diuinis conſolationibus confirmauit, & quotidie ſeſe fiducia filij Dei æterno patri commendauit: miſcuit & precationes pro parentibus, coniuge, filiabus, pro tota Eccleſia & patria, & ſpem ac deſiderium uitæ æternæ non obſcurè oſtendit, ſæpè repetens uocem filij Dei: Sic Deus dilexit mundum, ut filium unigenitum dederit, ut omnis qui credit in eum non pereat, ſed habeat uitam æternam. *Vt autem ipſi uiuenti conſolatio grata erat, hæc uox:* Beati mortui qui in Domino moriuntur: *ita parentibus doloretem cogitatio huius uocis leniat.*

Hortamur autem ſcholaſticos, ut ad pias funeris Ceremonias ie hodie hora duodecima ante ædes

Rec-

[illegible]

EPITAPHIVM GEORGII MAIORIS, FILII REVERENDI uiri Georgij Maioris, Doctoris Theologiæ.

HAc requieſcis humo poſt fata peracta Georgi
Maior, habens clari nomen utrunq; patris:
Præſtantis pietate Senis, ſermone diſerti,
Exculti ſtudijs, ingenioq; grauis.
Cui ſimilis facie, referens quem pectore, fratres
Ipſe tuos natu maximus inter eras.
Quæ puer imbiberas doctrinæ ſemina Chriſti,
Non ſine fruge tui cordis alebat ager.
Cum patre cœleſti, cum flamine, numen adorans
Æterno genitum de genitore λόγον,
Te Mediatoris credebas propter honorem,
Et data cum precibus λύτρα, placere Deo.
Per mediatorem uitæ tibi dona perennis
Reſtitui noras non dubitante fide:
Teq; regi ſacro conſolatore petebas,
Rore ſalutifero qui pia corda rigat.
Quin & doctus eras: puer utq; uacare ſolebas,
Mitibus ac ſtudijs tempora multa dare.

Sic

Sic adolescenti tibi docta uolumina Iuris
Atq; fori leges discere cura fuit.
Sic in iudicijs causisq; forensibus usus,
Iam iuuenescentis ceperat esse tui.
Adde quòd eloquio non est petulanter abusus,
Turpibus os uanum prostituendo reis:
Iusticiæ sed amans, ueriq; tenax & honesti,
Qua decet, hac miseris parte patronus eras.
Ad reliquas laudes accedit & hoc decus, unde
Non minus egregiæ nomina laudis habes:
Te uiguit sine labe quòd & sine lite marito
Sanctus honor casti certa fidesq; thori.
Fœminea una quater fecit te prole parentem,
Quæ tibi casta Dei contigit uxor ope.
Quinq; sed ut uitæ, tribus annis aucta fugacis,
Lustra peregisti, uita peracta fugit,
Vita peracta preces fugit inter & optima uerba,
Voce quibus celebras deficiente Deum:
Obrepit, placido similis, tibi, morsq; sopori:
Nil animæ corpus præter inane iacet,
Spiritus ætherea lætetur in arce superstes,
Contuitu Christi colloquioq; fruens.

Iohan. Maior Vallensis,
Doctor Theologiæ.

IN

IN PRAELECTIONEM GEORGICORVM VERGILII.

INgens profectò beneficium est, quòd Deus hanc miseram uitam, rebus ex terra miro modo nascentibus, sustentat, idq; singulos grata mente celebrare, & Deo gratias agere decet. Quantum autem ad hoc conferat lectio authorum, qui de Agricultura scripserunt, non puto cuiquam obscurum esse.

Etsi enim nos, qui in studiorum ac artium luce uersamur, seruiles illas operas rei rusticæ subire non decet, tamen plurimũ et ad pietatem & ad uitæ gubernationem, tùm publicam tùm domesticam, conducit, rerum nascentium uires, tempora, species, culturas & modos nascendi considerare. Quis enim hac in re uerè sapientiam Dei admiretur, potentiam celebret, bonitatem laudibus extollat, qui de his securus, uel casu singula nasci putat, uel quotidiè nobilissimas creaturas auidissimè quidem ad Epicureas uoluptates expetit, nunquam autem nec de miranda illarum gubernatione, nec de uero earum fine cogitat, sed id tantùm sedulò curat, ut ex eorum numero sit, de quibus dicitur: Fruges consumere nati? Quare terram matrem & nutricem nostram, ac fœturas ipsius, quibus singulis diebus necessariò fruimur, diligenter aspicere, & Authores, qui de terræ cultura scripserunt, non negligere decet.

Excellit

Excellit autem inter eos haud dubiè Vergilius, qui ex his ipsis rei rusticæ iucundissimis præceptis multa alia miscuit utilissima tùm physica, tùm Ethica, quorum lectio hominem studiosum plurimarum rerum cognitione instruere potest, adeò ut verè in hoc scripto assecutus uideatur Vergilius, id quod Flaccus inquit:

Et prodesse uolunt, & delectare Poëtæ.

Quare cùm in prælectione libelli physici uersarer, & de exemplo aliquo physicis præceptis adiungendo cogitarem, commodissimum tandem fore iudicaui, si scriptum Georgicorum Vergilij auditoribus proponerem, quod non solùm physicæ materiæ exempla pulcherrima continet, sed & sermonem format, & ad plurimas uirtutes, Sedulitatem, Temperantiam, & alias, animum inflectere potest.

Itaq; Deo iuuante, proximo die ☿ hora duodecima in ædibus meis auspicabor lectionem Georgicorum Vergilij, qua in re ijs qui opera mea uti uoluerint, fidem & diligenciam promitto. Die 12. Maij, 1558.

Iohannes Moninger
Onoltzbacensis.

SIGNI-

SIGNIFICATIO PRAELECTIONIS PVBLICAE POST AVstriacam profectionem, proposita Studiosis auditoribus, à PETRO VINCENTIO Vratislauiense.

Lectio tàm longo quòd tempore nostra quieuit,
Et uox officio non fuit usa suo:
FER placidè, sacris ô pubes dedita Musis,
Et causam longæ disce benigna moræ.
Non me Lothophagi, non Solis filia Circe,
Nec Laphithûm tellus, Sicaniúmue mare,
Sed patriæ pietas, desideriumq; meorum,
Optato lentum detinuêre solo.
Dulces Elysiæ campos, patriæq; fluenta,
Et gelidos fontes, aruaq; læta, meæ,
Non nisi post quintam uidi Trieterida tandem
Hospes, an ista moræ non ratio æqua fuit?
Illum Caucasea genitum de rupe fatebor,
Quem patriæ leuiter tangit & urit amor.
Cæsaris at porrò nuper me fama creati,
In fines traxit Austria terra tuos.
Pampineos montes ubi Bacchus uestit, & Istro
Iuncta, stat indomitis, urbs, metuenda Getis.
Pollet ab antiquo quæ doctæ Palladis armis,
At nunc & sæuo est Marte Vienna potens.

 Produ-

Producta in longos ſtant propugnacula tractus
Ardua, quæ circum cuncta ſtupore replent.
Hæc uideas, ludumq; putes, quæ plurima fallax
Græcia munita de Babylone refert.
Inuictam ſenſit nuper, Solimanus ut urbem
Vndiq; Trëicio cinxerat hoſte minax.
Rebus & infectis atq; obſidione relicta,
Turpiter abducto militę terga dedit.
Imperij tantam, lætor quæ uidimus, arcem,
Nec minor utilitas inde ſecuta fuit.
Namq; hìc de ſtudijs & relligione locuti,
Fœdera cum doctis feimus arcta uiris,
Quid quòd & alloquio uultuq; fauente fruentes,
Contigimus dextram Maximiliane tuam?
Maximiliane decus patriæ indelebile terræ,
In quo ſpem certam patrius orbis habet,
Veræ aſſerturum te relligionis honorem,
Ante tuos Turco nempe iacente pedes.
Orbe quod in toto ueris Eccleſia uotis
Optat, & ad cœlum fundit anhela preces.
Pro Patris atq; tua longa, fratrumq; tuorum,
Totius Auſtriacæ proq; ſalute domus.
Inter & innumeras tua Vratislauia gentes
Hanc gemit, hanc optat, pectore, uoce, manu.
Pro te uota facit pia ſic Reſpublica, cuius
Me ciuem dixi, Rex generoſe, tuum.
Cùm me reſponſo dixti dignatus amico,
Officium tibi non diſplicuiſſe meum.

Cætera

Cætera præterco, quæ non hoc carmine dici
Attinet, atq; ſuum ſunt habitura locum.
Hic igitur fructus quem longa profectio lætum,
Attulit, eſt lentæ cauſa probanda moræ.
Vnde domum ſalui tandem, incolumeſq; reuerſi,
Nunc agimus grates maxime Chriſte tibi.
Et cras decliuo cùm Sol properabit Olympo
Quartáq; labentem traxerit hora diem,
Dante Deo, ad Muſas iuſſoſq; redibo labores,
Pòſt & ero totus docta iuuenta tuus.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS.

QVotannis hoc tempore in publicis commonefactionibus repetimus hiſtoriam de capta Conſtantinopoli à Turcis die Maij. 29. Anni 1453. Sæpe enim id exemplum iræ Dei cogitandum eſt, ut cauſas uitemus ſimilium pœnarum, & Deum ardentibus uotis precemur, ut pœnas mitiget, nec ſinat funditus deleri Eccleſiam. Cogitemus etiam quanta calamitas, & fuerit, & ſit ad totam poſteritatem illius unius urbis excidium, quæ non ſolùm arx Imperij in Oriente annis mille & centum, indeuſq; à Conſtantino fuerat, ſed etiam præcipua doctrinarum ſedes. Ibi recens adhuc ante excidium præcipuè floruerunt ſtudia doctrinarum, copioſiſſimæ Bibliothecæ fuerunt. Inde uiri

doctiſſimi exules in Italiam & Galliam intulerunt & linguam Græcam, & doctrinas. Quanta ibi multitudo uirorum fortium, ſanctarum matronarum, uirginum, puerorum, & puellarum partim trucidata, partim talibus contumelijs affecta ſit, quæ longæ triſtiores ſunt morte. Attraxerant autem fratrum diſcordiæ, & alia multa ſcelera, Turcos in Græciam. Quare ſimus modeſtiores, & precemur filium Dei, ut clementer à Germania tantas pœnas auertat.

Eſt & hoc conſiderandum, eius urbis mutationes congruere cum uſitatis periodis quingentorum annorum. A Philippo Macedone, qui Byzantium obſederat, ad Seuerum, qui deleuit, ſunt anni quingenti, & paulò amplius. A Conſtantino, qui inſtauravit, uſq; ad Carolum Magnum, ſub quo forma Imperij Græci inſigniter mutata eſt, rurſus ſunt quingenti anni. A Carolo ad captam Conſtantinopolim, rurſus quingenti anni ſunt. Ac proh dolor illa quondam urbium Regina nunc Mahometicæ impietatis arx eſt, & uerè ut nomen ſonat, eſt BETHZONACH, id eſt, domus meretricis. Hæc cogitantes petamus mitigationem pœnarum, præſertim cùm & funera ſignificent mutationes, & pericula.

Nuper Reuerendum Paſtorem Doctorem Iohannem Bugenhagium amiſimus. Nunc eiuſdem Eccleſiæ miniſter LVCAS HETZER Torgenſis,

ſis, uir eruditus, & rectè inuocans Deum, & fidelis Euangelij Doctor, deceſſit, quem lugent & communis Eccleſia, & eius domeſtica, pia coniunx & filij, & filiæ. Horum luctu uos quoq; adfici decet.

Hortamur igitur uos, ut ad pias funeris ceremonias hodie hora quarta conueniatis, ubi & Eccleſiam & ſeſe ſinguli pijs precibus Deo commendent. Die 22. Maij. Anno 1558.

IN PRAELECTIONEM PVBLICAM ODISSEAE HOMERI.

QVi uolet æternam nomen peperiſſe per artes,
Atq; triumphali fronde ligare caput.
Perlegat aßiduè diuina Poëmata uatum,
Et uigili uoluat carmina docta manu.
Namq; eſt Aönijs ſapientia ſumma Poëtis.
Vt paßim ueterum ſcripta diſerta docent.
Exemplis etenim formant uirtutis honeſtam
Vitam, quid deceat dedeceatúe monent.
Exemplis uerò uitiorum ſupplicijſq;
Vitandum monſtrant omnibus eſſe ſcelus.
Ex ſcriptis uatum quantum facundia ſumat,
Eloquij princeps Tullius ille docet.
Comparat eloquij ſtudijs artiq; Poëſin,
Rhetoribus uates & putat eſſe pares.

Et ualde laudat ſcribendi Quintilianus
Vſum Pierijs carmina uincta modis.
Artibus & dicit multum prodeſſe loquendi,
Purior ut nobis ſermo ſolutus eat.
Quare cum reliquis uatumq; neceſſe ſit artem
Artibus eloquij iungere, docta cohors,
Mœonij tibi, facundo ſuadente Philippo,
Ordiar atq; legam nobile uatis opus.
In quo Dulichij deſcripſit Vlyßis Homerus
Errores uarios, damna, pericla maris.
Vtq; ſit Alcinoi uirtutis ob inclyta facta
Vſus amicitia, munere, ueſte, cibis.
Sumptibus adiutus, laceris ratibusq; refectis,
Virtutis tulerit præmia magna ſuæ,
Exemplo tali uult ſignificare Poëta,
Virtutem precio non caruiſſe ſuo.
Doctrinamq; uiris præbere uiatica doctis,
In quæ nil iuris pondus & unda gerunt.
Sicut Ariſtippus monuit, quoq; naufragus ipſe,
Ciuibus illa ſuis eſſe paranda bona,
Quæ ſimul ereptum nudumq; ſequantur ab undis,
Paupertatis onus naufragijq; leuent.
Significans arteis præſtare uiatica doctis,
Doctrinamq; uiris eſſe perenne bonum,
In quod nil poßint diuerſa pericula uitæ,
Et quod nulla queant eripuiſſe mala.
Ergo bonis animo ſtudijs intenta iuuentus,
Artibus & linguis inuigilare uelis.

Vt tibi certa pares bona, non quæ uentus & unda
Ingenio poßint eripuiſſe tuo.
Quare diuini relegas uigilanter Homeri
Talibus exemplis ſcripta referta bonis,
Illud nec malè te tempus poſuiſſe putabis,
Quod das Mœonijs attribuisq; libris.
Magnus Alexander cùm tanti fecit Homerum,
Vt comitem belli diceret eſſe ſibi.
Et quoties oculos ſomno mulcente leuabat,
Dicitur hunc capiti ſuppoſuiſſe ſuo.
Ergò iuuenta meis audacibus annue cœptis,
Atq; bonis Muſis non inimica ueni.
Cras quando, uatis, duodena rediuerit hora,
Mœonidæ uobis incipiemus opus.

Zacharias Orthus Pomeranus,
Laureatus Poëta & M.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS ADOLphus Comes in Naſſau & Catten-Ellenbogen, &c.

QVanta ſit infirmitas hominum in agnoſcendis & retinendis ueris ſententijs, in regendis uitæ conſilijs, in gubernatione morum, conſideremus in exemplis præſtantißimorum hominum, qui fuerunt inde uſque ab initio generis humanis

humani. In his etiam rabiem & potentiam Diabolorum aspiciamus, qui aßiduè insidiantur hominibus odio Dei & Domini nostri Iesu Christi. Tristißimi lapsus fuerunt multorum præstantißimorum hominum, quorum alij sanati sunt, ut primorum parentum, Aharonis, Dauidis, Manasse, Petri, & aliorum multorum: alij multò plures non sunt sanati, ut Cain, Pharaonis, Sauli, Herculis, Alcibiadis, Pompeij, Iulij, & innumerabilium aliorum. Quanti furores sunt opinionum in Epicuræis, Stoicis, Cynicis & alijs, ac multò horribiliora exempla sunt fanaticorum hominum, qui manifestam ueritatem in Ecclesia oppugnauerunt, quales fuerunt multi & uarij Hæretici omnibus temporibus, & Mahometici, & nunc sunt Idolorum defensores pontificij, & ab his conducti Sycophantæ similes Iudæ, Canisius, Staphylus & similes, & Anabaptistæ ordinis politici, coniugiorum & iudiciorum hostes.

Has humani generis tristißimas confusiones & ingentem infirmitatem cogitantes cohorrescamus, & remedia & præsidia quæramus, quæ Deus nobis in Ecclesia & patefecit & donauit. Filius Dei, Dominus noster Iesus Christus crucifixus pro nobis & resuscitatus, immensa bonitate missus est, ut destruat opera Diaboli, peccatum, mendatia, & mortem. Placato Patre saluator est & Merito & Effectione. Vestit nos sua iusticia, ut propter ipsum

ipsum iusti reputemur. Simul etiam in credentibus efficax est, depellit tenebras, accendens nouam lucem uoce Euangelij, & corda Spiritu sancto ad ueram inuocationem Dei flectens, & confirmans, ut ueras sententias retineant, & motus habeant congruentes cum lege Dei, sicut scriptum est: Effundam super domum Dauid spiritum gratiæ & precum, testificantem uidelicet in uera consolatione, nos in gratia Dei esse extractos ex doloribus inferorum, & accendentem in nobis ueri Dei inuocationem, & cum eo corda nostra copulantem. Hæc æterna beneficia uult nos Deus agnoscere & accipere. Et Filius clamat: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam uos, merito & effectione. Item: Petite & accipietis. Quantò magis Pater uester cœlestis dabit Spiritum sanctum petentibus. Gratißimus Deo cultus est hæc bona petere, quæ quidem, cùm uerax sit Deus, haud dubiè dat petentibus. Et grauißimè dictum est à Taulero: Nunquàm cor humanum tàm auidum est ad accipienda dona Spiritus sancti, quàm auidus est Deus ad ea largienda.

Sit autem petitio coniuncta cum conuersione, quia non accedunt ad Deum, non adferunt ad eum uota & gemitus, qui perseuerant in sceleribus contra conscientiam. Et simus memores dicti Nazianzeni: Πᾶν τὸ κατορθούμενον παρὰ θεοῦ ἐστὶ· δίδοται δὲ τοῖς καλουμένοις καὶ οὕτω νέμουσι.

Non arroganter loquitur, non ostentat meritum, sed uult petitionem accedere, nec dissentire nos ipsos à petitione. Vt igitur uitæ cursus tibi & alijs sit sic salutaris, agnosce communem Ecclesiæ confessionem, de Spiritu sancto: Sine tuo numine, nihil est in homine, & ueris gemitibus petito, ut filius Dei se Spiritu suo sancto gubernet, sicut Propheta clamat: Ne proijcias me à facie tua, & Spiritum sanctum tuum non auferas à me. Simul etiam uera doctrina, de æterno Patre, filio Iesu Christo, & Spiritu sancto in quotidiana inuocatione cogitanda est, & discernenda nostra inuocatio ab Ethnica & aliarum impiarum Sectarum inuocatione.

Cum autem Spiritus sanctus efficax sit in cogitatione ueræ doctrinæ, ut scriptum est: Euangelium est potentia Dei ad salutem omni credenti, ministerium Euangelij amemus, & gratitudinem erga ministros Euangelij ostendamus, cùm alijs officijs mutuis, tùm uerò & hoc publico exemplo offerendi munera ad aram. Ideo præcipimus, ut eyas singuli ad Aram accedant, & significationem suæ uoluntatis erga ministros Euangelij dato munere ostendant. In Pentecoste, quæ est ab exitu Israelitarũ ex Aegypto Pentecoste 3067.

CASPAR

CASPAR PEVCERVS
STVDIOSIS MATHEMATVM S. D.

PRoxima die Iouis, Deo iuuante, ordiar enarrationem quinti Libri Elementorum Euclidis, qui Geometriæ, Arithmeticæ, Musicæ, & uniuersim toti Matheſi communis, initia & fundamenta explicat doctrinæ περὶ ἀναλογιῶν. Quorum cùm sit & ratio certissima atq; euidentissima, & usus amplissimus, latissimèq; fusus in artes omnes, ac partes uitæ communis, hortor auditores meos, ut frequentes adsint prælectioni, & agnoscere studeant doctrinam dulcissimam de analogijs. Nihil ad mirabilius est, nihil perfectius hac ipsa.

Ex ea enim artes reliquæ, uel extructæ sunt totæ, ut Mathematicæ pleræq;, de quibus sæpè dicitur: uel fundamenta petunt, ac subsidia præcipua, quibus & illustrantur & confirmantur. Has non intelliget facilè, aut rectè discet, nisi qui hæc elementa degustarit prius, & exercuerit. Analogiarum omnium, quarum recitantur præcipuè tres differentiæ, ἀριθμητική, γεωμετρική, & ἁρμονική, exempla innumera, & oculis obuia, is, quem uerè Plato ait, ἀεὶ γεωμετρεῖν, Deum, scilicet, Architectus naturæ, & tantorum operum Rector, moderator & conseruator, tùm impressit in omnes fabricæ

fabricæ mundi partes, tùm sparsit atq; intexuit in artes ac disciplinas, tùm in Imperiorum, Rerumplicarum & totius generis humani admirabili gubernatione quotidiè exhibet ac proponit sapientia inenarrabili. Analogijs ex magna rerum uarietate deuincta inter se, atq; colligata consistit & conseruatur machina mundi.

Ex Analogico, & ad certam destinatamq;, ac cuilibet propriam speciem directo, neq; ut finxerunt Epicurei, fortuito concursu complexuq; inter se, & coalitu elementorum, lumine cœlesti mirificè temperatorum, coëunt, & nascuntur corporum mixtorum differentiæ, quæ singula ex elementis dissimilimis certa, rataq; in singulis speciebus, & constant proportione conflata in plurimas ac diuersas partes, atq; ex his ipsis partibus, quarum separatim nec species aliqua est, neq; usus collocatione conuenienti, & apta compositione coagmentata in unum corpus, solæ Analogiæ conformant, exornantq; uelut ornatu ultimo accommodato intus forisq;.

Analogia elementorum in mixto dissoluta, aut uiciata, extinguuntur aut labefactantur corpora. Connexorum membrorum Analogia deprauata, deformantur insigniter, ut discordiæ monstrosorum corporum species docent. Deniq; gignunt, constituunt, absoluunt, expoliunt, condecorant, sustinent, commendant Analogiæ res omnes, tàm à natura de elemen-

elementorum συγκρίσει effectas, quàm industria artis & opificum elaboratas. Κατ' ἀναλογίαν diuina prouidentia dispensat, moderatur & gubernat humana omnia, Et rectè instituuntur, geruntur, & fiunt, quæ prudentiæ subiecta humanæ reguntur consilijs nostris. Nihil est iusticia, nisi analogia. Nihil τὸ νόμιμον ἅπαν, nisi ἀνάλογον æternæ & immotæ sapientiæ, quæ est in Deo mundi opifice, qui huius sapientiæ suæ & Ideam expressit in Analogijs corporum mundi mirabiliter conformatorum, & coniunctorum inter sese, & radios transfudit in hominem, intellectu huius suæ sapientiæ sensuq; imbutum. Empedocles alludens ad Analogicam mundi fabricam, atq; administrationem omnium rerum diuinam, ac sapientissimam, fusum esse cecinit atq; explicatum τὸ φυσικὸν νόμιμον, in totam rerum naturam:

ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον νόμιμον διὰ τ' εὐρυμέδοντος
ἀίθερος ἡνεκέως τέταται, καὶ ἁπλέτου αὐγῆς.

Et ut semel dicam, Analogicon est, quicquid rectum est, & constans. Distortum rursus, & falsum, quicquid ab Analogia recedit. Ostendunt Analogiæ, quòd sit Deus sapiens, iustus, intelligens & amans ordinis, & autor ordinis, nō ἀκαταστασίας, ut Paulus inquit, qui ad Analogiam Fidei omnia referri, & existimari uult in Ecclesia.

Qua-

Quare ut propius aspicere, & considerare rectius uim & euidentiam Analogiarum adolescentes in natura rerum, disciplinis, communi uita, conconsuescant, excolant, ac præparent sese hac communi doctrina in scholis, cuius usum postea experientur in alijs artibus, ac præcipuè Geometria, Arithmetica, Musica, Astronomia, Mechanica, &c. maximum esse. Cumq; sit ἀναλογία σχέσις τινων λόγων, περὶ λόγων, etiam aliquid monebo. Censetur autem hæc de Analogijs doctrina descripta primùm, atq; comprehensa esse ab Eudoxo, qui, & Præceptor Platoni, & in profectione Aegyptiaca comes uel ductor potius, & studiorum in Aegypto socius fuit. Pridie Calend. Iunij, 1558.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS.

CVm nomen regionis NORICAE in ueteribus historijs sæpe celebretur, consentaneum est, fuisse tunc quoq; ciuitates in ea regione legibus constitutas, & ordinem uitæ, & uirtutem aliquam fuisse. Complexa est autem magnam partem regionum, quæ nunc Bauariæ, Austriæ & Stiriæ appellationes habent. Ac dictum Homeri Νώροπα χαλκὸν, Græci scriptores interpretantur Noricum ferrum, quod firmitate longè uincit ferrum alibi natum, & copiosè in Italiam, & in Insulas maris Adriatici nunc

nunc quoq; inuehitur, & olim inuectum est. Nec dubium est, quin Norici dicti sint, quasi Arctoi, à Nort/ quod est pars Arctoa, opposita Meridiano cardini, quasi ultimus limes, Am Ort/ uel nach Arcto.

Est autem NORICI appellatio Regionis sitæ inter Noribergam, & iuga Boëmica, circa Ambergam Electorum Palatinorum urbem.

In eius urbis uicinia natus fuit MICAELFICVS, uir studiosus, & rectè inuocans Deum. Fuit in Academia amplius quinquennio, ut audiendis aliorum iudicijs confirmaretur, eamq; ob causam uictu sordidiore usus est, qui morbum ei attulit ἰκτερικὸν, qui à giluo colore auis nomen habet. Est autem Epatis obstructio, qua fit, ut flaua bilis non effluat, sed spargatur in totum corpus, nec gignatur sanguis coctione Epatis. Inde cum secuta est ἀτροφία, homo extinguitur. Sit igitur curæ & singulis Epatis incolumitas.

Hortamur autem Scholasticos, ut hodie horæ quarta ad funeris ceremonias ante Nosocomium Academiæ conueniant, & ibi singuli suam uitam & Ecclesiam pijs precibus commendent. Calendis Iunij 1558.

CATE-

CATECHESEOS STVDIOSIS IN INCLYTA ACAdemia Vuitebergensi.

S. D.

Conditum est hominum genus, neq; ad huius uitæ calamitates, ut omnibus fortunæ telis expositum perpetuis miserijs degat, quemadmodum apud Homerum Achilles iudicat, neq; ad fugaces uoluptates, ut luxui dedita Epicureorum multitudo existimat, sed ut in eo luceret imago sapientiæ & iustitiæ Dei, atq; domicilium esset Spiritus sancti, qui illud cum Patre & filio æterna societate copularet.

Ita enim initio creatus fuit Homo, ut in mente flagraret lux ardens agnitione, sapientia, & amore Dei, in Voluntate esset dulcis & suauis harmonia congruens cum uoluntate diuina, in Corde existeret conuenientia omnium uirium & affectuum, cum ipso archetypo Deo, atq; semper in omnibus consilijs, deliberationibus & actionibus à Spiritu sancto gubernaretur.

Sed primi parentes mandato Dei neglecto, & excusso rectore Spiritu sancto, per suam inobedientiam, non sibi tantùm, sed & toti posteritati attraxerunt horrenda mala: tristem Mentis caligi-

nem, Voluntatis auersionem à Deo, & Cordis contumaciam, ut nunc Mens assiduis dubitationum procellis

Quare Deus admiranda bonitate, atq; inenarrabili misericordia, rursus post lapsum, primis parentibus se non tantùm patefecit, & eos cum posteritate in gratiam recepit, uerumetiam per filium, uerbum suum reuelauit, quod docet, quo modo imago Dei in homine denuò sit instauranda, & qua ratione à singulis uelit agnosci, inuocari, & celebrari. Hoc uerbum ut omnes discant, & assiduè meditentur, seriò flagitat, ut Iosuæ primo capite præcipit: Non recedet uolumen uerbi huius ab ore tuo, sed meditaberis in eo diebus ac noctibus, ut custodias & facias quæ scripta sunt in eo. Tunc diriges uiam tuam, & intelliges. Non declines à uerbis Legis huius, uel ad dextram, uel ad sinistram, ut intelligas cuncta quæ agis. Non enim nobis liberum est nouas de Deo opiniones confingere, sed de eo credendum & sentiendum est, sicut se in uerbo per Prophetas & Apostolos tradito, patefecit. Nec alio uult se coli modo, quàm eo, quem in suo uerbo expressit, inquit Deut. 12: Quæ tibi præcipio, hæc tantùm facito. Non addes aliquid, neq; minues. Et semper in conspectu esse debet dictum Psalmi 119. Lucerna pedibus meis uerbum tuum Domine, & lumen semitis meis.

Quemadmodum autem in ædificatione necesse est integram Ideam ædificij architectum in mente tenere: ita in omnibus doctrinis integrum corpus comprehendendum est, & res proprijs & significantibus

eantib. uerbis exprimẽdæ sunt. Ideo præcipit Paul: ut dicentes & docentes habeant ὑποτυπωσιν ὑγιαινοντων λόγων, hoc est, certam formam, seu summam doctrinæ, certa methodo & ordine propositam & euolutam, quæ in omnibus controuersijs & disputationibus iudicij norma sit.

Pio itaq; & bono consilio conscripsit D. Præceptor Philippus EXAMEN ordinandorum, ut eruditam & methodicam explicationem præcipuorum doctrinæ Christianæ locorum, & docentes & discentes haberent. Est autem hic liber breuis & erudita ἐπιτομὴ Locorum communium, de quibus uiri reuerendi, piæ & laudatißimæ memoriæ, Doctoris Martini Lutheri, Germaniæ Eliæ, graue & honorificum testimonium extat: Hunc librum semper in Ecclesia retinendum esse, propterea quòd doceat, pugnet, atq; triumphet.

Quamobrem quòd de Locis communibus Lutherus dixit, idem de hoc libro affirmare possumus. Ideoq; quantum fieri potest, opera danda est, ut familiarißimè cognitum & perspectum eum nobis efficiamus.

Etsi enim non omnes ex professo Theologi futuri sumus, tamen cùm unumquenq; fundamentum suæ salutis scire oporteat, necesse est, ut scripta, quæ summam doctrinæ Christianæ proponunt, studiosè legamus, & familiariter nota nobis reddamus. Discebant olim Socratici, Platonici, & alij, suæ Sectæ instituta:

instituta: Quantò magis decet nos, qui Christianorum nomen à Christo accepimus, noscere doctrinæ Christianæ summam, Quæ cùm melius disci non possit, quàm ex hoc libro, omnes candidi & sine affectibus iudicantes in eo discendo plurimum sibi temporis & operæ collocandum esse intelligunt.

Non enim audiendi sunt isti crabrones, qui etsi ipsi nihil dignum piorum auribus, nihil dignum re, nihil dignum Theologi nomine edere atq; efficere possunt, tamen non solùm in Theologia, sed etiam in artibus scriptos à Philippo libros reijciunt, & iuuentuti non proponendos contendunt, quibus accidit iuxta Eueni Græci Poëtæ uersus:

πολλοῖς ἀντιλέγειν μὲν ἔθος περὶ παντὸς ὁσοῖς
ὀρθῶς δ' ἀντιλέγειν οὐκ ἔτι τοῦτ' ἐν ἔθει.

Est multis pariter mos omnia dicere contra,
Sed non est similis dicere recta labor.

Nos uerò memores uocis diuinæ, Non dicas falsum testimonium, reuerenter dona Dei in alijs agnoscamus, & grata mente accipiamus, & præferamus iudicium Lutheri, qui ut diuinitùs ad totius doctrinæ cælestis repurgationem excitatus est, & rectißimè doctrinam cœlestem intellexit, ita optimè de aliorum scriptis iudicauit, & nuper uir clarißimus & optimus, D. VICTORINVS STRIGELIVS, qui cum magna laude, & approbatione omnium eruditorum, ueram de DEO doctrinam & artes humanæ uitæ necessarias propagat

pagat in inclyta Academia Ienensi, affirmabat, se idem iudicare de EXAMINE ORDINANDORVM, quod Diuinus ille LVTHERVS atq; omnium Theologorum Princeps, Locis Communibus tribuit, nec scire se ullos libros doctrinam cœlestem explicantes, qui cum maiori fructu legi possint, quàm Lutheri & Philippi.

Quapropter, cum omnia mea studia semper ad hunc scopum direxerim, ut Deo grata, & Ecclesiæ utilia, atq; salutaria aliquando esse possent, decreui, iuuante Deo, enarrare EXAMEN ORDINANDORVM, à Præceptore nostro PHILIPPO conscriptum: & ut monstrem in grauissimis rebus doctrinæ cœlestis usum artium dicendi, quas hactenus aliquibus proposui, & iam denuò explicandas suscepi: & ut me & alios ad diligentiorem cogitationem de his tantis rebus, excusciem.

Hanc autem unicam mercedem paciscor ab eis, qui me sunt audituri, ut candidè de his meis primitijs in studio doctrinæ cœlestis iudicent, & mecum orent Filium DEI, qui nos docuit à iuuentute nostra, ut deinceps quoq; usque ad senectutem & senium nos doceat, & largiatur nobis intellectum, ut sciamus testimonia eius, nec in hac tristi laniena Doctorum in Ecclesia derelinquat nos, nec discedat à nobis, nec auferat à nobis uerbum Veritatis usq; in æternum. Nonis Iunij, quibus hoc anno 1558. Ecclesia proponit Articulum de tribus Diuinitatis personis.

Simon Pauli
Suerinensis.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS ADOLPHVS

Comes in Nassau, Catten Elenbogen, Vianden ac Dietz, &c.

SIracides capite tertio inquit: Qui amat periculum, in eo peribit. Eius admonitionis exempla tristia, & innumerabilia cernuntur quotidie in multis, qui ruentes extra uocationem res non necessarias mouent. Vt, Alcibiades, Annibal, Perseus, Antonius, & innumerabiles alij, non necessarijs bellis, sese, & patria regna euerterunt. Ita in priuatis negocijs sæpissime cœcis cupiditatibus attrahunt homines pericula. Milo Crotoniates confisus robore findit arborem brachijs, quæ cum in trunco coëunte hærerent inclusa, lacerantur pedes eius à Lupis. Ita pœnas dat stultè ostentans uires suas:

Sic multi in undis confisi arte natandi pereunt. qua in re non tantum fortuna metuenda est, sed etiam Diabolorum insidiæ, à quibus multos uarijs modis impelli in exitia, nihil dubium est. Et exempla uidimus

uidimus multorum, qui in Albi perierunt, quibus insidiatos esse Diabolos, inde animaduerti potuit, quia proximis noctibus ante eorum interitum conspectæ sunt faculæ discurrentes, & uelut lusitantes inter undas Albis.

Cogitantes igitur de periculis uestris, paterno animo seuerè præcipimus Scholasticis, ne ingrediantur in Albim, & ne tentent natationes. Eaq; in re suo periculo moueantur, & sint memores dicti: Qui amat periculum, peribit in eo.

Deinde suorum parentum uoluntatem singuli intueantur, qui & ipsi prohibent hos ludos, & nostram uigilantiam, & uocem postulant. Verè autem offendunt Deum, qui parentum uoluntatem contemnunt. Deinde cùm summo dolore adficiantur parentes in interitu filiorum, crudelitas est non cauere, ne in talem dolorem culpa uestra conijciantur.

Itaq; obtestamur uos, ut cupiditati uestræ Deum & parentes uestros anteferatis. Cogitate etiam in agone illo, cùm anima discedit à corpore opprimi consolationem conspectu illius peccati, quod parentibus pro σοργῇ, & pro omnibus beneficijs hanc gratiam reddidistis. Quoties audiuimus honestos adolescentes piè morientes dicere, se magis dolere parentum, quàm sua causa, quòd in ea ætate à uiuis parentibus abstrahantur. Quantò maior est dolor in his, qui sua petulantia, sese perdiderunt?

Innumera-

Innumerabilia sunt pericula οὐκ ἀνθαίρετα, de quibus dixit filius Dei: Orate, ne intretis in tentationem. Quantò plus mali est, illis plura consultò addere? Ambulate, inquit Paulus, non ut fatui, sed cogitantes mandata Dei, & præsentiam Dei in pœnis petulantium, & in tuendis modestis eum inuocantibus.

Hoc nostrum edictum proposuimus paterno animo, & uice Parentum uestrorum, & ut obtemperetis seuerè præcipimus. Simul etiam precamur filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christum, crucifixum pro nobis, & resuscitatum, custodem Ecclesiæ suæ, ut semper inter nos æternam Ecclesiam colligat, & nos omnes gubernet & protegat.

Datæ die Solstitij æstiui,
Anno 1558.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS ADOLphus Comes à Nassauu, ac Dominus in CattenElnbogen, Vianden & Dietz, &c.

LAudatio est uiri diserti apud Homerum: Σοὶ δ' ἔνι μὲν μορφὴ ἐπέων, ἔνι δὲ φρένες ἐσθλαί. Vtraq; laus magna est, sed alterum bonum, rectitudo uoluntatis & consiliorum antecellit. Ad id tamen cùm sermonis splendor antecedit, ingens decus est hæc copulatio.

 Talis

Talis erat MARTINVS SEIDEMANVS. Valebat ingenio, & natura ad Eloquentiam idonea erat. Et optima doctrina excultus erat. Quare in ipsius oratione eximia erat elegantia. Ad hæc bona addidit honestam morum gubernationem. Cumq; rectè didicisset doctrinam de inuocatione Dei, Filius Dei in eo uoce Euangelij, & Spiritu sancto ueram pietatem accenderat. Quare & studia ad utilitatem Ecclesiæ referebat.

Diu multos rectè, & utiliter erudijt in schola Mansfeldensi, & in Academijs, Erfordiana & nostra. Vtinam uerò longiora ei uitæ spacia Deus tribuisset propter Ecclesiæ utilitatem.

Sed cùm euocauerit Deus eum ex hac militia, grati ipsius laborum memoriam retineamus, & studia ac honestos mores Iuuentus imitetur. In hoc longo morbo quotidie sese, Ecclesiam, honestissimam coniugem, & filium & filiam pia inuocatione Deo commendauit. Nec dubitamus, eum in illo cœtu esse, de quo scriptum est: Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Hortamur igitur Scholasticos, ut ad pias funeris ceremonias hodie hora duodecima conueniant: Die 14. Iunij, Anno 1558.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS.

Nescia mens hominum fati sortisq; futuræ,
Et seruare modum rebus sublata secundis.

Hanc

HAnc querelam ueram esse plurimorum excellentium hominum tristes exitus ostendunt: Pompeij, Iulij, & aliorum innumerabilium, qui in secundis rebus securi, & negligentes subitò tristissimis casibus oppressi sunt.

Natura hominum per sese infirma est, & infinitis mutationibus obnoxia. Et accedunt insidiæ Diabolorum, qui delectantur pernicie hominum, sicut scriptum est: Circuit Diabolus tanquam Leo rugiens, quærens quem deuoret.

Vult autem Deus nos, & infirmitatem nostram, & Diabolorum insidias considerare, & ad Dominum nostrum Iesum Christum confugere, qui adparuit, ut destruat opera Diaboli.

Vult etiam nos non accersere pericula cœcis cupiditatibus, sed uitare occasiones, sicut dicitur: Vitare peccata est uitare occasiones peccatorum. Item: Qui amat periculum, peribit in eo.

Has admonitiones à Deo traditas, sæpè auditis, & ex parentibus uestris, & ex alijs, qui uos docent. Et quotidie multa tristia exempla ceruntur. Sed tanta est in quibusdam feritas, ut sceuri contemnant Deum, Parentes, & omnia exempla iræ Dei.

Interfectus est heri ADAMVS SVENTER, natus in oppido Norico KELHEIM,

qui adhuc habet uiuos parentes, et orta est pugna ex leuissima occasione.

Obiecerat ei pedem in choreâ alter gladiator petulanter ὑποσκελίζων. Hinc furiæ Diabolicæ exortæ; commiserunt.

Periit confossus gladio Adamus, quem rectius fuerat uitare occasionem tanti mali. Sed petulantiæ pœnam & alter dabit,

Dolemus autem & Adami uicem, cuius mores audimus sine crudelitate fuisse, & propter ipsius parentes, qui nunc in perpetuo luctu uiuent, amisso filio tàm tristi casu. Ac uterq; non tantùm dolor in periculum proiecit. Dolebunt hi amisso filio, dolebunt illi, quòd filius cruore hominis conspersus esset, quo non fuerat ortum initium rixæ.

Præcipimus autem omnibus Scholasticis, ut sint modesti, & de ira Dei, & de suis periculis cogitantes, uitent pugnas, & pugnarum occasiones, & petant à filio Dei protectionem, qui dixit: Orate, ne intretis in tentationem. Hæc in funere iam cogitanda sunt, quod fiet hodie hora quarta, ad quod conuenientes suam uitam Deo pia precatione, & ueris gemitibus commendent.

Die 14. Iunij. Anno 1558.

RECTOR.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS.

EXimia uirtus fuit parentum Reuerendi uiri D. MARTINI LVTHERI, qui quidem & exempla esse poterant ueteris Germanicæ rectitudinis & modestiæ, Et facultates erant sufficientes ad honestam liberorum educationem, & ut inter honoratos ciues pater esset, & cum præcipuis familijs in ea uicinia adfinitate, et multis officijs coniunctus.

Mater fuit nata in familia LINDEMANNORVM, cognata uiri clarissimi Doctoris Laurentij Lindemanni. Erat autem eius matronæ tantæ prudentia & uirtus, ut Elisabetæ, Zachariæ coniugis aut similis sanctæ & sapientis matronæ mores referre uideretur. Illa sciscitantibus familiæ originem, tempus nati filij, indolis signa in adolescente multa digna consideratione commemorabat.

In ijs sermonibus & hoc fuit, semper filium Martinum fuisse fratri & sororibus rectorem morum, tantamq; fuisse mutuam beneuolentiam inter duos fratres, nullum ut sodalem alter alteri præponeret, nullo & cibo & ludo alter sine altero delectaretur.

Postea multi hìc uiderunt inter fratres Doctorem Martinum Lutherum, & Iacobum Luthe-

rum

gum perpetuum nequaquam ſucoſum amorem, ſed ueram & innatam pectori mutuam στοργὴν, quæ mutuis officijs utriuſq; multis & magnis confirmata fuit.

Ac Dei beneficio uiuit adhuc Iacobus Lutherus ſæpe deplorans mortem fratris, cùm intueretur multas triſtes conſuſiones, quæ mortuo fratre acciderunt. Nunc ei ad hos dolores accedit & hoc uulnus, quòd ſenex filium uirum ingenio & uirtute præſtantem, Martinum Lutherum, ſic à patruo nominatum, & patrem aliquot filiorum & filiarum immaturâ morte diſcedere uidet.

Dolemus igitur & nos, cùm propter mortem honeſti uiri, tùm uero propter luctum parentum, & honeſtæ coniugis, & propter ſobolis orbitatem, & Deum oramus, ut his mœſticiam leniat. Ipſe Martinus Lutherus in hoc longo morbo & ſeſe & Eccleſiam & patriam & ſuos Deo fiducia Mediatoris quotidie commendauit.

Hortamur autem Scholaſticos, ut ad pias funeris ceremonias hodie hora duodecima conueniant, ubi ſinguli & ſuam uitam & Eccleſiam Deo pijs precibus commendent, cùm quidem tàm multæ publicæ & priuatæ calamitates nos de petendo auxilio Dei commoneſaciant. Datæ die 15 Iunij, Anno 1558.

DE OBI-

DE OBITV DN. MARTINI SIDEMANNI, ET DN. MARTINI LVTHERI, IACOBI F. ad honeſtiſſimum uirum, uenerandæ ſenectutis, Iacobum Lutherum Coſ. Mansfeltium.

Neſcio quæ tangunt noſtras præſagia mentes,
Et ſeu facta prius ſiue futura monent.
Cùm redij notas undantis ad Albidos oras,
Omnia ſunt oculis triſtia uiſa meis.
Ecce ſalutanti quidam mihi dicit amicus:
Quem quæris, requiem nunc Sidemanus habet.
Namq; hodie tumulatus homo eſt. Vix iſta locutum
Audio, deſtituit uiuidus oſſa calor.
Procedo, mox alter adeſt, qui te quoq; mortem
Paulò obijſſe refert ante Luthere tuam,
Tunc ego pallidior cera buxoq; recenti
Viſus eram in geminos procubuiſſe pedes.
Iam ne uides quanum tua te fortuna fatiget
Mansfeltum, non tot diues, ut antè, bonis?
Vna dies terræ Sidemanum condit in aluo,
Teq; Luthere dies una eademq; necat.
Quos ego miratus patriæ uenerabar alumnos,
Ingenio magnos, & pietate uiros.
Alter in arcanis Sophiæ penetralibus artes
Imbiberat, Latio norat & ore loqui.

Norat

Norat & ore loqui Graio, quo munere linguæ
Vix illi similes unus & alter erant.
Alter iusticiæ normas & iura tenebat,
Ille è fratre tuus magne Luthere nepos,
Profuit is multis quoties respublica iussit,
Et Dominis carus Principibusq; fuit.
Hos adeò lugemus, & istud flebile tempus
Arbitrio ferimus sic Deus alme tuo,
Multaq; cùm ueniant, nam nuper & ipse Molerus
Doctor obit: ferre hæc tu mala Christe iuua.
At uenerande senex Iacobe Luthere, parensq;
Qui deflet nati funera iure tui:
Respice iam sursum, reminiscere temporis acti,
Te fratremq; tuum ut texerit antè Deus.
Hoc etiam porrò faciet qui cuncta gubernat,
Et tibi turbato gaudia certa dabit.
Sic equidem spero, sic me consolor & ipsum,
Mortales animum cùm subiêre uices.

Zacharias Prætorius.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS ADOLPHVS Comes in Nassau, Catten Elenbogen, Vianden ac Dietz, &c.

Esse Deum, & talem esse, qualem se in lege describit, sapientem, iustum, beneficum, castum, iudicem, & uindicem scelerum, Lex ipsa transfusa diuinitus

diuinitus in creaturas rationales testatur. Tollatur idem legis conseruatio in executione pœnarum. Nam Deus custos Legis retrahit ad pœnam iudex, etiam cùm Magistratus aut negligunt officium, aut facere non possunt. Etsi autem exhauriri sapientia Legis diuinæ non potest, tamen de eius autoritate, quæ immota est, & de causis antecedentibus & sequentibus sæpe & reuerenter cogitandum est.

Vtilitas huius Legis, Non occides, manifesta est. Vult enim Deus conseruari societatem generis humani. Sunt autem & aliæ antecedentes causæ. Non uult Deus à Diabolis & hominibus trucidari Filium Dominum nostrum Iesum Christum, qui est imago æterni Patris. Ad hunc filium Dei Lex illa primum referatur. Deinde nec reliquam massam naturæ humanæ uult Deus deleri, quæ est domicilium Dei, & in qua lucet Filius, qui est imago æterni Patris.

Cùm pecudes interficiuntur, nihil pecudis superest, quod uiuat. Nec pecudes ad æternæ uitæ societatem conditæ sunt. Et subiecit eas Deus hominum dominio. At trucidato Christo superest diuina natura sociam massam desiderans, & uindictam ordine iusticiæ poscens. Trucidato etiam alio homine contra Legem Dei, superest anima, desiderans sociam massam, & uindictam poscens, sicut scriptum est: Vox sanguinis fratris tui, clamat ad me de

me de terra. Nec homo sic in potestate sua est, ut ius habeat dissoluendæ copulationis animæ & corporis, quam condidit Deus, ut esset perpetua. Hæ tantæ causæ in Lege: Non occidas: considerandæ sunt. Sed auersos animos à cogitatione de Deo, de Lege, de causis tantæ Legis, incitant & armant Diaboli ad trucidandos homines contra legem Dei.

Vult autem Deus Magistratus suæ Legis custodes esse, qui utinam faciant officia diuinitùs mandata. Nos non sumus armati gladio, sed sonamus uocem ueræ doctrinæ fideliter, & eos qui furenter ruunt contra Legem diuinam, iubemus ex nostro cœtu discedere, & pronunciamus eos infames, execrandos, & uitandos esse, ut uetustas nominauit ἀλάστορας, & in ueteri carmine execratio terribilis est, ἀφρήτωρ, ἀθέσμιστος, ἀνέστιος, ἐστὶν ἐκεῖνος.

Cùm igitur Theodorus Hoken Danus interfecerit Adamum Suenter Kelheimensem, pronunciamus illum, eo ipso facto amisisse ius nostræ societatis, & eum perpetuò exclusum esse ex nostra societate & Academia uolumus.

Excludimus etiam ex nostra societate & Academia perpetuò Ieremiam Hintium Delicianum, qui gladium attulit Adamo ad dimicationem.

Excludimus etiam ex nostra societate & Academia perpetuò Georgium Dissenhusen Liuoniensem,

sem, & Iohannem Baumgartnerum Rigensem, quia alios ad dimicandum euocauerunt, cùm de prouocatione extet prohibitio nostra seuerè scripta, Petimus etiam à magistratibus oppidi, ne tribuant his condemnatis hospitia.

Oramus autem filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christum, crucifixum pro nobis, & resuscitatum, λόγον καὶ εἰκόνα ἀΐδιον ἀϊδίου πατρὸς, ut cœtum nostrum pio studio docentem & discentem Ecclesiæ doctrinam, gubernet & seruet.

Hortamur etiam adolescentes, ut uoluntatem Dei, & parentum, & sua pericula considerent, & sint memores dicti: Sobrij estote, & uigilate, quia Diabolus tanquam Leo rugiens circumit, quærens quem deuoret. Aduersus hunc muniant se cogitatione Legis diuinæ, diligentia uitandi insidias, & malorum euentuum occasiones, & ardenti precatione, sicut Dominus inquit: Orate, ne intretis in tentationem. Nec existiment hunc cœtum, qui audit uocem Legis diuinæ & Euangelij, similem esse debere Cyclopum, & Læstrygonum agmini, sed Ecclesiæ Dei ciues, & membra filij Dei esse debere. Datæ die decimo nono Iunij, Anno 1558.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS ADOLPHVS

Comes in Naſſauu, ac Dominus in Catten Elnbogen, Vianden & Dietz, &c.

REgula uitæ eſt: Milita bonam militiam, retinens fidem & bonam conſcientiam. Ac tales qui ſunt, ſunt uaſa miſericordiæ, id eſt, organa Dei, ſuæ animæ & aliis ſalutaria, quod maximè expetendum & optandum eſt ſingulis hominibus. Talis fuit ſenex honeſtus & ſanctus, qui attigit annum ſeptuageſimum, Cuſtos templi noſtræ Eccleſiæ IOHANNES ALBERTVS natus in oppido ZERBEK, quod à ueteribus Sorabis nomen habet. Nam & Deum rectè inuocabat in agnitione & fiducia Mediatoris, & genus uitæ fuit utile diſcentibus. Arithmeticam & Catecheſin docuit circiter triginta annos. Has doctrinas eſſe præcipuas, & maximè neceſſarias homini, manifeſtum eſt. Deinde in templo annos ferè 26. ſeruiuit, non modò in aperiendis & claudendis ianuis, ſed illo maximo officio, quòd fideliter adiuuit Eccleſiam in precatione. Et uita domeſtica fuit caſta, & plena bonorum exemplorum. Hunc ei curſum gratulemur, & petamus à Deo ſinguli, ut nos quoq; uaſa miſericordiæ faciat. Id quantò melius eſt, quàm imperia & tyrannides tenere, cum contumelia Dei, & pernicie generis humani, ut tenent impij Pontifices, & eorum ſatellites, Tyranni & Sycophantæ? Simus meo more dicti Pſalm. 84: Elegi potius habitare ad ianuam domus Domini, quàm in palatijs impiorum.

Hortamur autem Scholaſticos, ut ad pias funeris ceremonias hodie hora quarta conueniant, & ibi cogitent, quantum bonum ſit pium & tranquillum uitæ genus, & utile communi uitæ, nec arduæ appetens, iuxta dictum: Superbis Deus reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Et commendemus in his congreſſibus filio Dei, & nos ipſos, & publicam Eccleſiæ ſalutem, quæ in his Regum bellis, & ſæuitia & tanta rabie Sycophantarum magnas ærumnas ſuſtinet. Datæ die 12. Iunij, Anno 1558.

DECANVS COLLEGII PHILOSOPHICI IN ACADEmia VVitebergenſi M. Petrus Vincentius Vratislauienſis.

POſtquàm ſæua ſemel totum Bellona per orbem
Concuſſit tremula dira flagella manu,
Facta ſit, ut rerum facies triſtiſſima, ſi quis
Non uidet, humanæ nil rationis habet.
Terretur uarijs belli rumoribus orbis,
Quorum principium iuſtaq; cauſa latet.
Horridus in campis miles graſſatur, & urbes
Vulnificus cogit ſæua timere Latro.

Fracta iacet legum quondam ueneranda poteſtas,
Quodq; libet ſibi nunc quiſq; licere putat.
Iura, fides, uirtus, tuq; ô Pax optima rerum
Nunc eſtis, præter nomen inane, nihil.
Quodq; magis doleas lacrymas effuſus in undas,
Sinceræ tangit quem pietatis amor,
Grata Deo pietas, & nomen amabile Chriſti,
Sub pedibus populo Principibusq; iacet.
Cunctaq; turbandi furor, & ueſana libido
Futilitas linguæ ſtulta, nocenſq; bonis,
Et dolus, & nimium rabioſa calumnia ſanctum
Aſſertæ titulum Relligionis habent.
Solus hypocritica ueterator Apoſtata fraude
Regibus adplaudens & populo, ille placet.
Hæc inter, creſcit feritas mala, bellaq; bellis
Miſcentur, cædes cædibus, ira dolis.

Quæ tu ſancta uidens oculis Eccleſia Chriſti
Flebilius, ueluti triſtis & ægra uides,
Tolle oculos, & facta animis hæc ſubijce lætis,
Præſens feſta dies quæ meminiſſe iubet.
Illius hiſtoria eſt quia temporis huius imago,
Baptiſtæ cunas actaq; priſca canens,
Iudæam multus ferro uaſtabat & igne
Miles, odoratis exitioſus agris.
Hinc Syrus, inde rapax ſeptemplicis accola Nili,
Et niger, ac raſo uertice toruus Arabs.

Tempore

Tempore quo profugus regno Ptolemæus auito,
Iordanis madidam ſanguine fecit humum.
Luce trucidatis ter denis millibus una
Infelix, fines per, Galilæa, tuos.
Ignibus elixas matres, pueroſq; tenellos
Immanes epulas patribus eſſe dedit.
Horreſco referens, nec adhuc ſunt triſtia fata
Hæc ſatis, heu damnis addita damna malis.
Impius Herodes metuens regnoq; ſibiq;
Ciuili patrios ſanguine fœdat agros.
Ille ſuæ ſocrus, & caræ coniugis, & póſt
Natorum Lanio, totius atq; domus,
Committit motis gentem ciuilibus armis
E quibus exoritur protinus omne nefas,
Virtutum exilio furioſa licentia plectit,
Omne Dei nomen pellitur, omnis honos.
Vt ſtatus in populo fuerit deflebilis iſto
Pro re nulla ſatis dicere lingua poteſt.
Attamen immanes furias percuntis & inter
Iſraëliticæ fata dolenda domus,
Sedula protexit diuinæ dextera curæ,
Baptiſtæ cunas Zachariæq; domum.
Quæ ueluti ſynagoga fuit, pia dogmata ſeruans,
De nato fuerant ut patefacta Dei.
Huc Simeon, annis grauior rugaq; ſenili,
Huc mater longas uirgo profecta uias.
Huc ſancti circum tutos habuêre receptus
Vicini, uero dedita turba Deo,

Quando alios alij de Relligione monentes,
Meßiæ norant tempus adeſſe ſui.
Lamq; futura Dei genitrix caſtißima uirgo,
Intra uterum cuius clauſus Ieſus erat,
Sublatum è cunis, ulnisq; amplexa Iohannem
Sæpè datis, ſolita eſt dicere, baſiolis:
Viue puer, noſtri pignus mirabile partus,
Nam ſic Angelica uoce ego docta fui.
Viue puer cunctos inter, fœcunda puellos
Quos Iudæa tulit maxime, uiue puer.
Viue tuos implens celeres feliciter annos,
O Domini & nati præco future mei.
Dixit, & alloquio permiſcens oſcula fouit
Infantem gremio caſta Maria ſuo.
Carmine grex reliquus ſoluit gratantia, ſummo
Commendans ſeſe, uoce manuq; Deo.
Hæc tàm longa ſibi quid commemoratio tandem
Verſibus exiguis, lector habeto, uelit.
Vtraq; naſcenti & redituri, tempora Chriſti
Congruere ut rebus temporibuſq; ſcias.
Ille quidem ueniet, breuis eſt mora, iudice uultu,
Vt det pro meritis præmia cuiq; ſuis.
Non tamen arbitrio, dum mundi fœua tyrannis,
Omnia dum rabies uertit iniqua, ſuo,
Interea nobis, quos uerè diligit ipſe,
Et pater & tutor deſinet eſſe, Deus.
Ergò licet iuſto multum mœrore premamur,
Et pia multiplici corda pauore gemant,

Omnia

Omnia luctifico quòd ſint ita plena tumultu,
Atq; inſtet rerum maius ubiq; Chaos,
Inſano propter graſſantes Marte Tyrannos,
Multaq; quæ fatuus triſtia mundus habet:
Attamen erigimus turbati lumina uultus,
Spe pleni, curet nos quòd ametq; Deus,
Et ſcimus paruum defendi cœlitus agmen,
Quod Chriſtum iuſſa uoce fideq; colit.
Ipſe ſcholas, cœtum imbellem, paruamq; Sareptam
Protegit inuicta ſæpè uocatus ope.
Hac ſpe commiſſa nos in ſtatione manemus,
Officij memores ordine quiſq; ſui.
Fecit ut Abiades, ſua quem caſa texit inermem,
Marte foris ualidas concutiente domos.
Atq; pijs operam ſtudijs nauamus, & illam
Nos ô ſumme tibi Chriſte dicare iuuat:
Non ridere iuuat, Staphylus ceu transfuga fecit,
Agnita iamdudum dogmata uera Dei.
Namq; impunitos, diuini numinis ira
Non ſinit in ſancta Relligione, iocos.
Illum, ne dubitet, manet ultima pœna parati
Iudicij, nato mox ueniente Dei,
Quem precor interea noſtros regat ille labores,
Et foueat cœtus hìc & ubiq; ſuos.
Et quoniam noſtri tempus iam muneris inſtat,
In quo de ſtudijs colloquia eſſe ſolent,
Ingenijs & habetur honos, & candida uirtus
Ex merito iuſtæ nomina laudis habet,

Si quibus est animus sese submittere nostræ
Censuræ, sua dent nomina, more scholæ.

Die Baptistæ, Anno 1558.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS ADOLPHVS Comes in Nassauu, Catten Elnbogen, Vianden & Dietz, &c.

MAgnitudo periculi debebat adolescentes mouere, ne flumen ingrederentur. Ac de periculis non tantum Edicta nostra uos monent, sed multò magis exempla.

Meminimus honestos adolescentes natos in familijs nobilibus, & alijs, qui in flumine perierunt, Quosdam etiam penè obrutos aquis Deus ex morte eripuit, qui nobis narrarunt, se etiam cùm emergentes in extremo aluei fundo constitissent, tamen sensisse sibi pedes ui retrahi. Qua ex re iudicabant Diabolos in aquis insidiari hominibus. Et huic, qui heri periit, fracta est ceruix, quod existimamus à Diabolis esse factum. Moueant hæc tristia exempla singulos, ne ingrediantur flumen, eamq; ob causam edictum nostrum rursus proponimus.

Quanquàm autem & Ecclesiæ nostræ, & Academiæ magnum dolorem adfert interitus ALBERTI FORNVVALT, & CVNRADI SCHILT Hannouerensium, qui heri in Albi perierunt, tamen non dubium est, mœrorem honestissimæ matris longè maiorem esse.

Erit & magnus luctus honestissimi uiri doctrina & facundia præstantis Consulis HEZONIS GRANII, qui sua liberalitate utriq; sumptus ad discendum præbuit. Propter hunc dolorem Iuuentus maiore cura uitam tueri, & regere debebat. Laudat etiam uir eruditissimus, & censor ingeniorum prudens IOHANNES GLANDORPIVS utriusq; & indolem & studia. Quare & ipse dolebit, se hos discipulos, quorum uirtus ei in senecta & præsidio & uoluptati esse debebat, amisisse.

Nos eò etiam magis dolemus, quòd Albertus non temeritate in hanc calamitatem incidit, sed pietate motus opitulari consobrino uoluit. Cùm autem mores alioqui fuerint honesti, & studia laudentur, speramus eos etiam in illo agone inuocasse filium Dei.

Et hortamur Scholasticos, ut ad funeris ceremonias conueniant è regione ædium honestæ matronæ Longicampianæ hora tertia, & singuli uitam suam & publicam tranquillitatem Deo pijs precibus commendent. Valde etiam hortamur singulos, ut uigilantiores sint in cauendis periculis. Datæ 28. Iunij, Anno 1558.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS,

VTinam tot tristia spectacula moneant nos, ut in regenda uita diligentiores, & in precatione simus ardentiores.

Heri sepeliuimus ALBERTVM FORNVVALT, *qui cùm uellet opitulari consobrino in flumine, perijt. Hodie hora quarta sepeliemus* CONRADVM SCHILT, *qui prior flumen ingressus est,*

Plena est exemplorum quotidiana uita, quæ ostendunt uitam hominum incertißimam esse, & uelle Deum nos non accersere pericula non necessaria, sicut Petrus iubet nos pati εἰ δεόν ἐστί.

Pareant adolescentes & suæ uitæ, & parentibus, & Ecclesiæ, cuius causa debent longiorem uitam expetere. Cogitent & uoluntatem Dei uerè paternam erga nos, qui uult nos & nostræ & aliorum uitæ parcere. Et sequuntur tales neces publicæ pœnæ.

Oramus autem filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christum, ut nos omnes gubernet, & seruet, & faciat nos σκεύη ἐλέους *& organa salutaria nostris animabus, & alijs, Id iam in funere precandum est, ad quod conueniant Scholastici in uico ante ædes, quas heri conuenerunt. Die Apostolorum Petri & Pauli, Anno 1558.*

RECTOR

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS ADOLPHVS

Comes in Nassauu, & Catten Elnbogen, Vianden & Dietz, &c.

QVantum, proh dolor, humani sanguinis iniustè funditur, in toto genere humano omnibus temporibus, in bellis, in priuatis latrocinijs & rixis. Ac tantos esse hominum furores, eò magis mirandum est, cùm manifestißimæ pœnæ mox delicta sequantur: Et Deus sit præsens executor regulæ suæ: Omnis qui acceperit gladium, gladio peribit. *Sed multi & incitati à Diabolis & sua audacia ruunt in prælia iniusta, cœci, spernentes Deum, Legem, comminationes, & tristissima exempla pœnarum. Videt Ecclesia ingenti dolore hanc impietatem, & immanitatem: uident cœlum & terra, & gemunt cum Ecclesia deplorante hæc tanta mala, & precante, ut Deus seruet aliquas suas reliquias. Quanto in dolore fuisse Adam & Heuam, existimamus, cùm uiderent cruentum corpus Abel, & parricidæ fratris faciem respersam sanguine fratris. Dolemus & nos cum parentibus honesti & eruditi iuuenis* ZACHARIAE BALHORN *Luneburgensis, qui ex uulnere mortuus est, quod ei impius, & furens iuuenis* IOHANNES BORCHERDES *Hamburgensis fecit. Etsi autem mœsticia est*

est ingens parentum Zachariæ: tamen hac se consolatione sustentent, quod Zacharias & antea semper ita uixit, ut pietatem erga Deum ostenderit, & modestia eius omnibus honestis hominibus probata fuerit, & in hoc tristi casu ipse non præbuerit causam sceleri, sed alius petitus sit. Vixit postea ferè *duos menses, dum uulneris curationem expertus est, quo tempore quotidie se Deo pia precatione commendauit, & sæpe repetiuit sententiam:* Hæc est vita æterna, vt te solum verum Deum agnoscant, & quem misisti Iesum esse Christum. *Sæpe etiam parentum mentionem fecit, quibus & gratias agi iussit, pro inenarrabili* σοφίᾳ *& omnibus beneficijs, & dolorem eis leniri hac consolatione, quòd innocens in hanc calamitatem incidisset, & discederet ex hac uita in inuocatione filij* Dei, Domini nostri Iesu Christi. Nec dubitamus, *quin sit in numero illorum, de quibus scriptum est:* Beati mortui, qui in Domino moriuntur.

Et oramus Filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christum, *ut seruet inter nos* Ecclesiæ *suæ reliquias.* Idem precari debent omnes in funere Zachariæ, *quod fiet hodie hora quarta, ad quod, ut Scholastici conueniant ante domum Sartoris è regione uiduæ Francisci Den, hortamur & præcipimus, ut tàm tristi exemplo commonefacti, petant à filio*

filio Dei protectionem, quia uidemus uerissimum esse uocem filij Dei: Sine me nihil potestis facere. Die 17. Iulij, Anno 1558.

EPITAPHIVM ADOLESCENTIS, ERVDITIONE ac uirtute præstantis, CASPARI SCHILTELII, Ratisbonensis, Anno 1558. die mensis Iulij 24. piè VVitebergæ defuncti.

VRbs iacet ad ripas ISTRI quæ limitis instar
Separat à Rhætis Norica rura iugis.
Hæc tibi nascenti tribuit cunabula CASPAR
Qui de SCHILTELIA nomina stirpe tenens.
Sed cum Leucorea Musis addictus in urbe
Imbiberes artes cum pietate bonas:
Inuidit patriæ tantum mors pallida lumen.
Et iuuenem terris abstulit ante diem.
Nam moreris lenta consumptus uiscera tabe
Vt Rosa quæ succo deficiente cadit.
Sed ueluti granum tritici quod creditur aruis
Cùm putruit, uerno sole resurgit humo:
Corpora sic terris quæ nunc putredo resoluit,
E patulo tollent membra nouata solo.
Vita homini Christus, cui qui confidere nouit,
Ille uel in media uiuere morte potest.

Hæc

Hæc ſpe, non alia, nato monumenta parentes
Hoc ipſo poſito conſtituére loco.

D. Iohanne Maiore Vallenſe
Autore.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS ADOLPHVS

Comes in Naſſauu, CattenElnbogen, Vianden ac Dietz, &c.

NOmen uſitatum Regenſpurg *à flumine, quod ibi in Danubium influit, ſumptum eſſe non dubium eſt. At Ratiſponæ nomen, eruditi non à ratibus, ſed à Rhætis factum eſſe iudicant, quia limes eſt inter Rhætos & Noricos. Fuit autem ueteribus Auguſta Tiberia ornata nobilibus familijs Romanis, in qua & Euangelij ſemina primùm ſparſit Lucius Cyrenius, cuius mentio fit in Actis cap. 13. Nam in Colonijs Romanis, in Gallia, & Germania citò conſtitutæ ſunt Eccleſiæ, quia nobiliſſimi homines eò ducebant Apoſtelorum diſcipulos, & hi libentius in his gentibus uiuebant, quia modeſtia maior erat, quàm in Græcia, aut in Aſia. Legimus igitur Dionyſium Areopagitam ueniſſe Lutetiam, Lazarum Maſſyliam, Maternum Argentoratum, Creſcentem Moguntiam, Clementem Metin, Lucium Cyreneum Auguſtam Tiberiam, Marcum Pauli comitem ad urbem Paſſauu, Et citat Irenæus conſen-*

conſenſum Eccleſiarum Gallicarum, & Germanicarum aduerſus hæreſes, quæ à prima puritate diſceſſerant. Tanta autoritas cùm fuerit, credibile eſt eas eruditione & pietate excelluiſſe. Nunc quoq; poſtquàm rurſus illuxit Euangelij fulgor, inclyta ciuitas Regenſpurg piè amplectitur doctrinæ puritatem, & uera inuocatione, & agnitione & fiducia Mediatoris Deum colit, curat rectè doceri iuuentutem, & refutat ſacrificulos Papiſticos, qui ibi Orgia Bacchi celebrant. Vixit autem in hac Academia adoleſcens, natus in Senatoria familia Regenſpurgenſi CASPAR SCHILTEL, cognatus uiri clariſſimi Doctoris Georgij Schiltelij, qui Lipſiæ magna cum laude docuit artem Medicam, & multis feliciter medicatus eſt Deo iuuante, & Philoſophiæ cognitione & uirtute excelluit. Etſi autem bona cum ſpe adoleſcens ſtudia doctrinarum inchoauerat, tamen corpus natura inclinatum ad Phthiſin non fuit durabile. Cumq; totos ſex menſes ægrotauerit, quotidie ſeſe & matrem, & fratres, ac ſorores Deo pia precatione commendauit, & mœſticiam pia lectione ſibi leniit. Eſt igitur in numero eorum, de quibus dicitur: Beati mortui, qui in Domino moriuntur.

Hortamur autem Scholaſticos, ut ad funeris ceremonias hodie horæ duodecimæ in ærea Collegij conueniant, & ſinguli ibi ſuam uitam & Eccleſiam Deo pijs precibus commendent. Audimus & Dyſente-

Dyſenterias uagari, quæ plærunq; oriuntur à biliosis cruditatibus, quas gignunt, & augent in æstu præſertim poma, & intempeſtiuæ potationes. Quare temperantiam ad corporis incolumitatem tuendam adhibete, ac præcipuè uitate pruna & potationes à cœna. Et ſitis memores dicti Paulini, quod mones à cœna. Et ſitis memores dicti Paulini, quod mones à cœna. Et ſitis memores dicti Paulini, quod mones à cœna. Et ſitis memores dicti Paulini, quod mones à cœna. Et ſitis memores dicti Paulini, quod mones à cœna. Et ſitis memores dicti Paulini, quod monet corpori tribuendum eſſe honorem, uidelicet, ut ſit organum actionum diuinarum. Precamur autem filium Dei, ut nos omnes gubernet, & ſeruet.

Datæ die Iacobi Apoſtoli:
Anno 1558.

EPITAPHIVM CASPARI SCHILTEL VERE PII AC MODESTI iuuenis, filij piæ memoriæ Dionyſij Schiltel patricij Ratisbonenſis, ex hac uita euocati. Die 24. Iulij, Anno 1558. cùm attigiſſet annum ætatis ſuæ 19.

IVre pios iuuenes cuncti lugemus ademptos
Artibus ingenium qui coluêre bonis.
Sed tamen eſſe modum luctus uult conditor ipſe,
Cùm melior reſtet uita futura pijs.
Sicq; comes fidei patientia multa piorum,
Triſticia lenit, qua ratione poteſt.
Ergò patricio Caſparum ſtemmate clarum,
Defunctum quoq; ſe nemo dolere negat.

Nam

Nam uirtutis amans, ſtudium pietatis & ingens
Ardor erat iuueni, ut uita modeſta foret.
Aſt homo diuino decreto pareat omnis,
Ex miſera uita dum pius egreditur.
Præcipuè, ſi quando adijt certamina iuſtus,
Fortis & in Satanam militis arma tulit.
Quamuis haud fuerit tentatus ab hoſte bonorum,
Caſparus, uicit triſtia quæq; tamen.
Non minuêre fidem diuturni tempora morbi,
Nil ualuit crebris mors quoq; ſeua minis.
Sed tenuit patientis eum fiducia Chriſti,
Vt patiens eſſet ſemper & ipſe Deo.
Ideircò ueræ doctrinæ balthea lumbos
Communierunt undiq; firma ſatis.
Poſtea pectus erat pulchro thorace refulgens
Iuſticiæ nati, quam probat ipſe Deus.
Apprendit ſcutum fidei, quo ſpicula mortis
Fortiter excuſſit, nil remorante, feræ.
Aſſumens poſuit capiti galeamq; ſalutis,
AEternæ uitæ ſpe quia certus erat.
Spiritus armauit dextram gladio almus acuto,
Per Chriſtum Ieſum qui à Patre miſſus erat.
Flaminis eſt ſancti gladius uox omnipotentis,
Quam ſonuit cœli ſummus ab arce Pater.
Addidit ardenti quoq; uerba precantia motu,
Aeternum aſſiduè corde loquente Deum.
Iuſticia hac ratione fuit bene credita corde,
Facta ſed ore ſalus teſtificante fidem.

Bb Hinc

Hinc Caspare tuus loca spiritus alta petebat,
Angelico cœtu te comitante piûm.
Sede beatorum cura nunc libera ab omni
Viuit conspectu mens fruiturq; Dei.
Quodq; fuit corpus terræ mortale dedisti
Expectans melius conditionis opus.
Huicq; dedit iuxta templum Viteberga sepulchrum,
Quando die celebris tunc, Iacobus erat.
Q. S. R.

CASPAR SCHILTEL AD AMICOS.

ERgò quid aßiduis incessere fata querelis,
Quid tristi luctu corda grauare iuuat?
Non penitus tumulata iacet mea corporis umbra,
Nobilior uiuit mens, fruiturq; Deo
In cuius manibus nunc commendata quiescit
Vita, nec ulla timet, libera facta, mala.
Viuit adhuc Christus mea spes, portusq; salutis,
Atq; pari regnum cum patre iure tenet.
Et cum tempus erit, mihi reddet is ossa sepulchro,
Inq; mea summum carne uidebo Deum,
Eius in aspectu mea mens lœtabitur, atq;
Perpetuò discet plura, docente Deo,
Et qui cœlestis sensit primordia uitæ,
Est ueluti carpens nocte uiator iter.
Qui gemit, in syluis errans sine lumine Phœbi,
Sed ueniente capit gaudia læta die:

Sic desiderio quoq; pectora sancta tenentur
Præcipuè aduentus, maxime Christe, tui.
In quo detersa mentis caligine, luce
Implebis præsens pectora casta noua.
Ergo graues luctus pro me ponatis amici,
Et potius summo soluite uota Deo.
Eius uos uitamq; piæ committite curæ,
Discite maturo tempore, uelle mori.
Vltima ne quando uos obruat hora, priusquàm
Iram senseritis, iudiciumq; Dei.

Conradus Schop: Noribergensis.

DECANVS COLLEGII PHILOSOPHICI IN ACADEmia VVitebergensi M. Petrus Vincentius Vratislauiensis.

IN Colloquio Anni superioris, quod in urbe Vangionum inchoatum est, præcipuum fuit certamen de norma iudciij in Ecclesia. Nostri defenderunt iudicij normam esse, scripta Prophetica & Apostolica, & Symbola. Aduersarij contra, consensum omnium temporum, & hoc nomine consuetudinem suam intelligebant, quæ multa recepit ignota puriori antiquitati. Sed tamen hominum animi libenter retinent opiniones uetustate confirmatas, sicut Aristotele inquit: ὡς ἐιώθαμεν

οὕτως ἀξιοῦμεν λέγεσθαι, τὰ δὲ παρὰ ταῦτα, οὐκ ὅμοια φαίνεται.

Sed mouentur aduersarij κακοζηλίᾳ politicorum iudiciorum. Vt reges in imperijs sunt interpretes ambiguarum legum, sic constituunt interpretem ipsi non Regem, sed Tyrannum, quia uiciosa consuetudo est aspera tyrannis. Nec doctrina opus est, si tantum consuetudini tanquàm aulicis imperijs parendum est.

At nos sciamus immutabile mandatum Dei esse, ut de sua uoluntate ex doctrina, quam patefecit misso filio, iudicemus, sicut scriptum est: Filius, qui est in sinu æterni Patris, ipse enarrauit nobis.

Fatendum est igitur, necessaria esse doctrinæ studia, quæ quidem multa exercitia postulant.

Legendi sunt fontes, cognoscendæ linguæ, considerandæ phrasis, conferenda certamina & iudicia omnium temporum, intelligenda est & docendi ratio, ad quam necessaria est cognitio multarum artium, Dialecticæ & Physices, quæ extruitur ex Mathematum initijs, ut est inter sese artium cognatio.

Habet Ecclesia multiplices hostes, quorum plurimi indocti, fascinati monstrosis opinionibus defendunt eas propter inscitiam. Aduersus hos certè muniri & armari iuuentutem doctrina oportet.

Alij

Alij pauciores non inscitia peccant, sed scelere & diabolico contemptu Dei. Aduersus hos etiam doctrina confirmari pias mentes oportet, ne decipiantur autoritate talium. Sed ut singularibus exemplis Deus puniuit IVDAM, MONTANVM, MAXIMILLAM, THEODORVM, qui omnes laqueo se strangulauerunt: Ita Deus ostendet exempla iudicij sui in STAPHYLO, & similibus, qui scientes ueritatem manifestis mendacijs oppugnant.

Oramus autem filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christum, qui sedet ad dextram Dei patris, ut det dona hominibus, ut nos omnes gubernet, & uos hortamur, ut studia doctrinæ ametis, ad quæ hæc exercitia scholastica pertinere manifestum est. Petimus autem, ut Doctores & Magistri hodie hora prima ad publicum Examen ueniant, ut adiuuent huius exercitij conseruationem. Datæ die 28. Iulij, Anno 1558.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS ADOLPHVS Comes in Nassau, Catten Elenbogen, Vianden ac Dietz, &c.

VEtus familia est Baronum Lambergiorum, non procul ab urbe Lyncea in Norico, quod nunc Austriæ nomen habet. Et cùm arcem ad Sa-

uum habeat, sæpè Turcica latrocinia inde depellit. Nec multò antè CHRISTOPHORVS à Lamberg quadringentos Turcicos latrones ibi trucidauit.

Talibus familijs, quæ in defensione patriæ uirtutem & exercent & ostendunt, certè gratitudo & honos debentur. Quare & nos in luctu familiæ Lambergiæ dolore adficiamur. Heri enim ex hac mortali uita decessit adolescens nobilis GREGORIVS BARO in Lamberg, Dominus arcis, quæ nomen habet LAPIS SAVI, & HAVGSDORFF, cuius natura & doctrinæ capax fuit, & ad uirtutem incitata.

Scripsit Latinè solutam orationem & uersus, & ab hoc tyrocinio, in quo eum fideliter exercuit Magister NICOLAVS AGRICOLA, uir doctus & honestus, qui Ratisponæ iuuentutem docet, processerat iam hic Baro ad cognitionem Græcæ linguæ, & ad elementa Philosophiæ.

Erat autem præcipua cura discere limpidos fontes doctrinæ, quam filius Dei ex sinu æterni Patris protulit, & qua æternam Ecclesiam colligit. Erant igitur in hoc Lambergio & harum uirtutum initia, quas filius Dei uoce Euangelij & Spiritu sancto accendit, quæ quidem & in ardenti inuocatione Dei, & in moribus castis, ac placidis in tota uita, & nunc in agone fulserunt. Quotidie donec potuit.

Legit

Legit igitur Prophetica & Apostolica scripta: Deo etiam & Præceptoribus gratias egit pro doctrinæ seminibus: Quotidie repetiuit clara uoce dulcissimas promissiones diuinas, ac nominatim hanc: Sic Deus dilexit Mundum, ut filium suum unigenitum dederit, ut omnis, qui credit in eum, uon pereat, sed habeat uitam æternam.

Vltima eius uox sic fuit: Credo, credo. Quotidie etiam precatus est pro sorore, pro Ecclesia, pro patria, pro scholarum conseruatione. Talis cùm fuerit, non dubitemus, eum in hoc numero esse, de quo dicitur: Beati mortui, qui in Domino moriuntur, quod quidem dictum, & ipse sæpe in morbo repetiuit. Nec dubitemus, eum huius agminis manipularem esse, de quo dicit Dominus: Non est uoluntas Patris, ut pereat unus de paruulis istis.

Etsi igitur dolendum est, orbatam esse Rempublicam, & Ecclesiam tali milite, tamen ipsi gratulanda est talis migratio in meliorem & patriam & Academiam. Cogitemus autem & hoc: Fortassis eum ex hac uita euocatum esse, ne aliquando pòst spectator esset Turcicorum Latrociniorum in Austria. De his publicis & uestris periculis cogitare uos in funere decet, ad quod, ut hora duodecima conuenitis, uos hortamur, ubi & uitam uestram, & publicam salutem, Deo pijs precibus commendate, Die 2. Augusti, Anno 1558.

EPITAPHIVM GENEROSI DOMINI GREGORII. BARONIS à Lamberg, Domini in Sausteim & Haugsdorff, scriptum ad Generosum Dommum HENRICVM BARONEM à Starhemberg, à IOHANNE CHESSELIO.

Νῦν ὐάκινθε λάλα τὰ σὰ γεάμματα καὶ παλέομ ἀεὶ ἀεί
ἠμέτερον γὰρ ἔτγωσε κέας συγερῶς ὁλοὴ κὴρ
πολλάκι, τοῦδ' ἔπεθ', ἀναάτε βέλεθ' ὀξὺ ἰέσα.
πολιῷσ' ἀγαθοῖσ', πάλιν νέα. ξαύματ' ἀναλδῶς.
ἀεὶ ἀεὶ πὲξ ὀδύνης: κθέται ΛΑΜΠΕΡΓΙΟΣ ἥρως,
τὲν νῦν ἀνδρολιθρόιο βίη μόρσ' ἄατε κάλυψεν,
ἄνθεα πιερίδων, φάος ἡμετέροιο λυκείου,
ἄμμι λιπὼν σοναχὰς, γοερὸν δάκρυ, πένθιμον ἦμαρ
ἀεὶ ἀεὶ μασάων ῥόδον ἱμερὸν ἐξερύκει,
πρῶτα δ' ἔτι κλαίει ἄζομ νεοθηλέα φοίβη,
καίμιν κλαύσιν χάριτες, μεθαίπε μετ' ἀυτῶν.

ἄισι

ἄισι τα ἰῦν κολ ἦχα φέρειν ἐλομὲσι δανόνδε
σῆμα φυλασσόσας, καὶ ἐπικτέρεα κἴρεσθαι ζειρ,
αἴλινα μυρόμεναι: πλαίετ' ΕΝΡΙΚΟΣ ἀφ' ἀδελφόν.
πρὺς δὲ δίω καθαροῖο πόθῳ σωιέδνοιερ ἔρωτῳ
ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων, καὶ ἀυτὴ ἔγχεφι πατρίς.
ἀεί ἀεί ὤλεό μοι λαμπέργιε πισὲ πρὸ μοίρας.
δεῦξ' ἄμ' ἐλελύθαμεν μασσῶν ἐις ἱερὰ τέμεπ πη,
ἐυσεβίην τὴν χρισοτεῦκ τέχνας τε πολιῦντας
ἐξ ὧν καὶ κρατεροῖς πλέος ἔρχεται ἤγεμόνεσσιν,
ἀλλ' ὀυκ ἔσιν ὅμως ἀμφοῖν δίκουδε νεέσθαι.
χαῖρε φίλη κεφαλή, ὡς μοι σὺ μάλ' ἐσὶ πολιηθεὶς
γενέτης, ἐκγεγαὼς προγόνων πολέμοιτ' ἀρίστη πῆτε,
ἠδὲ φρεσὶν πινυτῆσι καὶ ἐυσεβίην κομοώντων
ἐυσεβέως ἀγνῶσπε σέθεν νεότητα διῆγες.
ἐυχῆσιν καθαραῖς, καὶ μυλπαῖς ἀονίησι
τερπόμενος, τοῖς δὲ βίος ἀνυτοῖσιν ἄρισ-
τος,

ἔιτα θεῷ πισυνὸς, καλέσας, τόπερ ὄμμασιν εἶδον,
οἰμωγῇ πυμάτῃ σωτήριον ὄυνομα χριστοῦ
ἔνθεν ἔβης μακάρων ἐς ὁμήγυριν ὀυρανιώνων.
ὄυτω σοὶ ὀλίγου σάδιον δρόμου ἐξανύσαντι
ἐσθλὸς ἀγωνοθέτης πολυτίμιον ἆθλον ὀπάζει
καίμοι ὀδυρομένῳ τόδε φάρμακον ἄλγεος εἴη:
ἔσθ' ὅτ' ἀπ' ὀυλύμποιο θεοῦ μέγας ἄγγελος ἥξει
θεσπεσίῃ σάλπιγγι πνέων βιεγέρσιμον ἠχὼ,
καὶ καλέσει νέκυας τύμβων ἄπο, δὴ τότε χ' ἡμᾶς
αὖθις ἔρως ἄλυτος, ζωήτ' ἀμέριμνος ἑνώσει:
ἐν δὲ θεῷ μαλακῶς σὺ ἀδελφὲ μεταξὺ καθεύδοις.

Calendis Augusti, Anno 1558.

EPICE-

EPICEDION GENEROSO DOMINO, DOMINO GREGORIO BARONI A LAMBERG. & Domino in Saustein, &c. scriptum à cognato ipsius, HENRICO BARONE à Starhemberg, & Domino in VVildberg. &c.

LECTORI S.

Cum nuper placido Baro Lambergensis agone
Ex hac per Christum ualle uocatus erat:
Nostras contulimus communi uoce querelas,
Et tristes lacrymas fudimus ante Deum.

Iustus enim dolor est nos funera flere piorum,
Est scelus horrendum stoica monstra sequi.
Carmina si forsan spernuntur nostra, uoluntas
Hæc erit ingenuis forte probata uiris.

Non tibi Liuori conscripsimus ista superbo,
Crex Aganippæus candidus esse solet.

Epicedion.

EPICEDION.

CHriſte Dei ſoboles, qui triſti morte peremptus
Sanguine ſanaſti uulnera noſtra tuo,
Irrita ſunt hominum ſine cuius numine cœpta,
Quo ſine non fauſtum, quidquid agetur, erit:
Huc ades & tenues in carmina ſuggere uires,
Funera dilecti dum fleo fratris, ades.
Quem comitem fidum ſtudiorum ſemper habebam,
Qui fuerat cordis cura ſecunda mei.
Quem pietatis amor, mihi iunxit & inclyta uirtus,
Concidit heu iuſtum concidit ante diem.
Cingite Pierides lugubri tempora ſerto,
Signaq; mœſticiæ non adoperta date.
Flebilibus numeris nam carmina mœſta canemus,
Carmina, quæ ueri ſigna doloris erunt.
Occubuit moriens in primo flore iuuentæ,
Gregorius patriæ ſpeſq; decuſq; ſuæ.
Cuius erat bonitas primis laudata ſub annis,
Cuius in ingenio uiuida flamma fuit,
Qui coluit doctos, ſacras fouitq; Camœnas,
Qui pietate fuit præditus, ille iacet.
Dum fuit in uiuis, quibus ille fauere ſolebat,
Non decet Aonides flere, dolere, queri?
Nam ſi multa canunt multi reticenda Poetæ,
Prælia ſi celebrant & graue Martis opus:
Dicite (uos oro) nitet Heliconis alumnæ,
Cur adeò pauci carmina digna canunt?

An

An quia nunc tantum, quæ non ſunt dura leguntur
Carmina, & autori nullus habetur honos?
An quia clamoſum, demens & futile uulgus,
Carmine laudari dedecus eſſe putat?
Quidquid id eſt, tamen ô frater Lambergia proles
Non tua lethæis fama tegetur aquis.
Semper honos, nomenq; tuum, laudeſq; legentur,
Dum uagus inſtabiles Iſter habebit aquas.
Quamq; ſuos latè pandit Germania fines,
Turba tibi uatum carmina mœſta canet.
Omnia noteſcent operum monumenta tuorum,
Gloria uenturæ poſteritatis eris.
Hoc ego cùm meditor, ſubq; imo corde uoluto,
Solamen noſtris, heu mihi, uile malis,
Virtutiſq; tuæ, frater dilecte, recordor:
Spes mea mœſticiæ fracta dolore cadit.
Nam ſubit huic animo, quo me complexus amore,
Quaq; fide fueris, dum tibi uita foret.
Tu mihi ſolus eras Theſeo iunctus amore,
Omnia de noſtris cognita rebus habens.
Rebus in ambiguis nunc hæc, nunc illa putanti,
Qui mihi conſilium præbuit unus eras.
Vt fuit Aeneæ nemo magè fidus Achate,
Per terras quando uel mare fecit iter:
Sic mihi conſilijs, alijs uel rebus egenti
Nullus amicorum te magè fidus erat.
Hæc animo memori repeto, cineriq; rependo
Grates, qua poſſum cum pietate, tuo.

Hei

Hei quàm me miseret patriæ, sortisq; scholarum!
Hæ decus, illa suam spem cecidisse sciant.
Nam fouisse scholas & sacri semina uerbi
Hoc studium, ista tibi maxima cura fuit.
Quin etiam quædam reputans in agone rogatus,
Quæ premeret mentem feruida cura tuam,
Qua posses inopes pueros ratione iuuare,
Hoc animi studium subijcis esse tui.
Hic labor, ista fuit tantùm tibi discere cordi,
Quæ possent patrijs commoda ferre focis,
Lustra tuæ fuerant tria uix transacta iuuentæ,
Et tibi non unquàm barba resecta fuit.
Ipse tamen perdoctus eras linguæq; peritus.
Quamq; tulit Latium, Græcia quamq; tulit.
Non iactator eras uirtutis, sed magè factor.
Fronte puer, iuuenis corde, sed arte senex.
Esse bonus cupiens magè quàm bonus esse uideri,
Gaudebas studijs demeruisse bonos.
Hæc tamen exuperat studium pietatis & ardens
Cura, animo uerum nosse timente DEVM.
At recitare tuas prolixo carmine laudes,
Et lacrymæ prohibent & meus iste dolor.
Ergò iaces frater, patriæ speratáq; terræ
Gaudia præcipiti tecum abiêre fuga?
Hei mihi quem cordi faciunt hæc fata dolorem?
Hei mihi quàm sine te nil mihi dulce fuit?
Conspectúne tuo mihi dilectißime frater,
Amplius haud potero colloquioq; frui?

Ergò

Ergò iaces patriæ columen, pietatis alumnus,
Ingenij iuuenis dexteritate potens?
Ah, ah, qui mecum uiuebas quinq; per annos,
Germaniq; mihi qui uice fratris eras,
Quiq; mihi studijs fueras coniunctus ijsdem,
Ergò iaces gelida contumulatus humo?
Hei mihi si tecum potuissem frater abire,
Non mihi tùm fuerat claudere fata graue.
Vt fuit amisso Patroclo fortis Achilles,
Sic ego tristatus te moriente fui.
Te, dilecte Baro, cœlesti sede recepto,
(Vera loquor) cœpi parte carere mei.
Sed quid multa queror? manes quid turbo cubantis,
Qui nunc in Domino gaudia lætus habet?
Nam licet has terras, & nobis cara relinquas
Lumina, dum cineres accipit urna tuos:
Attamen in cœlo uiuis, uiues q; per æuum,
Altaq; sub pedibus conspicis astra tuis.
Cum tua dixisses labi per uiscera mortem,
Ad lectum timidus curro tremens q; tuum.
Cumq; mei fuerat tibi copia facta uidendi,
Iste tibi sermo multus in ore fuit:
In Domini commendo manus, mea, meq; meosq;,
Ipse meus custos ipse redemptor erit.
Hunc tanto mundum Deus est complexus amore
Christus ut indueret debile carnis onus.
Ne pereat quicunq; ipsi confidere nouit,
Sed colat excelsi regna beata poli.

Ergò

In Domino moriar, Dominoq; uolente resurgam.
Cum mundi Christo iudice finis erit.
Hæc memini moriorq; libens, ualeatis amici,
Est mea nunc alio uita futura loco,
Nunc Henrice tibi postremò porrigo dextram,
Ne lacryma, lmquo tristia, læta peto.
Hæc tibi dextra mei constans sit pignus amoris,
Ante hommes morior, uuo sed ante Deum.
Vndecime frater spacium cum uenerit horæ,
In Domino moriar, ne mea fata gemas,
Cœlumq; tractusq; maris tellusq; peribunt,
Verba Dei uerò nescia finis erunt.
Hæc mihi promittunt cælestis gaudia uitæ
Si modo credidero non dubitante fide.
Credo igitur credo, post hæc diserimma uitæ,
Hæredem regni me fore Christe tui.
Talia dicebas iam iam morituris amice,
Et quis adhuc saluum te tamen esse neget:
Ergò meas sisto lacrymas, tristesq; querelas,
Tempus, quo coram plura loquemur, erit.
Viuere nunc sine te cogar breue tempus in illud,
Quo nouus è ueteris carne resurget homo.
Interea ualeas, uultu sumasq; sereno,
Quas tibi cum lacrymis soluimus inferias.

EPITAPHIVM.

QVem florere uides hodie, cras occidit ille,
Quid sumus ah miseri e puluis & umbra sumus.
Puluis

Puluis & umbra sumus, metam properamus ad u-
Qui benè desierit uiuere, saluus erit. (nam,
Sic quoq; Gregorius lumen uitale reliquit,
Qui Lambergiaco sanguine natus erat,
Viuus ad ætherean migrauit spiritus arcem,
Eius in hoc tumulo molliter ossa cubant.

PARAENESIS GENEROSI DOMINI GREGORII BARONIS à Lamberg &c. VViteberge pié & placidè defuncti, ad amicos, scripta à M. IOHANNE SPON Augustano.

GENEROSO DOMINO, DOMINO HENRICO BARONI à Starhemberg, & Domino in Vildberg &c, Domino suo clementi IOHANNES SPON S. P. D.

NOstra uiatori sit uita simillima, noctu
Quem proficiscentem deuius error agit,
Ad rigidos cuius truncos uel ad obuia saxa
Sæpius impingunt languida membra pedes.
Quò magis atq; cauet foueas aut saxa uel antra,
Hoc magis in uastos incidit ipse specus,
Vel dumeta uirum cruciant, tenebræq; molestæ
Cùm sint, damna magis pernicioſa capit.

Sed ſi deſeſſus tot poſt errata uiator
Auguſtum Phœbi ſentit adeſſe iubar,
Perteritæ uoluit ſua mente pericula noctis,
Quælibet hacq; ſibi nocte peracta refert,
Iuſſas atq; Deo grates, defenderat ipſum
Quandoquidem clemens, ſedulus ore canit.
Et tandem pergit proficiſci lætus in urbem,
In qua pacifica uiuere ſorte cupit:
Sic nos in tenebris ſumus & caligine uitæ,
Cogimur ærumnas multipliceſq; pati.
Sed tamen hæc ſupereſt ſatis ampla recondita noſtro
Pectore ſpes, animi nec dubitata fides.
Quod, quanquàm multis ſubiecti ſimus acerbis
Caſibus, in portu ſit tamen ille bono,
Qui ſua commendat Domino mala, credit in ipſum,
Atq; diem lætum geſtit adeſſe Dei.
In quo cœleſtis patriæ deductus ad urbem
AEterno Chriſti tempore ciuis erit.
Talis in hoc ſiquidem noſter quoq; ualle uiator
Gregorius fuerit, crediderit q; Deo,
Scimus perpetuos Domino conuunctus in annos
Quòd ſit, & hunc portum nos quoq; ſcire iuuat,
Ad quem tendemus, ſi nos aliquando neceſſe
Eſt homines, toto ſunt quot in orbe, mori,
Corporibus iuncti Dominumq; uidebimus ipſum,
Qui ſibi nos fratres fecit, & eſſe cupit.
Hos tenues elegos pietatis amore Baroni
Scriptos ſincero pectore dono tibi,

Quos,

Quos, ueluti facies, ſincera mente probabis,
Et contra Momi ſcommata uana teges.
Te clemens ſeruet Deus, in tellure paterna
Vt ſarcire queas plurima damna. Vale,
Anno 1558.

PARAENESIS GENERO SI DOMINI GREGORII à Lamberg, &c. ad amicos.

VIta quid eſt hominis, niſi uaſta ruina laborum
Plena doloriſicis luctibus atq; malis?
Qui cupis ergò tuam ſanctè perducere uitam,
Hæc animi ſemper cura ſit una tui,
Ex hoc orbe bonos, uelut eſt diuina uoluntas,
Et uirtute graues & pietate rapi,
Ne uentura mali uideant certamina mundi
Hi, quibus hoc pietas dulcis in orbe fuit.
Floſculus irriguis ueluti marceſcit in hortis,
Et roſa ceu caſu præcipitante perit:
Sic quiuis hominum ſert imminutabile fatum,
Cùm ſe ſtare putat mox cadit ante diem.
Eſt multis adeò ſubiecta doloribus iſt hæc
Vita, nec his ſupereſt, prob, medicina malis,
Hanc præter ſolam, quòd, Chriſto dante, beati,
In Domino placidè qui moriuntur, erunt,
Hac etiam gaudens ego ſpe ſuſtentor. In ipſo
Viuus perpetua namq; quiete fruor.

Atq; licet norim me per peccata sub ira
Esse, uel æternam commeruisse necem:
Sola tamen superat mea crimina gratia Christi,
Huius & effuso sanguine uiuo Deo.
Et precipuum, mihi quòd fuerat placatus Iesus
Exoptatum, quando nascerer, omnia fuit.
Inde usum inserna meis uenerabile uerbum,
Dum uixi, pedibus, Christe redemptor, erat.
Hoc magis ut scirem, chari uoluêre parentes
Artibus ingenium percoluisse bonis.
Vnde rudimentum studijs dedit Austria primum,
Strenuus Agricola sub duce miles eram.
Allectusq; tua Cygnea uoce MELANTHON
Leucoreæ uidi culta Lycea scholæ.
Cum Starebergico uixi sine lite Barone
HENRICO, nobis qui uice fratris erat,
Qui quamuis doleat mea funera sæpè, dolores
Mente tamen placida sert, tulit atq; feret.
LVCIVS à Landau longo mihi cognitus usu,
Ipsius & fratres me coluere fide
Doctor ut in uita VITVS mihi sidus: In ipso
Sic morbo medica præstitit arte fidem.
In Præceptores reliquos mea gratia constat,
Inter quos PETRVS munere Rhetor erat.
Fasciculo grates reddo simul omnibus uno,
Quos ob doctrinam Religionis amo.
Terra prius stellas gignet, cœlumq; roseta
Adferet, aut nullas pontus habebit aquas,

Quàm

Quàm pius intereat labor & studiosa uoluntas
Vestra, sed hæc longis nota diebus erunt.
Ah quoties memori repeto tua pectore uerba
VITE, Machaonij gloria magna chori:
Cùm nos de rebus disceptabamus honestis
Et nobis Christum discere cura fuit.
Cœpimus ah quoties nos uulnera flere, Tyrannus
Quæ Papa sub falsa Religione facit.
Delirant reges, sequitur deliria uulgus,
Deliros iussè nos tot habere queror.
Scripta Sophistarum lacerantum dogmata Christi,
Vt Canis & Staphyli, corde dolente tuli.
Non aurum rutilans neq; lucidus Hesperus, ullus
Aut Adamas adeò fulgidus esse potest,
Præstantum concors ut fulget sæpè uirorum
Mens in consilijs: In pietate magis.
Maius enim decus est sancti concordia cœtus,
Splendida pacis amans est uir imago Dei.
Ergò pijs uotis, Ecclesia posset habere
Vt pacem, petij nocte dieq; Deum,
Sed iam sunt homines, quibus est Pax nomen inane,
Et Cadmea loco prælia pacis amant.
Barbarus & Cyclops etiam cum mundus ubiq;
Sit, trahat ineq; suum tristia fata caput.
In sua uel moueat ciuilia uiscera bella,
Frater & in fratrem sæuia corda gerat,
Sublatis manibus castis ad sydera Christum
Nunquàm sum ueritus sollicitare meum.

Deleat ut cupidos belli cædisq; Tyrannos,
Funditus Ausonium perdat & ipse Lupum.
Flectat ad unanimem cunctorum pectora pacem
In sese concors ut Deus ipse manet,
Vrbibus & nostris, tanquàm nutricibus eius,
Saluifici uerbi tempora fausta precor.
Vtq; colant nomen diuinum Rhenus & Ister,
Albis & Oceanus, Balticus, oro, sinus,
Diues Iberorum plebs, Anglus & accola Nili,
Liliger hospicium præbeat atq; Deo.
Vt pariter, Musis quasi præcentricibus Albis,
Vnum possimus concelebrare Deum.
Quæ uerò gnatis scripsistis symbola uestris,
O Præceptores, hæc mihi scripta scio.
Namq; per hanc uitam, mihi quam dedit ipse Redem-
Quotidie fudi talia uota precum: (ptor
O Iesu Deus omnipotens, homo uirgine nate
Perpetuæ uitæ fons, miserere mei.
Sudasti thrombos, in ligno mille tulisti
Aerumnas pro me, scommata, flagra, necem.
Sanguine placasti Patris omnipotentis & iram,
Te iusto iustus sum sine fine fide.
Teq; redemptorem rogo per tua uulnera, Christe
O genuina Patris mens miserere mei.
Sis mihi propitius mea nunc errata fatenti,
Cum cras aut hodie tempus agonis erit,
Me cùm destituent oculi, quasi lumine cassi,
Vitalisq; sua Spiritus arce fugit.

Cùm

Cùm mihi surdescent aures, & anhelitus æger,
Et uix lingua meo gutture rauca gemet,
Deficientq; mei cùm pristina robora cordis,
Cumq; mei cerebri regia celsa cadet.
Quando me fragilem gelida cum morte secundæ
Luctantem causæ destituisse uolent,
Ne me, quæso, sinas hoc in discrimine rerum
Labi: Me redimas pro bonitate tua.
Ex hac me clemens deducas ualle laborum,
Et mea fata manu cuncta potente leua.
A me depellas Satanam Satanæq; cohortes,
Flamine cum sancto semper adesto mihi,
Semper adesto mihi, donec cum corpore iuncta
Est mea mens, moriens quam tibi mando Deo.
Hanc quia tu dextra seruas, in pace quiescet:
Est tua, tu ueluti uis Deus esse meus.
Tu quia pectus habes clemens & roboreplenum,
Nostra dabis placida membra quiete frui,
Donec erit tempus, quod adest instatq;, dici
Iustus quo Iudex posterioris eris.
Tumq; resurgentis, uelut es modò, Christe, parentem
Sis intercessor, te precor, ante tuum.
Credenti uitam gratis mihi redde perennem,
Aeternam uitam, qui tibi credit, habet.
Vt mihi promittit sancti tua concio uerbi,
Cui summam studeo semper habere fidem.
Quam pius in scripto pietate uolumine motus
Iohannes magna simplicitate docet.

Talia cum iurans perhibebas, Christe, Sophistis
Verba Palæstinis, discipulisq; tuis:
Quisquis amat, seruat, colit & mea uerba, parenti
Spirituiq; meo credere corde potest,
Hic Phlegethontæis non excruciabitur undis,
Nec gustare necis tristia damna potest.
Is licet à Lachesi semel arripiatur acerbâ,
Somnus ei non mors, quod ferret, illud erit.
Namq; mei cœtus cùm pars sit, tempus in omne
In uitam uita sanctus abibit ouans.
Ille meo factus germanus sanguine frater
Cœlestis uitæ iustus habebit opes.
Hanc pater, & gnatus nobis & Spiritus almus
Propter & in Christo det sine fine precor.
Quotidianus erat modus hic & forma precandi
Simplice clementem simplicitate Deum.
Mens eadem, licet interdum non talia dixi
Verba, redemptori tota dicata fuit.
Sed maiora meæ fidei tua scripta dederunt
Robora, Leucorei Pastor EBERE *gregis.*
Cumq; meis precibus Deus aspirauerit, ipsi
Ex toto grates pectore dico pias,
Quòd confirmatus cœlestis dogmate uerbi
Iustificæ didici cognitione Deum,
Et me quòd membrum uoluit Deus agminis esse
Sui, quem uerbo colligit atq; regit.
Hanc propter causam didici tua symbola, uixi
Tam longos ideo, Christe benigne, dies,

Discere

Discere quò possem nostris iuuenilibus annis
Esset qua sancta cum pietate mori.
Exemplumq; meis illustre sodalibus essem,
Quæ deceat quemuis mens in agone uirum.
In cruce namq; Deo sis subditus, inq; molestis,
Ipsius expectes, & pete rebus opem.
Si quibus ærumnis iam sit mihi corpus onustum,
Soli confidat mens mea læta Deo,
Qui sese trinum nobis patefecit in uno,
Quid magis hoc opus est, si pius esse uoles?
Non proprijs igitur meritis nitebar. In uno
Saluatore fides nam mea nixa fuit.
Vltima uox in agonis erat mea, gaudeo, puncto
CREDO, *Credo: Fide iustificatus eram.*
Deniq; confessus Christum patriamq; polosq;
Mandaui casto pectore, Christe, tibi.
Vt bene cognatis charisq; sororibus esset,
Non segni moriens pectore uota tuli.
Quanta ministerium Christi mihi cura iuuandi,
Cœtus egenorum quàm mihi charus erat,
Spero satis multos horum meminisse, nec ipsum
Me decet hæc elegis commemorare meis.
Dura pati graue sit quamuis, sit rara q; uirtus
Fidere sincero pectore posse Deo:
Attamen antè malis fractus, patienter id omne
Quod Deus imposuit, ; orto iuuante Deo.
Ergò Deo nostris grates sine fine Camenis
Reddo, quod in gremium me tulit ipse suum.

Me quòd & extrema clementer iuuit in hora,
Perpetua iußit meq; ſalute frui.
Poſtremò uobis cognatis omnibus opto
Hunc uos, quem uiuus cerno, uidere locum.
Sed quia non homines punctum moriuntur ad unum
(Viuorum Deus eſt nam ſine fine Deus)
Vobis in uita nil ſit precioſius unquam,
Quàm bene ſaluifico credere uelle Deo.
Sic uobis placidum certè concedet agonem,
In noſtro præſens ſicut agone fuit.
Corpus habet tumulus (Mens certa ſede recepta
Vivit in æternos non moritura dies)
Donec ad extremum tempus mundiq; ruinas
Vos iterum præſens carne uidebo mea.
Cumq; Deo ſocius uiuam per ſecula cuncta
Adiunctus gnatæ, mi THEODORE, tuæ.
Mittite quæſo pias lacrymas, quibus iſte dolori
Eſt obitus. Somnus nam breuis ille manet.
Viuimus in manibus Domini, ſumus atq; mouemur,
In Domino ſaluus, qui morietur, erit.
Proſpera fata precor cognatis atq; ſorori
Iam morior, paulò poſt rediuiuus ero.
Viuite per Chriſtum, Chriſtoq; regente ualete.
Hic uelut eſt ueſter ſic mihi Rector erit.

EPITA-

EPITAPHIVM.

HAc cubo ſub bibula Baro Lambergenſis arena
GREGORIVS, dormit corpus & ante Deũ,
Donec ab angelicis reſonabit in aëre turmis
Buccina iudicij nuncia certa Dei.
Quod Pater æternus Gnato mandabit, ut ipſe
Humanum iuſtè iudicet omne genus,
Tum ſibi credentes ex tumbis ire iubebit
Chriſtus, & in regnum transferet ipſe ſuum,
Cum quibus in certa ſpe uitam ducar in ipſam,
Gratuita Dominus quam mihi tradit ope.
Hic ſiquidem pro me concretas ſanguine guttas
Sudauit, paſſus corpore mille cruces,
Hoc ſibi me genuit charum modò ſanguine natum,
Ante Patrem fratrem me uocat ille ſuum.
Et Legis maledicta tulit, benedictus ut eſſem,
Liber ab innumeris ſic ego uiuo malis.
Quare propitius cùm ſit mihi Filius, atq;
Ipſius æternus Spiritus atq; Pater,
Morſus non curo mortis, cùm uicta ſit ipſa
Per Chriſtum, quanquàm ſentio mortis onus.
Viuo Deo morior q; Deo, Sic mortuus atq;
Viuus in æternum ſum maneoq; Dei.
Cuilibet eſt equidem fragilis natura, potenti
Crede Deo, ciuis ſi cupis eſſe Dei.
Sic tibi tranquillum quondam concedet agonem,
Hæredem regni te facietq; ſui.

Viue

Viue Deo. Moriare Deo. Nam quisq; beatus
In Domino placidè qui morietur, erit.

Distichon in memoriam obitus.

EX Ista VItæ se CesSIt VaLLe CaLenDIs
AVgVstI, saLVVS VIVIfiCante Deo.

GREGORIVS BARO A LAMBERG ETC. SIC LOquitur:

ANtea sustuleras dulces, mors mœsta, parentes,
Et mihi tunc magni causa doloris eras:
Sed nunc optata recreas me dote, parentes
Effeis ut lætamente uidere queam.
Effeis ut Christum cum patre et Flamine uerum
Aspiciam, mirans uincula mira, Deum.
Nunc oculis Christum cupidis obseruo, nec illum
Nossem, ni uerbo me regat orta fides.
Nil mors sæua noces, Christo me reddis inquæ,
Cuius in effuso sanguine uincta natas.
Christe Dei Patris uerè conformis imago,
Cum Patre, cum sancto Flamine uere Deus:
Austriacas etiam iam respice mitis in oras,
Respice, næ multum, quod miserere, habent.
Cernis oues miseras campos errare per omnes,
Pastorum fidas non habet ulla manus.
Hæc tua iam miseris contingant uerba salutis,
Augeat & sanctos Austria clara gregos,

Hæc

Hæc loquor: Et Christus mox annuit ipse petenti:
Quod petis, est nondum, sed citò, dixit, erit.

M. Gregorius Burckricher F.

DECANVS COLLEGII PHILOSOPHICI IN ACADEMIA Vuitebergensi M. Petrus Vincentius Vratislauiensis.

QVoties recitamus in Symbolo hæc uerba: Credo esse Ecclesiam sanctam catholicam, mente circumspectemus, quæ, & ubi sit, & sciamus mandatum Dei esse, ut singuli fiant ciues ueræ Ecclesiæ, & ut singuli uolut ad aram supplices, ad filium Dei confugiamus. Hæc certè omnes, qui non sunt Epicurei & hostes Dei, cogitare necesse est. Sed multi partim ironia, ut prætextum habeant suæ impietatis, partim seriò dubitantes uociferantur: Quam monstratis Ecclesiam, quò in tanta dissimilitudine opinionum transibimus? Vos ipsi qui aduersamini Pontificum tyrannidi, dimicatis inter uos, ut Cadmei fratres, seu ut Curetes & Aetoli, postquam simul Aprum Calydonium ceperant. Scimus hæc dissidia multipliciter nocere & studijs & Ecclesiæ, & dolemus. Precamur etiam filium Dei, ut reprimat illos Therstas, qui ferunt calumnias, & odia accendunt. Nec tamen Ecclesiæ noua est hæc magna calamitas, etiam Apostolorum tempore

repressa

repreßis Iudæis, erant Ebionis & Cerinthi factiones, & aliæ, quæ se Christianas nominabant, & tamen pugnantia dogmata spargebant. Iulianus etiam ad Ethnicos redijt, offensus dißidijs Christianorum, quæ multa & atrocia tunc erant.

Contra orthodoxos alij Samosatenum, alij Arium, alij Manicheos sequebantur. Etsi autem his spectaculis turbantur animi, tamen retinenda est adseueratio: Credo esse sanctam Ecclesiam catholicam, nec propter ullas difficultates deserendus est Deus. Nec difficilis est dijudicatio, quæ sententiæ ueræ sint, si normam diuinitùs propositam intuearis, uidelicet, scripta Prophetica & Apostolica, & Symbola. Nec obscuritas, nec ambiguitas in his tanta est, ut quid uelint, statuere non possis, si bona conscientia fateri uoles, quid intelligas, Sed accedant studium, collatio cum pijs & amantibus ueritatem, consideratio sinceræ antiquitatis, inuocatio Dei, qui promittit se mentes discentium gubernaturum esse.

Semper etiam uox est aliqua ueræ Ecclesiæ consentiens, ac nunc Dei beneficio consensus est omnium nostrarum Academiarum, Tubingensis, Heidelbergensis, Marpurgensis, Ienensis, Francofordianæ, Rostochianæ, Griphiswaldensis, Danicæ, Lipsicæ, & nostræ, & Ecclesiarum in præcipuis urbibus, Noriberga, Argentorato, Lubeca, Hamburga, & alijs multis. Nec si sunt alicubi uomicæ quædam

quædam, uel in Academijs uel in urbibus, propter has, boni & docti dissentire existimandi sunt. Nec nos pudet uti testimonijs Ecclesiarum & Academiarum Germanicarum, cùm sciamus & Irenicum Germanicarum Ecclesiarum testimonia magnifi[illegible] Sunt autem passim & indocti & mali aliq[illegible] rum nonnulli contra conscientiam defend[illegible] festa mendacia. Talium non sit tanta auth[illegible] cùm gignunt ex sese falsas interpretationes, pr[illegible] eos uociferis ambigua esse scripta Prophetica [illegible] Apostolica & Symbola. Nascuntur in ipsis malæ opiniones, non hauriuntur ex sacris literis.

Quanquam autem insciti cum multitudinis adplausus nacta est, & armata est factione, dira tyrannis est, & multos deterret à studijs, tamen Deo obtemperemus, seuerissimè præcipienti, ut doctrinam, quam nobis tradidit, discamus & doceamus, nec frangamur animis propter aduersariorum odia, superbiam, ὄκριν & rabiem. Virtus igitur laudanda est eorum, qui & recta discunt, & amant ueræ Ecclesiæ concordiam. Hæc cùm profiteantur hi, quorum nomina adscripta sunt, & cùm sint rectè eruditi & honesti, cras, Deo iuuante, ornabuntur gradu Magisterij Philosophici.

Hortamur igitur omnes Doctores, Magistros, & auditores, ut ad hanc publicam testimonij nostri renunciationem conueniant, & ostendant sua de studijs iudicia, & nobiscum precentur filiumm

um Dei, Dominum nostrum Iesum Christum, crucifixum pro nobis, & resuscitatum, custodem Ecclesiæ suæ, ut nos omnes gubernet, & reprimat omnes veritatis hostes, & semper æternam Ecclesiam in his regionibus colligat. Datæ die Augusti tertio, Anno 1558.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS ADOLphus Comes à Nassau, ac Dominus in Catten Elnbogen, Vianden & Dietz, &c.

Diuinitus insitæ sunt humanis pectoribus σοφίαι, ut sint commonefactrices de amore Dei erga nos. Cogitet igitur unusquisq; de ingenti amore suorum parentum erga sobolem, & gratitudinem præstare studeat.

Afficiamur etiam dolore propter luctum eorum, qui in docendo, & in multis alijs officijs paternam erga nos pietatem præstant.

Vtilissima est Græcæ linguæ cognitio. Hanc fideliter docet vir clarissimus VITVS VVINSHEMIVS, Doctor artis medicæ, cuius etiam eximia est in medicatione multorum fides, & assiduitas.

Necessaria

Necessaria est etiam cognitio Arithmeticæ, & doctrina de Anno. Hanc planè & perspicuè tradit uir doctissimus, M. SEBASTIANVS THEODORICVS.

Cùm autem heri ex hac mortali uita decesserit ANNA, filia Sebastiani Theodorici, & auus & pater, & auia & mater sint in magno dolore (Nam in hominibus honestis σοφίαι sunt acriores) Horum causa nos quoq; dolemus. Sed leniant ipsis mœsticiam consolationes diuinitùs traditæ. Filiæ iam dilecerat plurimas Euangelij sententias, & precationes. Et in hoc ipso morbo sæpè hanc uocem filij Dei recitauit: Sinite paruulos ad me uenire, quia talium est regnum cœlorum. Sæpe etiam repetebat Symbolum, in quo clarissima professio fit de æterno patre, filio Domino nostro Iesu Christo, & Spiritu sancto: & ordinè beneficia commemorantur: Creatio, redemptio, & Ecclesiæ collectio, & uitæ æternæ hæreditas. Tantaq; erat in recitatione alacritas, ut conspici posset, iam in puella lucere initia uitæ æternæ. Aliquoties etiam dixit: Scire se transituram esse ad filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christum, à quo redempta sit, & ibi se rursus uisuram & complexuram esse dulcissimos parentes.

Hac igitur consolatione parentes mœrorem leniant, & sciant, uelle Deum utrunq;, & ut doleamus, & ut dolorem moderemur, intuentes cœlestiæ

lestia bona, cùm quidem nominatim de pueris insertis Ecclesiæ dicatur: Non est uoluntas Patris, ut pereat unus de paruulis istis.

Nos etiam oramus filium Dei, ut consoletur & seruet parentes.

Hortamur autem Scholasticos, ut ad funus hodie hora duodecima ante ædes Doctoris VITI *conueniant, ubi singuli suam uitam, & Ecclesiam Deo pia precatione commendent. Et ut uota sint ardentiora, intueantur funera iuniorum, qui immatura morte extinguuntur, sicut pulchri flosculi facilè decidunt, ut sciamus uitam à Deo petendam esse. Datæ octauo Augusti, Anno 1558.*

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS ADOLPHVS Comes in Nassauu, Ac Dominus in CattenElnbogen, Vianden & Dietz, &c.

Multa sunt signa in hominibus, quæ ostendunt hanc excellentem naturam non conditam esse tantùm ad hanc mortalem uitam, quorum signorum consideratio etiam Ethnicos saniores mouit, ut maluerint sentire animas hominum immortales esse.

Inde illud dulcissimum argumentum est Platonis in secunda Epistola: ἀι βέλτισαι φυχαὶ μαν-

μαντεῦονται ταῦτα ὄντως ἔχειν, αἱ δὲ μοχθηρόταται οὐ φασι. κυριώτερα δὲ τὰ τῶν θείων ἀνδρῶν μαντεύματα, ἢ τὰ τῶν μή. *Ipsæ etiam ingentes ærumnæ, & assidui dolores in hominibus ostendunt hanc præstantiam mentis non tantùm ad has miserias, & ad hunc tetrum carcerem nasci. Sed restare alium portum, in quo bonæ mentes acquiescent, & lætabuntur sapientia & uirtute. Hoc argumento & Cicero se confirmat.*

Sed nos in Ecclesia intueamur resuscitationes mortuorum hominum, & testimonijs à Deo traditis nos confirmemus, & discamus hanc ærumnosam uitam tantùm esse iter ad meliorem, ad quam tamen præparanda mens est agnitione filij Dei. Quare & optanda sunt mediocria uitæ spacia, ut discamus doctrinam de filio Dei, & eam in mentibus nostris assidua inuocatione confirmemus, & propagemus ad posteritatem.

Cùm igitur VRBANVS NORIBERGIVS, *natus in urbe Pomeraniæ* CAMINO, *attigerit annum uicesimum, & rectè didicerit doctrinam de filio Dei, habuit curriculum non infœlix. Vtinam uerò dedisset ei Deus etiam longiora uitæ spacia ad alios docendos. Nam & doctrina sic instructus erat, ut uox eius Ecclesiæ profutura fuerit, & lucebant in eo uirtutes, non solùm à natura inchoatæ, sed etiam accensæ à filio Dei uoce Euangelij, & Spiritu sancto. Et mens publicæ*

concordiæ amans erat, sed Deo euocanti nos, obtemperandum est.

Ostendit autem & in morbo pietatem suam confessione fidei, & inuocatione filij Dei. Nec dubitamus eum esse in eo numero, de quo scribitur: Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Monet autem cæteros Deus euocans iuniores ex hac uita, ut cogitent de fugacitate uitæ, & se agnitione filij Dei præparent. Simul tamen sciant, uitam opus esse Dei, sicut scriptum est: ἐν αὐτῷ ζῶμεν, καὶ κινούμεθα, καὶ ἐσμέν: & seriò petant à Deo spatia uitæ longiora, nec impediant inuocationem muneribus conscientiæ.

Hæc cogitentur nunc etiam in funere huius Vrbani Caminensis, ad quod ante ædes honestæ uiduæ uiri doctissimi Anthonij VValtheri conueniant Scholastici hodie hora duodecima, Die 9. Augusti, Anno 1558.

PETITIO ELEEMOSYNAE.

Scitis recens accensum esse Cometam, in hoc mense Augusto, quem adhuc initio noctis conspicimus sub coma Berenices, ac propter figuram ensi similem ξιφίαν nominare possumus: Mucro directus est uersus ortum Brumalem, etsi non uni tantùm genti minitatur, quia regula est: οὐδεὶς κομήτης ὅστις οὐ κακὸν φέρει.

Sciamus

Sciamus igitur nos omnes moneri, ut petamus mitigari pœnas, &, ut precatio sit ardentior, simus modesti. Monent idem pœnarum exempla, alibi alia.

Nuper pagus uicinus incendio perijt. Nomen pagi est BERKITZ à Betula, Bircken, quæ Græcis est σημύδα, quæ gignit succum ualde salubrem contra calculum renum.

In eo pago, & pastoris domus, & horreum, & huius anni fruges perierunt. Ideo uos hortamur, ut iam egenti opem feratis, & in hoc officio exerceatis precationem ad Deum, & fidem, & spem, petatis, ut Deus uobis & Ecclesiæ pœnas leniat, ut uos & Ecclesiam protegat, & hæc beneficia à Deo expectetis propter filium intercessorem. Et hac spe erecti mementote etiam gratitudinem erga Deum declarandam esse his eleemosynis, sicut scriptum est: Date & dabitur uobis. Et in secunda ad Corinthios scriptum est: Qui suppeditat semen seminanti, præbeat & panem ad cibum, & augeat sementem uestram. Datæ die 20. Augusti, Anno 1558.

Philippus Melanthon.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS ADOLPHVS COMES IN NASSAVV, CattenElnbogen, Vianden & Dietz, &c.

Scitis conſpectum eſſe Cometam hoc menſe Auguſto, qui tamen aliquantò antè accenſus eſt, quàm à nobis uiſus eſt.

Erat autem cùm nos uidimus die Auguſti 17. proximo ſub coma Berenices, quam CALLIMACHVS *collocatam eſſe ſcribit inter Virginis & Leonis ſpacia, ut eſt in Catulli uerſibus:*

Virginis & ſæui contingens namq; Leonis,
Lumina Calliſto iuncta Lycaoniæ.

Et quidem figura erat ξιφίας: Cauda porrecta uerſus ortum Brumalem: Quare & bella minatur. Non enim exiſtimentur hæc miranda ſpectacula iam in cœlo caſu fieri, & nihil ſignificare, Sed experientia oſtendit uerum eſſe hunc uerſum:
οὐδ' εἰς κομήτης, ὅσις οὐ κακὸν φέρῃ.

Quàm triſtia bella ſecuta ſint Cometam, qui fulſit ante biennium, res oſtendit. In Italia, Gallia, Belgico, Anglia, fiunt horrendæ uaſtationes. In Liuonia Moſynœci magnam crudelitatem exercent, abducunt magnam multitudinem, quam uendunt Tartaris. Multis honeſtis matronis & uirginibus præcidunt ubera, & alia triſtiora faciunt.

Metuamus

Metuamus ergò & huius noui Cometæ ſignificationes, & filium Dei precemur, ut pœnas ſua interceſſione nobis mitiget.

Etſi autem gratulanda eſt pijs migratio ad cœleſtem Eccleſiam, tamen orandus eſt Deus, ut Eccleſiæ aliqua bona ingenia ſeruet. Deceſſit autem hac nocte, honeſtus & eruditus adoleſcens, catarrho necatus, IOHANNES CRVCENBERG *Hildeſius, qui ſeſe ucra inuocatione aſſiduè filio Dei commendauit, ſæpè repetens hoc dictum:* Scio, quòd Redemptor meus uiuit, qui me deinde ex terra reſuſcitabit, & pellis mea rurſus circumgirabit me, Et in carne mea uidebo Deum. *Hac illuſtri conſolatione ſeſe confirmabat.*

Funus autem fiet ei hodie hora duodecima, ad quod ut conueniatis, uos hortamur, & ibi ſinguli ſeſe & Eccleſiam Deo pia precatione commendent. Datæ die ultimo Auguſti, Anno 1558.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS ADOLPHVS Comes in Naſſauu, ac Dominus in CattenElnbogen, Vianden & Dietz, &c.

IN Argonautico carmine deſcribitur immanitas Τῶν μοσυνοίκων, quos eſſe Moſcouios conſentaneum

neum est, & in Psalmo queritur Ecclesia se exulare in Mesech, quos esse μοσυνοίκους existimo, qui noti esse Dauidi & Phœnicibus poterant, cùm tenerent ea loca, quæ postea occuparunt seu Galatæ seu Cappadoces.

Nunc uerò exempla crudelitatis multa ostendunt Mosynœci in Liuonia, ubi multi sunt docti & boni uiri, coniuncti Ecclesiæ nostræ, qui uerè iam sunt inter Mesech, quos ut filius Dei protegat & liberet precemur. Petamus etiam à filio Dei, ut mitiget nobis pœnas.

Heri decessit adolescens natus in uicina urbe AKEN, orphanus, SEBASTIANVS ENGELBERGK, qui assidua precatione se commendauit filio Dei.

Hortamur autem uos, ut ad funus conueniatis ante ædes honesti uiri Georgij Scribæ Senatus, & suam uitam & Ecclesiam singuli Deo pié commendent, Datæ die quarto Septembris, Anno 1558.

ELEEMOSYNAE ALIA PETITIO PASTORI IN BERKITZ data.

S. D. omnibus lecturis has literas.

IN Argonautico carmine describitur immanitas τῶν μοσυνοίκων, quos esse Moscouios consentaneum est. Et in Psalmo querela est Ecclesiæ, quòd

quod exulet inter Mesech, quos etiam Moscouios interpretamur. Poterant enim noti esse uicinis Phœnicibus, quia tunc ea loca tenuerunt, quæ postea Galatæ & Cappadoces occuparunt.

At nunc quidem crudelitatis exempla Moscouij ostendunt in Liuonia, ubi magnam multitudinem in Tartaricam seruitutem abducunt, & honestis matronis ac uirginibus, tutantibus pudicitiam, ubera præcidunt. Sed, ut Psalmus inquit, semper aliquos habet Ecclesia hostes illorum similes, ut nunc in multis regionibus sæuicia exerceatur.

Recens etiam in Bauaria exasperata est. Vt autem Deus protegat has regiones, in quibus hospitia Ecclesiæ tranquilliora præbuit, crescat in nobis pietas, & simus officiosi erga miseros Pastores.

Ideo cùm nuper in incendio Berkitz, consideraverint & Pastoris domus, & horreum, & fruges hoc anno natæ, oro ut egenti Pastori opem feratis, & in hoc officio exerceatis precationem ad Deum, & fidem, & spem: petatis, ut Deus uobis & Ecclesiæ pœnas leniat, & hæc beneficia à Deo expectetis propter Filium intercessorem. Et hac spe erecti, mementote etiam gratitudinem erga Deum declarandam esse his eleemosynis, Sicut & scriptum est: Date & dabitur uobis. Et in secunda ad Corinthios: Qui suppeditat semen seminanti,

præbeat & panem ad cibum, & augeat semen tem vestram. Datæ Nonis Septembris, Anno 1558.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS ADOLPHVS

Comes in Nassau, Catten Elenbogen, Vianden ac Dietz, &c.

IN Harcinij saltus radicibus non procul ab urbe ueteri Northusen, quæ Theodosij iunioris tempore condita est, fuit Collegium Monachorum, cuius nomen est ILFELD. In eo Collegio, uir honestus, & Deum rectè inuocans, senex Abbas ante aliquot annos amplexus Euangelij puritatem, deleuit Missas, & instituit piam scholam, cuius nunc est mediocris frequentia.

Vtinam uerò multi Abbates sancti uiri exemplum imitarentur, & in Collegijs suis rursus constituerent pias scholas, sicut uetustas uoluit eas esse domicilia doctrinarum, disciplinæ, & exercitiorum pietatis. Ita CAROLVS MAGNVS adolescens in monasterio institutus est.

Regij autem studia in Collegio Ilfeldensi, uir honestus & excellenter eruditus M. MICAEL NEANDER, cuius extant scripta Græca & Latina.

In

In eo Collegio adolescens GVNTHERVS CRATO, honesti uiri Consulis filius, in inclyta urbe Sangerhusen, Neandrum audiuit, & ad latinæ & græcæ linguæ tyrocinium ibi adiunxit studium doctrinæ Christianæ. Postea in hac Academia didicit initia Philosophiæ, & piè processit in studio doctrinæ Christianæ. Nam & rectè Deum inuocauit in agnitione & fiducia Mediatoris, & animi pietatem honesta gubernatione morum expressit. Sed corporis magna fuit imbecillitas, nec dysenteria, sed tabe extinctus est. Quotidie autem morbi tempore sese, senem patrem, familiam, & Ecclesiam Deo commendauit.

Etsi autem pater non potest non dolere propter σοφὸν, de qua dicit Nazianzenus: Φίλτρον γὰρ σωθέντος φύσις τοκέας τε γόνους τε: tamen hanc consolationem diuinitus traditam cogitet, quòd filius est in eo numero, de quo scriptum est: Beati mortui qui in Domino moriuntur.

Hortamur autem Scholasticos, ut ad pias funeris ceremonias conueniant hodie hora quarta, propè ædes Collegij, & ibi singuli suam uitam, & Ecclesiam pijs precibus Deo commendent, Datæ 7. Septembris, Anno 1558.

RECTOR

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS ADOLPHVS Comes in Nassauu, &c.

Dignæ sunt consideratione uenæ metallicæ, quas esse singulare opus & beneficium Dei non dubium est. Et cùm manifestum sit, nec agriculturam, nec architectonicam ferro carere posse, & in emptionibus commodissima media esse aurum & argentum, Deo pro his donis gratias agamus, & eis rectè utamur.

Chalybes & Iberi celebrati sunt apud ueteres propter metallorum effossionem, & coctionem. Est autem nomen χάλυβες ex dictione ἀλύβη, quod est apud Homerum Locus uenarum argenti. Et Alybe est à Iobel, quod Ebræis propriè significat Metalla. Inde est nomen Tubal, cuius fit mentio in Mose, quasi dicas Metallicum. Iberus simpliciter significat fossorem.

Sunt autem hodie Ibericæ uenæ uberes in Asia. Inde nauigarunt Iberi in occidentem & Hispaniæ nomen dederunt, quæ uenas adeò fœcundas habuerunt, ut Hannibal ex eis quotannis acceperit duodecim Tonnas auri. Hæc recitamus, ut magis miremur hæc beneficia Dei, & Deum precemur, ut uenas metallicas harum regionum faciat fœcundas. Amemus etiam honestos homines, quorum

quorum industria & magno labore effodiuntur & coquuntur metalla.

Natus autem fuit in oppido Schneberg, ubi olim fuerunt uberrimæ uenæ, adolescens Christophorus Försterus, cuius & ingenium doctrinæ capax fuit, & mores casti & modesti, qui heri dysenteria extinctus est, cum sese, & matrem, & sororem pia inuocatione filio Dei quotidie commendasset. Nec dubitamus eum in eo numero esse, de quo scribitur: Beati mortui qui in Domino moriuntur.

Hortamur autem uos, ut ad pias funeris ceremonias hodie hora duodecima ante Nosocomium Academiæ conueniatis, ubi singuli suam uitam & Ecclesiam Deo pia precatione commendent. Datæ die 9. Septembris, Anno 1558.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS ADOLPHVS Comes in Nassau, Catten Elenbogen, Vianden ac Dietz, &c.

Etsi celebratur hoc uetus dictum: ψυχῆς ἀγαθῆς πατρὶς ὁ ξύμπας κόσμος, tamen propter disciplinam publicam & domesticam multum refert, quæ sit patria, quæ non solùm nascentes excipit, sed etiam postea tenella pectora format

format doctrina, & assuefacit ad intellectum uirtutum, & regit mores.

Est autem inclyta urbs Luneburga publicè ornata Ecclesijs, scholis, & censura morum, quæ ab honestißimo Senatu sapienter & seuerè exercetur. Et in domestica disciplina iuuentus ad cognitionem ueri Dei, ad castitatem, & ad modestiam singulari diligentia adsuefieri solet. In ea urbe CASPAR MEIER natus est ex honestis parentibus, qui eum & domi ad pietatem & ad alia [illegible] tutes adsuefecerunt, & publicè erudiri curarunt [illegible]. Et fuit ingenium capax doctrinæ, & quasi [illegible] giens uitæ suæ breuitatem, à ludis iuuentutis [illegible] ruit, & studiosè discit doctrinam filij Dei, & [illegible] temporis tribuit precationi, quàm plerig; solent.

Cùm attigit annum climactericum primum & uicesimum, Phthisis paulatim eum tabefacere cœpit. Toto igitur hoc tempore lectione doctrinæ diuinæ, inuocatione & colloquijs piorum amicorum sibi & morbum leniit, & animum erexit. Ac nunc in agone crebrò repetiuit hanc firmam consolationem: Nemo rapiet oues meas ex manibus meis. Et cùm oues filij Dei sint, qui uocem eius audiunt, esse me partem eius gregis non dubito, quia & credo Euangelio, & lætor eius cogitatione, & oro filium Dei, ut fidem in meo pectore confirmet, & luceat in mente mea. Credo Domine, opem fer imbecillitati

mee. Hæc sæpè repetens, dicebat se expectare cœlestis Ecclesiæ studia, in qua coram disceret causas mirabilium operum Dei, quæ & in creatione & in restitutione generis humani fecit.

Cùm igitur in hac fide, & in inuocatione decesserit, non dubitamus eum in eo numero esse, de quo dicitur: Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Hac consolatione & senex pater sibi dolorem leniat, quòd filium in cœlesti consuetudine Lectum lætum in colloquijs sapientum Prophetarum, & Apostolorum rursus complexurus est.

Hortamur autem Scholasticos, ut ad pias funeris ceremonias hodie hora quarta ad uicum Cyprium conueniant, & ibi singuli & uitam suam, & Ecclesiam, & Ecclesiæ hospitia Deo commendent, de quibus cogitantes, nunc & Luonitam intueantur, unde recens quindecim naues Lubecam uenerunt, quæ tantùm matronas, uirgines, pueros & puellas aduexerunt. Magna autem calamitas est duelli coniuges, parentes, & sobolem, & relinqui patres sine spe defensionis. Oramus igitur filium Dei, custodem suæ Ecclesiæ, ut illis uicinis & amicis nostris opem ferat, & pacem eis restituat, depulsa crudeli gente. Die æquinoctij Autumnalis, Anno

1558.

RECTOR

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS ADOLPHVS

Comes in Nassauu, ac Dominus in CattenElnbogen, Vianden & Dietz, &c.

IN Imperijs distincti sunt gradus hominum diuino consilio, & uult Deus alios præesse, alios subditos esse, & præsentiam suam in conseruatione societatis humanæ illustribus testimonijs ostendit. Hoc beneficium Dei agnoscere debemus, & non turbare tranquillitatem.

Sustinet autem ordo Equestris præcipuam gubernationis partem. Quare debetur illi ordini reuerentia. Ac nobilis familia ab END celebris fuit in bello Friderici, cuius fuit admorsa gena. Tunc uir fortis ab END duxit exercitum, & aliquoties fœliciter dimicauit cum exercitibus Boiemicis & alijs. In ea familia natus fuit Ernfridus ab End, qui ad Nobilitatem generis etiam studia doctrinarum addiderat. Huius filius LOTH ab End, studioſè didicit & Ecclesiæ doctrinam, & initia Iuris, ut usui esset Reipublicæ. Sed dysenteria languefactus hodie decessit ex hac mortali uita, cùm quidem toto morbi tempore quotidiè se Deo inuocatione & fiducia Domini nostri Iesu Christi commendauerit. Cumq; scriptum sit: Beati mortui, qui in Domino moriuntur, in eo numero esse hunc

hunc honestum & pium adolescentem Nobilem Loth ab End, non dubitamus. Fortassis migratio eius significat impendentes alijs pœnas, ut migrationem fratris Abrahæ secuta sunt tristia exempla.

Hortamur autem uos, ut ad pias funeris ceremonias hodie hora quarta conueniatis ante ædes in quibus habitat clarissimus uir Henricus Paxmannus Doctor artis medicæ, ubi singuli sese, & Ecclesiam Deo pijs precibus commendent. Ad hanc precationem rectius est uos conuenire in tanto multorum honestorum hominum luctu, quàm ad spectandos ludos, qui minimè huic tempori congruunt. Date die æquinoctij Autumnalis, Anno 1558.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS ADOLPHVS

Comes in Nassauu, CattenElnbogen, Vianden ac Dietz, &c.

SCripsimus nuper, familiam uiri excellentis eruditione & uirtute, Ioachimi Camerarij, imaginem esse uniuersæ Ecclesiæ Dei, quam scitis esse ingenti dolore propter horrendas contumelias Dei, & propter sæuiciam Tyrannorum, & sophisticam hypocritarum.

Ita cùm parentes ipſi communi dolore excrucientur, accedunt & domestica uulnera multa & magna,

Ee

magnæ, & nunc triſtiſſimo in luctu ſunt parentes orbati filia, & Magiſter Eſromus, eruditione & uirtute præſtans, orbatus honeſtiſſima coniuge ANNA *filia Ioachimi Camerarij. Horum honeſtiſſimorum hominum ingentem triſticiam, ſimul & ipſorum cauſa doleamus, & cogitemus de omnium piorum mœrore in Eccleſia, de quibus Eſaias inquit: Angeli pacis amarè flebunt, & ueris gemitibus petamus à filio Dei mitigationem priuatarum calamitatum, cùm quidem uideamus nos humanis auxilijs deſtitui, & ſciamus ſeuerißimè præcipi, ut ad filium Dei cuſtodem Eccleſiæ confugiamus, qui inquit: Nemo rapiet oues meas ex manibus meis.*

Etſi autem recordatio uirtutum huius matronæ coniugis Eſromi deſiderium in parentibus & marito auget, tamen conſolationem etiam aliquam adferat cogitantibus hanc migrationem fuiſſe iter ad cœleſtem Eccleſiam, Qui audiuerunt hanc matronam in hoc morbo recitantem confeßionem, diuinas promißiones, & precationes, adfirmant ſe neminem audiuiſſe, qui ardentiore animi motu tales ſententias recitaſſet. Integros Pſalmos & longas Chriſti & Pauli conciones ad uerbum recitabat, ſeq;, & cariſſimum maritum, & dulciſſimos parentes, & filiam, & uniuerſam Eccleſiam domeſticam & publicam Deo & Domino noſtro Ieſu Chriſto commendabat. Sæpè recitato Symbolo age-

bat gratias Deo, cùm pro omnibus alijs beneficijs, tùm pro donata redemptione per Filium, de quæ repetebat dicta: Sic Deus dilexit mundum, & alebat, ſe fide & erigi, & in Deo acquieſcere, quem ſciret ueracem eſſe, & certò ſe expectare lætißimam conſuetudinem cœleſtis Eccleſiæ, in qua ſapientia, bonitate, & lætitia Dei fruitura eſſet. Hæc exordia uitæ æternæ ſentiens placidißimè ex hac uita deceßit, & haud dubiè in hoc numero eſt, de quo dicitur: Beati mortui, qui in Domino moriuntur.

Hortamur igitur Scholaſticos, ut iam horæ nona ad pias funeris ceremonias conueniant, & ſinguli ſeſe, & Eccleſiam Deo pia precatione commendent. Dato die 17. Septembris, Anno 1558.

ELEGIA FVNEBRIS.

PVluerис ex maſſa Deus ut formauit Adamum,
Sic in humum triſti labe ſolutus eo.
Corpus enim fragile eſt, quod culpa & fata reſoluunt,
Chriſte ſalus animæ ſolus es ipſe meæ.
Mortis eram uinus, moriens ago tempora uitæ,
Dum uidet in mortem mors mea Chriſte tuam.
Vita mihi melior tam pro peiore reperta eſt,
Nam dum funus ago, nobile fœnus ago.
Vtq; opifex cinerem cum granis miſcet arenæ,
Et uitreum turpi puluere fingit opus:

Sic Deus hos cineres in corpus uertet amœnum,
Quod certet radijs ſplendide Phœbe tuis.
Labe carens, lethiq; expers quod ſurgat in auras,
Et conforme Deo uitam agat ante Deum.
Gratia debetur Chriſto, qui uictima factus
Morte ſua meruit cœlica regna mihi.
Illum ego uelatum noſtra cum carne uidebo,
Carne noua indutus quando leuabo caput.
Chriſte tuo reditu mihi uita ſaluſq; parata eſt,
Interea tumulo molliter oſſa cubent.
Nunc tegitur terra mœſtũ & ſine honore cadauer,
Tunc ubi reſtitues omnia, pulcher ero.
Vt nunc triſte mori eſt, ſic dulce reſurgere quondam,
Vita mihi Chriſtus, mors mihi fœnus erit.
In terris labor eſt, requies ſed dulcis in urna,
In ſummo uenient gaudia ſumma die.

Iohan. Maior, D.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS ADOLPHVS

Comes in Naſſauu, & CattenElnbogen, Viandẽ & Dietz, &c.

VIxit in hac Academia circiter ſexennium ingenio & uirtute excellens Iodocus Hall Hamelenſis, cui annus climactericus, uidelicet cùm uigeſimum primum attigiſſet, ſemina morbi ineuitabilis attulit.

Cùm

Cùm doctrinam Eccleſiæ Dei rectè didiciſſet, & in ea cognouiſſet politici ordinis dignitatem, & leges in politia ſciret riuulos eſſe ſapientiæ Dei, legum doctrinæ ſeſe dediderat, & ſpes erat, uſui & ornamento patriæ futurum eſſe, in qua erat in familia Senatoria natus ex patre Conrado Hall, Senatore Hamelenſi. Sed hunc curſum morbus impediuit, qui cum pertinaciter hæreret, omiſſis alijs curis animum crebra lectione Propheticorum & Apoſtolicorum ſcriptorum, & pijs colloquijs confirmauit, & ſæpe confeſſionem fidei & promiſſiones diuinitùs traditas repetiuit, & ſeſe filio Dei pia inuocatione commendauit. Nec dubium eſt, eum eſſe in eo numero, de quo dicitur: Beati mortui, qui in Domino moriuntur.

Etſi autem pater naturali σοργῇ, magno in dolore eſt, tamen conſolationem ei hæc adferant, quòd filius eam ætatem attigit, in qua doctrinam de Deo ita didicerat, ut iam dijudicare controuerſias Eccleſiæ poſſet, & ueras ſententias iudicio eligeret, & quòd animi pietatem honeſta morum gubernatione declarauit, qui in eo non ſolùm naturæ moderatione, quæ eximia erat, regebantur, ſed etiam luce diuina, quam Filius Dei uoce Euangelij & Spiritu ſancto accendit. Deniq; quòd placidè in inuocatione filij Dei ex hac mortali uita ad æternam Academiam deceſſit.

Hortamur autem Scholasticos, ut hodie horâ duodecimâ ante ædes honestæ uiduæ Aurifabræ, ad pias funeris ceremonias conueniant, ubi singuli sese & Ecclesiam Deo pia precatione commendent. Die 17. Septembris, Anno 1558.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS ADOLPHVS

Comes in Nassaw, CattenElnbogen, Vianden ac Dietz, &c.

SEmper singularis coniunctio fuit Ecclesiarum & scholarum gentis Pomeranicæ, cum Ecclesia nostra & scholis nostris. Et notum est multos excellentes uiros, nobilitate, eruditione, & uirtute in ea gente, docentes in hac Academia studiosè lectores audiuisse. Erat eloquens PETRVS SVAVENIVS, *& didicerat Ecclesiæ & iuris doctrinam. Is postea fuit Consiliarius Inclyti Regis Danici. Regit Ecclesias in magna parte Pomeraniæ, uir eruditione & rectitudine iudicij præstans* IACOBVS RVNGIVS. *Hi (ut de alijs non dicatur) familiarissimi fuerunt lectoribus huius Academiæ, & filium Dei oramus, ut co pulet harum Ecclesiarum omnium mentes, ut sint* VNVM *in Deo.*

Annumeramus autem doctis illis uiris, PAVLVM HOLSTEIN STETTINENSEM,

SEM, qui propter eruditionem & uirtutem delectus fuit, ut regeret studia & mores Illustrium Comitum in Scheuuenberg. Et Illustrissimo Principi, & sapientibus uiris in aula, ita fuit probatæ ipsius integritas, ut honorifico testimonio ornatus sit. Venam etiam ad fundendum carmen uberem habuit, eoq; exercitio utebatur, non ad maledicendum, sed ad laudes Dei repetendas, & ad excitandam in suo pectore precationem.

Hic Paulus hodie manè in Academiam cœlestem discessit, cupidus uidendæ lucis diuinæ coràm, ut uiator, qui noctu fecit iter, expetit ortum solis. In hoc ipso morbo sæpè & ipse recitauit Symbolum, cùm se quotidie filio Dei uera inuocatione commendaret, & hortatus est adolescentes ad crebram Symboli recitationem. Vtinam ea recitatio & crebrò fiat, & sit commonefactio de mirandis operibus Dei: de creatione & conseruatione nostri: de redemptione per Filium: de iudicio uenturo: de donatione Spiritus sancti: de mirandâ collectione & conseruatione Ecclesiæ.

Hortamur autem Scholasticos, ut hora quarta ad pias funeris ceremonias conueniant non procul à domo honesti BLASII MATTHEI, *& ibi singuli sese & Ecclesiam Deo pijs precibus commendent. Datæ pridie die, quo celebratur recordatio Matthæi Apostoli, Anno 1558.*

RECTOR

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS, ADOLPHUS Comes in Naſſauu, Cattenelnbogen, Vianden & Dietz, &c.

HEſter non tantùm apud Regem deprecatrix eſt pro populo, ſed multò magis apud Deum. Ita ſanctæ matronæ in noſtro cœtu ſunt deprecatrices pro familijs, & pro tota Eccleſia, & earum precatione multas pœnas leniri non dubium eſt. Quare doleamus, auelli à nobis ſanctas matronas precum noſtrarum ſocias.

Heri deceſſit ex hac mortali uita honeſtiſſima coniunx Magiſtri Andreæ Roſæ, uiri præſtantis eruditione & uirtute, qui natus eſt in urbe Francia, quam Troiam nominare ſolemus. Matrona nata fuit in ualle Ioachimica ex patre Senatore, & ſoror fuit reuerendi uiri CHRISTOPHORI FISCHERI, qui gubernat Eccleſias in tota ditione Illuſtrium Principum Hennebergenſium, & benè de Eccleſia meretur. Vt autem huic matronæ nomen fuit CATHARINA, ita ipſa uerè fuit καθαρὰ, uirtutibus ornata omnibus, quas Paulus in ſancta matrona neceſſarias eſſe ſcribit, cùm ait: Σώζεται δὲ γυνὴ διὰ τῆς τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει, καὶ ἀγάπῃ, καὶ ἁγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης. Fulſit in ea fides, qua rectè inuocauit Deum in agnitione

& fiducia Mediatoris, dilexit Deum, parentes, maritum & ſobolem, & neminem læſit, fuit pudica, modeſta & œconomica. Talis cùm eſſet in ſua militia, recens puerpera, morbo oppreſſa eſt, in quo, cùm ſe filio Dei commendauerit, in eo numero eſt, de quo ſcriptum eſt: Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Hac conſolatione & parentes & maritus dolorem ſibi leniant, & cogitent in cœleſti Eccleſia filium Dei redditurum eſſe ipſis dulciſſimam conſuetudinem & colloquia de ſapientia, cuius initia in hac uita ſimul didicerunt.

Hortamur autem Scholaſticos, ut hodie horâ duodecima ad pias funeris ceremonias ante auditorium Iuriſconſultorum conueniant, ubi ſinguli ſeſe & Eccleſiam Deo pia precatione commendent. Datæ die 24. Septembris, Anno 1558.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS ADOLPHVS Comes in Naſſauu, &c.

BOiemiæ limites nominantur à ueteribus uerſus meridiem montes SVDETES. Inde Norici ſedes tenuerunt. Ab altera parte nominatur ſylua Gabreta, quod uidetur eſſe: ardua prata.

Mohe Brayte. Inde Marcomanni ſedes tenuerunt, cum quibus bellum geſsit Marcus Antonius Philoſophus, qui uicit impetrata uictoria precibus Chriſtianæ Legionis, quæ nominata eſt MELITAEA ab inſula Melite, quæ eſt Maltha. Poſtea tamen potentia Marcomannorum tanta fuit, ut eorum Regi Gallienus Imperator tradiderit ius tenendæ ſuperioris Pannoniæ.

Aureliani tempore Sueui & Marcomanni ingreſsi Italiam Mediolanum ceperunt, & terrorem tantum urbi Romæ incuſſerunt, quantum olim Cimbri incuſſerant. Nunc ea regio, quæ olim ſedes fuit Marcomannorum, nominatur à flumine MORAVA Morauia, & tenetur magna ex parte à uetuſtæ & magnæ gentis Henetæ poſteris.

In ea regione oppidum eſt TRZEBITZ, in quo natus fuit adoleſcens Paulus Saxeus ex patre Senatore. Ingenium adoleſcentis & doctrinæ capax fuit, & amans diſciplinæ, ac uera inuocatione Deum in agnitione & fiducia Mediatoris coluit, eamq; ob cauſam à patria abfuit, ut eius eſſet noſtræ Eccleſiæ. In hoc ipſo morbo pium confeſſionem & innocentiam ſæpè repetuit, nec dubitamus eum in eo numero eſſe, de quo ſcriptum eſt: Beati mortui qui in Domino moriuntur.

Aſſumus eum non laborasſe dyſenteria, ſed Climacterici anni imbecillitate naturæ ſuperata extinctum eſſe. Attigit enim uicesimum primum annum.

Mortis

Hortamur autem ſcholaſticos, ut hodie hora duodecima conueniant prope ædes ciuis honeſti iunioris Carpophori ad pias funeris ceremonias, & ibi ſinguli ſeſe & Eccleſiam Deo pijs precibus commendent. Anno 1558. die 26, Septembris, quo ante annos 29. Vienna cincta eſt obſidione à Turcis, qui non multò poſt Dei auxilio feliciter repulſi ſunt.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS ADOLPHVS

Comes in Naſſauu, & CattenElnbogen, Vianden & Dietz, &c.

GRatias agimus Deo æterno patri Domini noſtri Ieſu Chriſti, creatori cœli & terræ, & caſtorum Angelorum & hominum, quòd caſtos Angelos creauit, & uult eos eſſe λειτουργικὰ πνεύματα & cuſtodes Eccleſiæ, ac oramus filium Dei, qui eſt dux Angelici agminis, ut per caſtos Angelos corpora noſtra & hoſpitia protegat. Hi etiam, ut de Lazaro ſcriptum eſt, pijs morientibus adſunt, & ſunt ductores ad cœleſtem Eccleſiam, ut meminimus Reuerendi uiri Domini D. Martini Lutheri pudiciſſimæ filiæ uirgini pridie ante mortem, oblatam eſſe imaginem duorum adoleſcentum nobilium, qui dixerant ſe miſſos eſſe, ut eam ad ſacrum nuptiale ducerent, Et uerè adducta

eſt

est ad sponsum filium Dei. nec dubitamus adfuisse castos Angelos morienti Iohanni Mengio, nato in radicibus montis Daistri prope urbem Munderam. Nam penè ut Lazarus uixit, tulit paupertatem propter studia doctrinæ, ac regebantur eius mores non solùm naturæ moderatione, sed etiam luce filij Dei accensa uoce Euangelij, & spiritu sancto. Cumq; habuisset initiò formatorem ingenij Reuerendum uirum Henricum Sthenium, fœliciter coniunxerat puram doctrinam Ecclesiæ, & linguarum & honestarum artium cognitionem. Iamq; propter uirtutem & eruditionem accersitus fuit ad gubernationem scholæ in Inclyta urbe Mundera. Sed Deus eum in scholam tranquilliorem ad Prophetas, & totum agmen cœlestè transtulit, ubi eius sapientiæ fontes iam haurit, cuius riuulos in hac uita sitiens gustauit.

Hortamur autem Scholasticos, ut hodie hora quarta conueniant ad pias funeris ceremonias è regione ædium hæredum Reuerendi uiri Domini Doctoris Martini Lutheri, & ibi singuli sese & Ecclesiam Deo pijs precibus commendent.

Die festo castorum Angelorum,
Anno 1558.

RECTOR

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS ADOLPHVS

Comes in Nassauu, & CattenElnbogen, Vianden & Dietz, &c.

VVlt nos Deus considerare discrimen, inter uasa iræ, & uasa misericordiæ, & uult nos petere, ut faciat nos organa nostris animabus & alijs salutaria. Prodest igitur in historia cursus excellentium uirorum intueri. Et quia annotatum est, die sedecimo Octobris Demosthenem extinctum esse, dies admoneat studiosos de eius cursu. In eo uiro uis ingenij excellens fuit, & eloquentia tanta, ut nullius orationes anteponendæ sint Demosthenicis. Sed dolendum est, hanc tantam uim ingenij consumptam esse in negocijs patriæ perniciosis. Duo summi Oratores Atticæ ciuitatis, Pericles & Demosthenes attraxerunt patriæ non necessaria & calamitosa bella, & cùm πολυπραγμοσύνη ac iniusta pertinacia peccant, tùm uerò in consilijs errant, imaginantes se necessarias causas bellorum habere. Hæc uicia intelligere & uitare discamus. Faciamus mandata diuinitus, & petamus nos regi à Deo, & fieri organa salutaria. Id assiduis uotis à Deo petamus.

Cùm autem sapienter constitutum sit, ut labores Scholastici Magistratus quolibet semestri transferantur in alios, Deo iuuante, proximo die L Vo

CAE

CAE, eligetur alius Rector, cuius ut sit tranquilla & felix gubernatio faciat filius Dei, quem oro, ut ipse sit perpetuus huius Academiæ Rector.

Hortamur igitur omnes Magistros & auditores, ut proximo die Lucæ hora septima in auditorio maximo conueniant, ut audiant, quem debeant agnoscere Magistratum. Turpe est enim non nosse Magistratum. Cumq; sciatis mandatum diuinum: Necesse est obedire non solùm propter iram, sed etiam propter conscientiam, propter Deum reuerenter legibus & Magistratui uestro parere, & totum ordinem politicum amate, qui & opus Dei est, & testimonium de sapientia & iustitia Dei, & de præsentia eius in hac honesta societate, quam & clementer protegit ipse, sicut scriptum est: Nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra uigilat, qui custodit eam.

Oramus igitur Deum, æternum Patrem Domini nostri Iesu Christi, creatorem generis humani, uerè colligentem æternam Ecclesiam uoce Euangelij, ut hanc Ecclesiam & Academiam & nos, & uos omnes clementer gubernet & protegat. Datæ die 26. Octobris, Anno 1558.

RESI-

RESIGNATIO RECTORATVS ILLVSTRIS ET GENEROSI Domini, D. ADOLPHI, Comitis in Nassauu, CattenElnbogen, Vianden & Dietz, in consilio Doctorum, Magistrorum, & Professorum Academiæ priuatim hac oratione ab ipso Domino Adolpho Comite, Rectore Academiæ, habita.

DOctissimi uiri & Præceptores uenerandi, honestum & Deo gratum est, uenerari & tueri politicum ordinem, & iustis legibus obtemperare. Cùm igitur in hac Academia leges bono consilio quolibet semestri transferant labores in alios, ego iam uolens depono Magistratum, quem mihi singulari beneuolentia Calendis Maij mandastis, & uobis gratiam habeo pro iudicio de me uestro, & pro hac beneuolentiæ significatione, & uicissim gratitudinem animi uobis præstabo, & ubi potero huic Academiæ prodesse, quam ego quidem utiliter seruire Ecclesiæ Dei & studijs existimo, non deerit ei mea commendatio. Scio etiam Illustrem Dominum patrem meum charissimum de hac Academia benè sentire, & eam libenter ornare suo testimonio, quod scitis apud bonos uiros plurimum autoritatis habere. Gratias autem ago filio Dei, Domino nostro Iesu Christo, crucifixo pro nobis, & resuscitato, colligenti æternam Ecclesiam uoce Euange-

Euangelij, quòd hactenus & has Ecclesias, & hanc Academiam seruauit, & cum oro, ut deinceps nos omnes protegat & gubernet. Nunc Deo iuuante ad electionem Rectoris procedite, qui magistratu fungatur sequente Semestri, quæ electio ut sit fausta & fœlix, faciat filius Dei sedens ad dextram æterni Patris, dans dona hominibus.

DIXI.

ORATIO QVA PVBLICE IN AVDITORIO ELectum Rectorem auditoribus renunciauit, eosq; illi obtemperare tanquàm suo legitimo Magistratui admonuit.

DOctissimi uiri, & cæteri huius Academiæ Magistri & Scholastici, bono consilio institutum est, ut labores magistratus in Academia quolibet semestri transferantur in alios, & ut publicè exponatur, quis sit electus Rector, quia nosse uos Magistratum oportet, & scire consensu Senatus ei gubernationem mandatam esse. Expono igitur uobis, consentientibus suffragijs electum esse Rectorem Academiæ, qui proximo semestri hoc magistratu fungatur, Illustrem uirum HENRICVM BARONEM in STARHEMBERG, & ei adiunctum esse Vicerectorem uirum doctissimum VITVM VVINSHEMIVM, Doctorem artis medicæ. Ac simul tibi Illustris Baro Magistratum & signa Magistratus trado.

Scitis autem Deum immensa bonitate institutum esse & tueri politicum ordinem, qui & testimonium est de Deo, & de præsentia Dei in genere humano. Ac notum est uobis præceptum: Obedite non tantùm propter Iram, sed etiam propter Conscientiam. Nullis præsidijs, nullis armis magis muniri potest ordo politicus, quàm hac uoce diuinitùs tradita. Quare hi, qui Deum timent, uerè ament & uera reuerentia tueri ordinem diuinum studeant. Cogitent etiam, Deum uindicem esse contumaciæ, & contumaciam horribile uulnus esse conscientiæ, ac uerè irasci Deum petulanter uiolantibus honestas leges.

Oro autem filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christum, ut faciat, ut huius Rectoris gubernatio sit fausta & felix, & ut Ipse sit Academiæ Rector, & nos omnes gubernet, sicut utrunq; monet uox diuina, sine auxilio Dei non esse felicem cursum hominum, sicut inquit filius Dei: Sine me nihil potestis facere: Et uerè Deum opitulari inuocantibus eum, sicut inquit: Petite & accipietis. Item: Commenda Deo uiam tuam, & spera in eum, & ipse faciet. Dixi. Datæ die 18. Octobris, Anno 1558.

ANNO 1558.

RECTORATVS NOBILIS AC GENEROSI DOMINI, D. HENRICI BARONIS à Starhemberg, & Domini in VVildberg, &c. à die Luce Euangeliſtæ, Anni 1558. uſq; ad feſtum Sanctorum Apoſtolorum Philippi & Iacobi, Anni 1559. Fuit eius Vicerector, uir clariſſimus VITVS ORTEL VVINSHEMIVS, artis medicæ Doctor.

ORATIO RECTORIS, NOBILIS ET GENEROSI Domini HENRICI BARONIS à Starhemberg, &c. quam habuit ad Illuſtrem D. ADOLPHVM Comitem in Naſſauu, &c. Ac ad Senatum Academiæ, cùm ei Magiſtratum Scholaſticum offerrent atq; demandarent.

MAgnifice Domine Rector, Comes generoſe, & mihi ſemper colende, clariſſimi & ornatiſſimi uiri, Præceptores reuerendi atq; chariſſimi. Quòd à me petitis, ut Rectoris in hac celebri Academia munus, in hoc ſemeſtre ſuſcipiam, agnoſco ueſtram erga me beneuolentiam. Et pro hoc ueſtro de me iudicio gratitudo mea uiciſſim erga uos omnes ac ſingulos totamq; hanc ſcholam conſtabit. Sed

ſed cùm modeſtiæ & uerecundiæ leges me doceant, quàm impar ſim huic officio ſuſtinendo, non mirum eſt, quòd iam perturbor, ac dubito ſanè quid reſpondeam. Neq; enim conſilium ueſtrum reprehendere me aut improbare decet, & tamen meæ imbellicitas, & rerum imperitia mihi non ignota eſt. Cùm primum huc ueni, promiſi me huius Academiæ gubernatoribus obedientem fore. Quare autoritatem ueſtram non facilè defugere poſſum.

Etſi igitur me minimè idoneum ad hanc functionem eſſe intelligo, & ob eam cauſam meritò illam detrectare poſsim, tamen ne uobis minus obediens, aut contumax eſſe uidear, quod Deo ac Redemptore noſtro Ieſu Chriſto duce & auſpice fœlix fauſtumq; ſit, ueſtræ uoluntati obtemperabo, fretus beneuolentia ueſtra, mihiq; certò perſuadens, uos & candido de me iudicio hunc Rectoris titulum atq; officium ad me detuliſſe, & in hac gubernatione, tùm me, tùm eum quem mihi adiuncturi eſtis, ueſtro conſilio, præſentia, opera, & autoritate benignè adiuturos eſſe.

Deum æternum patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti toto pectore oro, ut per hoc ſemeſtre tranquillitatem his regionibus concedat, & hanc Scholam nosq; omnes clementer gubernet, protegat & conſeruet. DIXI.

ANNO 1558.

CASPAR PEVCERVS STVDIOSIS MATHEMAtum S. D.

SAepè cogitent studioſi, commendari nobis Aſtronomica ſtudia diuina uoce & autoritate, cùm dicitur in Geneſi, Lumina & Stellas conditas eſſe, ut ſint in ſigna, tempora, dies & annos, & collocatas eſſe in firmamento hoc fine & conſilio, ut radijs colluſtrent ac foueant ſuis terram, & præſint diei & nocti. Vtrunq; uult Deus, & ut perpetuas ac miranda ſapientia uariatas & diſtinctas progreſſiones conuerſioneſq; corporum cœleſtium ſeruemur atq; inueſtigemus, metaq; & curricula temporum metiamur ac notemus, quæ completis eorundem circumactibus deſcribuntur ac deſignantur: & ut diſcamus, experientia duce, magiſtra atq; interprete ratione, qua ui & uarietate ubrati diuerſimodè luminis, elementarem orbem undiq; cœli circumflexu incluſum, ſtellæ afficiant ac gubernent.

Hinc aries natæ atq; induſtria artificum confectæ & conſtitutæ ſunt, quarum quæ motus explicat & periodorum tempora definit, eam Aſtronomiam & Aſtrologiam, alteram quæ luminis affectiones uarias obſeruat, προγνωστικὴν δ' ἀστρονομίας nominarunt. Nec fuit ulla unquam gens tàm fera & barbara, quæ anni rationem aliquam deſcriptam habere, & colere conſeruareq;, atq; in notationibus & deſignationibus rerum geſtarum uſurpare & ſequi non ſtuduerit, etſi exactius cultiores gentes, negligentius rudiores, id præſtiterunt. Quàm operoſa cura & diligentia, & quoties emendata ratione Græci ſuos Lunares annos accommodarint & exæquarint ſolaribus: Quàm pertinaciter Aegyptij ſui anni conſtitutionem diſtributionemq; retinuerint, notum eſt. Sed Aegyptios ſui anni διάταξιν ab Ebræis ſumpſiſſe, principijs mutatis, & uariata cùm menſium digeſtione, tùm inſertione redundantium dierum horarumq;, quæ duodecim æquales menſes ſuperant: Græcos ab Aegyptijs, rurſus aliter uariata deſcriptione, conſideratio docet.

Prorſus dubium non eſt, annum Ebræum initiò & monſtratum fuiſſe & commendatum ſanctis patribus diuinitus. Ratio anni illius ex utriuſq; fuit deducta & temperata Luminis curſibus, ea lege, ut penderent principia perpetuò à momentis Nouilunniorum, quæ æquinoctia Verna proximè uel anteceſſerunt uel ſunt conſequuta. Ita totam ſeriem continuò fluentis temporis dirimi Deus ac ceu diſſecari in iuſta & congruentia ſpacia hoc Solis periodico ambitu, redituq; ad idem Cœli punctum, & congruente ad hunc reditum Nouilunio: Ipſaq; ſpacia cum dierum noctiumq; gratiſſimis uicibus, tùm quatuor diſtinctorum temporum cardinibus uariari, Solis progreſſu proprio, communiſq;

ac primi motus circumactu uoluit, ut & complendi initia conditi, lapsi, & per Mediatorem restituti generis humani, collectæq; ac constitutæ Ecclesiæ, & numerari ac percipi possent articuli patefactionum diuinarum & mirandarum protectionum ac liberationum Ecclesiæ: incrementaq;, durationes, ruinæ & collisiones Imperiorum.

At quatuor cardines anni Solaris rursus in minutiores alios articulos temporum findi diuidiq; uoluit Deus cursu Lunæ. Hinc & anni in menses duodecim digestio, dierumq; triginta in unum mensem congestio nata, de duodenis Lunæ cum Sole congressibus, quouis annuo spacio, nimirum recedente continuò post exactos triginta dies nouæ Synodo Solis Lunæ: & mensis cuiusq; in hebdomadas quatuor partitio, quater uariantis sese post dies septenos singulos luminis Lunæ effigie primùm demonstrata.

Atq; ut hæc Anni, mensium & Hebdomadarum ratio perpetuò congrueret, cùm inter sese, tùm ad operas œconomicas, & quas instituerat ac præceperat, sacrorum rituum tractationes certis Anni temporibus suscipiendas ac peragendas, inchoari Annum à Nouilunio uoluit. Ne uerò propter uariantium sese Nouiluniorum incertitudinem, obscurarent sedibus incertis principia, & incerta esset Anni magnitudo, discreparetq; à Solis conuersionibus, quibus uicissitudo temporum præcipuè effi-

citur, alligauit initia ad ea Nouilunia, quæ proxima æquinoctio Verno fuerunt. Ita & periodorum Solarium uicibus seriem temporum distinxit diuulsam uelut in partes, & singula annua spacia distribuit secundum Lunæ cursus mirandæ sapientiæ, & consilio rebus agendis accommodatissimo, Deus naturæ opifex in Menses & Hebdomadas.

Ex hoc anno Ebræo Aegyptium esse deriuatum, narratio de historia diluuij ostendit euidenter, in qua scribitur, die decimo septimo secundi mensis cœpisse diluuium, & decimo septimo die septimi mensis constitisse arcam. A principio ruptarum cataractarum, usq; ad hoc tempus, numerat Moses dies centum quinquaginta seu Menses quinq;. Distributis ergò diebus centum quinquaginta in Menses quinq; cedunt uni menſi dies triginta. Tot dierum etiam fuerunt singuli Menses Aegyptij. Sed Annum Aegyptij inchoarunt à meridie primi diei Mensis Toth, qui propter quadrantes reliquos quadrimestri quolibet migrasset in diem præcedentem, & periodo Annorum 1460. peruagatus omnes anni dies redijsset ad principium. Hoc uigo motu prorepentis paulatim principij propter quadrantes, qui ad integros dies trecentos sexagenos quinos annuatim accedunt, ne turbaretur Mensium & quatuor anni cardinum conuenientia, exclusserunt Quadrantes à singulis annis, & quadriennij cuiusq; decurso spacio. Et post confectam demùm

1460. annorum periodum, omnes collegerunt in annum unum totidem dierum, numeraruntq; pro 1460. annis, 1461. annos æquales.

Fuit itaq; utrisq; Annus duodecim Mensium, & Mensis unus dierum triginta. Sed Aegyptijs æqualis perpetuò, dierum scilicet trecentorum sexaginta quinq;, quorum quinos postremos ἐπαγόμενας adijciebant ultimo mensi Mesori. Ebræis inæqualis, quòd cùm Nouilunia proxima quandoq; priora fuerint æquinoctijs, quandoq; posteriora, numerum dierum ἐμβολίμων inæqualem fieri fuerit necesse. Hæc anomalia ita fuit correcta, ut quod uni defuit, restitutum fuerit atq; expletum in proximè sequente, & contrà quo redundauit unus, hoc alteri decesserit, ne à periodis solaribus Lunaris ratio discreparet. Et fuit subtilior inquisitio obseruatioq; & notatio horum temporum commendata Sacerdotibus.

Hæc considerent adolescentes, & doctrinam de motibus & effectibus stellarum ament ac magni faciant propter Dei mandatum & ordinem, & necessariam utilitatem: Cumq; plures alias requirat & complectatur disciplinas motuum doctrina, ut Geometriam, qua consensus & congruentia assumptarum Hypothesium cum φαινομένοις atq; obseruationibus, demonstratur: Arithmeticam, qua motus & motuum tempora, momentaq; ortuum & occasuum ex constituta iam & demonstrata doctrina numerantur: Harum etiam artium cognitionem adiungant, quæ reuera sunt alæ, quarum illa remigio subuolat in cœlum ad quandam quasi αὐτοψίαν præsentium motuum. Ne desint autem occasiones scholasticis hæc discendi & excercendi, decreui Theorias Planetarum percurrere, uel hoc potissimùm consilio, ut quæ in ueteribus Hypothesibus desiderantur, & quomodo quæ desunt expleri posse atq; emendari existimem, ut Tabulis recentibus congruant, moneam, quantum potero. Qua in re Ptolemaica præcipuè & Proclea sequar. Die 23. Octobris, Anno 1558.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS HENRICUS Baro à Starenberg &c.

IN ea Norici parte quam tenet Princeps Palatinus Elector, hoc anno in oppido Chamo plurimæ domus conflagrarunt. Mouit ea calamitas uicinas urbes coniunctas in ueræ doctrinæ professione, ut uicinis miserias lenirent. Senatus in ueteri COLONIA TIBERIA, quæ nunc est Regensburg/ seu Rhetisbona, à Rhetis dicta, misit Chamensibus aureos ducentos, Amberga misit centum & quadraginta aureos. Aliæ frumentum dederunt. Princeps Elector paterna pietate ex suo granario frumentum donat ciuibus, &

ligna dat ædificaturis, & quadriennij tributum remittit. Nos grati agnoscamus esse beneficium Dei, quòd hactenus & nos seruati sumus, & seruati sunt nuduli nostri, & eum precemur, ut & deinceps nos & nostra protegat & seruet, & clamemus singuli: Miror sum cunctis miserationibus tuis. Sed cùm iubseris opem ferre egentibus, & immensa bonitate longè maiora certò reddas, admonemus nos ipsos hoc exiguo officio in iuuandis egentibus de tua promissione, & petimus ampliſsima bona, ut propter filium uniuersam Ecclesiam serues, & nos in ea, & protegas nos & nostra, quia:

Nulla uenit nobis, te nisi dante, salus.

His cogitationibus excitati hi, qui aliquid largiri possunt, opitulentur Chamensibus, quorum Ecclesia cum nostra coniuncta est, & Deum pro nostris Ecclesijs etiam inuocat. Datæ anno 1558. die decimo Nouembris, quo die reuerendus uir Martinus Lutherus natus est Anno 1483.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS HENRICVS BARO à Staremberg &c.

HOc die quotannis celebratur recordatio piæ matronæ Principis Elisabetæ Turingicæ, quæ fuit

fuit filia Regis Hungarici, & nupta Ludouico Landgrauio Turingiæ. Virtus eius fuit eximia in rebus secundis & aduersis. Nam cùm maritus proficiscens ad exercitum qui Ierosolymæ erat, ductus eò à Friderico II. Imperatore, mortuus esset, filium etiam amisit. Deinde ipsam mariti frater ex tota Turingia ui eiecit. Sed is postea pœnas dedit. Nam cùm arma contra Fridericum Imperatorem gereret, in obsidione Vlmæ interfectus est. Matrona Elisabeta post mortem mariti & filij Bombergæ in uirginum Cœnobio uixit. Filia uerò eius SOPHIA nupta fuit Hollandiæ Domino, ex qua Landgrauij Hassiaci orti sunt, qui adhuc Hassiam tenent.

Hanc commemorationem hîc scripsimus, cùm hodiè mortua sit Elisabeta, filia honesti & eruditi uiri Magistri PAVLI PFEFFINGERI, qui habet hanc consolationem, quòd ea ætas fuit filiæ, de qua dicitur: Talium est regnum cœlorum. Et nos res secundas & aduersas exemplo Elisabetæ feramus.

Puellæ mortuæ funus fiet hodie hora duodecima. Hortamur igitur studiosos, ut ante ædes in quibus Magister Paulus Pfeffinger habitat, è regione Collegij conueniant, & singuli ibi pium & publicam salutem Deo commendent. Datæ die Elisabetæ Turingicæ, Anno 1558.

CASPAR

CASPAR PEVCERVS AVDITORIBVS S. D.

CRas Deo iuuante, ad *inſtitutas & inchoatas* operas reuertar. Deum oro, ut & conatus meos in explicatione rei difficilis regat ac iuuet, & huic cœtui tribuat dulcem & ad colenda ſtudia neceſſariam pacem.

Vidimus his diebus ſtellam Mercurij, quæ cum Venere matutino ortu Solem præcedit, interuallo in Ecliptica partium penè nouendecim. Sed remotior à Sole, & paulò altior Veneris locus eſt, decliuior & humilior Mercurij. Cùm itaq; propter λοξότητα circuli perpetuò declinantis in Auſtrum rarius conſpiciatur, fruantur Scholaſtici data cognoſcendæ huius ſtellæ occaſione, & mane circa ſextam horam in plaga cœli Orientali Mercurium requirant ac conſiderent.

Vetuſtas σίλβοντα nominauit à micante uibratorum radiorum nitore, ac Scintillatam, quòd percellit ac præſtringit oculos. Rubore enim tenui ac ceu diluto rutilæ flammæ Martis cedens, & Saturni ex plumbeo pallore liueſcentem lucem ſuperans, ita micat, ut ſcintillare uideatur: Talis nitor non eſt in reliquorum radijs. Datæ 21. Nouembris, Anno 1558.

DECANVS

DECANVS COLLEGII DOCTORVM IVRIS GEORGIVS CRACOVIVS Iuris Doctor.

GRatias agimus Deo æterno patri Domini nostri Ieſu Chriſti, propter filium & per eum hactenus regenti harum regionum Eccleſias, & earum hoſpitia, politias, leges, iudicia, doctrinas & diſciplinam, & multa uitæ commoda & ornamenta: & ardentibus uotis cum precamur, ut deinceps nos & gubernet & protegat, ac hortamur iuniores, ut multarum regionum calamitates intueantur, & ſimul de Germaniæ periculis cogitent.

Recens in Pannonia nobiliſſima matrona Filia Regis laudatiſſimi Sigiſmundi, diſſecta eſt, Filius captus. In Gallia & Belgico toto biennio magnæ uaſtationes factæ ſunt. Ad hoc malum accedit ſæuitia, quæ exercetur propter Eccleſiæ doctrinam. Nobiliſſimi homines, & alij excellentes uirtute, partim in carcere tenentur, partim interficiuntur. Et in Germania rurſus ciuilia bella formidantur. Nec uerò dubitemus filium Dei inter tantas Imperiorum ruinas ſeruaturum eſſe Eccleſiæ ſuæ reliquias, & ut ſeruet petamus.

Cùm autem & in Eccleſiæ hoſpitijs opus ſit ueris politici ordinis, legibus, iudicijs, & multi-

plicij

plici doctrina, hæc Dona Dei etiam tueamur, & conseruare studeamus. Quare uoluntas illorum & Deo grata est, & digna laude, qui Legum doctrinam discunt & conseruare student. Cùm igitur uir honestus & eruditus Magister Matthias Colerus Aldenburgensis Iuris doctrinam præclarè didicerit, & iam testimonio publico, in quo decernatur ei honestissimus gradus Doctorum in Iure, ornandus sit, petimus ut ad eam testimonij renunciationem omnes Magistri & auditores huius Academiæ primo die Decembris in templo Arcis conueniant, eoq; officio ostendant, se uenerari leges, quod doctos maximè decet, qui sciunt leges radios esse sapientiæ Dei, & politici ordinis conseruationem uerè Dei opus, & ingens beneficium esse, eaq; cogitatione in eo ipso congressu se ad precationem excitent, ut Deus in his regionibus Ecclesias & politias clementer seruet & protegat. Datum 27. Nouembris, Anno 1558.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS HENRICUS Baro à Starenberg &c.

QVæ nunc GELDRIA nominatur, id est, Gallorum ripa, hæc olim Sicambria fuit, quasi Sigrempffer/ id est, uictores milites, seu uictores Cimbri. Semper autem & genuit bellicosos homines, & opportuna sedes fuit transituris in Galliam. Inde & Franci paulatim ad Rhenum, & Mosam transierunt, & Honorij tempore Celticam occuparunt, Sunt & ingenia multorum ad doctrinas idonea.

Natus ibi fuit HENRICVS ZVTPHANIENSIS, qui semina Euangelij primùm sparsit Bremæ, in quo non solùm eruditionis & iudicij rectitudo eximia fuit, sed etiam præsentia Dei in ipso conspecta est in confessione, in qua crudelissimum supplicium constanter tulit.

Heri etiam decessit ex hac uita IOHANNES RENLING natus in Geldria, honestus & eruditus adolescens, qui primùm in Schola Hamburgensi optimè constituta, didicit & Ecclesiæ doctrinam, & linguam Latinam. Inde liberalitate honesti ciuis Hermanni Holthusij in Academiam missus est, ubi ad Ecclesiæ doctrinam adiunxit initia Philosophiæ, & studium Græcæ, & Ebrææ linguæ. Sed filius Dei eum in cœlestem Academiam transtulit, ubi eius doctrinæ fontes iam haurit, cuius hic initia gustauit. Cumq; antea mores eius casti & pij fuerint, nunc in morbo adsidua & ardens fuit inuocatio, qua & sese & suam matrem uiduam, & patronum Hamburgensem, filio Dei commendauit.

Hortamur

Hortamur autem ſcholaſticos, ut hodie hora duodecima ad pias funeris ceremonias è regione ædium, quæ ſunt hæredum Reuerendi uiri D. Martini Lutheri, conueniant, & ſinguli ſeſe & Eccleſiam ardenti precatione Deo commendent. Anno 1558. Die 28. Nouembris.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS HENRICVS BARO à Starenberg, &c.

SAepè aliàs tanquàm picturam regionis Myſorum oſtendimus, ac diximus triangulum eſſe, cuius baſis eſt Montes Boiemici, qui Sudetes nominantur. Latus alterum eſt Albis, alterum fluuius Pica, cacumen non procul à Salmis, ubi Pica in Salam influit. Intra hunc triangulum, Dei beneficio, cùm alia multa ſunt ornamenta, tùm uerò urbes multæ, quæ Eccleſias habent rectè conſtitutas, & honeſtam diſciplinam.

Eſt in eo triangulo & urbs ALDEBVRGA, *quæ olim fuit inter eas, quæ nominantur propriè Imperatoriæ urbes. Suntq; ibi monumenta Friderici Barbaroſſæ, & filij Henrici Sexti, quia Fridericus in ea urbe fuit, cùm ad bella Danica proficiſceretur, & Imperio adderet inclytam urbem Lubecam, pace harum regionum honeſtè conſtituta.*

In ea

In ea urbe Aldeburga natus fuit VALENTINVS FORSTERVS, *cuius integritas Illuſtriſſimis Principibus ita probata fuit, ut ei Quæſtura hic commendata ſit. Deinde à Senatu hic Senator & Iudex factus eſt. Mores eius & honeſti & pij fuerunt, & in gubernatione labores aſſiduos ſuſtinuit, neminem læſit, & multis beneficit. Cumq; adoleſcens didiciſſet literas, erudiri etiam filium curauit, qui ingenio & eruditione excellit. Senex autè annos aliquot ægrotauit, ac morbi tempore hanc leuationem præcipuam habuit: Lectiones librorum ſacrorum: Inuocationem, qua ſeſe, familiam, Eccleſiam & patriam Deo commendabat: & pia colloquia generi, uiri honeſti & eruditi. Heri in inuocatione pia ex hac uita deceſſit. Hortamur autem Scholaſticos, ut hodie hora tertia ante ipſius ædes ad pias funeris ceremonias conueniant, & ſinguli ſeſe & Eccleſiam Deo commendent. Datæ die Andreæ Apoſtoli, Anno 1558.*

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS HENRICVS BARO à Starenberg, &c.

EX duabus celebribus Academijs, Lipſica & Tubingenſi, tanquàm Colonia ducta eſt Academia VVitebergenſis. Et Deo gratias agimus, quòd

eadem uox ueræ doctrinæ est in his tribus Academijs, & docentium omnium dulcis amicitia. Ac filium Dei oramus, ut semper unum sint in Ipso.

Adducti sunt autem ex Tubingia huc tres Iurisconsulti, excellentes ingenijs & eruditione, VOLLANDVS, VVOLFGANGVS STEHELIN, & HIERONYMVS SCHVRF. *Hi tres uiri diu utiliter Reipublicæ seruierunt, & in legum interpretatione, & in Iudicijs, ac iusticiæ doctrinam ornarunt iusticiæ morum.*

Fuit autem filius Doctoris VVolffgangi, Doctor artis Medicæ *Hieronymus Stehelin, cuius industriam & fidem honesta ciuitas* FRIBVRGA, *quæ multis Dei donis in Mysia excellit, laudat. Huius Doctoris Hieronymi Stehelin coniunx fuit* DOROTHEA *nata in familia honesta & celebri,* ALPEKIA, *quam in hac mortali uita uiuentem ijs uirtutibus ornatam esse uidimus omnibus, quas Paulus in matrona pia necessarias esse scribit, cùm ait:* σώζεται ἡ γυνὴ διὰ τῆς τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει, καὶ ἀγάπῃ, καὶ ἁγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης.

Gratum est bonis recordari uirtutem maiorum. Ideò & de auia paterna filiæ huius Dorotheæ, uidelicet de matre Doctoris Hieronymi Stehelin, quæ hîc sepulta est, hoc adscribendum duximus. Fuit ea matrona coniunx Doctoris VVolffgangi

gangi Stehelin, uelut mater omnium honestarum mulierum in hoc oppido, plerasq; pijs consilijs rexit, & omnibus in morbis & in partu adfuit.

Talis & Soror eius fuit in patria, in thermis uicinis oppido CELLAE *in sylua Martiana, quæ cùm sint admodum salubres, multi omnium ordinum homines eò ueniunt. Ibi cùm ægrotis honesta officia plena pietatis præstaret multi testes uirtutum ipsius adhuc uiuunt. Harum matronarum recordatio huic familiæ Stehelin grata sit.*

Decessit autem ex hac mortali uita Dorothea, sepè repetita confessione & inuocatione filij Dei. Quare non dubitemus eam in eo numero esse, de quo dicitur: Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Hortamur autem Scholasticos, ut ad suas conueniant hora duodecima ante ædes sitas non procul ab ædibus uiri honesti Quæstoris Academiæ, & ibi singuli sese & Ecclesiam Deo pijs precibus commendent. Datæ die 23. Decembris, Anno 1558.

SCRIPTA PVBLICE PROPOSITA ANNO 1559.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS HENRICVS BARO à Starenberg, &c.

OMnipotens, æterne Deus, qui cuncta creasti,
Nostra tibi grates pectora & ora sonant,
Quòd genus humanum non dira in morte relinquis
Effigiemq; tuam non periisse finis.
Sed gnatum donas, qui nostros induit artus,
τὸν λόγον ἀϊδίου πατρὸς ὑφισάμενον.
Hic est promissus patribus cognomine Siloh,
Isaci de gnatos ut moriture doces.
Namq; erat hic Χοῖρῳ similis, tenera atq; cruenta
Fascia, pro nobis uictima quando fuit.
Cumq; sit Emmanuel, non tantùm crimina tollit,
Gaudia sed reddit non moritura pijs.
Semper adest nobis, semper sibi colligit agmen
AEterni λόγου hic, uius & imago Patris.
O res mirandas, mirando fœdere iuncta est
Humani generis languida massa Deo.
Credimus hæc tibi gnate Dei, sic credere uoci
Prolatæ ex patrio præcipis ipse sinu.

Sed

Sed tamen hæc fidei modica est scintillula, fiat
Auxilio petimus fortior illa tuo.
Ac uelut i lucis radios Sol spargit in orbem,
Tu sol iusticiæ nos rege luce tua.
Et non extingui patiare in pectore nostro
Noticiamq; tui noticiamq; Patris.
Hospitiumq; tuæ doctrinæ protege Christe,
Emmanuelq; tuo semper adesto gregi.
Et quia debentur doctori iusta didactra,
Qui populo exponit dogmata pura Dei,
Vos gratæ mentis eras signa feratis ad Aram,
Exemplo hoc alios nos monuisse decet.

In Festo quo publicè celebratur recordatio miserandæ natiuitatis filij Dei ex uirgine Maria, qui est יהוה צדקנו Deus iusticia nostra. Anno 1559.

DECANVS COLLEGII PHILOSOPHICI IN ACADEmia VVitebergensi Paulus Dumerich Hallensis.

VEre Deus, sapiens, uerbo quicuncta creasti,
Et certis annum legibus ire iubes.
Cumq; uelis pulchri metæ spectentur ut anni,
Miranda Solis tu regis arte uias.
Effice ut iste tuo nobis sit numine fœlix
Annus, qui nouus hoc incipit esse die,

Da pacem, uigeantq; bonæ te præside leges,
Ac Euangelij nos rege luce tui.
Infirmum scis esse gregem, qui dogmata discit
Viuifica gnati tradita uoce tui.
Adsis in nobis igitur custosq; Paterq;,
Nulla uenit nobis, te nisi dante, salus.
Et quia tu legum fons, pulchri ac ordinis autor
Es Deus, & custos legitimi Imperij:
FERNANDO tribuas longa & fœlicia regni
Tempora, da faustus sit Pater ut Patriæ.
Succedit fratri frater tibi CAROLE, cuius
Virtutem semper secla futura canent.
Vicisti quoties, bonitas tua lenijt iram,
Ne bellum possent tristia plura sequi.
Ex auro frenos dat Pallas Bellerophonti,
Seruet ut in bellis cum ratione modum.
Par bonitas fratri est, qui parcere ciuibus optat,
Et contra Turcos qui pia bella gerit.
Quos procul à nobis depellas Christe precamur,
Bellaq; nemo domi seditiosa gerat.
Tu quoq; quæ uiuis studijs addicta iuuentus
Officio rectè fungere quæso tuo.
Dent igitur solito nobis sua nomina more,
Censuram studij qui subijsse uolent.
Non his officium nostrum, nec amica uoluntas
Deerit, ingenijs officiosa bonis.

Anno 1559. Calend. Ianuarij.

LECTORI

LECTORI SALVTEM ET FOELIX HVIVS ANNI AVSPICIUM Georgius Maior Doctor.

COEpimus ordinè enarrare Epistolas Pauli, & cùm iam absolutæ sint, quæ scriptæ sunt ad Romanos, Corinthios & Galatas, nunc inchoanda erat, quæ ad Ephesios extat.

Prius uerò quàm eam ordimur, decreui breuiter explicare Psalmum dulcissimum septuagesimum secundum: Deus iudicium tuum Regi da, &c. hoc tempore in Ecclesia explicari solitum, in quo Prophetæ concionatur de æterno & florentissimo regno Christi, & interpretatur promissionem Abrahæ datam: In semine tuo benedicentur omnes gentes terræ. Ostendit enim quis sit ille Rex promissus, Deus nempe & Homo filius Regis, accipiens à Deo patre iudicium & Regnum æternum. Deinde cur sit mittendus, & quæ huius Regis sint beneficia, & quale sit futurum regnum, & quàm latè propagandum, qui cultus Regis, & effectus regni.

Simul etiam proponuntur Loci doctrinæ multiplices, uidelicet: de Deo: discrimine personarum in unitate diuina: de duabus naturis in Christo: de uera inuocatione: de discrimine iusticiæ

Dei, & iuſticiæ humanæ, & alij multi loci cognitione digniſſimi, quos in enarratione oſtendemus.

Ruentibus igitur in hac ſenecta mundi Regnis orbis terrarum, & ſe inuicem collidentibus, ſimul etiam Eccleſiam miſerè quaſſantibus, lætemur nos eſſe ciues huius Regni, conſolemur & erigamus nos fiducia Regis æterni, Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ardenti precatione ad ipſum confugiamus, ac petamus, ut nos ſuos ciues defendat & protegat, & glorioſo ſuo aduentu liberet pauperem clamantem, & adflictum, cui non erat adiutor, ut parcat pauperi & inopi, & animas pauperum ſaluas faciat, ac tandem calumniatorem conterat, ſicuti huius Pſalmi promiſſiones ſonant. Valete.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS HENRICVS BARO à Starenberg, &c.

MAniſeſta eſt utilitas legis: NON OCCIDES. Non enim conſeruari genus humanum poſſet, ſi nec legibus nec metu pœnarum frenarentur iniuſti hominum impetus. Etſi autem uult nos Deus utilitatem intueri, quæ ingens Dei beneficium eſt, tamen & alias priores cauſas uult nos conſiderare, uidelicet, Autorem ipſum Deum, & conſilia Dei. Memineris Deum & ferre hanc legem

legem, & executorem eſſe pœnæ, ſicut ſcriptum eſt: Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt. Et congruit cum hoc dicto experientia omnium temporum in toto genere humano. Lata eſt igitur hæc lex & ob hanc cauſam, ut executio illuſtre teſtimonium ſit de prouidentia & præſentia Dei inter homines. Lata eſt item, ut ſit commonefactio oſtendens Deum talem eſſe, qui ipſe uelit conſeruari homines, ſicut ſcriptum eſt: Non delectaris perditione noſtri. Et iurat ipſe: Viuo ego, dicit Dominus: Nolo mortem peccatoris, ſed ut conuertatur & uiuat. Sed omnium cauſarum ſumma eſt: Qui uult hanc legem non eſſe, uult ſibi permitti, ut filium Dei interficiat. Vult autem æternus Pater filium, quem immenſo amore diligit, uiuere. Sancit igitur hanc legem: Non occides: ſeueriſſimè, & uoce & pœnarum exemplis, ut cogitemus horribiliter iraſci æternum Patrem interfectoribus filij & membrorum eius. Quiſquis es, qui alium interficere conaris, nihil eſſe uis legem: Non occides. Idem deleta hac lege, uis tibi permitti, ut filium Dei, & eius membra trucides. Num hunc horrendum furorem exiſtimas negligi à Deo? Hæc de legis cauſis, de ira Dei, & certa executione pœnæ omnes homines ſæpè cogitare prodeſt, & excitare mentem, ut ardenter petat propter filium regi cor & manus Spiritu ſancto, ne impellantur ad faciendam iniuſtam cædem.

Antitheſis etiam aſpiciatur. Diaboli qui ſunt hoſtes Dei, odio ipſius ſunt & homicidæ, delectantur non ſolùm aliorum hominum pernicie, ſed, ſi poſſent, filium Dei & æternum Patrem uellent in nihilum redigere. Hi cùm incitant homines ad iniuſtas cædes, uolitant in eorum corporibus, & adflant cerebro & cordi tales impetus, ſicut ſcriptum eſt: Satanas intrauit in eum. Cogitet igitur latro, ſe iam imagine Dei corrupta, Diabolorum ſimilem, & eorum domicilium eſſe, hoſtem Dei, & pernicicm hominum. Tales fuerunt Phalaris, Nero, Baſſianus, & alij Tyranni innumerabiles. Ac ſapiens uetuſtas tales nominauit καθάρματα & περιψήματα, quòd tolli eos neceſſe ſit, ne totæ gentes conflagrent ira Dei accenſa aduerſus homicidas & cæteros qui eorum conſuetudine polluuntur. Et quidem Deus præcipit Magiſtratui, qui armatus eſt gladio, ut homicidas interficiat. Ac addit uox diuina Deut. 19: Non pareas ei, ſed auferas malum de medio ueſtri, ut cæteri audientes timeant, &c. Nos uerò, qui non ſumus armati gladio, exemplo Eccleſiæ fontes excludimus ex cœtu noſtro notatos infamia.

Cùm igitur VVenceslaus Richter Senfftebergenſis, lethale uulnus ſine iuſta cauſa fecerit honeſto & erudito adoleſcenti Ioachimo Dobbin Lubecenſi, filio uiri honeſti Henrici Dobbin ciuis Lubecenſis, & quidem hero ſuo famulus contumax & crudelis, nos re cognita in iudicio, reum VVenceslaum Richter Senfftebergenſem ex cœtu noſtro excluſimus, & ex oppido diſcedere iuſſimus, ac pronunciamus ſemper alienum à cœtu noſtro, & infamem habendum eſſe. Ac Deo quidem gratias agimus, quòd ſingulari beneficio & miraculo uitam Ioachimo ſeruauit, tamen uulnus lethale fuit factum in collo, ubi ferrum infixum penè trachearn arteriam & pulmonem attigiſſet. Sed tamen ſceleris magnitudo pœnam meretur.

Hæc publicè ſignificamus, ut & ſententia noſtra omnibus nota ſit, & ut alij commonefacti, maiore cura mores regant, & Diabolorum inſidias uitent. Extare etiam teſtimonium de noſtra ſententia uolumus propter honeſtiſſimam ciuitatem Lubecenſem, quæ & Eccleſiæ hoſpitium eſt, & in gubernatione politica ſeuerè iuſticiam tuetur, & meritò laudata eſt à Carolo IIII. Imperatore, qui dixit ſe lætari pulcherrimam urbem eſſe in hac extrema ora Romani imperij Lubecam. Eſt autem non ſolùm ædificijs, ſed etiam forma Eccleſiarum & gubernationis Dei beneficio, pulchra & ſplendida. Ac rectè nomen conuenit. Significat enim Lubeca coronam. Oramus autem filium Dei Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, ut clementer regat ac protegat & eam urbem & cæteras, quæ ſunt uerè Eccleſiæ hoſpitia. Datæ die nono menſis Ianuarij Anno 1559.

STVDIO-

STVDIOSIS MATHEMATVM S. D.

ARistotelem referunt matutinas & pomeridianas operas ita partiri solitum, ut τὸν ἑωθινὸν περίπατον, sicut nominauit, tribueret explicationi meditationiq; ἀκροαματικῶν: τὸν δὲ δειλινὸν exercitijs ἐξωτερικῶν, quòd illa animum excitatiorem acrioremq;, & in hanc unam rem omni cura cogitatione & attentione conuersum defixumq;: sensus item uegetiores minusq; uel occupatos alijs rebus, uel usu fatigatos, uel grauatos onere cibi: & cerebrum, quod τὸ ψυχικὸν πνεύματος, & cogitationum περὶ διανοήσεως officina est, minus turbatum ceu nebulis fumorum, qui de cibis exhalare consueuerunt, requirerent. Hæc facilius citiusq; arriperentur, & negocio ac labore discerentur aliquantò minore. Vocabat autem ἀκροαματικὰ, quæ complecterentur subtiliores argutias Dialecticas, & abstrusiorum in natura causarum considerationem difficiliorem, numerorumq; doctrinam, & uniuersim, quæ de Mathematicis demonstrationibus constituuntur aut absoluuntur: ἐξωτερικὰ, quæ continentur studio comparandæ facultatis dicendi, & Rethoricis exercitijs, & cognitione doctrinæ de moribus ac ciuili prudentia, explicante rationem benè beatéq; uiuendi Philosophicam.

Hoc

Hoc Aristotelis consilio & exemplo, & quòd ipsa id studiorum ratio exigeret, plerumq; in publicis scholis disciplinarũ Mathematicarum tractationi fuerunt destinatæ horæ matutinæ. Cumq; in hac etiam Academia idem seruatum meminerim, qua tamen occasione mutatum sit, nescio. Est enim omninò matutinum tempus totius diei pars optima, serijsq; ac grauibus meditationibus & intentionẽ firmiori accomodatissima: Cùm & corpus post quietem ad omnia est expeditius ac habilius ministeria, & alacer uiget animus: Cùm cerebro nocturna quiete suauiter rigato refectoq;, Sol nouus exoriens uigorem adfert & alacritatem, & reparatos, qui absumpti defecerant, adauctosq; spiritus uiuifici luminis fulgore ceu serenat & collustrat, & uegetat afficitq; sensus ac δυνάμεις corporis omnes, quodq; de amota ex coctionis foco alimenti materia adhuc in cerebro reliquum est fumorum, dissipat ac discutit, ut exonerato his cerebro, & ductibus omnibus ac sinubus expurgatis, spirituum sit motus liberior & agitatio in cogitationum formatione. A prandio uix dimidium mentis cedit usui nostro, cùm sarcina cibi corpus onustum aggrauat sensuum & cogitationum organa, præsertim tempore æstiuo, quo & solis ardoribus, & largiore ingurgitatione potus, & orto inde ueterno uelut uincti & stupefacti sensus aut languent aut torquent, uel oberrat & uagatur animus. Nec tutum

est

oſt nimia intentione animi applicationeq; ſpiritus ab officina ſtomachi, ubi fouendo augendoq; uentris calorem, coctionem adiuuant, euocare ad ſuperiora & diſtrahere. Quod cùm fit, non ſolèm coctio impeditur aut peragitur languidius, ſed cum ſpiritibus etiam educitur in ſublime maior halituum crudorum moles, quàm cui excipiendæ conſumendæq; par ſit cerebri calor & δύναμις. Eam rem detrimenta plurima ſequuntur & incommoda.

Eraſmum Roterodamum accepimus tempore matutino ſerijs ſtudijs & ſcriptionibus uacare ſolitum, hauſto pro ientaculo ouo ſorbili: prandium, quo ſolo, cœna intermiſſa uſus eſt, in multam diem ad horam circiter ſecundam diſtuliſſe. Reliquum à prandio tempus ad ſomnum uſq; aut dulcium colloquiorum oblectamentis conſumpſiſſe, aut tribuiſſe commentationibus de ſuauibus rebus uel ludicris etiam, qualium exempla habent Colloquiorum formulæ, quas ſtando dictitaſſe ferè aut obambulando excipientibus dicitur. Idem omni tempore fecerunt docti omnes.

Publicè decreuimus ergò de more atq; inſtituto ſcholæ ueteri ab horis pomeridianis lectionem demonſtrationum Mathematicarum reuocare ad matutinas, permutatione horarum ſeptimæ & tertiæ, qua lectionem M. Caſparis Crucigeri in tertiam pomeridianam, Meam in ſeptimam matutinam transferemus. Id ſignificandum duxi publicè, & hortor auditores meos, ut poſthac conueniant hora ſeptimâ matutina, & cogitantes ſe accedere ad ἀκροαματικὰ non ἐξωτερικὰ, conueniant ſobrij & alacres, quod fiet, ſi commeſſationibus nocturnis abruptis, & omiſſis euagationibus ac diſcurſationibus, uel etiam intempeſtiuis ſtudiorum cauſa uigilijs, maturè ſeſe receperint cubitum. Id ſi fecerint, conſulent & ualetudini ſuæ rectius, & ſtudijs, & minus inutilium ſumptuum profundent.

Plato inquit: σοφώτατον ἀναγκη τὸν ἀληθῶς ἀστρονόμον εἶναι. Verè enim Aſtronomia ita uelut in faſciculum colligit unum, cogitq; diſciplinas Mathematicas omnes, ut nullius earum carere opera poſſit & præſidio, ſiue τὸ ὄλον καὶ νοητὸν ἢ φανταστικὸν, ut uocant, ſiue ἕνυλον καὶ ἀιδιάλυτον μέγεθος tractent, ſicut non de Arithmetica tantùm & Geometria, ſed Mechanica, Optice, Geodeſia, Logiſtice manifeſtiſſimum eſt. Et magnæ partis Phyſicæ, ac multarum aliarum artium fundamenta monſtrat & explicat. Eſt autem illa uera ſapientia, quæ cognitionem maximarum rerum, & plurimarum ex primis exſtructam principijs firmatamq; demonſtrationibus complectitur. Talem conſequuntur, qui uigilanti, ſobrio & aſſiduo in eam ſtudio incumbunt. ἀυὴ γὰρ ψυχὴ σοφωτάτη. Et cœlum oculis ſobrietate lucidis, uegetis & acutis, Non crapula caligantibus

gantibus de cœcutientibus aſpici: Animo uerò excitato, alacri & attento, non intemperantia languido, hebeti aut ſtupido, conſiderari uult. Die 15. Ianuarij, Anno 1559.

Caſpar Peucerus.

DE EPISTOLIS CICERONIS.

Magna pars humanæ uitæ regitur Epiſtolis, non ſolùm in gubernatione publica, ſed etiam in priuatorum deliberationibus, quæ multæ & quotidianæ ſunt. Reges & Principes edicta & conſilia de maximis rebus ſcribunt ad ſuos & ad alios. Priuati ad Principes, & inter ſeſe multa componunt. Si quis autem talia ſcripta ſine ſapientia, & ſine cura rectè loquendi, formari poſſe exiſtimat, prorſus inſanit. Sit igitur diligentia in ſcribendis Epiſtolis, & ſapientiæ, & eloquentiæ exercitium. Res ex fontibus doctrinarum ſumendæ ſunt, deinde ſermo ſit rectus, perſpicuus, & ſine ſordibus, habeat etiam geſtus conuenientes, ut familiare præſentium Colloquium, ἤθη & πάθη, gratulationes, figuras, ſales, ſententias: deniq; ſit ceu uiuum colloquium ſapientum & eruditorum de rebus honeſtis, publicis & priuatis, quales ſunt dulciſſimæ Epiſtolæ Platonis, Iſocratis, Demoſthenis, & aliorum quorundam apud Græcos. Et quales ſunt Ciceronis in lingua

lingua latina. Nec tantùm oſtendunt Epiſtolæ rectam uoluntatem, prudentiam, eruditionem, & genus ſermonis, ſed etiam naturam & mores ſcribentis. Oratio eſt character animi. Facilè igitur lector non imperitus ex Epiſtolis iudicare poteſt, qualis quisq; ſit. Nec ullis fucis, nec ulla arte occultari aut muolui natura ſic poteſt, ut qualis ſit, in Epiſtolis non conſpici poſſit. τὸ ἐθελὸν σαφὲς, inquit Euripides. Eſt igitur ingenuæ & honeſtæ naturæ oratio uera, res honeſtas exponens perſpicuè, ſine inſidijs & ſine ambitioſis ornamentis. Contrà fucatæ, fallacis, arrogantis & inſidioſæ naturæ oratio eſt perplexa, præſtigiatrix, ſcurrilis, uenenata, monſtroſa: deniq; nullæ tam artificioſæ ironiæ aut occultationes excogitari poſſunt, ut naturæ peruerſitas, quocunq; in genere deprehendi non queat. Ipſa etiam diligentia rectè ſcribendi prodeſt moribus. Nec dubium eſt negligenter & futiliter ſcribentes etiam in cæteris uitæ officijs negligentes & futiles eſſe. Poſtremò excitet ad diligentiam & hæc cauſa: Honeſta, non horrida, non inſulſa oratio beneuolentiam ſcriptori apud Lectores parit, eiuſq; rei multæ ſunt. Sed ipſa pulchritudo per ſeſe quoq; delectat, ut Muſæ cecinerunt, ὅτι καλὸν, φίλον ἐστὶ. Contrà turpitudo, & uerborum ſtercora alienant animos, quales hæc ætas habet inſulſas, uirulentas, & ſcurriles crimi-

nationes plurimas, quas homines modesti ne quidem aspicere sine gemitu possunt.

Cùm igitur multæ grauissimæ causæ sint, cur uos ad rectè scribendum adsuefacere debeatis, eam ad rem sæpè uos hortantur Præceptores. Et quia imitatione exemplorum in discendo opus est, uolunt optimos scriptores uobis familiarissimè notos esse. Plurimum autem conducunt ijs, qui rectè scribere studeant, Epistolæ Ciceronis. Ideo mihi mandatum est, ut tribuam eis singulis septimanis duas horas. Quantum igitur possum, argumenta, consilia, seriem membrorum ostendam, ut & ordinem & quasi ædificij formam, & genus sermonis in scribendo intueamini. Aut hac imitandi diligentia proficere in scribendo possunt studiosi, quibus non repugnat natura, aut nullo modo alio. Sicut Isocrates inquit, quorum oratio non fit melior, cùm optimas exempla intuentur, horum uel naturam monstrosam esse, uel negligentiam turpissimam. Non desinimus igitur uos hortari, ut sæpe multumq; legatis & consideretis Ciceronis Epistolas, quod eò faciatis libentius, quia citò animaduertetis eum laborem uobis ad melius scribendum prodesse, & multa monere in uita digna consideratione. Sunt enim Epistolæ illæ, partim Reipublicæ, partim priuatorum officiorum imagines.

Philostratus inquit magnum decus esse, τὰ κοινὰ καινῶς, τὰδε καινὰ κοινῶς eloqui.

Quæ

Quæ sententia ex Isocrate sumpta est. Ae nidemus eloquentes uiros mirabiliter hoc efficere, ut rebus notis & uulgatis quasi induant splendidiorem uestem. contrà uerò abstrusas & difficiles materias transferre ad ea quæ obuia & usitata sunt, ac facilius intelliguntur. Vtrunq; Cicero optimè efficit. Nos uerò magnum decus etiam esse scimus κοινὰ καινῶς dicere, id est, res honestas, communes & notas, sumptas ex ueræ doctrinæ fontibus, exponere proprio & recto sermone, non sordidis, non prodigiosis uerbis, non monstrosa confusione membrorum. Denicq; curam rectè loquendi propter mandatum Dei amemus, quia ne fieri quidem potest, quin & ambigua & falsa multa effundant, & magnas res sceleratè corrumpant, qui non habent rectè loquendi studium. Vt proh dolor in Ecclesia accidit, in quam & tetra mendacia & idola inuecta sunt omnibus temporibus ab indoctis, qui non sumpserunt doctrinam ex sermone Prophetico & Apostolico, qui perspicuus est, sed uelut fanatici folia Sibyllæ sparserunt, nec ipsis nec alijs intellecta. Nec uerò intelligere aliorum scripta possunt, qui ipsi rectè loqui non didicerunt. Quare cùm Deus seuerissimè præceperit, ne discedamus à sermone quem tradidit, necesse est discere rationem rectè loquendi, & quærere natiuam sententiam in scriptis diuinitus traditis.

Incipiam autem cras Deo *iuuante, horatertia poſt meridiem. Die* 15. *Iannuarij.*

Caſpar Cruciger.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS HENRICVS BARO *à Starhemberg, &c.*

ANte biennium menſe Ianuario deceſſit ex hac mortali uita ANTONIVS VVALTERVS, *uir excellens eruditione & uirtute, & de ſtudijs multorum optimè meritus. Is ante mortem petiuit ab affine ſuo honeſtiſſimæ coniugis fratre Magiſtro* ANDREA CRAMIO, *ut biennium maneret apud Sororem tanquàm tutor filiorum, & Sororis adiutor in tuenda œconomia. Quod expreſſit biennium, nunc euentus oſtendit uaticinatum eſſe. Nam mox circumacto biennio, & hic Magiſter Andreas Cram menſe Ianuario ex hac mortali uita deceſſit, Ac ipſe quidem in Academiam longè tranquilliorem migrauit, ubi ſapientiæ fonte fruitur, & coràm cernit Deum, & intereſt ſapientiſſimis & dulciſſimis colloquijs Chriſti, Prophetarum, Apoſtolorum, & uniuerſæ cœleſtis Eccleſiæ, & uiuens uiuentem Adfinem cariſſimum Antonium complectitur. Vixit enim in uera inuocatione Dei, & in laboribus neceſſarijs Eccleſiæ: fideliter docuit*

docuit publicè & priuatim, & fiducia filij Dei, etiam moriens conſolationem & initia uitæ æternæ ſenſit. Nec dubitemus, eum eſſe in eo numero, de quo dicitur: Beati mortui, qui in Domino moriuntur. *Non igitur tantum ipſius cauſa dolendum eſt, quantum noſtra. Orbata eſt enim familia Antonij fideliſſimo tutore, nos quoq; laborum ſocio orbati ſumus. Et quanquàm nunc quoq; precibus ſuis nos iuuat, tamen cùm Deus ex hac conſuetudine meliores aufert, ſignificat impendere cæteris pœnas, quas ut mitiget filius Dei aſſiduis uotis & gemitibus petamus. Et ut mentes ſint intentæ in precatione, ſint mores modeſti, qui eò maiorę cura regendi ſunt, ne magis irritetur ira Dei.*

Hortamur autem ſcholaſticos, ut ad pias funeris ceremonias hora duodecima ante ædes honeſtiſſimæ uiduæ Magiſtri Antonij conueniant, & ibi ſinguli ſe Deo ſeria precatione commendent. Datæ die 17. *Ianuarij, quo die nunc eſt terribilis oppoſiti Saturni & Martis, quæ multa mala minitatur. Etſi qui hoc tempore uulnerabuntur, experientur curationem fore difficiliorem,* 1559.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS HENRICVS Baro à Starhemberg &c.

OPtimus ſtatus Regni deſcribitur in Pſalmo, cùm dicitur: Vt conueniant Reges & populi in unum, ut ſeruiant Domino. Quid melius eſt in genere humano, quàm Principum & populi conſentiens uox in confeſſione de Deo, & in inuocatione, & uoluntas eadem in tuenda honeſta diſciplina, iuxta legem Dei?

Talis, Dei beneficio, nunc in Regno Danico ſtatus eſt. In cæteris Regnis Europæ ferè omnibus Reges ſunt hoſtes filij Dei, & populi horribiliter diſtracti ſunt opinionibus. In Gallia, Hiſpania, Belgico Reges defendunt idola, & exercent ſæuiciam in membra filij Dei, & maxima multitudo hominum cogitur idola colere.

Has tantas calamitates mentibus intueamur & deploremus, & petamus ut filius Dei noſtras Eccleſias protegat & gubernet, & alijs etiam opem ferat. Agamus etiam Deo gratias pro beneficijs, quæ nobis tribuit.

Oſtendit & inuocatio piorum in agone, qui in his Eccleſijs moriuntur, quantum bonum ſit uera Euangelij cognitio. Quàm diſſimilis exitus uitæ fuerunt Latomi Louanienſis, & Magiſtri Andreæ Cramij

Cramij nuper extincti? LATOMVS Louanienſis aliquot diebus horribili mugitu uociferatus eſt, ſe damnatum eſſe, quia contra conſcientiam adiuuiſſet oppreſſionem ueritatis. At noſter hic Andreas Cramius placidiſſimè adiit mortem, dicens, ſe certò ſcire, ſe tranſire ad Eccleſiæ cœleſtis ſocietatem.

Ita & nunc honeſtus & eruditus uir, ANDREAS ERASMVS, natus in urbe Danica ROSCHILD, cùm in agone ſæpè repetiuiſſet dictum: Venite ad me omnes, qui laboratis, &c. Addidit, ſe lætari, quòd in Eccleſia Chriſti moriens, tranſiturus eſſet ad cœleſtem Eccleſiam, ubi coràm cernere poſſet fontem ſapientiæ, cuius initia inter eos didiciſſet, de quibus ſcriptum eſt: Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem. Non dubitandum eſt igitur, & ipſum in eo numero eſſe, de quo ſcriptum eſt: Beati mortui qui in Domino moriuntur.

Hortamur ergò Scholaſticos, ut ad pias funeris ceremonias ante ædes honeſtæ matronæ uiduæ Gregorij Pontani iunioris hora duodecima conueniant, ubi ſinguli & ſeſe & Eccleſiam Deo piis precibus commendent. Datæ die 21. Ianuarij Anno 1559.

DECANVS COLLEGII PHILOSOPHICI MAGISTER Paulus Dumerich Hallensis.

NArratio Euangelij heri recitata, commonefacit nos de Ecclesia, de qua inquit: Exijt seminans, uidelicet, filius Dei, proferens Euangelium ex sinu æterni Patris, & hoc semine colligens Ecclesiam omnibus temporibus. Hæc doctrina & in Symboli articulo cogitanda est, cùm dicis: Credo esse Ecclesiam Dei catholicam. Vtrunq; cogitato: & certò semper aliquam Dei Ecclesiam esse, quanquàm multæ tetræ & horrendæ confusiones sunt generis humani, inter quas difficile est conspici Ecclesiam: & tamen certò statuendum est, quæ & ubi sit, uidelicet, ubi uox Euangelij incorrupta sit, & non stabiliuntur pertinaciter Idola.

Vt igitur & ipsi ueræ Ecclesiæ ciues efficiantur, doctrinæ cognoscendæ & conferendæ sunt, & tenenda est uox filij Dei: Oues meæ uocem meam audiunt. Item: Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum, & ueniemus ad eum, & mansionem apud ipsum faciemus. Necessaria igitur sunt doctrinarum studia. Nam hæc ipsa sententia iam recitata, quomodo potest sine eruditione enarrari? Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum.

eum. Hîc necesse est discerni Legem & Euangelium, & uocabulum SERVARE intelligi non νομικῶς, sed iuxta Euangelium: retinere fide doctrinam, & inchoare obedientiam. Nec efficimur Ecclesiæ ciues fanaticis Enthusiasmis sine cogitatione doctrinæ, ut Stenkefeldiana colluuies imaginatur. Cùm igitur necessaria sit uox doctrinæ, oremus filium Dei, ut semper Ecclesiæ tribuat coætus fideliter docentes & discentes, & eos gubernet.

Vsitatum est autem fieri doctrinæ ex lorationem, quæ utilis est discentibus, & decet uos hæc exercitia adiuuare. Petimus igitur amanter, ut Magistri ad publicum examen hodie hora prima conueniant. Datæ pridie Calend: Februarij, Anno 1559.

ORATIO MAGNIFICI ET GENEROSI DOMINI, DOmini Henrici Baronis à Starhemberg, &c. Rectoris Academiæ, qua petijt, ut ab examine petituri gradum Magisterij dimittantur, & eorum studia honestißimo Collegio commendauit.

CLarißimi uiri, Domini & Præceptores reuerendi, uerè affirmare possum, me ex animo recreari conspectu honestißimi cœtus Præceptorum, ac uiro-

de uirorum doctißimorum: & gratias ago Deo, cuius beneficio mihi hac ætate huic cœtui intereſſe contigit. Precor igitur æternum Deum, qui pater eſt Domini noſtri Ieſu Chriſti, ut hos congreſſus ſcholaſticos, & in his Eccleſiam ſuam, noſtroſq; Præceptores, à quibus diuinis beneficijs afficimur, clementer conſeruet ac tueatur. Etſi enim omnis communicatio beneficiorum inter homines Deo placet, tamen non dubium eſt, quin piæ ac ueræ doctrinæ communicatio præ omnibus Deo gratißima ſit.

Iam uerò cùm hi, qui Magiſterij in Philoſophia titulum petunt, priuato & publico examine ſatis auditi atq; explorati uideantur, reuerenter peto ab ornatißimo domino Decano, cæteriſq; collegis uiris doctißimis, ut ab examine iam benignè dimittantur, & ipſorum ſtudia honeſtißimo collegio reuerenter commendo. Atq; Deum oro, ut efficiat ipſos organa ac uaſa gratiæ & miſericordiæ ſuæ, utilia Eccleſiæ & Reipublicæ, in Chriſto, & per Chriſtum redemptorem noſtrum,

Amen. Calendis Februarij.

1559.

RECTOR

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS HENRICVS BARO à Starhemberg, &c.

QVid cogitari maius aut mirabilius poteſt, quàm quòd mittitur filius Dei, ὁμοούσιος æterno Patri, ut adſumat noſtræ naturæ maſſam, & fiat uictima pro nobis, ut nos ceu ſurculi ipſius maſſæ inſerti reuiuiſcamus? Huius conſilij cauſ. in tota æternitate conſiderandæ erunt: Nec tamen in eam Academiam ulli patet aditus, niſi huius ſapientiæ initia diſcat in hac uita, de quibus dicitur: Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem.

Mirabiliter & iuſticia & Miſericordia miſcentur. Recipimur per miſericordiam, & tamen iuſticiæ Dei ſatisfieri oportuit. Nec aliud æquiualens precium oſtenditur, niſi miranda Filij humilitas.

De his tantis rebus: de iuſticia Dei: de magnitudine iræ aduerſus peccata, de magnitudine bonitatis Dei: de miſsione Filij: de fœdere duarum naturarum in filio, aſsiduè cogitemus. Magnitudo iræ conſpicitur in horribilibus pœnis uagantibus per totum genus humanum. Bonitas conſpicitur in reſurrectione Filij, & multis Eccleſiæ liberationibus. Aſsiduè autem deploremus caliginem noſtram, & peta-

& petamus, ut fulgeat Deus in nobis, & doceat & confirmet nos, & clamemus: Credo Domine, opem fer imbecillitati meæ,

Vt autem Diaboli Deo illuderent has tantas res agenti, excogitarunt Lupercalia & Bacchanalia, quæ furenter ab Ethnicis hoc ipso tempore celebrata sunt, quo filius Dei in uirgine humanam naturam induit, & quo postea uictima factus est. Iam cogita, quàm indignum sit, nos in Ecclesia imitari illa diabolorum Orgia, contumeliosa aduersus Deum? Tota rerum natura ostendit dolorem in morte filij, SOL contra naturæ ordinem amittit lucem, TERRA tremit, SCOPVLI debiscunt. Interea homines furenter ludis Bacchanalium & Lupercalium se oblectant.

Ne igitur huius turpissimæ & diabolicæ consuetudinis exempla hîc tacentibus nobis tolerari existimentur, seuerissimè prohibemus discursationes Laruatorum nocturnas & diurnas, item ludos qui à mussitatione nomen habent, & uociferationes nocturnas, & armorum gestationes & dimicationes.

Speramus pios & modestos malle cum Ecclesia recordari beneficia & mirandos agones filij Dei, quàm imitari diabolica Orgia. Si qui uerò alij nostrum edictum contemnent, cogitent se similiores esse Lupercalium, & Bacchanalium autoribus, quàm membris filij Dei. Nec defutura est Politica

Politica potestas in cohercendis & puniendis contumacibus. Datæ 5. Febr. Anno 1559.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS HENRICVS BARO à Starhemberg, &c.

HEri cœnæ tempore MARTINVS PREVVER iniustè percussit adolescentes generosos contra hospitij & mensæ iura: Posteà repressus cùm in lectum collocatus esset, ex intervallo circiter undecimam horam noctis rursus tumultum excitauit, fregit fores cubiculi armatus sica, & uerberauit honestos homines, qui defensionis causa occurrerunt.

In eo tumultu accersiti uigiles, iussu Rectoris duxerunt hunc Martinum ebrium, & furentem in custodiam publicam, ubi promisit se cognitionem Rectoris subiturum esse, quod & antè, ministro Academiæ promiserat. Manè abijt, nec scimus quò abierit. Etsi cùm ex custodia fugerit, nec promissa præstet, mox excludi ex Academia cum infamiæ poterat: tamen cum uocamus in iudicium ad dicendam causam, & mandamus ut cras, uidelicet, die Februarij duodecima, hora duodecima adsit in domo Academiæ, in qua Iurisconsultorum auditorium est, & respondeat ijs, quæ contra eum audi-

tis nar-

tis narrationibus honestorum hominum, qui pars periculi fuerunt, publica autoritate proponentur. Huic nostro edicto ut obtemperet religione Iuramenti Martinus Preuuer, mandamus. Mandamus etiam ijs, qui uelut receptores, latebras ei præbent, ne eum retineant in suis habitationibus. Si non uenerit in iudicium, sententia feretur ut iustum est, nec decrit nobis politica potestas, quæ tueri iusticiam & publicam pacem debet.

Pater Martini huius oppidi hospitio & multis nostris officijs usus est. Eam ob causam debebat modestior esse: Sed sæpè experimur hospites ingratos, contra quos tamen Deus nos protegit, & ut nos protegat assiduis eum uotis oramus. Quia labores nostros in docendo pios esse non dubitamus, nosq; hac consolatione confirmamus: Labor uester non erit inanis in Domino. Hac nocte etiam Deus nos clementer protexit, ne ista furia plura nocere posset. Extare autem hanc uocationem ad iudicium publicè uoluimus, quia turbulentus ille latitat. Datæ die undecimo Februarij, Anno

1559.

DECANVS

DECANVS COLLEGII PHILOSOPHICI MAGISTER Paulus Dumerich Hallensis.

IN narratione Euangelij proximè lecta de Sycamino, dulcis allegoria est: Vt uideat Christum ZACHEVS, ascendit in arborem Sycaminum, id est, audit eum populum, cui scripta Prophetica tradita sunt. Cùm enim Sycaminus arbor fuerit propria Palestinæ terræ, significat eam gentem. Est autem similis moro, sed gignit fructum, qui foris refert ficum, intus est liquor mori similis. Ac luserunt græci in Etymologia Mori, quasi ἀπὸ μόρρου dici. Ter in una æstate parit ea arbor. Cùm tam sit fœcunda, in difficultatè annonæ admodum prodest populo, fructu uescuntur & familiæ & pecudes. Nec rectè matureſcit fructus, nisi scalpatur & ungatur oleo. Ita ut fruerentur familiæ, labor etiam accessit. Significatum est autem, hunc populum ubicunq; est ministerium docendi, scalpi, id est, argui oportere uoce Legis, & ungi Euangelio. Et hæc non fieri sine labore.

Hæc imago est piæ scholæ, Vt Christum uideas, sis in cœtu discentium doctrinam Propheticam & Apostolicam. Voce Legis & coherceantur membra, & cor arguatur & foueatur Euangelio, ut in agnitione & fiducia Mediatoris Deum rectè invoces, Hæc non fiunt sine magno labore. Huius allego-

allegoriæ autorem habemus AMOS, qui ait 7. Cap. se uellicare Sycomora שקמים בלם, id est scalpere fructus illos, sicut usitatum erat, id est, se arguere populum, & rursus consolari.

Cùm igitur commendet nobis doctrinæ studia hæc imago Sycamini, legentes eius nomen in sacris libris, hanc dulcem allegoriam cogitemus. Simul etiam cogitemus, Deum pinxisse uarias imagines in rebus nascentibus, & testimonia de prouidentia ostendere. Teipsum aspice: Notitiæ Legis in Mente tua, & uindex dolor in Corde, sunt illustria testimonia de Deo.

Meminerint studiosi & Theophrasti uerba de hoc fructu libro 8. de causis plantarum: Οὐ πάνυ δὲ καλῶς μὴ ἐπικυισθέντων καὶ πορίας λαφθέντων ἐλαίῳ.

Athenæus scalpi inquit, & deinde flatu Zephyri molliora & matura Sycamina fieri, quod ipsum quoq; conueniens est ad Allegoriam: Dulcissimis Zephyris spiritus Sancti corda foueri. Ait & uncta oleo cùm stomacho imponuntur, tollere febres. Sunt & aliæ utilitates in medicatione, glutinant uulnera, medentur auribus, & splen. Sed legantur alibi.

Cùm autem sciamus necessaria esse studia doctrinæ in Ecclesia, faueamus eorum exercitijs, ad quæ pertinent Examina gradibus addita. Nunc

Nunc igitur facta exploratione doctrinæ horum, quorum nomina adscripta sunt, Deo iuuante decernemus eis gradum Magisterij Philosophici decimo sexto Februarij. Ad eam renunciationem ut conueniant Doctores, Magistri, & auditores, petimus, quia & renunciationem testimonij decet esse publicam, & preces nos coniungere iubet filius Dei, ut ipse gubernet studia & protegat nos, sicut inquit: Vbicunq; duo aut tres conuenerint in meo nomine, in medio eorum sum. Et scit ipse qui est καρδιογνώστης, nos quærere ueritatem. Datæ die 12. Februarij, 1559.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS HENRICVS BARO à Starhemberg. &c.

CErtò statuemus ueram esse regulam: Nisi Dominus custodiat ciuitatem, humana defensio inanis est, Et hac fide petamus & expectemus à Deo protectionem. Postulat autem Deus, ut misericordia adficiamur erga calamitosos, eisq; leniamus mala quantum possumus, & pro his beneficijs uicissim sua bona promittit, ut inquit: Beati misericordes, quia misericordiam consequentur. Perierunt autem in Academiæ Pago COPENIK aliquot domus incendio. Ibi egentibus fa-

milijs Academia publicè aliquid largita eſt, Nunc oramus ut priuatim quoq; fiat collatio, & largiantur aliquid auditores, qui rectè docentium labores non contemnunt.

Semper in Eccleſia fuit collectio Eleemoſynæ. Inde nomina ſunt Miſſæ & ἀγάπης. Nec ſine mutuis auxilijs cœtus hominum eſſe poſſunt. Quanquàm autem nobis priuatim nihil petimus, tamen ut beneuolentiam erga nos declarent in ijs iuuandis, qui & ipſi conferunt, ut Academia conſeruetur, pium eſt. Oramus autem filium Dei, ut nos omnes clementer gubernet & protegat. Datæ 12 Februarij, Anno 1559.

IN SECVNDVM LIBRVM RHETORICES.

DE ELOCVTIONE

HActenus expoſita eſt docti pars prima libelli
Rhetoris argutum qui profitetur opus.
Ille, quis utilium rerum delectus habendus,
Quiq; bonis rebus congruat ordo, docet.
In tenui poſitus ſtudio labor ille uideri
Poſſit, &, ut fatear, commoda parua feret,
Docta niſi Eloquij ratio iungatur, & uſus
Crebrior, artifices qui facit eſſe bonos.
Ergò operis reſtat pars, omni tempore laudem
Iudice præcipuam quæ Ciceronе tulit.

Cuius

Cuius ope ora hominum ſolers Orator & aures
Detinuit toto ſæpè fremente foro.
Cuncta quis antiqui monumenta reuoluerit æui,
Priſcaq; laudati temporis acta legat.
Facundæ inueniet ſub iura potentia linguæ
Iſſe, uagi quidquid circulus Orbis habet.
Eloquio populoſq; truces ceſſiſſe, Duceſq;
Fortunata quibus Regna ſtetère diu.
Eloquio uictus Mars proiecit impius arma,
Eloquio conſtat Relligionis honos.
Adduxit Chriſto Pauli facundia Gentes
Per mundi Eoas occiduasq; plagas.
Tu quoq; poſtremi ſecli facunde Prophetа,
Hæc ſternis Latij regna, Luthere, lupi.
Ardua res nimium eſt (quis enim negetˉ) iſta facultas
Omnia ſub Leges quæ uocat una ſuas.
Et paucis conceſſa uiris, quos ſecula tales
Singula per longas uix habuère uices.
Non tamen abijciat ſtudium ingenioſa iuuentus,
Prouehit audentes ſortia ſæpè Deus.
Dicendi ratio reliqua eſt mediocris: Vtranq;
Arte regi, ueterum nos monumenta docent.
De qua poſterior cùm det præcepta libellus,
Hunc etiam ſolita ſedulitate legam.
Idibus Februarij 1559.
Hora & loco conſuetis.

Petrus Vincentius
Vratislauienſis.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS, HENRICVS BARO à Starhemberg, &c.

MAgnum decus eſt publici ſtatus & ſalutare hominibus, Nobilitas erudita, & iuſticiam intelligens ac amans, quæ regit publica conſilia. Gratulanda eſt igitur hæc fœlicitas Pomeraniæ, quòd plures ex Equeſtri ordine in ea natione doctrinas intelligunt, quàm in quacunq; alia Germaniæ parte. Quanta dignitas eſt Senatus Ducis PHILIPPI, in quo multi eruditione excellunt, inter quos eſt BALDASAR à Vuald, non ſolùm in Iure, ſed etiam in Philoſophia præclarè eruditus. Huius agnatus ANDREAS à Vuald, diligenter hîc ad Iuris ſtudium adiunxit Eccleſiæ doctrinam, & exercitia utilia linguæ latinæ. Mores eius ſemper honeſti, pij, & placidi fuerunt. Et in hoc longo morbo pietatem eximiam oſtendit, lectioni Euangelij miſcens aſſiduam inuocationem Dei, recitationi Pſalmorum, ſermonibus eruditis & confeßioni doctrinæ. Et animi tranquillitas fidei robur oſtendit. Non dubitemus igitur, eum in numero eſſe illorum, de quibus ſcriptum eſt: Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Precamur autem Deum æternum patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, ut matri ipſius uiduæ, honeſtißimæ matronæ, in hoc luctu dolorem leniat, & multis bonis ingenijs tribuat ſpacia uitæ longiora, ut prodeſſe poſteritati queant, de qua profectò nos ſollicitos eſſet decet, quia proh dolor creſcunt dilacerationes Eccleſiæ, quas ut ſanet filius Dei, Dominus noſter Ieſus Chriſtus, aſſiduis eum gemitibus precemur.

Hortamur autem Scholaſticos, ad ut ſumus Andreæ conueniant hodie hora quarta, in uico in quo eſt auditorium Iuriſconſultorum, & in talibus congreßibus ſeſe & Eccleſiam Deo commendent pia precatione. Et narratio Hiſtoriæ de Cananea matre heri recitata, nos commonefaciat de publicis & priuatis periculis, & exuſcitet nos ad precationem. Datæ die 20. Februarij, Anno 1559.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS.

NErui ſunt Iurisdictionis noſtræ Iuramentum, & uinculum uocationis ad iudicium. Hos neruos tueri nos neceſſe eſt, etſi pœna eſt ieunior, quàm in politica gubernatione eſſe debet. Imitamur enim Eccleſiam, quæ non lacerat corpora, ſed dimittit reos ex ſuo cœtu, & crimen & ſententiam effert in publicum, quia iudicia debent alijs nota eſſe.

Cùm igitur uocatus ſit in iudicium religione Iuramenti Martinus Preuuer, nec in iudicium ue-

xerit, nec se ullo modo excusauerit, excludimus eum ex Academiæ societate. Fuit q; magna causa, propter quam uocatus est. Ebrius iniustè uerberauit nobiles adolescentes. Id ebrio fortassis condonari poterat. Sed illud fuit atrocius, quòd collocatus in lectum, media nocte ex interuallo nouum tumultum excitat. Frangit fores cubiculi armatus ferro, & rursus uerberat obuios, Ac difficulter tàm diu reprimitur, donec & in alia habitacula adolescentes euadunt nudi, & accurrunt alij, qui eum cohercent.

Mittitur statim & ad Rectorem, ut iubeat istum, qui non iam ebrietate peccet, sed alio impetu iniusto, abduci in carcerem. Rector mandauit, ut urbani uigiles eum in custodiam ustato more ducerent. Promisit autem ministro Academiæ, se iudicium Rectoris subiturum esse. Nos igitur postridie citò eum in iudicium uocauimus, quia latere eum audiebamus, eoq; magis properauimus, quia maiora pericula metuebamus, si ex latebris erumperet, & nouos tumultus excitaret.

Hæc cùm ita acta sint, perspicuè intelligi potest, graues causas fuisse, & cur auxilium ab excubijs petitum sit, & cur postea ad iudicium uocatus sit. Nunc cùm Iurisdictionem nostram spreuerit, sciat se à nostra societate excluſum esse, & petituros nos esse à Magistratibus, ne desint officio. Omnes sani intelligunt, gubernatores quamtum

tum fieri potest, Deo iuuante, honestam pacem tueri oportere. Nec alia ulla causa mouit nos, ut hac seueritate usi simus, nisi ut tranquilla domus esset, quæ multorum Nobilium, & honestissimorum iuuenum hospitium est. Datæ die 24. Februarij, Anno 1559.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS.

In ea regione in VVestualia, *ubi* HARMINIVS *Cheruscorum Dux, id est,* Harcinioarum, *deleuit Romanum exercitum, in quo erant uiginti millia militum, familia Equestris est uetustæ nobilitatis, cognomine* MVNCH. *In ea familia natus fuit uir Nobilis* IOHANNES MVNCH, *qui fuit in comitatu uiri Nobilis & uirtute præstantis,* ADRIANI *à* STEINBERG, *cui illustrissimus Dux Saxoniæ, Elector* AVGVSTVS, *hanc uicinam regendam commendarit. Fuerunt autem honesti mores huius Iohannis Munch, & mens pia, amans Christianæ doctrinæ, & rectè inuocans Deum. Iusticiam & fortitudinem ostendit in castris Pannonicis, ubi in militia honestissima in repressione Turcicorum Latrociniorum reipublicæ fideliter seruiuit. Nunc etiam in morbo se piè commendauit filio Dei, iustam cò optans, ut diutius prodesse in militia hone-*

ſtæ poſſet, ſæpè quaſi uaticinans, & in Germania rurſus domeſticas ſeditiones futuras eſſe, & magnos exercitus Turcicos aliquantò poſt in Pannoniam & uicinam Auſtriam uenturos eſſe.

Cùm autem heri piè deceſſerit ex hac uita, hortamur ſcholaſticos, ut hodie hora quarta ad pias funeris ceremonias ante Arcem conueniant, & ibi ſinguli ſuam uitam Deo commendent, & pia precatione Eccleſijs, & Germaniæ ſalutarem pacem tribui petant, ſicut ſciunt ſcriptum eſſe: Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, fruſtra uigilat, qui cuſtodit eam.

Datæ die Februarij 26. Anno 1559.

GEORGIVS MAIOR
PIO LECTORI.

REdit iam tempus, quo Eccleſia tota angelorum & hominum, memoriam ſacroſanctæ paſſionis & reſurrectionis Domini noſtri Ieſu Chriſti celebrare, & æterno Patri pro hoc ineffabili beneficio redemptionis generis humani per filium factæ, gratias agere ſolet. Etſi enim Eccleſia noui Teſtamenti, non ut ſynagoga, ſit alligata certis menſibus, diebus aut Feſtis: Tamen uult Deus in Eccleſia ſua beneficia agnoſci, & ad omnem poſteritatem prædicari, & propagari in omnem æternitatem, & dulcis recordatio & prædicatio

& prædicatio beneficiorum Dei eſt, eo ipſo tempore, quo illa beneficia exhibita ſunt, & impietas & barbaries magna eſt, ignorare, aut nolle diſcere, quo anno, & quo tempore anni, ſingula beneficia à Deo nobis ſint exhibita. Quomodo enim mentes ad inuocationem & gratiarum actionem, quam Deus à nobis omnibus requirit, excuſitari poſſunt, ignoratione beneficiorum Dei?

Et hoc ipſum tempus menſis Martij, quantis de beneficijs nos commonefacit? quo mundus conditus eſt, quo, die 25. eius Menſis, cùm Adam in peccatum & mortem ac horrendam iram Dei proslapſus eſſet, per filium ex arcano ſinu patris promiſſio, de reparatione hominis perditi, prolata, & miſerrimis hominibus Adæ & Euæ, ne in deſperationem & æternum interitum ruerent, ne ſe, ut paulò ante uiderant, angelos inobedientes Deo abiectos perpetuò putarent, patefacta eſt, quo iuxta patefactam promiſſionem, filius Dei in utero uirginis Mariæ, de Spiritu ſancto conceptus eſt. Quo item die idem filius Dei anno poſtea ætatis ſuæ 34. inchoato, iam ante annos 1525 in cruce pro nobis uictima factus eſt. Hæc tanta beneficia Dei, & ipſius filij Domini noſtri Ieſu Chriſti, pecudum more, non curare, nolle agnoſcere, nec pro ijs æterno patri Domini noſtri Ieſu Chriſti gratias agere, quàm immanis, inquam, & tetra impietas & barbaries eſt?

Cùm hoc tempore filius Dei horrendam iram

æterni Patris, in sese propter peccata humani generis ut in κάθαγμα effusum, sentiret, & hanc ardentissimæ precatione, densas guttas sanguinis, præingenti dolore exudans, deprecaretur, & audiretur eius tristissima uox: Deus meus Deus meus, quare me dereliquisti? Ac creatura uideret tàm atroces & indignas pœnas pati innocentem creatorem, De cœlo ueniunt angeli, qui luctantem cum morte & ira Dei, erigunt, obscuratur Sol, concutitur terra magno motu, scinduntur durissimæ petræ, testantes simul suum dolorem ex afflictione creatoris Domini nostri Iesu Christi. Duriores igitur illis scopulis ad Ierosolymam sunt, qui sensu tantarum rerum, de quibus nos præsens tempus commonefacit, non tanguntur, nec flectuntur ad pœnitentiam cùm propter sua & nostrûm omnium peccata hos tantos cruciatus internos, & lacerationes corporis externas, Filium Dei innocentem sustinere & pati audiant.

Vt igitur nos mutuò ad considerationem horum beneficiorum Dei, ad inuocationem & gratiarum actionem inuitemus, pro ueteri & usitato more decreui hoc tempore enarrare Psalmum 22. qui luculentam & illustrem Prophetiam de passione, morte & resurrectione Domini nostri Iesu Christi, de æterno eius sacerdotio & regno continet, à Propheta Dauide annis 1066. editam priusquam ultimus fieret Christus, cuius Psalmi uerba

bis, Christus ipse in aram Crucis exaltatus. Item derisores Christi, & Apostoli in descriptione Historiæ utuntur, ut nullum dubium sit, hunc Psalmum de nullo alio, quàm de Christo, & eius ultima & oblatione loqui. Datæ 13 Martij 1559.

RECTOR ACADEMIAE VVITEBERGENSIS HENRICVS BARO à Starhemberg, &c.

ANnus hic est à primo Paschate quod Israelitæ exituri ex Aegypto celebrarunt 3068. Tot annis continua serie & seruauit filius Dei Ecclesiam suam, & agnoscere ac celebrare eam sua beneficia uoluit, seruabit etiam deinceps hanc ipsam ob causam, ne in genere humano extinguantur uera ipsius noticia, & inuocatio Dei. Sed proh dolor, ut Sol medio die lucem amisit, & contra naturæ ordinem subitæ tenebræ fuerunt, cùm in cruce Filius Dei penderet: ita in hac mundi senecta tristes tenebræ erunt in magna parte generis humani. Quis non cohorrescat mente intuens Astam & Africam, ubi Regna manifestè contraria Filio Dei constituta sunt, in quibus dominantur blasphemiæ, & tetræ confusiones libidinum &

ſimum? Et in Europa Pontifices & Reges Idola defendunt, opprimunt ueri Dei inuocationem, bonines pios crudeliter interficiunt, & multa turpia exempla ſtabiliunt. Reliqua eſt exigua multitudo in hac horrida Boreæ ora, quæ pulſam ex Aſia, Africa, & magna Europæ parte uocem Euangelij ſonat. In his reliquijs, quanquàm & hæ uariè lacerantur, tamen regnat filius Dei reſuſcitatus, ſedens ad dextram æterni Patris, ac dona largiens hominibus. Hunc cœtum agnoſcamus, & intueamur, cum dicimus: Credo eſſe Eccleſiam Catholicam, & lætemur nos, & audire doctrinam filij Dei, & eſſe ciues ueræ Eccleſiæ.

Tibi igitur omnipotens Deus, æterne Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, creator generis humani cum filio tuo coæterno Domino noſtro Ieſu Chriſto & Spiritu tuo ſancto, gratias agimus, quòd immenſa miſericordia te nobis patefeciſti, & filium miſiſti, ut Euangelium ex arcano ſinu tuo proferret, & uictima pro nobis fieret. Te etiam ueris gemitibus precamur, ut propter filium Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum crucifixum & reſuſcitatum, & per eum nobis gratiam, iuſticiam & ſalutem æternam tribuas. Sicut ſcriptum eſt: Agnitio ſerui mei iuſti iuſtificabit multos: & corda noſtra Spiritu tuo ſancto gubernes, & nos protegas.

Tibi etiam fili Dei Domine Ieſu Chriſte crucifixe

cifixe pro nobis & reſuſcitate gratias agimus, quod immenſo amore noſtri mitti ad genus humanum uoluiſti, & aſſumpſiſti maſſam humanæ naturæ, & pro nobis uictima factus es, & colligis æternam Eccleſiam uoce Euangelij, & te ueris gemitibus oramus, ut nos recipias, ne fruſtra pro nobis fuſus ſit ſanguis tuus, ſed remittas nobis peccata, & regas nos Spiritu tuo ſancto.

Tibi etiam Spiritus ſancte, procedens ab æterno Patre & Domino noſtro Ieſu Chriſto crucifixo pro nobis & reſuſcitato, Viue, ſapiens, uerax & caſte, gratias agimus, quòd corda audientium Euangelium ad Deum flectis, & uis in eis lucere & ea regere, te oramus, ut nos ſemper gubernes, & in nobis fulgeas.

Vos uerò huius Academiæ Scholaſticos hortamur, ut ferias in Eccleſia cogitetis, non eſſe Ethnica Orgia, ſed recordationem beneficiorum Dei, & exercitia pœnitentiæ & inuocationis. Zacharias inquit, ingentem fore luctum in paſſione Chriſti in urbe Ieroſolyma, qualis luctus eſt in morte unigeniti, & qualis luctus fuit uulnerato Ioſia in campo Hader Rimmon, & Mageddo. Quanto in dolore mater Maria fuit ſpectatrix mortis filij? Vult autem Deus nos uerè agnoſcere iram aduerſus peccata noſtra, & quanquam Propheta ſumit exemplum à luctu in morte Regis Ioſiæ præclarè meriti: tamen Eccleſiam his ipſis adpellatio

adpellationibus deſcribit. Oppida Hader Rimmon & Mageddo non procul à Samaria uicina ſunt littori. Significat autem Hader Rimmon ubertatem mali punici. Mageddo eloquium. Talis eſt Eccleſia, ſonat uerbum Dei, & habet grana cum ſucco ſaluberrimo, qui ſimilis eſt cruori. Membra Eccleſiæ aluntur ſanguine Filij Dei. Fit etiam cruenta in confeſſione, Iubet Paulus, non epulari in Paſchate, Sed ἑορτάζειν, quod eſt feſtum diem celebrare, & uerbum eſſe factum ſcribitur ab ἑορτὴ quod eſt ſacrificium. Sunt autem Sacrificia & λογικὴ λατρεία, audire, legere, & cogitare doctrinam Dei, conuerti ad Deum, dolore adfici propter noſtra peccata, & pœnas publicas & priuatas, & petere remiſſionem, Deo gratias pro beneficijs agere, & inchoare emendationem. Pœnæ in conſpectu ſunt, Trucidantur in Liuonia & in Pannonia multi ſancti homines, aut abducuntur in barbaricam ſeruitutem triſtiorem morte, lacerantur Eccleſia diſſidijs, & priuatæ calamitates multæ ſunt. Et quotidiè Turci propius ad nos accedunt. Sciamus autem pœnas commonefactiones eſſe de conuerſione. Nec ſimus ingrati filio Dei, qui ſenſum iræ Dei, & mortem propter nos ſuſtinuit. Sed doleamus propter noſtra delicta, & confugiamus ad Mediatorem, & petamus ab eo gubernationem & pœnarum mitigationem. Cùm autem Eccleſia uoce Euangelij colligatur, & Deus reuerentiam

reuerentiam erga docentes Euangelium ſeueriſſimè præceperit, extet & ſignificatio reuerentiæ in noſtra Eccleſia, & hodie ſinguli efferant munus ad Aram, qua in re & alios exemplo noſtro ad reuerentiam erga docentes Euangelium inuitemus.

In Paſcate Anno 1559.

Anno à primo Paſcate 5068.

PRECATIO.

QVod λόγος æterni demiſſus ab arce parentis
Factus & humana uictima carne fuit:
Hæc eſt diuina ſapientia tradita uoce,
Quam uerax teſtis comprobat ipſe Deus.
Tanta Dei bonitas & tanta hæc fœdera cernè
Non poſſunt, doceas tu niſi corda DEVS.
Vis autem agnoſci λόγον, ac ut nuncius ires
Miſiſti, nobis pignus & eſſe iubes.
Te pater ipſe ſimul uis & tua munera ſumi,
Te tribuas nobis & tua dona, fide.
ERGO Gnate Dei nobis da Chriſte precamur
Noticiam Patris noticiamq; tui.
Eq; tuo flammas in pectora ſpargito noſtra
Vt celebrent uero ſemper honore, Deum.
Et tua ſit concors ereſcatq; Eccleſia, & una
Voce tuas laudes & tua dona canat.

Philippus Melanthon.

ORA-

ORATIO ILLVSTRIS AC GENEROSI DOMINI DOmini Adolphi, Comitis in Nassauu &c, qua Academiæ Professoribus, Rectori, Doctoribus, & Magistris, die 28. Martij Anni 1559 ad prandium inuitatis publicè gratias egit, & ualedixit.

CLarissimi uiri, & Præceptores Reuerendi, Et beneuolentia erga me uestra, quam multis officijs interea dùm hîc uixi, ostendistis, delector, & plurimum me uobis debere agnosco. Nam & exemplis uestris & doctrina assidua ad pietatis, uirtutum, & optimarum literarum amorem & studia excitatum me esse intelligo.

Quam rem ego quidem tanti facio, ut in præcipua parte meæ fœlicitatis ponam, quòd mihi uestrae consuetudine hac ætate, quæ maximè diligentem institutionem requirit, frui aliquandiu, & pietatis uirtutumq; doctrinam haurire à uobis licuit. Itaq; gratias ago uobis omnibus quàm maximas, Ac si quid acciderit, in quo uobis meum studium aut opera prodesse queat, confirmo me operam daturum, ut intelligatis me & studia literarum magnifeciſſe semper, & uestrorum erga me meritorum memoriam grato animo conseruasse.

Oro autem Deum æternum Patrem Domini nostri Iesu Christi, unà cum filio coæterno, & Spiritu sancto, ut nos omnes diu seruet incolumes, & uestras Ecclesias & Scholas protegat. DIXI.

FINIS Intimationum.

SEQVVNTVR ALIQVOT CARMINA PHILIPPI MELANTHOnis & aliorum doctissimorum Virorum.

IMAGO SOMNII.

AIacem uidi stantem, iuuenilia membra
Qui fului indutus pelle leonis erat.
Fraxineamq; bastam cùm fortis dextra teneret
Læuum ipsi Clypei texerat umbo latus.
In quo magna boum dicuntur tergora septem
Artificis docta iuncta fuisse manu.
Sed supra caput Aiacis, mons eminet altus
Floribus & læto gramine ubiq; uirens.
Cuius in excelso uictor stat uertice Christus
Vnicus æterno de genitore satus,
Signa gerens reducem superata morte, triumphi
Qualia tunc comitum ferre caterua uidet.
Huius sub pedibus medioq; in monte trophæum
Angelica erux est aurea fixa manu.

Multa quidem pauidæ simulachra fugacia mentes
Quæ cœca uolitant irrita, nocte uident.
Sed tamen hæc si non lusit fallacibus umbris,
Talia sollicitis forsan imago monet.
Irati quamuis mouerunt tristia bella,
In sua grassantur uiscera iamq; duces.
Et iam ciuili patria est polluta cruore,
Iustaq; nos fontes opprimit ira Dei:
Vt tamen in medijs laceratus naufragus undis
Qui supereſt tabulas colligit ipse sibi:
Sic aliquem eripiet cœtum de fluctibus istis,
Aeterno Christus de genitore satus.
Estq; inter dubios mansura Ecclesia motus,
Vt uultor Christus montis in arce stetit.
Flecte precor nobis iratum Christe parentem,
Qui uis pro nobis supplicis esse loco.
Et quam sparsisti prolatam è mente parentis
Delere uocem ne patiare tuam.
Doctrinæ tuæ studium, paruamq; Sareptam.
Doctrinæq; hospitium protege quæso tuæ.
Et placidam clemens nobis concedito pacem,
Tuq; Ducum mentes, tu populiq; regas.
Nemo meis manibus cœtum mea dicta colentem,
Sic inquit tua uox, eripuisse potest.
Hæc promittit opem nobis, & pectora, ut à te
Ausint auxilium poscere, nostra mouet.
Vt serues igitur, uotis te ardentibus oro,
Agmina quæ legis sunt studiosa tuæ.

Semper ut agnitio mortales luceat inter
Mansuræ æterno tempore, uera tui.

ARATI CARMEN, APHI LIPPO MELANTH. REDditum.

MOrtales nondum deprendimus omnia signa,
Quæ Deus impressit naturæ conditor arte:
Sed nos multa latent quæ nondum comperit usus,
Quorum aliqua ostendet uenturis Iuppiter annis,
Qui genus humanum cum uerè diligat, augens
Muneribus uarijs toto se monstrat in orbe.
Vt quoties oculis incurrunt undiq; nostris
Esse Deum doceant uestigia talia, nosq;
Esse ipsi curæ monitos testentur, & ipsum
Agnoscant nostræ mentes, lucemq; sequantur
Iusticiæ, quam nostra opifex in pectora sparsit.

IDEM ALITER REDDITVM A VITO VVINSHEMIO.

PLurima mortales fugiunt incognita mentes,
Quæ Deus æternus nondum patefecit in arte,
Hoc duce mox eadem manifesta in luce patebunt,
Quæ nunc sub densa caligine mersa premuntur.
Namq; ipse ingenti genus hoc amplexus amore
Vndiq; conspicuum sese dedit, atq; per omnes
Naturæ partes ostendit plurima signa.

HESIODI SENTENTIA REDDITA A PHILIPPO Melanthone.

QVi nullo monitore potest facienda uidere,
Quæq; decent, quæq; euentus in fine secundos
Sunt tenaem paritura, suisq; obtemperat ipse
Consilijs, mores uera ratione gubernans:
Anteit hic alios sanctitate & laudibus omnes.
Sunt alij minus ingenio plerique sagaces
Qui parere tamen curant meliora monenti,
Laudandos inter rectè numerantur & isti.
Sed qui nec sapit ipse, nec audit recta monentes,
Nec patitur frenos, nec legum uincula curat.
Sed pronus sequitur, quo traxit cæca libido:
Hic malus ac odio dignus ducatur, & idem
Accerset pœnas sibi tandem & tristia damna.

DE TABVLIS GEOGRAPHICIS. PHILIPPI Melanthonis.

ESse Deum, ostendit mundi pulcherrimus ordo
Et distincta locis corpora prima suis.
In medio terra est, sedes animantibus apta,
Orbis quam circum lucidus astra uehit.
Sunt quibus arte uiæ factæ, metæq; perennes,
N. casu ex atomis omnia nata putes.

Aspicias igitur terras ac astra, sciasq;
Esse Deum, cuius nos quoq; cura sumus.
Et uideas ubi non dubijs oracula signis
Et leges dederit conditor ipse suas.
Quoq; loco fuerint Christi uestigia certa
Qui λόγος est natus de genitore Deo.
Et spectes fuerint ubi primum maxima Regna.
Lapsa alijs populis cur dederitq; Deus.
Has igitur tabulas Regionum cernere prodest
Quæ spectatorem talia multa monent.

ALIVD CARMEN PHILIPPI MELANTH.

VIncere difficile est, tentant cùm dulcia sensus,
Ni fugias, pœna est sæua luenda tibi.
Sed fuge teq; regi poscas à numine Christi:
Offendent quæ non posse uenire putes.

DE LYRICIS POETIS PHILIPPI CARMEN.

DIscite iusticiam moniti & non temnere diuos,
Nam fontes punit iudicis ira Dei,
Hæc, cum regna canunt euersa ducumq; furores,
Scriptores Lyrici nos meminisse iubent.
Pindarus hæc melius Cygnea uoce canebat
Tu tamen & Flaci carmina sæpe legas.

IMPETVS POETICOS ESSE DONA DEI

HVmanas superans uires Heroica uirtus
Tales qui motus dat, monet esse Deum.
Sic etiam uberitas fundentis Carmina uenæ
Esse Deum ostendit, motus & ille Dei est.
Ergo agnosce Deum & iusto uenereris honore,
Cùm docti Vatis scripta sonora legis.

COLLATIO DE IMPOSITIONE MANVVM IN DEdicando Sacerdote, & dedicanda uictima,

MOsuetus & prima deductus origine mundi
Traditus & sancta relligione Patrum.
Sacrifici manibus pecudis contingere frontem,
Hostia quæ pura est iam facienda Deo.
Norma Sacerdotem similis cur dedicat ipsum,
Imposita cur sit sanctus & ipse manu?
Testatur ritus puram esse Deoq; dicatam
Ante aras pecudem quæ ferienda cadet.
Sic inculpatum mos hic iubet esse ministrum,
Qui iam doctoris munus obire uolet.
Non aliquo sit mens polluta errore profano
Vitaq; ad exemplum crimine tota uacet.
Addictusq; Deo diuina oracula tradat
Officij metas norit & ille sui,

Leges

Lege datos fasces alijs permittat habendos,
Nec rector trepidi gestiat esse fori.
Non uulgi frenos populari delitus auræ,
Nec morum laxet uincula, grata Deo.
Nolit ad affectus Regum cæcosq; furores
Flectere ceu turpis iuraq; fasq; Gnatho.
Quiq; manum imponit rectoris nomine summi,
Semper ut huic curet subditus esse iubet.
Doctrinam moresq; regat cœlestia dicta,
Et noua non ausit condere iura sibi.
Heu quantam rerum molem, quæ pondera doctor
Infirmis humeris ille gerenda subit?
Seu cupidas regum mentes frenare studebit,
Seu populum ad mores uult reuocare bonos;
Numina seu conficta dolo detrudet ab aris,
Impia Pontificum diminuetq; lucra:
Seu fictam Monachis personam detrabet, atq;
Adseret æterni dogmata uera Dei:
Quas ferret ærumnas, furijs agitantibus hostes
Tollere qui è medio tale Catharma uolent?
Sic etiam doctor sincerus uictima fiet,
Assiduèq; litat sanguine & ipse suo.
Ecce tenes causas, cur ritus dedicat idem
Et pecudem, & mysten qui pia sacra facit.
Ista Sacerdotis Christi uerißima imago est,
Muneris huic detur gloria prima sacri.
Hic sine labe fuit, claraq; in luce parentem
Et uidet, & uero semper honore colit.

Huic Deus ipſe manum impoſuit, iußitq; docere
Arcana æterno dogmata prompta ſinu.
Hunc preſſêre manus & iuſſa ſeuera parentis,
Supplicio ut lueret crimina noſtra ſuo.
Hunc, licet inferior, comitatur cætera turba,
Officij titulum cui dedit ipſe ſui.
Vult Euangelij cuſtodes ſemper haberi,
Militiæ ſocios ſemper & eſſe ſuæ.
Cùm mater uocat hos Eccleſia nomine Chriſti,
Mandat & impoſita munera ſacra manu.
Admoniti diſcant iſtius imagine ritus,
Hic ordo quantum polliceatur opus.
Vt pecus ante aras quondam ſacrata cadebat,
Toſta Deo ut fierent uiſcera ſuauis odor:
Victima ſic etiam Chriſto ſit quiſq; ſacerdos,
Laudibus ut fragrent terra poluſq; Dei.
Talis Abel tenerum purè macłauerat agnum,
Agnus at exitio mox datus ipſe fuit.
Conſilio patrias Eſaias rexit habenas,
Et trepidis portus ciuibus ille fuit.
Depulit Aſſyrium Solymis à mœnibus hoſtem,
Victori ponens clara trophæa Deo.
Iamq; ſenex centum uitæ confecerat annos,
Cum ſerra ſciſſus victima & ipſe fuit.
Nemo poteſt memorare omnes, ſpectabimus omnes,
Cùm Deus inducrit corpore quenq; nouo.
Talia ſed quædam prodeſt exempla tenere,
Non Baptiſta igitur prætereundus erit.

Hic

Hic Euangelium monſtrato tradidit agno,
Placatum nobis qui facit eſſe Deum.
Et Phariſæorum taxans delicta, ritus
Fucoſos uetuit pro pietate ſequi.
Iuſtificamq; fidem docuit Iordanis ad undam,
Et rupes gnatum iam ſonuêre Dei.
Sordibus humanis lex obſcurata iacebat,
Huic etiam lucem reddidit ille ſuam.
Congrua deſcripſit ciuilis munera uitæ,
Iuraq; militibus, iudicibuſq; dedit.
Atq; fidem iußit lucere in rebus agendis,
Notior ut fieret gloria uera Dei.
Coniugij ſancit legem, damnatq; Thyeſten
Vxorem fratris qui rapere auſus erat.
Quire Baptiſtam crudelis adultera perdit,
Qui moriens uelut victima cæſa iacet.
Noticia Chriſti Stephanus, non ſanguine Tauri
Reſtitui uitæ dona perennis, ait.
Concio Pontifices ingrata accendit auaros,
In caput ut iacerent aſpera ſaxa uiri.
Vtq; alios multos ſileam, fit victima Paulus
Eoo Chriſti nomen ab orbe gerens.
Et dum ſex luſtris terraq; mariq; uagatur,
Ac Euangelium ſpargit ubiq; Dei.
Et negat extingui mentem diuinitus ortam
Corporis è umclis quando ſoluta fugit.
Proponenſq; malis pœnas, & præmia iuſtis,
Arbitrio uero diſtribuenda Dei.

Iuſticiam monſtrat quam Chriſti propter honorem
Aeternus, nobis dat pater, atq; probat.
Interea pugnæ pugnisq; pericula iuncta
Tàm longo exercent tempore mille uirum.
Dum tandem feriendæ dedit ſua colla Neroni
Et iacuit tanquàm uile cadauer humi,
Noſtra etiam uidit, quanquam infœliciter, ætas
Qui uitæ Chriſtum præpoſuêre ſuæ,
Hæc ubi diuiſo Batauorum ex inſula Rheno
Baduardam in ripa dare Sicamber habes.
Hæc tulit Henricum ciuem, quem uidimus ipſi
Florentem ſtudijs, ingenijſq; bonis.
Hic toto Chriſti ſpirabat pectore amorem
Cui ſtuduit uera reddere uota fide.
Eximiaq; ſuos mores pietate regebat,
Virtutum exemplum poſſet ut inde capi.
Quidquid id eſt, quod de natura Græcia ſcripſit
Artibus excultus norat & ille bonis:
Quas teneat metas dùm totum perficit annum
Aureus obliquo Phœbus in orbe means.
Longius à terra cum ſummo tardus in axe
Volvitur, arentes cur premit æſtus agros.
Cur quoties imo uelocior ibit in axe,
Et propior terræ frigida bruma uenit.
Hæc ita contemplans autorem agnoſcere iuſſit,
Et pura grates dicere mente Deo.
Hæc, ait, oſtendunt nobis illuſtria ſigna
Aeterna mundum non ſine mente regi.

Altera

Altera ſed potior fuit illi cura, tenere
Extant quæ nobis tradita uoce Dei.
Hoc doctore iterum Bremenſi inclaruit urbi
Vnius Chriſti munere parta ſalus.
At quia diuinos ſtatuis detraxit honores,
Exitium Monachi qualibet arte ſtruunt.
His furijs mitra ornatus dedit arma Tyrannus
Qui tandem oppreſſum non procul urbe necat.
Hei cur tàm ſubito orbata eſt Eccleſia tali
Lumine, quo poſtbac debuit illa frui.
O dilecte mihi ante alios Henrice, laboris
Nunc partem noſtri te tolerare uelim.
Talia præconum quamuis ſunt fata piorum
Membra iacent ſæuis & lacerata modis.
Non periere tamen, ſed habent commercia læti
Cum Chriſto, uiuis agminibusq; Patrum.
Huius, cum ſtanti tibi frons tangetur ad aram,
Te fieri ſocium noueris ipſe Chori.
Pontificemq; ſcias tibi Chriſtum imponere dextram,
Poſcenti uires & dare uelle nouas.
Prôh quanto à falſis Myſtæ diſcrimine ueri
Diſtant, hoc etiam nos meminiſſe decet.
Nemo poteſt unquàm cenſeri iure Sacerdos
Contra Euangelium qui fera bella gerit,
Quiq; furens audet noua fingere numina, quiq;
Sacra facit nulla tradita uoce Dei.
Tales ſacrifici celebrabant Orgia Bacchо
Errans cum Thyrſis ebria turba ſuis.

Et

Et Salij Martis tales ignota sonabant
Carmina, cum gererent scuta uetusta manu.
Sacrificos similes creat & nunc Roma prophana,
Qui propter uentrem numina falsa colunt.
Hos fuge & à ueris Christi discerne ministris
Purè Euangelij qui pia iussa docent.
Deniq; uota pij faciant, summumq; parentem
Assiduis precibus quod iubet ipse, rogent.
Vt populum per quem uero celebretur honore
Augeat, & semper protegat atq; regat.
Fœlicesq; duces addat, doctosq; ministros,
Larga Euangelij messis ut esse queat.
Arceat & Christi grassantem dextra Draconem,
Ne ferus humanum deuoret omne genus.
Hoc opus pater æternus, quod condidit, atq;
Humana extingui non sinat ipse sui.

IN PSALMOS.

MEmbra rudi è terra primorum quando Parens (tum
Arcana finxit maximus arte pater,
Adflauitq; haustas proprio de pectore mentes
Nos ad mirandum condidit autor opus,
Noticiam ipsius latè ut spargamus in orbem,
Vt laudent nomen terra polusq; Dei,
Alter bonos tamen ad doctrinam accedere debet,
Adsidua ut quæras uoce parentis opem,
Vtq; Deo semper tales reddamus honores,
Æternam uitam filius ipse dedit.

Hæc tibi Dauidis proponunt carmina uatis,
Vt laudes tribuas & pia uota Deo.

ALIVD DE PSALMIS

ESse Deum æternam mentem, quæ cuncta creauit,
Mundi totius machina pulchra docet.
Plus tamen est sic nosse Deum, quod uota piorum
Placatus gemitus audiat atq; preces.
Id tibi promittunt hæc cœlo oracula missa,
Iessei uatis quæ sonuêre fides.
Hinc igitur mœstis solatia firma petantur,
Hunc quærat portum mens tremefacta sibi.
Amphion cantu scopulos traxisse putatur,
Et potuisse Orpheus flectere uoce feras:
Attamen hos longè Dauidis carmina uincunt,
Quæ mentem è media ducere morte solent.

IN ETHICA.

NOn casu uolucres atomi sine mente ruentes
Hanc mundi formam progenuerè nouam.
Formatrix sed mens sapiens, bona, libera, casta,
Omnia miranda condidit arte, Deus.
Vtq; homines essent diuinæ mentis imago,
Attribuit radios lucis habere suæ.
Noticias, quales diuino in pectore lucent,
Addidit, & legi congrua corda suæ.

Hæc

Eheu

Eheu diſsidium ſed noſtro crimine uenit,
Vrantur flammis iam mala corda uagis.
Noticiæ manſêre tamen legesq; ſeueræ,
Rectè factorum regula ut eſſe queant.
Et ne ceu pecudum ſit uita ſine ordine noſtra,
His externa Deus uult modò membra regi.
Vt quanquàm iratus gladium ſtringebat Achilles,
Ipſe tamen reprimit cum ratione manus.
Ex his noticijs diuinis hæc quoq; fluxit
Doctrina, eſt iſto quæ recitata libro,
In quo uirtutum prodeſt ſimulacra uidere,
Qualia mens hominis pingere docta poteſt.
Sed Sol iuſticiæ radios in pectora ſpargens
Chriſtus & adſimilans nos ſibi luce ſua,
Virtutem accendit meliorem, neſcia mortis
Quæ uiuit flatu non moriente Dei.
His igitur ſcriptis doctrinam adiungito Chriſti,
Vt uiuens in te ſit λόγος ipſe Dei.

APVD ATHENEVM
γλαυξ ἐρτάφῳ DE SOPHOCLE
ſene habente uetulam.

Noctua ut in gelido cùm nidum forte ſepulcro
Conſtruit, & cœcum fœda cubile tenet:
Talis erit thalamus uetulæ mulieris, egenti
Et deliranti quæ malè nupta ſeni eſt.

Proſk

PRODIGIVM.

Cvm Sibaris peritura fuit, ſunt omina uiſa:
Præcedunt pœnas nuncia ſigna graues:
In medio conſpecta foro bilem atq; cruorem
Terribili ſpecie lurida Iuno uomit.

IN V. ETHICORVM ARISTOTELIS, AD DOCTOrem Chilianum Goldſtein.

Qvalis erat, terras cùm nondum Aſtræa reliquit
Vrgo, tibi ſi quid fortè uidere libet:
Spectandum in parua dabimus Chiliane tabella,
Nicomachus pinxit Nicomachi hæc pater.
Nativo poteris ubi nudam cernere cultu,
Odit mercatum ſcilicet illa decus.
Et uultus ſpernit medicatos, gratus ut ille eſt
Qualis Apellæis eſt color in tabulis.
Hei facies quantum Chiliane hæc diſtat ab illa,
Pingere quam noſter Bartolus ille ſolet?

PETENDVM VT SIMVS *unum in Chriſto.*

In triſti ſudans quòd poſcit agone cruorem
Aeterno Chriſtus de genitore ſatus,
Semper concordes unumq; ut ſimus in ipſo:
Cum Chriſto noſtra hoc uota animiq; petant.

Epiſtola

EPISTOLA DE CONVENTV RATISPONENSI

ad Iohannem Cæsarium, Anno 1541.
Philip. Melanthon.

IOHANNI CAESARIO
Philip. Melanthon
S. D.

Hinc ubi collectis Ducibus iam Cæsar ad Istrum
Et iustas leges & pacis fœdera sancit,
Et studet arbitrijs æquis sedare tumultus:
Opto senex tibi perpetuam uenerande salutem,
Cui pater adsurgit medio de flumine Rhenus,
In ripa quoties cœlestia iussa sonantem,
Tradentemq; audit præcepta salubria uitæ,
Errantesue polo stellæ qua lege uagentur,
Quasq; uices regnis portendant fata, docentem,
Ac hominum cœtus ad munera iusta uocantem.

Aut si quando mones, qua rerum conditor arti
Indiderit certis uires & semina plantis,
Ne cœco casu moles hæc orta putetur,
Facta sed æterni mira ratione parentis,
Vtq; hominum genus autori curæ esse sciamus,
Hæc ope qui iussit sœuos depellere morbos
Et celeres uitæ fugientis prorogat annos,
Si modò donanti fuerit mens grata, fruiq;
Arte sciet tantis donis, luxuq; fugato
Lege uoluptates regere & frenare studebit.

Aut quando recitas exempla uetusta uouentæ
Quas dederint pœnas polluti cæde Tyranni,
Quas urbes, & quos reges incesta libido,
Vindicis ira Dei quam non placabilis urget,
Perdiderit, Sybaris ueluti, Thebæq; nocentes
Deletæ subitis perierunt cladibus olim.
Siue ut colliſæ ruerint ciuilibus armis,
Artibus & uirtute potens urbs Attica, & huius
Æmula bellatrix Sparte, dum gloria utranq;
Acribus exacuit stimulis, regniq; cupido.
Siue ut Cimiades inconstans fœdera sæpe
Turbauit, patrias & tandem euerterit arces.
Quas iterum tamen erexit uirtute receptas
Iustior & ueros meritus Thrasybulus honores
Siue duces inter quoties certamina Romæ
Mouerit ambitio, & totum concusserit orbem.

Talia proponens uitæ simulacra regendæ
Esse Deum memoras, qui reddit præmia iustis,
Et scelerum pœnas atroces exigit ultor,
Hortarisq; sequi bona non peritura iuuentam.

Fœlix qui studijs traducis talibus æuum
Multorumq; iuuas uitam, moresq; gubernas:
Ac ueluti Nestor populumq; ducesq; regebat,
Atridæ fuerant qui classem & signa secuti:
Sic tua doctorum miratur uerba senatus,
Sic & ab ore tuo pendet studiosa iuuentus.

O utinam doctas audire & reddere uoces
Hos inter cœtus istic mihi Iane liceret,
Id longe mallem, quàm quo rapit impetus aulæ
Conuentus Regum sectari, & quærere frustra
Centauros inter, qui legum uincula spernunt,
Inter & Autolyci callentes furta Sophistas,
Vt lacerum Christi corpus, discerptaq; membra
Sanari, & melius possint coalescere rursus.
Hei quàm sæua cient nobis hic prælia utriq;
Centauri exitium diuis cœloq; minantur,
Sed tentant fraudes & pugnant arte Sophistæ
Præstigiasq; oculis animisq; offundere certant,
Inq; nouos uertunt cœlestia dicta cothurnos.
Horum iam uideas odijs, rabidoq; furore
Misceri patriam, sceleratasq; bella moueri,
Cæde sacerdotum pollutasq; templa piorum
Vastari, & tales euerti à sedibus urbes,
Ni Deus, ut seruet doctrinæ semina ueræ
Præcones fidos tegeret, mentemquè potentis
Flecteret Augusti placidam, ad moderamina tanti
Lenia dissidij, ac ad iustæ pacis amorem.
Hic uetat in patriæ grassari uiscera ciues,
Hic aris parci mandat, legesq; uereri,
Hic prohibet superûm Mystas attingere ferro.
Semper ut hæc Cæsar faciat mitissimus, ipsi
Nate Deo, populisq; tuis concedito Christe,
Nec de conuentu plura adijcienda putaui,
In quo Magnanimo melius nil Cæsare uidi,

Tu

Tu uerò uenerande senex saluecq; ualeq;,
Quem colo Telemachus coluit ceu Nestora Regem,
Iusticiam senis admirans, & pectora plena
Consilij, & linguæ facundæ dulcia plectra.

SOMNIVM NON CONFICTVM, SED VERE ITA cuidam dormienti oblatum hac ipsa specie, ut ille postea bis uersibus breuiter descripsit.

Anno 1541. Ratisbonæ.

ME iussêre Duces sallaccem pingere Hyenam,
Et monstri speciem proposuêre mihi.
Tetra erat ex uarijs moles confusa figuris,
Tecta q; liuenti sanguinolenta cute:
Virginei uultus, sed torua micantia flammis
Lumina sæuiciæ tristia signa dabant:
A collo gemmi pendebant membra Draconis:
Scyllæi tandem pars erat ima pedes.
Horrebam aspiciens, & toto corpore sanguis,
Ac penè extincto sanguine uita fugit.
Vt pingam tamen illi urgent, non obsequor, aio
Iratus, pingi non benè posse pedes.
Quò ruitis proceres? quis mentes occupat error?
Cur templo infertis talia monstra Dei?
Excutior somno, gelidus cum pectore manat
Sudor, & è subito membra pauore stupent.

Non nihil hæc moneor fortaſsis imagine, ſed te
Per ſe rogo, ut placidus pectora noſtra regas.

RESPONSIO IOACHIMI CAMERARII AD SOMnium de Hyæna.

Quæ mihi de monſtro narrabas uiſa Philippe,
Triſtia terribilis uiſa ſoporis opus,
Cum fratrem à uobis uiſurus nuper abiui
Sollicitos tota nos habuêre uia:
Nempe tibi, dicebas, carpenti nocte quietem,
Tempore quo ſomnus membra profundus habet,
Germani quoſdam proceres capita ardua regni
Ante ſuos uultus exhibuiſſe tuum,
Pingere te ſpeciem orantes fœdam horribilemq;
Illius à ſcropha quæ fera nomen habet.
Quamq; ſuo perhibet ſermone Pelaſgus Hyenam,
Cuius uirginei frons oculiq; forent.
Per tergum diri coëunte uoluminis angue
In caput alterius ter duplicante caput,
At nullis effanda pedum immaniſſima uerbis
Effingenda fuit tradita forma tibi.
Quales Scylæo quondam memorantur ab antro
Frigida per Siculi ſtagna nataſſe freti.
Tunc illi hoc à te petierunt inſuper, ante
Sacra Dei, ut uelles conſtituiſſe feram.
Hoc

Hoc tibi cùm nulla fieri ratione uideri
Poſſe, Dei ut proprium polluat illa locum,
Tum uerò illa pedum ſpecies turpiſſima prorſus,
Inq; ædis nulla parte ferenda ſacræ.
Talia quid dicam portendere uiſa quietis?
Nam non portendunt talia uiſa nihil.
An nunc in manibus quas res atq; acta tenetis
Credendum eſt aliquo ſignificare modo?
Nam qualis capitis facies? quæ blanda Philippe
Forma huius cœtus conſiliiq; fuit?
At mox cum quanta mediam formidine cauſam
Vidimus horribiles implicuiſſe ſtrophas?
Finis & hic illis pedibus reſpondit, & omnis
Exitus acta diu diſſimulata probat:
Et nulla ueteres dixêre imitando referre
Poſſe hominis ſolos arte Satana pedes.
Atq; utinam fallat me coniectura, tuiq;
Miſerit hæc nitidum uiſa ſoporis ebur:
Formido tamen, & curis ingentibus angor.
Optime ſed proprium Chriſte tuere gregem,
Et populum defende tuum, tantiq; redempti
Corporis auxilio protege membra tuo,
Ne lacerum fœdumq; iacens irrideat hoſtis,
Et dicat, tuus eſt nunc ubi quiſuè Deus?
Tu Deus in cœlis noſter Deus, omnia cernis,
Vita ſaluſq; pijs, interituſq; malis:
Gens ſeruata tibi celebri tua carmine laudes
Sanctificaq; fide debita ſacra feret.

IN VVINTONIENSEM DEFENSOREM COELIBATVS

Qvi castitatem magnis laudibus uehis
Contraq; sanctum disputas connubium,
Tu, quisquis ille celibum admirator es,
Omitte iam tua cogitata callida
De coniugum ac de celibum discrimine,
Et te tuosq; contuere celibes,
Quæ uestra uitæ puritas sit istius:
Quod si impudicitiæ omnibus plenam notis
Libidinumq; spurcitate uideris,
Fucis nefandas turpitudines nouis
Ornare cesses. Falsa enim præconia
Mores refutant & tui & gregalium.
Nam quid, Deus bone, tu, tuumq; istud genus
Effœminatum, molle, quale erat Phrygum
Idea currum qui sequentis per iuga
Matris Deorum pulsitabant tympana,
De continentia atq; castis moribus
Speciosa uerba sanctimoniæ datis,
Non castitatem uos profectò quæritis,
Sed huius ut sub dignitate & nomine
Impunè libereq; turpitudini
Et seruiatis moribus nequissimis,
Ἀσχημονοῦντες ἐν τρόπων πονηρίᾳ
Πάσῃ τ' ἀσελγείᾳ θεοσυγοῦ βίου.

ALPHA-

ALPHABETVM AVLICVM: προοίμιον.

Omnia nec paucis præconia uersibus Aulæ
Comprehendi charta nec potuêre breui.
Qui tamen ista leges quibus insigniuimus Aulam
Præcipua è multis nomina uera leges.
πάντα γὰρ οὐκ ἄν πως καταλέξης, ἢ ἂν ἐπιο
κούρου
στοιχείων ἀψὰς ἀκροθελῆς ἀτόμων.

Aula profanatæ sedes aptissima menti
Bullatis gaudens titulis, spe diues inani,
Consilijs inimica bonis, contraria uero,
Delitijs prægnans, hamata fertilis esca,
Errorum speciosa domus fraudisq; malignæ,
Fortunatorum speciem mentita locorum,
Gloria uentosis quam tollit in æthera pennis,
Humanos simulans conficto lumine uultus,
Inuidiæ atq; odij diro suffusa ueneno,
Κενταυράων δεινῶπις ὁμήγυρις ἀιολοδέσμων,
Ludorum quærens uarias ignaua latebras,
Muneribus dextras obuersans semper apertas,
Nomina falsa gerens, fucosæ subdola laudis,
Omnia lætificæ referens ad gaudia uitæ,
Principijs in blanda suis, ita sine molesta,
Quarta tribus furijs soror addita Thelxiepia
Regnorum ostentans elata insignia dextra,
Sorte potens, uera nulli ratione benigna,

Temporibus confusa, sine ordine mobilis, ex lex,
Virtutem simulans, uiciorum immersa profundo.
ξυσόβιος τε καὶ οἰνόφλυξ, τεθαλῆα τ' ἀλοιφῆ
υλομανὴς καὶ θηρομενὴς τε καὶ ἱπποδάμεια
ζωῆς τ' ἀγαλεῆς μέθοδος, καὶ ταντάλου ἄλ-
σος.

CARMEN DE AVLA DOcti cuiusdam.

QVisquis ad alterius nutum componere uultum
Nescit, & iniustis auribus apta loqui,
Nunc uerum nunc falsa loqui pro tempore, & isti
Qui rerum potitur complacuisse uidet:
Omnibus hunc moneo longè discedat ab aulis,
Candor & integritas exulat inde procul.
Exulat & dulcis libertas, omnia fastus
Plena, nec est ullus dicere falsa pudor.
Dicere falsa pudor non est, sed durius illud,
Quod non est ullus uera negare pudor.
Exilio grauior locus est & tristior, in quo
Nec sancto cuiquam, nec licet esse pio.

DE LECTIONE HISTORIarum Noribergæ Anno 1555.

IPse Deus metas annorum condidit arte,
Quas oculis simul & mente notare iubet.
Vt generi humano sint nota exordia mundi,
Et atomis casu nec coijsse putes,

Vtq;

Vtq; Deus quo se patefecerit ordine constet,
Quæq; sit è cœlo uox data prima Dei,
Et quando fuerit uenturus, uictima ut esset,
AEterno natus de genitore λόγος:
Quòdq; habeant finem mortalia cuncta sciendũ est,
Iudicijq; instet quando tremenda dies.
Annorum rerumq; igitur sit notus ut ordo,
Regnorum historia est tota legenda tibi:
Hæc etiam ostendit diuinum numen adesse,
Quod nos iusticiam nosse & amare docet.
Punit & iniustos magnis cruciatibus omnes:
Ne dubita, iniustis lex rata semper erit.

ALIVD.

OCeani rapidis ut uentis unda cietur,
Semper habent uarias sic quoq; regna uices.
Vltima sed motus grauiores sentiet ætas,
Impia Turcorum quæ modò regna uidet.
Christe tua hos inter fluctus quassabitur Argo,
Attamen hanc rabies mergere nulla potest.
Nos prolata tuo qui dogmata discimus ore,
In cymba serues optime Christe tua.

DE INITIIS DOCTRInæ Physicæ.

FElix qui potuit rerum cognoscere causas,
Naturæ uarias & didicisse uices,

Si ta-

Si tamen autorem primum mens quærere curet,
Omnia nec casu corpora nata putet.
Esse Deum mentem æternam, quæ condidit arte
Præsentiq; suum numine seruat opus.
Agnoscas, quoties in cœlum lumina tollis,
Et stellas certis motibus ire uides:
Seu quoties hominis naturam introspicis, atq;
Effigiem nobis cernis inesse Dei.
Hunc rerum fontem si contemplabere, fructus
Magnos de physicis hæc tibi scripta ferent.

VVORMACIAE ANNO 1540.
Simoni Grynæo.

QVòd Tullij tribuis laudes mihi docte Grynæe,
Hei nimium dici forte Poëta studes.
Effinxit Siculus cœli terræq; figuras,
Et quas efficiunt sidera pulchra uices,
Non tamen ille Deo potuit se æquare magistro,
Qui uitam & motum rebus inesse dedit:
Ne quidem Tullij sic nemo expresserit unquàm,
Quod fudit motu mens agitata Dei.
Nemo, Pericleo quamuis sit præditus ore,
Assequitur laudes Marce diserte tuas.
Interea, tenui uena præconia Christi
Dicere si potero, sat mihi laudis erit:
Et Deus infantum celebrari gaudet ab ore,
Huic ergò officium spero placere meum.

De

DE PARELIIS CONSPECTIS Anno 1551. Die 21. Martij.

SPargit ut in toto lucem Sol unicus orbe,
Viuificoq; unus cuncta calore fouet:
Vnicus æterni sic natus mente parentis
Accendit radijs pectora nostra suis.
Hei cur plura tamen Solis simulacra uidentur?
Et uacuo mendax ludit imago polo?
Doctrinæ fingent aliqui ludibria forsan,
Adijcient alias dissidijsq; faces.
Sed tu gnate Dei longè mendacia pelle,
Concordes animos lux tua sola regat.

IN INTERPRETATIONE Orationis Aeschinicæ κατὰ κτησιφῶντος.

VObis rursum hodie in Scholam feremus
Iustam Rhetoris Attici querelam
Hostis qua iugulum sui caputq;
Iratus petit, atq; pestilentes
Obiurgat rabulas, furentem ad arma
Qui ciuilia, mutuasq; cædes
Accendunt populum, sibiq; regna
Pergunt impia fraude machinari,
Et leges temerarij refigunt,
Vallum scilicet unicumq; murum

Pacis

Pacis, qua meliúsue gratiusue
Dij mortalibus haud dedêre quicquam.
Hæc audire iuuabit uniuersos,
Qui uirtutis amant decus coluntq́;.

AD AMICVM

PErge mihi Latio sermone exponere Iona
Cecropidum in medio crimina dicta foro,
Et, quibus insontem Demosthena proscidit hostis,
Ausonia nobis iurgia uoce refer.
Non ignaua decent generosas ocia mentes,
Virtutemq́; acer durat alitq́; labor.
Ergò operas studijs socias adiungito nostris,
Atq; aliquam partem uiribus adde meis.

DE LECTIONE HOMERI.

VEra est fama bonos agitari numine uates,
Nam Deus illorum pectora casta mouet:
Virtutis præcepta canunt, At uatibus autor
Tradidit in terris illa docenda Deus:
Largaq; cum cœlo ueniat facundia, rursus
Eloquij uires altera dona dedit.
Est igitur pietas quædam cognoscere Homerum,
Cùm bona de Superûm munera sede ferat.

Al

AD CLARISSIMVM VIRVM D. DOCTOREM SELdium Carmen consolatorium de obitu fratris scriptum VVormaciæ Anno 1557.

ET dulce & firmum est fraterni fœdus amoris,
Cordibus hanc ϛοργὴν indidit ipse Deus.
Iure doles igitur tibi quòd sit frater ademptus,
Dimidium fuerat pectoris ille tui.
Et tibi consilij specimen fideiq́; probatum
Curarum, dederat, te modò parte leuans.
Adprobat hunc etiam pietas diuina dolorem,
Sed tamen in mœstis iußit adesse modum.
Non hominum casu uoluuntur tempora uitæ,
Arbiter est certò qui regit ista Deus.
Nec mentes hominum deleri morte putandum est,
Quas adflat membris cœlitus ipse Deus.
Ergò Deo uitam repetenti cedere iustum est,
Spesq́; nouæ uitæ nunc tua damna leuet.
O quàm læta dies hoc quæ me carcere soluet,
Vt poßim in clara luce uidere Deum.
Esse tui ut socios luctus nos Selde uideres,
Hæc non fucato pectore scribo tibi
Ac opto ut uitæ tibi dux solatia præstet,
Aeterno natus de genitore λόγος:
Voce sua cœtus hominum qui colligit, ipsis
Vt uitæ reddat gaudia perpetuæ.

Reue

REVERENDO VIRO IOHANNI Piſtorio Paſtori Nidano Philippus Melant. die Eliſabethæ, VVormatiæ Anno 1557.

GRati munera ſumma conditoris
Narremus, ſibi colligit quòd agmen,
In quo fulgeat ipſe, ſempiternum,
Plenum iuſticiáq; gaudioq;.
Huius agminis eſt Eliſabetha
Conſors, quæ tenuit uetuſta ſceptra
Oræ Tyrigetum, fuitq; mater
Stirpis inclyta Principum tuorum,
Qui Fuldæ dominantur & Viſurgis.
Semen ſeruat enim Deus piorum.
Hanc cùm nunc celebres Eliſabetham,
Ad nos aduenias Nidane paſtor,
Matronæ ut pia facta proferamus,
Vt tali pietate nos colamus
Aeternumq; Deum, Deiq; gnatum,
Ac motus animi leues domemus.
Multùm exempla pios iuuare poſſunt.
Quanto robore pertulit dolores,
Extincto pariter uiro atq; gnato,
Ac pulſa ex patria uiri atq; gnati,
Oſtendens mala perferenda ſanctis
Eſſe ingentia, ut inuocare diſcant,
Mirandum auxilium Deum ferentem
Præſentemq; ſuis adeſſe cernant.

Sic

Sic cur noſtra onerata mole tanta
Sit natura, ſciamus, atq; iuſto
Sit ſubiecta Deo, ſimulq; propter
Gnati uulnera nos opem petamus.
Hoc exempla monent Eliſabethæ.

AD IACOBVM RVNGIVM Theologiæ Doctorem, VVormaciæ Anno 1557.

NAtalis redit annuus Lutheri
Hoc in Menſe uetus tenente nomen
Orionis, eò quòd hic in undas
Nunc mane inſilit, hoſtis ut uenena
Scorpij fugiat tum trahentis
Aduerſa regione cœli in ortu,
Et nymbos ciet horridoſq; uentos.
Vt uerò ſenior docens Orion
De ſtellis populos ſimul monebat,
Quis nam lumina fecerit, uiasq;
Et motus regat arte ſempiterna
Sæpe addens, Deus ille fecit idem
Humanum genus, è ſuaq; luce
Infudit radios, ſuasq; leges,
Quas ſeruare iubet, coliq; ſemper,
Pœnisq; opprimit impios furores.
Sic & de ſapiente conditore
De Chriſtoq; λογῳ Dei parentis

Nam

Monstraret meliora cùm Lutherus,
Hostes huic quoq; Scorpij fuerunt.
Sed texit Deus utilem ministrum.
Idem nos faciat Deus ministros
Gratos, & simul ut tegat precemur.
Natali celebrentur ista luce
Dona ingentia, gratiæq; agantur
Aeternoq; patri, gatriq; gnato.
Et nobis eadem dari petamus.

AD REVERENDVM VIRVM Dominum Petrum Lotichium Abbatem in Eccle. sia Monasterij, cui Imp. CAROLVS Magnus Fundator nomen indidit SOLITARIAE.

CVm Franci tenuêre pulchra regna
Orę Teutonicæq; Gallicæq;
Clari Iusticia Modestiaq;:
Templa in Saltibus & Scholas piorum,
Per quos Fulda fluit, petens Visurgim,
Insigni pietate collocarunt,
Veri noticiam Dei ferentes,
Et uitæ documenta sanctioris.
Huc reges quoq; sæpe commeabant
Doctorum sapientia fruentes,
Hymnos inter & hos Choros sonantes
Cum tyronibus, aureis in armis.

Aetas

Aetas aurea Principum bonorum
Hæc exempla dabat sequenda plebi,
Hi cùm bella mouere erat necesse,
Ausi magnanimi ciere pugnas,
Donarunt patriæ suæ cruorem,
Inter prælia dexteras, regentę
Te Christo Duce, quem simul uocabant,
Vt soli tibi figerent trophæa.
Rursus tempore pacis, ordinabant
Doctrinæ studium, foriq; iura.
Hei quàm dissimiles habet Monarchas
Effœti modò seculi senecta,
Ignauos, stolidos, & inquietos,
Titanum similes, Deo minantes
Spreto fulmine, Syderum ruinas
Multos nanq; Dei necant ministros,
Quos stellas Daniel uocat Propheta.
Nec morem retinent sodalitates
Vestræ, quem sapiens probat uetustas,
Multæ sed similes uidentur esse
Circæis stabulis, canum, suumq;.
Ac ut Grillus ibi priora membra
Non uult restitui sibi, uidemus
Sic spurcos aliquos manere Grillos,
Spernentes sapientiam Deumq;.
Solus Lotichius Scholis & arte
Doctrinæ studium Deiq; honores
Reddit, fictilibus Dijs remotis,

Depulsisq; sophisticis tenebris.
Hunc tu LOTICHIVM tuere CHRISTE
Aeterno λόγος nate de Parente.

Scriptum in Solitaria, II. die Decemb. Anno 1557

IN PSALMI XL. DICTVM: Tunc dixi, Ecce uenio.

In uolumine libri scriptum est de me, ut facerem uoluntatem tuam, Deus meus, Volui, & Lex tua in medio cordis &c.

CARMEN DE MERITIS ET efficacia filij Dei Domini nostri Iesu Christi.

Christus loquitur.

Ista tui de me sunt scripta uolumine libri,
  Sæpius & uiua prodita uoce Deus.
Vt quod ab æterno sanxisti, atq; ordine certo
  Exigis, immota legeq; iusticiæ:
Id desperatis mortalibus omnibus, unus
  Præstarem, ex pura uirgine natus homo.
Quas primi pœnas lapsu meruêre parentes,
  Quas proprio cumulat crimine quisq; suo:
Iram iudicium q; suum, sæuosq; furores
  Dæmonis, æternæ tristeq; mortis onus:
Hæc ut ab humana translata ego stirpe subirem,
  Crimina q; eluerem sanguine cuncta meo.

Et

Et mihi confisos infuso flamine sacro
  Vestirem uita iusticiaq; noua.
Hæc placuêre tibi Deus, his me sponte uolens q;
  Despondi, & tua nunc iussa uerenda sequar.
Ergò tuæ mortale genus uelamine carnis
  Indutus, similis, sed sine labe, tui.
Verus homo, ueruscq; Deus, cruce fixus ab alta
  Persoluam moriens debita λύτρα Deo.
Vtq; tuam puræ naturam in Virginis aluo
  Perpetuis iungam nexibus ipse meæ:
Æternæ pacis sic inter teq; Deumq;,
  Certus & æterni fœderis autor ero.
Legeq; completa & deuicta morte resurgens,
  Restituam uitæ perdita dona nouæ.
Victus amore tui, cognata & imagine uictus,
  Diuina præstans luce misertus opus:
Suscepi tantos, quantos non ulla dolores
  Mens capit, admissos ferre nec ulla potest.
Tu modò sis nostri memor & complectere gratus
  Iustifica cordis munera tanta fide.
In tua diffundam Sacratum pectora flatum,
  Vt tua sit legi congrua uita meæ,
Noscere teq; Deum doceat, moneatq; regatq;,
  Nostræ opus ut laudi seruiat omne tuæ.
In tua descendam præcordia lætus, & illa
  Vt mihi perpetuò templa dicata colam.

Caspar Peucerus.

DE DICTO CHRISTI: SIC Deus dilexit mundum &c. Epigramma Viti VVinsheimij.

SIc Deus immenso est mundum complexus amore
Gnatum pro nobis ut daret ipse suum,
Viuat nec pereat, quisquis confidit in illo
Accipit & placidè munera tanta Dei.
Hei mihi uesano quòd mens humana furore
Hæc dedignatur sumere dona Dei.
Gnate Dei, tu Christe salus, tu Christe redemptor
Flamine sacrato pectora nostra rege.

DE RESVRRECTIONE mortuorum ad uitam æternam Epigramma Iohannis Maioris D.

EX cineris massa, salsęq; anthyllidos herba
Formari flammis lucida uitra solent:
Sic cinis ater eram, cineres sic soluor in atros,
Sed nitidum summo corpus habebo die.

EPISTOLA PHILIPPI MELANTHONIS SCRIPTA ad Inclytum Regem Angliæ Henricum VIII. Anno 1539. S. D.

INclyte & Serenissime Rex. Clementer accepe runt aliquot Romani Imperatores, Adrianus Pius, & deinde fratres, Verus & Marcus, a pologias Christianorum, quæ quidem tantum apud illos moderatos Principes ualuerunt, ut eorum iracundiam aduersus Christianos lenirent, & atrocium edictorum mitigationem impetrarent. Ita postquàm edictum istic contra piam doctrinam & Ecclesiæ necessariam, quam profitemur, editum est, Rogo ut R. M. T. benignè hanc nostram querelam & legat & consideret, Præsertim cùm non solum nostra causa, sed multò magis propter publicam Ecclesiæ salutem hoc ad te scriptum instituerim. Cùm enim illi Ethnici Principes defensiones nostrorum & admiserint & approbauerint, quantò magis Regi Christianæ professionis, & uersato in studijs sacrarum historiarum, decorum est audire piorum in Ecclesia & querelas & admonitiones. Scribo autem eò ad te libentius, quòd antea cum singulari beneuolentiæ tuæ significatione meas literas accepisti, Et in hac causa spem aliquam mihi facit, te non grauatim hæc lecturum esse, quòd Phrasis ostendit Episcopos haud dubiè autores esse Articulorum istic editorum, non te. Etsi, ut sæpe accidit laudatissimis Principibus, sophistica suæ perfecerunt, tua ut suffragatio accederet, ut Darium Regem sapientem, & iustum, impulerunt tamen Satrapæ, ut Danielem leonibus obijceret. Nunquàm autem indecorum fuit bonis Principibus corrigere iniustam asperitatem, & ut dicitur, habere δευτέρας γνώμας, hoc est, secundam deliberationem. Sapientissima ciuitas Attica decretum fecerat

recuperata Mitylene, quæ defecerat, ut ciuibus omnibus interfectis funditus urbs deleretur. Nauis missa est, quæ ad exercitum hæc mandata adferebat. Postridie iterum relato negocio ad eosdem iudices, fit contrarium decretum, ne pœna uagaretur per omnes, sed ut pauci autores defectionis plecterentur, ciuitas seruaretur. Missa est igitur altera nauis, quæ properare iussa est, ut priorem anteueniret, sicut accidit. Nec puduit ciuitatem tunc quietam latè regnantem, publicè corrigere prius decretum. Multa huius generis exempla extant, quorum pleraq; tibi nota esse non dubito. Ac de Ecclesiasticis sæpissimè Principes correxerunt edicta, ut Nabogdonosor, Darius. Assueri nomine editum fuerat decretum de interficiendis Iudæis. Id postea retractatum est. Ita sua edicta Adrianus & Antonini correxerunt. Quanquàm igitur extat edictum in Anglia factum, quod supplicia minatur aliena à consuetudine ueræ Ecclesiæ, aliena à canonibus: tamen existimaui adhuc licere nobis deprecari hanc asperitatem.

Eaq; in re non tantùm periculo eorum qui nobiscum sentiunt, moueor: sed te doleo aliene sæuiciæ atq; impietatis ministrum fieri. Doleo etiam Christi doctrinam arceri, stabiliri uiciosos ritus, confirmari libidines. Audio uiros excellenti doctrina & pietate præditos, Latimerum, Saxtonum, Cromerum & alios teneri in custodijs, quibus opto animi robur dignum Christianis. Etsi autem ipsis quidem nihil accidere melius, aut glorioſius potest, quàm ut in tàm manifestæ ueritatis confessione mortem oppetant, tamen te nollem sanguine talium uirorum respergi, nollem hæc Ecclesiæ uestræ lumina extingui, nollem impietati & uirulentis, ac Pharisaicis odijs, inimicorum Christi morem geri, nollem præberi uoluptatem Romano Antichristo, qui gaudet in sinum te iam aduersus nos pro ipso arma gerere, ac sperat Episcoporum opera facilè se possessionem, ex qua honestis & pijs consilijs tuis deturbatus est, aliquando recuperaturum esse. Videt Episcopos ad tempus morem gerere uoluntati tuæ: Sed animo, & perpetuo fœdere cum Romano Pontifice coniunctos esse. Norant has artes Romani Pontifices. Ex multis grauissimis tempestatibus eluctati sunt ante hæc secula centum. Memmerunt uim esse maximam temporum, cogitant illud: Multa dies uariusq; labor mutabilis æui, Retulit in melius.

Multi boni & docti uiri in Germania spem conceperant, fore, ut authoritas tua etiam cæteros Reges imitaretur, ut tandem crudelitatem indignam Principibus Christianis deponerent, & de emendandis erroribus deliberarent. Huius sanctissimi & pulcherrimi consilij ducem atq; authorem te fore statuebant: Sed nunc præiudicio tuo nos non leue uulnus accepimus. Confirmatur cæterorum Regum iracundia, augetur pertinacia impiorum, stabiliuntur ueteres errores ingentes.

Sed illud haud dudiè contendunt Episcopi, se non errores, sed ueras sententias & ius diuinum tueri. Et quanquam non ignorant se reipsa cum iure diuino, & Apostolica Ecclesia pugnare, tamen homines astuti possunt inuenire bellas interpretationes, & ut uocat Euripides, σοφὰ φάρμακα, quæ in speciem excusare errores, & abusus uidentur. Hæc sophistica nunc non tantùm in Anglia habet admirationem sapientiæ, Romæ dominatur, ubi Cardinalis Contarenus, Sadoletus, Polus, nouis fucis pingunt abusus. In Germania etiam multorum nobilium animos hæc sophistica deprauat. Itaq; nihil miror his præstigijs istic moueri plurimos. Et quanquam tibi nec eruditio nec iudicium deest, tamen etiam sapientes interdum speciosis persuasionibus à ueritate abducuntur. Laudatur illud Simonidis, qui summis uiris suæ ætatis, Themistocli & alijs familiaris fuit: Opinio sæpè uim adfert ueritati: sæpè magis speciosa est falsa opinio, quàm ueritas. Illq; maximè in religionis controuersijs accidit, ubi Diabolus se in Angelum lucis transformat, ornat quibus potest fucis falsas opiniones. Quam concinna est Samosateni cauillatio, de dicto Iohannis: In principio erat Verbum? Et tamen plena est impietatis. Sed omitto aliena exempla, In ipso decreto, quam multa sophisticè, & insidiosè posita sunt. Confessio, inquit Articulus, necessaria est & retinenda. Cur non disertè dicit, necessaria est iure diuino, enumeratio delictorum. Sciebant Episcopi hanc sententiam falsam esse. Ideò generaliter uerba posita sunt, ut offundatur caligo plebi. cùm audit necessariam esse confessionem, intelligit enumerationem iure diuino necessariam esse.

Similes præstigiæ sunt in Articulo de priuatis Missis, etsi initium apertè falsum est. Necesse est retinere priuatas Missas. Quis sic sensit annis amplius quadringentis post Apostolos, cùm nullæ essent priuatæ Missæ? Sed postea sequuntur sophismata, ut populus per eas recipiat diuinas consolationes, & beneficia, Cur non addunt, Quas consolationes, quæ beneficia? Non nominant Episcopi applicationem & meritum, quia sciunt defendi non posse, ludunt uerbis, ut elabi possint, si applicatio uituperetur. Et tamen à populo intelligi applicationem uolunt, uolunt confirmari persuasionem idolatricam, mereri hoc Sacrificium alijs remissionem culpæ, pœnæ, leuationem omnium calamitatum, deniq; lucra in negotijs, & quicquid affinxit hominum sollicitudo.

Similis est sophistica, cùm dicunt coniugium Sacerdotum pugnare cum iure diuino. Non ignorant Pauli locum: Oportet Episcopum unius uxoris uirum esse. Quare Sacerdotibus sciunt concedi coniugium iure diuino, sed quia nunc aiunt accessisse uotum, ludunt uerbis, non dicunt uoto impediri

pediri coniugium, sed simpliciter ponunt Articulum, pugnare coniugium sacerdotum cum iure diuino. Deinde quantum impudentiæ, & Phalarismi addunt, cùm iubent dissolui coniugia, cùm iubent interfici eos, qui illa coniugia nolint dissolui: Cùm tamen uotum Sacerdotum, etiam si quod esset, aut si ualeret, tantùm eatenus eos obligaret, ne in ministerio manerent, si ducerent uxores. Hanc esse Synodorum, & Canonum sententiam manifestum est. O sceleratos Episcopos: O impudentem Vuintoniensem, qui his fucis arbitratur se oculos Christi, & omnium piorum iudicia toto orbe terrarum fallere.

Hæc recitaui, ut deprehensa Sophistica, iudices de uoluntate, & consilio Episcoporum. Nam si candidè, & ex animo ueritatem quærerent, non his fucis & imposturis uterentur. Est autem cùm in cæteris negocijs illiberalis, & digna odio sophistica, tùm uerò maximè fugienda in religionibus, in quibus impietas est summa, corrumpere, & contaminare cœlestia dicta. Itaq; ab hoc artificio Diabolus nomen habet, cauillationibus & præstigijs excutit hominibus uerbum Dei. Cur Episcopi non ingenuè fatentur se doctrinæ, & cultuum emendationem nullam permissuros esse, quia sit labefactura ipsorum dignitatem, opes, & uoluptates? Cur cæteri quos habent suffragantes, non apertè dicunt se retinere præsentem formam Ecclesiæ propter utilitatem, tranquillitatem, & splendorem? Hæc fateri, esset ingenuitas. Nunc dum simulant studium ueritatis & pietatis, affingunt inepta sophismata, & tamen uoluntatem produnt. Nec sophismata illa tegunt errores, sunt enim falsi & impij Articuli in illo edicto, quantumuis speciosè propositi. Quare optandum erat Episcopos meminisse cœlestem comminationem apud Esaiam: Væ uobis, qui leges iniquas conditis. Quid facietis in die uisitationis, & calamitatis uenturæ &c. Væ qui dicitis malum bonum &c.

Accedo igitur ad res ipsas. Negari non potest diuturnas & horribiles tenebras in Ecclesia fuisse. Traditiones humanæ non tantùm fuerunt carnificina piarum mentium, sed quod est indignius, fuerunt cultus multipliciter uitiosi. Erant uota, donaria templorum, uestitus, ciborum delectus, battologiæ precum, indulgentiæ, honos statuarum, colebantur Sancti manifesta idolatria, ignorabantur ueri cultus Dei, & uera opera, Deniq; magna similitudo erat Ethnicarum religionum, Et Romæ adhuc est. Erat ignota doctrina uera de pœnitentia, de remißione peccatorum, quæ fide in Christum contingit, de iusticia fidei, de discrimine legis & Euangelij, de usu Sacramentorum. Claues translatæ erant ad tyrannidem Pontificiam constituendam, longè anteferebantur politicis officijs ceremoniæ humanæ. Ad hos errores accedebat uita contaminata libidinibus propter legẽ de celibatu. Ex his tenebris Deus nonnihil euoluit Ecclesiam repurgata do-

ta doctrina: fatendum est enim non humana dili-
gentia deprehensos esse tàm inueteratos errores,
sed Dei donum est hæc Euangelij lux, quæ Ecclesijs
rursus ostensa est. Nam Spiritus sanctus uaticina-
tur postremis temporibus certamina uehementiora
futura esse cum Antichristo. Vaticinatur & Antichri-
stum stipatum satellitio ingenti Episcoporum, hy-
pocritarum, principum, aduersaturum esse ueritati,
interfecturum pios.

Hæc fieri nunc res loquitur ipsa. Romani Epi-
scopi tyrannis partim inuexit errores in Ecclesiam,
partim confirmauit, & nunc tuetur uiribus, ut præ-
dixit Daniel. Gaudebamus autem te ab eo seiunctum
esse, ac sperabamus fore, ut Anglica Ecclesia reflo-
resceret: Sed Episcopi tui non sunt auulsi à Roma-
no Antichristo, illius idolatriam, errores, uitia, tuen-
tur. Nam Articuli nunc editi astutè delecti sunt,
confirmant omnes humanas traditiones, cùm stabili-
unt præcipuas, uota, celibatum, & confessionem. Mu-
niunt non solùm authoritatem, sed omnes errores,
cùm retinent priuatam Missam. Ita arte cauerunt
nulla uti emendatio institui possit, dignitas, & opes
in tuto sint. Hoc egisse Episcopos res ostendit ipsa.
Quis autem non doleat sic opprimi gloriam Chri-
sti? etenim, ut dixi, non tantùm de his Articulis,
quorum ibi fit mentio agitur, Opprimuntur Arti-
culi cæteri quoq; purioris doctrinæ omnes, si cultus
humani necessarij, & retinendi sunt. Cur inquit
Christus: Frustrà colunt me mandatis hominum?

Cur

Cur toties detestatur Paulus humanas traditiones.

Non est leue peccatum instituere cultus sine mandato Dei, aut tales cultus defendere. Hanc audaciam Deus horribiliter detestatur, qui uult agnosci in uerbo suo, non uult fingi religiones humano arbitrio, alioqui omnes omnium gentium religiones essent probandæ. Non imitaris inquit, prudentiæ tuæ, sed Christum missi, hunc iubet audire, non hominum astutorum inuenta, qui religiones attemperant suis utilitatibus.

Porrò priuatæ Missæ, uota, celibatus, enumeratio delictorum in confessione, ut constat, sunt cultus ab hominibus instituti. Etsi enim cœna Domini à Christo instituta est, tamen priuata Missa est impia prophanatio cœnæ Domini. Nam in Canone quantum est sceleris, qui inquit, hîc offerri Christum, & hoc opus sacrificium esse, quod redimat uiuos & mortuos? Hæc non sunt instituta à Christo, imò multipliciter pugnant cum Euangelio, Non uult se offerri Christus à sacrificulis, nec opus illud offerentis aut sumentis, Sacrificium pro alijs ullo modo esse potest. Idolatria manifesta est, & opprimit doctrinam de fide, & de uero usu Sacramentorum, fide in Christum iustificamur non opere sacrificuli, & cœna instituta est, ut minister alijs porrigat, qui agentes pœnitentiam admoneantur, ut credant uerè ad se pertinere promissiones Euangelij, cum hîc proponatur testimonium, nos fieri membra Christi, & ablutos esse sanguine Christi.

Ab hoc

Ab hoc usu, qui institutus est in Euangelio, & obseruatus in ueteri Ecclesia annis amplius trecentis, non licet discedere. Impietas est enim transferre ritum diuinum ad alios usus, iuxta secundum præceptum Decalogi. Quare Missæ priuatæ cum multis modis, oblatione, sacrificio, applicatione, deniq; alijs modis longissimè discesserunt ab instituto Christi, non retinendæ, sed abolendæ sunt. Fugite, inquit Paulus, idolatriam. Est autem multiplex idolatria in priuatis Missis, quam quidem tueri Pontifices, non est mirum, quia postremis temporibus ait Scriptura, insignem idolatriam regnaturam esse in loco Ecclesiæ. Sicut Christus significat inquiens: Cùm uidebitis abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele Propheta, stantem in loco sancto, qui legit intelligat. Et Daniel cap. 11: Et Deum Maosim in loco suo uenerabitur, & Deum quem nescierunt patres eius colet auro, argento & lapidibus preciosis. Vterq; locus de Missa concionatur. Hunc cultum, hanc tetram prophanationem Sacramenti abominatur Deus.

Quàm multa sunt enim manifesta flagitia in hoc ritu, confertur ad quæstum, coguntur indigni sumere, uel si nolint, applicant pro uiuis & mortuis, promittunt alijs faustam nauigationem, alijs alia. Hæc sunt apertè flagitia, sed alia non minus reprehendenda sunt, quæ imperiti non perinde cernunt, Non sunt humano arbitrio instituendi cultus sine mandato Dei. Quare errant homines, cùm offerunt sine mandato Dei, cùm ex hoc opere faciunt Sacrificium, imaginantur priuatas Missas faciendas esse, quia hoc ritu Deus coli uelit. Et uidemus auro & argento, apparatu, sumptu ingenti Missas emi, Sacramentum circumferri adorandum in auro & argento, cum in hunc usum non sit institutum Sacramentum.

Quare cùm mandatum Dei iubeat fugere idolatriam, non erunt retinendæ priuatæ Missæ, ac miror cur dixerint, necessariò esse retinendas, cùm constet olim nullas fuisse. An deerant puriori Ecclesiæ annis trecentis post Apostolos, res necessariæ in cultu Dei? Quid potest dici absurdius

Videmus acerrimis studijs defendi priuatas Missas, quod fit magis ab alijs, quia quæstui metuunt, ab alijs, quia inseruiunt uulgi affectibus, quod ægrè sibi eripi hoc præsidium, ut existimat patitur, quàm uera aliqua ratione, sed tamen firma & perspicua causa est, cur abrogari debeant. Primum enim applicatio haud dubiè est impia, non meretur alteri gratiam opus sacrificuli, sed sua quisq; fide iustus est. Nec uult Deus confidere quenquam cærmonia ulla, sed tantùm Christi beneficio. Et certè applicatio pro mortuis plena est erroris. Ac frustra hîc finguntur sophismata ad excusandam applicationem. Nemo ex uniuerso populo aliter sentit, quàm hoc opus prodesse uniuersæ Ecclesiæ. Ipse etiam Canon Missæ hoc profitetur. Quid ludunt uerbis quidam astuti, qui negant se applicare Missas

cùm

cùm sciant suo facto confirmari populi errorem, etiamsi ipsi aliter sentiant. Quanquam quotus quisq; aliter sentit?

Absit simulatio à diuinis ritibus, utamur eis, ut docent sacræ literæ, & ut mos fuit primæ Ecclesiæ aliquot seculis. Cur hominum audacia discessit à ueteri more, cur nunc defenditur alienum erratum, qui mutauerunt Christi institutum.

Iam etiamsi fingat aliquis, se non applicare, tamen ita cæremoniam peragit, ut existimet hanc oblationem esse cultum, quem Deus requirat, id quoq; improbandum est. Quia non sunt instituendi cultus humano arbitrio sine mandato Dei.

Quare obtestor per gloriam Christi, ut demissa re non defendas Articulum decreti illius, sed sinas rem diligentius à pijs & doctis deliberari. Nostra habent certum & firmum testimonium primæ Ecclesiæ, quod non dubito omnium posteriorum iudicijs opponere, qui ueterem doctrinam, ueteres ritus multis erroribus contaminarunt.

Reliqui Articuli non habent opus longa disputatione Vota impia, ficticia, impossibilia non sunt seruanda.

Non dubium est omnium de uotis hanc esse persuasionem, Hæc opera ab hominibus instituta, esse cultus Dei. Sic sentiunt etiam, qui modestissimè loquuntur, alij plus errorum addunt. Hæc opera esse perfectiones, mereri uitam æternam. Porrò his opiniones omnes, sæpè taxant diuinæ literæ, Christus inquit: Frustrà colunt me mandatis hominum. Et Paulus ait: Has ipsas obseruationes esse doctrinam Dæmoniorum, quia tribuunt humanis uiribus falsum honorem, quòd sint cultus, obscurant fidem, & ueros cultus. Item ad Coloss. ait: Nemo nos decipiat simulata humilitate &c. Quare decreta facitis. Ergò hæc uitia humanarum traditionum sunt re ipsa impij cultus.

Accedunt deinde alia multa uitia. Totum genus uitæ monasticæ, quantum habet superstitionum, prophanationes Missarum, inuocationes Sanctorum, uestitus, ciborum delectus, superstitiosas preces sine modo? Hæ causæ singulæ sufficiunt, quare uotæ sint irrita. Quid? quod maxima pars hominum inuitatur ad hoc genus uitæ, propter culinas, postea prætexitur uoti religio.

Præterea uotum cælibatus, non omnibus est possibile, ut Christus ipse inquit: Non omnes capiunt hoc. Rescindenda autem sunt uota, quæ sine peccato præstari non possunt. Sed hæc satis alibi à nobis explicata sunt.

Valdè autem miratus sum, uotum Sacerdotum in Anglico decreto etiam arctius adstringi, quàm uotum Monachorum, cùm Canones ipsi tantum eatenus uelint obligatum esse Presbyterum, si sit in ministerio, planeq; cohorrui, legens hunc Articulũ, prohibet matrimonia, & contracta dissoluit, & addit pœnam capitalem. Etsi autem alicubi interfecti sunt Sacerdotes pij propter coniugium, tamẽ legem

hanc scribere nemo adhuc ausus est. Videbant enim plerique, omnes sanos & moderatos hanc crudelitatem detestaturos esse, uerebantur etiam iudicia posteritatis. Quis credat in Ecclesia, in qua lenitas præcipuè erga pios esse debet, tantam existere posse sanctam, ut capitales pœnæ constituantur in homines pios, propter coniugium?

At uiolant uotum. Id enim opinor allaturos Episcopos. Primum id uotum, ut dixi, irritum est, cùm sit falsus cultus, & sit impossibile. Deinde etiamsi ualeret, tamen non obligaret discedentes à ministerio. Postremò si hîc uellent Episcopi consultum conscientijs, deinde ordinarent presbyteros sine uotis, sicut constat ex ueteribus Canonibus, olim multos sine uoto ordinatos esse, & hos cùm postea ducerent uxores, mansisse in ministerio, ut testatur Cap. Diaconi dist. XXVIII.

Profectò quid querar dubito. Non in hoc Articulo insciticm accusare possum. Nemo ignorat manâatum Dei: propter fornicationem habeat unusquisq; uxorem suam. Nemo non uidet, qualis sit uita cælibum, bonorum querelæ notæ sunt, malorum turpitudo manifesta est. Sed fortassis Epicopi istic Epicureas opiniones habent, iudicant Deum non offendi libidinibus, quod si sentiunt, difficilem nos quidem causam agimus apud tales iudices.

Scio cælibatum apriorem esse adsplendorem Episcoporum, & Collegiorum conseruandũ, & ad opes tuendas. Hanc opinor quibusdam esse causam, cur tantopere abhorreant à coniugio Sacerdotum. Sed ô miseram Ecclesiam, si seruire leges non ueritati, non uoluntati Dei, sed iniustis utilitatibus coguntur. Errant qui putant licere sibi leges condere, pugnantes cum mandato Dei, cum iure naturæ, modò sint utiles ad opes tuendas.

Ac profectò ex animo doleo, & tuam uicem Rex Inclyte, & uicem Ecclesiæ Christi. Ostendis te Romani Episcopi tyrannidem improbare, & uerè eum uocas Antichristum, interea eas leges Romani Antichristi, quæ sunt nerui potentiæ ipsius, defendis, Missas priuatas, cælibatum, & cæteras superstitiones. Mirabris atrocissima supplicia uiris bonis & membris Christi, opprimis illuscescentem in Ecclesijs tuis ueritatem Euangelij. Hoc non est Antichristum tollere, sed confirmare.

Obtestor igitur te propter Dominum nostrum Iesum Christum, ne conscientiam tuam horum Articulorum defensione polluas, quot Episcopi de priuatis Missis, de confessione, de uotis, de cælibatu Sacerdotum, de prohibitione integri Sacramenti, edi derunt. Non est leue peccatum, idolatriam, errores, crudelitatem, libidines Antichristi stabilire. Si nunc haberet Romanus Episcopus Synodum, quos alios Articulos præcipuos conderet, & orbi terrarum imponeret, nisi illos ipsos quos recensent Episcopi tui?

Agnosce, quæso, Diaboli insidias, qui quidem imprimis gubernatores adoriri, ac tentare solet. Et

cùm sit hostis Christi ab initio mundi, præcipuè hoc molitur omni uafricie, ut Christum contumelia afficiat sparsis impijs opinionibus, & excitata idolatria. Deinde ut iniustis cædibus & libidinibus polluatur humanum genus. Ad has res abutitur hypocritarum ingenijs, & potentum uiribus, ut historiæ omnium temporum ostendunt, magna Imperia sæuijsse in Ecclesiam.

Sed tamen aliquos Principes Deus ab illo Gygantum exercitu, traduxit ad Ecclesiam, & agnoscere ueram doctrinam & ueros cultus uoluit, ut Abraham erudijt Abimelech, Ioseph Aegyptios reges. Postea Dauid, Iosaphat, Ezechias, Iosias excelluerunt pietate. Daniel flexit ad agnitionem Dei reges Chaldæos & Persicos. Dedit & Britannia pium Principem orbi terrarum Constantium. In hoc te cœtu potius optarim esse, quàm inter hostes Christi contaminatos idolatria, & respersos sanguine piorum, de quibus Deus pœnas sumet, ut sæpè comminatur, & ostendunt multa exempla.

Rursus igitur te propter Dominum nostrum Iesum Christum obtestor, ut decretum Episcoporum lenias & emendes. Eaq; in re gloriæ Christi seruias, & consulas tuæ, & Ecclesiarum tuarum saluti. Moueare uotis multorum piorum toto orbe terrarum, qui optant, ut aliqui Reges conferant authoritatem suam ad ueram Ecclesiæ emendationem, & ad tollendos impios cultus, ac propagandum Euangelium. Respicias & illos pios uiros uinctos propter Euangelium, qui sunt uera Christi membra.

Et si non mutabitur decretum, sine fine grassabitur in Ecclesia sæuitia Episcoporum. Hos. n. habet Diabolus odij sui aduersus Christum, & furoris administros, hos impellit ad Christi membra trucidanda. Horum impias & crudeles sententias, & sophisticas cauillationes, nostræ ueræ & iustissimæ deprecationi, ut non anteferas, omnes pij te orant & obtestantur. Quod si impetrabunt, haud dubiè Deus ingentia præmia tibi pro pietate reddet, & piorum literis, & uoce, uirtus tua celebrabitur. Christus enim iudicaturus est benè & malè meritos de Ecclesia. Et dum uiuent literæ, extabit ad posteritatem memoria rerum tantarum. Et cùm Christi gloriæ seruiamus, & Ecclesiæ nostræ sint Christi Ecclesiæ, non deerunt, qui piæ causæ patrocinari, qui benè meritos debita laude ornare, & crudelitatem uituperare poterunt. Circumit Christus esuriens, sitiens, nudus, uinctus, conquerens de Pontificum rabie, de multorum regum iniustißima sæuitia, petens ne lacerentur corporis sui membra: sed ut defendantur ueræ Ecclesiæ, ornetur Euangelium. Hunc agnoscere, excipere, fouere pij Regis est officium, & cultus Deo gratissimus.

FINIS.

WITEBERGÆ
EXCVSVS IN OFFICI-
NA LAVRENTII
Schuuenck.

IMPENSIS CVNRADI
RVHELII.

ANNO M. D. LXX.